Asociatia Internationala a Politistilor - Sectia Romana
Centrul de Studii Postuniversitare al M.I.R.A.

REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

Anul I
NR. 1 / 2008

CRIMINALITY INVESTIGATION MAGAZINE

REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

Anul I , NR. 1 / 2008

SITECH

Nr. 1 / 2008

REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

SITECH

Director
Prof. Univ. Dr. Costică Voicu

Consiliul Ştiinţific :
Maurice Petit "Colegiul de Poliție Bruxeles"
Prof. Dr. Ligia Negier Dormont – Université Pantéon, Paris
Prof. univ. dr. Vlad Barbu
Prof. univ. dr. Florin Coman
Prof. univ. dr. Alexandru Boroi
Prof. univ. dr. Damian Miclea
Dr. Ing. Iulian Medrea

Comitetul de redacție:

Redactori şefi:
Prof. univ. dr. Ştefan Prună
Dr. Ion Gherghiță

Redactor Şef Adjunct:
Conf. Univ. Dr. Adrian Jacob

Secretar General de Redacție:
Lector Univ. Dr. Marius Pantea

Redactori:
Giurea Laurenţiu
Oancea Ioan
Marcoci Mihai
Ştefan Cristian
Ghinea Nicolae

Machetare şi tehnoredactare:
Dan Rusu - © RIC 2008

Publicație semestrială care apare sub egida IPA România
Adresa: Bucureşti, Sos. Oltenitei, 158 – 160, Sector 4, 041323
Tel: 0213321754, 0213321756
E-mail: ipa_revista@yahoo.com

SUMAR

1. ACTIVITATEA DE COOPERARE JUDICIARĂ ÎN MATERIE PENALĂ ŞI COOPERARE POLIŢIENEASCĂ ÎN REGLEMENTAREA TRATATULUI DE LA LISABONA
Costică Voicu.....1

2. REPERE ALE ISTORIEI CRIMINALISTICII ROMÂNEŞTI - FONDATORII
Lazăr Cârjan.....6

3. PRINCIPALELE TENDINŢE ŞI FORME CONCRETE DE MANIFESTARE A FENOMENELOR DE EVAZIUNE / FRAUDĂ FISCALĂ REZULTATE DIN ACTIVITATEA CURENTĂ A GĂRZII FINANCIARE
Adrian Cucu.....22

4. DESPRE DISTINCŢIA ÎNTRE INFRACŢIUNILE DE CORPORAŢIE ŞI CRIMA ORGANIZATĂ
Neculaie Onţanu.....28

5. PROTECŢIA DREPTULUI DE AUTOR ÎN ROMÂNIA. ASPECTE PRACTICE PRIVIND INVESTIGAREA CRIMINALITĂŢII ÎN DOMENIUL DREPTULUI DE AUTOR
Adrian Ghimpu.....35

6. REFLECŢII CU PRIVIRE LA DISTINCŢIA ÎNTRE "DREPTUL PENAL CLASIC" ŞI "DREPTUL PENAL AL AFACERILOR"
Ketty Guiu, Adriana Voicu.....46

7. CRIMINALITATEA ŞI GLOBALIZAREA AFACERILOR
Costică Voicu.....52

8. ECONOMIA SUBTERANĂ
Mihail David.....63

9. LEGALITATEA CHELTUIRII FONDURILOR PUBLICE
Marcoci Petricã-Mihail.....81

10. EVAZIUNEA FISCALĂ ŞI CONTRABANDA ÎN DOMENIUL PROPRIETĂŢII INTELECTUALE
Marius Pantea.....92

11. SPĂLAREA BANILOR ŞI FINANŢAREA ACTELOR DE TERORISM
Nicolae Ghinea……104

12. FRAUDA ÎN DOMENIUL FINANCIAR – BANCAR -STUDIU DE CAZ : BANCA SOCIETE GENERALE FRANŢA
Adriana –Camelia Voicu.....112

13. FACTORII CARE FAVORIZEAZĂ APARIŢIA ŞI PROLIFERAREA CRIMINALITĂŢII ORGANIZATE
Ion Gherghiță.....122

14. ABORDAREA CONCEPTUALĂ A FENOMENULUI CRIMEI ORGANIZATE
Popescu Gheirghe, Cristian-Eduard Ştefan.....134

15. UNELE CONSIDERAŢII PRIVIND PROCEDURILE DE NEGOCIERE ÎN CAZURILE LUĂRII DE OSTATICI
Giurea Laurenţiu.....144

16. MODURILE DE OPERARE UTILIZATE DE CĂTRE INFRACTORI LA SĂVÂRŞIREA ÎNŞELĂCIUNILOR. „PORTRETUL ROBOT" AL ESCROCULUI
Ion Ghiniță.....163

17. MĂSURI DE PROTECŢIE INFORMATICĂ – CONSIDERAŢII GENERALE
Panciu Corin.....175

18. ROLUL COMUNICĂRII ÎN PREVENIREA CRIMINALITĂŢII
Ion Gherghiță.....185

19. CONSIDERAŢII PRIVIND PREVENIREA CRIMINALITĂŢII
Mihail Nizam.....191

20. TRAFICUL CU FIINTE UMANE, FACTORI GENERATORI SI FAVORIZANTI
Păun Constantin.....200

21. CARACTERIZAREA GENERALĂ A FENOMENULUI DISPARIŢIILOR MINORILOR
Adrian Dumitrescu, Cristian-Eduard Ştefan.....205

22. ABUZUL ŞI EXPLOATAREA SEXUALĂ A COPIILOR
Puț Gabriel Cătălin.....217

23. REALITĂȚILE PSIHOSOCIALE ALE ACTULUI DECIZIONAL MANAGERIAL
Ştefan Prună.....224

24. SISTEME DE PREGĂTIRE MANAGERIALĂ DUPĂ MODELUL AUSTRIAC ŞI GERMAN
Iana Aurelia.....240

25. ACTIVITĂȚI MANAGERIALE DESFĂŞURATE PENTRU PREVENIREA ŞI COMBATEREA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE
Marian Puiu.....246

26. MANAGEMENTUL PREVENIRII ŞI COMBATERII VIOLENȚEI ÎN FAMILIE
Petre Doru.....252

27. SPAȚIUL SCHENGEN - UN SPAȚIU AL LIBERTĂȚII, SECURITĂȚII ŞI JUSTIȚIEI *Dumitrana Marian*, *Sprinţu Lucian*, *Trofil Cristian*.....259

28. IMPLEMENTAREA NOILOR APLICAȚII DE EVIDENȚĂ SPECIALĂ ŞI GESTIONAREA EFICIENTĂ A ACESTORA
Vasile Sergiu Adrian.....268

29. REGLEMENTĂRI PRIVIND VIZELE SCHENGEN
Dumitrana Marian, Sprinţu Lucian, Trofil Cristian.....280

30. CRIMINALITATEA FEMININĂ – CAUZE ŞI EFECTE SOCIALE. STRATEGII DE PREVENIRE ŞI CONTROL. Teză de doctorat - RECENZIE
Lazăr Teofil.....287

CONTENT

1. THE JUDICIARY COOPERATION IN CRIMINAL LAW AND COOPERATION BETWEEN POLICEMAN IN SETTLING THE LISBOA TREATY
Costică Voicu.....1

2. REFERENCES POINTS IN THE HISTORY OF ROMANIAN CRIMINALITY - FOUNDERS
Lazăr Cârjan.....6

3. MAIN TENDENCIES AND CONCRETE FORMS OF MANIFESTATION OF THE FISCAL DODGE RESULTING FROM THE CURRENT ACTIVITY OF THE FINANCIAL GUARD
Adrian Cucu.....22

4. ABOUT THE DISTINCTION BETWEEN THE CORPORATION FRAUDS AND ORGANIZED CRIME
Neculaie Onțanu.....28

5. THE PROTECTION OF COPYWRITING IN ROMANIA. PRACTICAL ASPECTS REGARDING THE INVESTIGATION OF CRIMINALITY IN THE COPYWRITING FIELD
Adrian Ghimpu.....35

6. REFLECTIONS REGARDING THE DISTINCTION BETWEEN "THE CLASSIS CRIMINAL LAW" AND "THE BUSINESS CRIMINAL LAW"
Ketty Guiu, Adriana Voicu.....46

7. CRIMINALITY AND BUSINESS OVERALL
Costică Voicu.....52

8. THE UNDERGROUND ECONOMY
Mihail David.....63

9. THE LEGALITY OF PUBLIC FUND'S EXPENSES
Marcoci Petricã-Mihail.....81

10. THE FISCAL DODGE AND SMUGGLING IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY
Marius Pantea.....92

11. COUNTERFEITING MONEY AND FINANCING ACTS OF TERRORISM
Nicolae Ghinea.....104

12. FRAUD IN THE FINANCIAL-BANKING FIELD: SOCIETE GENERAL BANK OF FRANCE
Adriana –Camelia Voicu.....112

13. FACTORS THAT ENABLE THE APPEARANCE AND THE DEVELOPMENT OF THE ORGANIZED CRIME.
Ion Gherghiță.....122

14. THE CONCEPTUAL LANDING OF THE ORGANIZED CRIME PHENOMENON
Popescu Gheirghe, Cristian-Eduard Ştefan.....134

15. SOME CONSIDERATIONS REGARDING THE PROCEDURES OF NEGOTIATION IN THE CASE OF HOSTAGES.
Giurea Laurențiu.....144

16. WAYS OF OPERATING USED BY DELINQUENTS IN COMMITTING BREAKING OF THE LAW "THE ROBOT PORTRAIT"
Ion Ghiniță.....163

17. MEASURES OF INFORMATICS PROTECTION - GENERAL CONSIDERATIONS
Panciu Corin.....175

18. THE ROLE OF COMMUNICATION IN PREVENTING CRIMINALITY
Ion Gherghiță.....185

19. CONSIDERATIONS REGARDING THE PREVENTION OF CRIMINALITY
Mihail Nizam.....191

20. TRAFFICKING WITH HUMAN BEINGS, CAUSATIVE AND FAVORABLE FACTORS
Păun Constantin.....200

21. THE GENERAL CHARACTERIZATION OF THE MINOR'S DISAPPEARANCE PHENOMENON
Adrian Dumitrescu, Cristian-Eduard Ştefan.....205

22. THE ABUSE AND SEXUAL EXPLOITATION OF CHILDREN
Puț Gabriel Cătălin.....217

23. PSYCHOSOCIAL REALITIES OF THE MANAGERIAL DECISIVE ACT
Ştefan Prună.....224

24. SYSTEMS OF MANAGERIAL TRAINING CONFORMING WITH THE AUSTRIAN AND GERMAN MODEL
Iana Aurelia.....240

25. MANAGERIAL ACTIVITIES FOR THE PREVENTION AND FIGHTING AGAINST ORGANIZED CRIMINALITY.
Marian Puiu.....246

26. THE MANAGEMENT OF PREVENTING AND FIGHTING AGAINST VIOLENCE IN FAMILIES.
Petre Doru.....252

27. SCHENGEN - A SPACE FOR FREEDOM, SECURITY AND JUSTICE
Dumitrana Marian, *Sprinţu Lucian*, *Trofil Cristian*.....259

28. INTRODUCING NEW APPLICATIONS OF SPECIAL EVIDENCE AND THEIR EFFICIENT CONTROL
Vasile Sergiu Adrian.....268

29. REGULATIONS REGARDING SCHENGEN VISA
Dumitrana Marian, Sprinţu Lucian, Trofil Cristian.....280

30. THE FEMININE CRIMINALITY - CAUSES AND SOCIAL EFFECTS - STRATEGIES OF PREVENTION AND CONTROL
Lazăr Teofil.....287

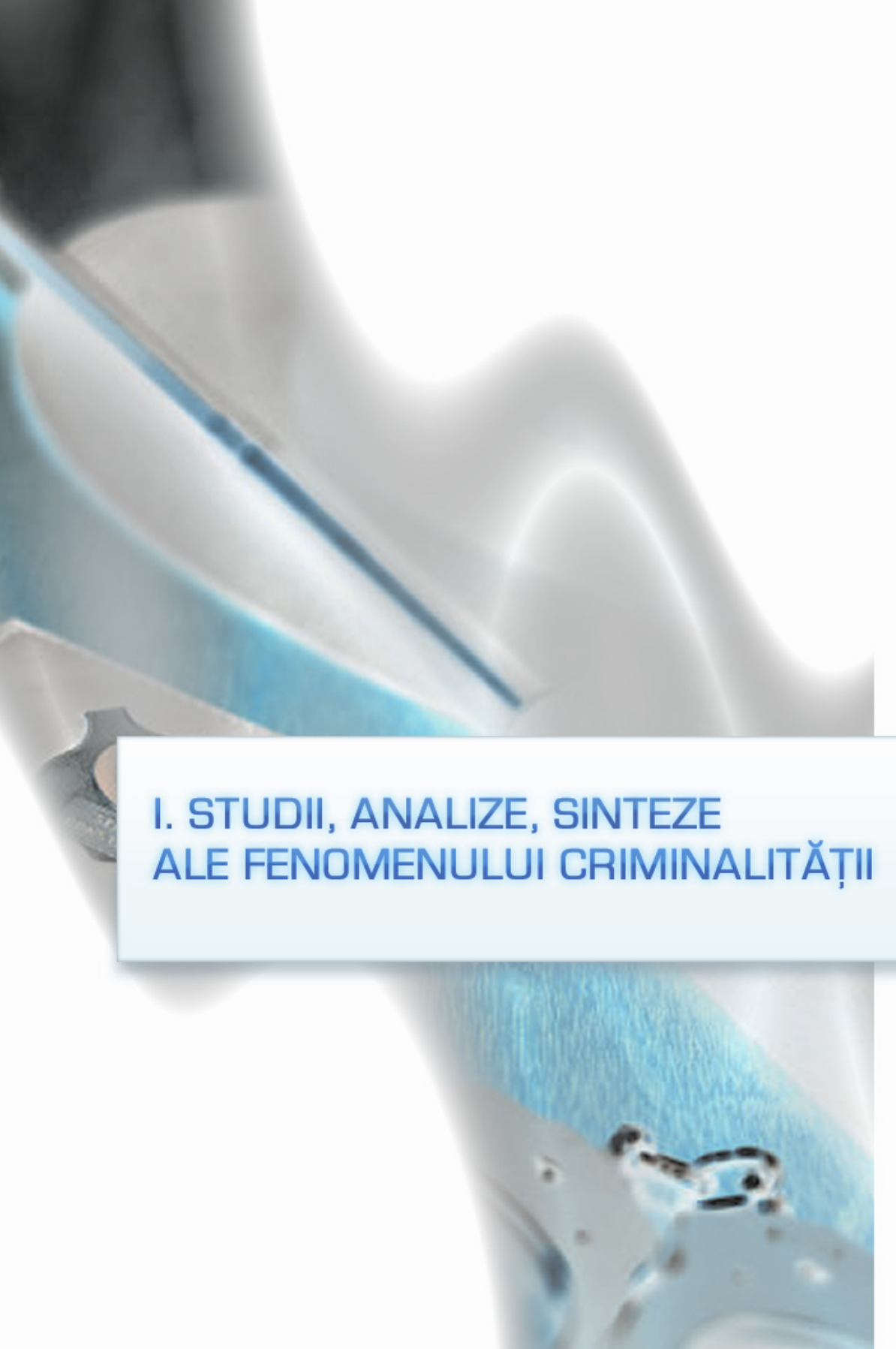

I. STUDII, ANALIZE, SINTEZE ALE FENOMENULUI CRIMINALITĂȚII

Nr. 1 / 2008
REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

ACTIVITATEA DE COOPERARE JUDICIARĂ ÎN MATERIE PENALĂ ŞI COOPERARE POLIȚIENEASCĂ ÎN REGLEMENTAREA TRATATULUI DE LA LISABONA

*Prof. univ. dr .**COSTICĂ VOICU***
c.voicu@iparomania.ro

The article presents the problematic and the future of the cooperation between policemen and the judiciary context conforming with the settlement Lisabona in force starting with 2009. In an original landing at the structural level the author presents the principal directions of action for realizing this starting point and is analyzing the delicate aspects of the settlement and the way in which they could be surpassed.

La 13 decembrie 2007, în capitala Portugaliei, Lisabona, a fost semnat Tratatul de Reformă a Uniunii Europene.

Document de o remarcabilă importanță Tratatul de la Lisabona care va intra în vigoare la 1 ianuarie 2009, reglementează într-o viziune modernă, realistă şi pragmatică domeniul cooperării judiciare în materie penală şi cooperarea polițienească.

Stipulând faptul că activitatea de „cooperare judiciară în materie penală în cadrul Uniunii se întemeiază pe principiul recunoaşterii reciproce a hotărârilor judecătoreşti şi a deciziilor juduciare", Tratatul precizează că acest lucru include „apropierea actelor cu putere de lege şi a normelor administrative ale statelor membre în domeniile prevăzute la art.69A, alineatul (2) şi la articolul 69 B". Termenul de „apropiere a actelor cu putere de lege şi a normelor administrative ...." confirmă diferențele existente între sistemele de drept ale țărilor membre şi tradiționale şi cultura juridică a acestora. Suntem 27 de state membre ale Uniunii Europene, 27 de protagonişti aşezați pe o imensă scenă, cu o populație ce depăşeşte 450 milioane de locuitori, cu aparență la religii, cultură şi tradiții diferite. Diferența ne conferă unitate, diferența alimentează puternic spiritul de unitate europeană. Nu suntem 27 de sisteme de drept pentru că aparținem , fiecare , unui subsistem al marelui drept european : dreptul continental (romano-germanic, cu subsistemele lui: (francez, german, scadinav) şi dreptul insular (anglo-saxon). În considerarea acestor realități şi nevoia unei reale cooperări, care să asigure recunoaşterea reciprocă a hotărârilor judecătoreşti şi a deciziilor judiciare, Parlamentul European şi Consiliul pot să elaboreze directive prin care să stabilească norme minime ce pot viza şi domeniul cooperării

poliţieneşti şi judiciare în materie penală cu dimensiune transfrontalieră.

Aceste norme minime se pot elabora cu privire la :

a) admisibilitatea reciprocă a probelor între statele membre;

b) drepturile persoanelor în procedura penală;

c) drepturile victimelor criminalităţii;

d) alte elemente speciale ale procedurii penale identificate de Consiliul şi fixate printr-o decizie, pentru adaptarea căreia este necesară aprobarea Parlamentului European.

Pentru realizarea de factori a cooperării în această materie, Parlamentul European şi Consiliul pot să hotărască, în conformitate cu procedura legislativă ordinară, adaptarea de măsuri privind:

a) instituirea unor norme şi proceduri care să asigure recunoaşterea, în întreaga Uniune, a tuturor categoriilor de hotărâri judecătoreşti şi decizii judiciare;

b) prevenirea şi soluţionarea conflictelor de competenţă între statele membre;

c) sprijinirea formării profesionale a magistraţilor şi a personalului din justiţie;

d) facilitarea cooperării dintre autorităţile judiciare sau echivalente ale statelor membre în materie de urmărire penală şi executare a deciziilor.

Problematica definirii unitare a infracţiunilor şi sancţiunilor în domenii ale „ criminalităţii de o gravitate deosebită de dimensiune trans frontalieră ” constituie substanţa articolului 69B, care conferă Parlamentului European şi Consiliului dreptul de a hotărâ, prin directive conforme cu procedura legislativă ordinară, în legătură cu norme minime în acest domeniu.

O primă constatare vizează termenul de „domenii ale criminalităţii de o gravitate deosebită, de dimensiune transfrontalieră” utilizat, în această formă, pentru prima dată.

Sunt consacraţi termenii de „crimă organizată” „criminalitate organizată”, cu care se operează în legislaţia şi doctrina multor state.

Această diversitate a termenilor utilizaţi şi lipsa unor definiţii comune a infracţiunilor, a sancţiunilor, şi a celorlalţi termeni juridici specifici, reprezintă un obstacol serios în realizarea cooperării judiciare în materie penală şi poliţienească.

Articolul 69B din Tratat, fără a fi extrem de riguros formulat, deschide o poartă importantă în definirea unitară a termenilor şi în realizarea unei baze comune, care să permită o eficientă cooperare.

În lumina acestei reglementări „domeniile criminali tăţii de o gravitate deosebită de dimensiune transfrontalieră”sunt:

-terorismul;

-traficul de persoane şi exploatarea sexuală a femeilor şi copiilor;

-traficul ilicit de droguri;

-traficul ilicit de arme;

-spălarea banilor;

-corupția;
-contrafacerea mijloacelor de plată;
-criminalitatea informatică;
-criminalitatea organizată;

Putem afirma faptul că primele trei alineate ale articolului 69B vor reprezenta, sau reprezintă deja, nucleul viitorului Cod Penal European, în care ideile de bază se circumscriu următoarelor concepte exprimate:
- criminalitatea de o gravitate deosebită de dimensiune transfrontalieră;
- infracțiuni şi sancțiuni specifice acestui domeniu;
- natura şi impactul acestor infracțiuni;
- nevoia specială de a le combate pornind de la o bază comună.

Dacă articolul 69B prefigurează viitorul Cod Penal European, articolul 69D fixează coordonatele viitorului Cod de Procedură Penală European, în care EUROJUST are drept misiune fundamentală susținerea şi consolidarea activităților de coordonare şi cooperare dintre autoritățile naționale abilitate să cerceteze penal şi să realizeze urmărirea penală în legătură cu „formele grave de criminalitate care afectează două sau mai multe state membre sau care impun realizarea urmăririi penale pe baze comune prin operațiuni întreprinse de autoritățile statelor membre şi de Europol şi prin informațiile furnizate de acestea".

Prin procedura legislativă ordinară, materializată în regulamente, Parlamentul European şi Consiliul „determină structura, funcționarea, domeniul de acțiune şi atribuțiile EUROJUST".

Aşadar, EUROJUST va fi o creație a Parlamentului European şi a Consiliului, urmând să aibă, următoarele atribuții (art. 69D, alineat 1):
a) începerea de cercetări penale, precum şi propunerea de începere a urmăririi penale efectuate de autoritățile naționale competente, în special cele referitoare la infracțiuni care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii;
b) coordonarea cercetărilor şi a urmăririlor penale prevăzute la litera (a);
c) consolidarea cooperării judiciare, inclusiv prin soluționarea conflictelor de competență şi prin strânsă cooperare cu Rețeaua Judiciară Europeană.

Important de consemnat este dispoziția cuprinsă la alineatul (2) al articolului 69D: „în cadrul urmăririlor penale prevăzute la alineatul (1) şi fără a aduce atingere articolului 69E, actele oficiale de procedură judiciară sunt îndeplinite de autoritățile naționale competente".

În opinia noastră, acest text vine să confirme mai vechea şi îndreptățita temere privitoare la faptul că va fi extrem de dificil de realizat o urmărire penală, o cercetare penală şi o judecată penală la nivel european. Cu alte cuvinte, în materie penală şi procesual penală, este dificil, dacă nu imposibil, să fie abolită

suveranitatea statelor membre ale Uniunii. Aşa cum glăsuieşte textul de mai sus, actele oficiale (adică cele de acuzare şi executare) ce ţin de procedura judiciară sunt îndeplinite de autorităţile naţionale competente.

Nota de imprecizie a reglementărilor citate mai sus, este amplificată de articolul 69E care precizează: „pentru combaterea infracţiunilor care aduc atingerea intereselor financiare ale Uniunii, Consiliul, hotărând prin regulament în conformitate cu o procedură legislativă specială, poate institui un Parchet European, pornind de la EUROJUST".

Ce va fi acest Parchet European? Răspunsul îl găsim în art.69E, alineatul(2) care precizează faptul că „Parchetul European are competenţa de a cerceta, de a urmări şi de a trimite în judecată, după caz în colaborare cu EUROPOL, autorii şi coautorii infracţiunilor care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii, în conformitate cu normele stabilite".

În alineatul (4) al articolului 69E se precizează: „Consiliul European poate adopta o decizie de modificare a regulamentelor sale în scopul extinderii atribuţiilor Parlamentului European pentru a incude combaterea criminalităţii grave de dimensiune trans-frontaliară".

Statutul Parchetului European se stabileşte prin regulamente elaborate de Consiliul European, în care sunt prevăzute atribuţiile şi condiţiile de exercitare a acestora, regulamentul de procedură aplicabil activităţilor sale, precum şi normele care reglementează admisiabilitatea probelor şi normele aplicabile coautoruluijurisdicţional al actelor de procedură adoptate.

În materia cooperării poliţieneşti, Tratatul de la Lisabona instituie, prin articolul 69F, principiul potrivit căruia „Uniunea asigură o cooperare poliţienească care implică toate autorităţile competente din statele membre, incusiv seviciile de poliţie, serviciile vamale şi alte servicii specializate de apărare a legii, în domeniul prevenirii sau al depistării şi al cercetării infracţiunilor".

Demn de remarcat este cuprinsul alineatului (2) al acestui articol în care se precizează, pentru prima dată, măsurile ce pot fi adoptate de către Parlamentul European şi Consiliul pentru realizarea obiectivului de mai sus.

În acest sens, aceste două organisme pot stabili măsuri referitoare la:

a) colectarea, stocarea, prelucrarea şi analizarea informaţiilor în domeniu, precum şi schimbul de informaţii;
b) sprijinirea formării profesionale a personalului, precum şi cooperarea privind schimbul de personal, echipamentele şi cercetarea criminalităţii;
c) tehnici comune de investigare privind depistarea unor forme grave de criminalitate organizată;

Europol, organism controversat al Uniunii Europene, caracterizat ca o structură formală şi total ineficientă, îşi găseşte

suplimentul de reglementare în articolul 69G, în care sunt enunțate câteva despoziții importante:

-**în primul rând,** Europol primeşte misiunea de a susține şi consolida acțiunea autorităților polițieneşti şi a altor servicii de aplicare a legii din statele membre, precum şi cooperarea acestora pentru prevenirea şi combaterea criminalității grave care afectează două sau mai multe state membre, a terorismului şi a formelor de criminalitate ce aduc atingere unui interes comun care face obiectul unei politici a Uniunii;

- **în al doilea rând,** Parlamentul European şi Consiliul, vor stabili, prin regulamente specifice, structura, funcționarea, domeniul de acțiune şi atribuțiile Europol.

- **în al treilea rând,** regulamentările de mai sus pot include chestiuni privitoare la :

- colectarea, stocarea, prelucrarea şi analizarea informațiilor, precum şi schimbul de informații transmise de către autoritățile competente;
- coordonarea, organizarea şi realizarea de acțiuni operative şi de cercetare, desfăşurate în colaborare cu autoritățile competente ale statelor membre sau în cadrul unor echipe comune de cercetare şi după caz, în colaborare cu **EUROJUST**

- **în al patrulea rând :** întreaga activitate a EUROPOL este supusă controlului de către Parlamentul European, la care parlamentele naționale sunt asociate. În acest sens, trebuie menționată dispoziția potrivit căreia „orice acțiune cu caracter operativ a EUROPOL trebuie desfăşurată în cooperare cu autoritățile statului sau ale statelor membre al căror teritoriu este implicat şi cu acordul acestora".

- **în al cincilea rând,** este de consemnat importanța reglementare referitoare la faptul că „ aplicarea măsurilor coercitive este în sarcina autorităților naționale competente" (art.69C, alineat (3)).

- **în al şaselea rând ,** subliniem valoarea reglementativă a articolului 69 H care prevede, într-o formulare clară : „Consiliul, ...stabileşte condițiile şi limitele în care autoritățile competente ale statelor membre pot interveni pe teritoriul unui alt stat membru, în cooperare sau în acord cu autoritățile statului respectiv".

Întregul set de reglementări în materia cooperării juridice penale şi a cooperării polițieneşti readuce în discuție, conceptul de europenizare penală, conjugat cu acela al gradului de independență şi suveranitate al statelor membre ale Uniunii Europene.

Educație dificilă, evident unică în spațiul celor 27 de state membre va necesita efort, timp şi mai ales, inteligență. Este, în fond, marea aventură, superba provocare a generației de azi şi, mai ales, a generațiilor viitoare.

REPERE ALE ISTORIEI CRIMINALISTICII ROMÂNEŞTI - FONDATORII

Prof. univ. dr. ***LAZĂR CÂRJAN***
Şeful Catedrei de Drept Public, Universitatea Spiru Haret, Facultatea de Drept şi AdministraţiePublică

In the second half of the XX th century, Minovici brothers have represented remarkable names in the scientific elite of Europe.

Mina Minovici (1858-1933) has established, 20 december 1892, *The mortuary of Bucharest city having a statute of national institute*, which constituted a model for those times and has become a symbol of Legal Medicine and Criminology. His major work, *Complete treaty of legal medecine, romanian and foreign legislation and jurisprudence,* 2 volumes, (2072 pages), 1928-1930, has been appraised by the famous french criminologist Edmond Locard, who declared Mina had overpassed his great professors A. Lacassagne and P. Brouardel.

Ştefan Minovici (1867-1935) was an initiator of analytic, experimental and medico-legal chemistry and asserted in criminology through microscopical and photpgraphic examinations (with a machine he made and was appreciated as one of the most performant at that time) for discovering forged and counterfeit. Also, he studied biological and poisons traces. He established the *The romanian graphology society* (1934).

Nicolae Minovici (1868-1941) has published in 1904, the first legal medecine didactic romanian course (1006 pages), prefaced by Paul Brouardel, and almost half of it is dedicated to the new science, Criminology, and was considered by A. Lacassagne as unique in the expert literature. During that same year, 1904, he printed *Study over hanging*, based on the experiences made on his own body, these having a contribution to his ending. He militated for applying A. Bertillon's anthropometric identification, and then for imposing the finger-print identification, his achievements being appreciated by Juan Vucetici. He established *Legal-medecine magazine,* 1936.

In the foreword to *Scientific (technical) police didactic course,* printed in Paris, 1911, R.A.Reiss, the founder of the first scientific police department in the world, in Lausanne, Switzerland, places Minovici brothers after Bertillon şi Hans Gross, as founders of Criminology.

În prima jumătate a secolului al XX-lea, sintagma „Fraţii Minovici" s-a impus atât în România cât şi pe alte meridiane ale lumii ca o emblemă a cutezanţei unor deschizători de drumuri care şi-au dedicat întreaga viaţă desţelenirii unor terenuri aride ale ştiinţei. Puţini ştiu însă că ei sunt consideraţi printre ctitorii noii ştiinţe care s-a desprins din

Medicina Legală la sfârşitul secolului XIX – Criminalistica.

Acum câţiva ani această afirmaţie a fost catalogată chiar o exagerare, dar lucrurile au intrat în făgaşul lor firesc după ce s-au adus argumente purtând semnătura unor corifei de talia lui **R.A.Reiss**, care a înfiinţat prima catedră de poliţie ştiinţifică din lume, la Lausanne, Elveţia, sau a lui **Edmond Locard**, care a creat, la laboratoarele de criminalistică din Lyon, Franţa, o veritabilă şcoală internaţională la care s-au format nenumărate celebrităţi europene, şi a dat consistenţă şi strălucire noii ştiinţe printr-un magistral tratat în 7 volume, precum şi prin *Revista internaţională de criminalistică* pe care a fondat-o în anul 1929.

Iată ce a scris profesorul Reiss în prefaţa celebrului său *Manual de poliţie ştiinţifică (tehnică)* din anul 1911: „*Această ştiinţă practic este de dată recentă. Ea este rodul eforturilor criminaliştilor dublaţi de practicieni cum sunt Bertillon, Gross, fraţii Minovici, Lacassagne, Henry, Windt, Balthazard, Stockris, autorul acestor rânduri etc.*” Mina Minovici a făcut parte din consiliul director al revistei conduse de Locard de la data înfiinţării până la decesul său, în 1933, când s-a scris: „*Cu moartea lui a dispărut unul dintre cei mai mari criminalişti ai lumii*”.

Fraţii Minovici n-au creat lucrări comune, cum s-ar putea crede, fiecare dintre ei împlinindu-se în realizări originale distincte, şi chiar în domenii diferite, dar împreună au închegat o operă unică în felul ei în lume. Viaţa lor este săracă în evenimente mondene şi nu conţine nici picanterii care fac deliciul vieţii cotidiene, pentru simplul motiv că şi-au identificat trăirile cu o muncă asiduă, nu întotdeauna apreciată adevărata ei măreţie. Despre ei s-a scris foarte puţin, chiar nepermis de puţin, poate şi pentru că ei şi-au impus, ca principii de viaţă, discreţia şi modestia, chiar dincolo de moarte.

Bunicul lor, **Ştefan Mina**, descindea din oraşul Tetovo, Macedonia sârbească. A devenit Minovici la eliberarea paşaportului, când autorităţile sârbeşti i-au schimbat numele, şi s-a stabilit, pentru o scurtă perioadă în Craiova, unde s-a căsătorit cu o olteancă şi a avut patru copii, între care al doilea, Ştefan, va deveni tatăl celor trei fraţi de care ne ocupăm. Se va ocupa cu negoţul de animale, dar se

va dedica mai mult comerțului cu cereale, astfel că se va muta la Brăila, unde, precum se ştie, era bursa de cereale a Europei. Copiii lui vor îmbrățişa meseria negoțului, cu excepția lui Ştefan, care se va căsători cu Sofia Haliu, o brăileancă de origine grecească, văduvă cu un copil, cu care se va muta, după moartea tatălui, în oraşul Râmnicu Sărat. Aici va fi ales primar şi va avea 13 copii, din care au supraviețuit nouă, şase băieți şi trei fete. Se va stinge şi el prematur, în anul 1876.

Primul dintre frați, **Mina Minovici**, s-a născut la Brăila, la 30 aprilie 1858. După terrminarea cursului inferior al gimnaziului în 1873, a fost nevoit să se înscrie ca bursier intern la Şcoala Superioară de Farmacie a doctorului **Carol Davila**, care l-a remarcat şi i-a îndrumat primii paşi. După obținerea certificatului de asistent ăn farmacie (1878), se înscrie la Facultatea de Medicină din Bucureşti, va lua licența în Farmacie în 1881, va absolvi bacalaureatul în anul 1884, iar apoi îşi va lua licența în Medicină (1885). La recomandarea doctorului Davila, va ajunge şef de lucrări (1883) la laboratorul lui **Alfred Nicolaus Bernad-Lendwai**, promotor al chimiei experimentale în țara noastră, membru de onoare al Academiei Române. În acelaşi an, 1883, îşi va aduce mama, frații şi surorile la Bucureşti, deoarece, după moartea tatălui, devenise capul familiei.

În toamna anului 1885, Bernad-Lendway, care i-a insuflat pasiunea pentru cercetarea ştiințifică, l-a ajutat să-şi împlinească studiile oferindu-i o bursă şi un concediu de trei ani pentru a se înscrie la Facultatea de Medicină din Paris, unde, potrivit obiceiului său, va urma în paralel şi Şcoala de farmacie pentru a se specializa în toxicologie. Tânărul Minovici va opta pentru medicina legală, fiind atras de cursurile marilor personalități ale timpului: **Paul Brouardel, Ch.T.Brown-Séquard, A.Dastre, Legrand du Salle, A.Lacassagne.** De trei ori pe săptămână va lucra în laboratorul prefecturii de poliție, condus de **J.Ogier** şi va audia şi cursurile lui **Louis Pasteur**. Va trimite un raport Ministerului de Interne, intitulat *Tratamentul profilactic al turbării şi metoda lui Pasteur*. În ciuda greutăților financiare, reuşeşte să-şi impresioneze profesorii, şi în mod deosebit pe Paul Brouardel, care şi l-a dorit asistent. Rămas fără mijloace de subzistență, va primi bani de la guvernul român grație unei strategii a profesorului Brouardel, care a amenințat că, dacă nu i se vor trimite banii necesari, va face demersuri pentru a-l naturaliza.

. La data de 7 iunie 1888, îşi va susține teza de doctorat în medicină cu titlul *Studiu medico-legal al morții subite ca urmare a loviturilor pe abdomen şi laringe*, care a suscitat un deosebit interes în lumea ştiințifică, întrucât a explicat mecanismul morții subite ca urmare

a lovirilor pe abdomen şi laringe (teoria inhibiției, de actualitate şi astăzi) Tot în 1888, va începe o lucrare despre rezistența spermatozoizilor în organele genitele femeieşti, după moarte, pe care o va definitiva abia peste 11 ani, în 1899.

Va mai rămâne un an pentru a publica *Studiu medico-legal asupra alcaloizilor cadaverici*. În domeniul toxicologiei, pe lângă această lucrare, a aprofundat cercetările împreună cu J.Ogier, prezentând, în 1891, Academiei de Medicină legală din Paris, studiul *Influența ptomainelor în cercetarea toxicologică a alcaloizilor vegetali*, subliniind posibilitatea producerii unor erori ca urmare a reacțiilor asemănătoare ale ptomainelor şi alcaloizilor vegetali.

Reîntors în țară, va obține, în scurt timp, postul de medic legist al Tribunalului Ilfov (1 septembrie 1890), devenind, de drept, membru al Consiliului Sanitar Superior şi profesor de medicină legală la Şcoala Națională de Medicină. Va înființa Serviciul de Antropometrie pe lîngă Prefectura de Poliție Bucureşti iar din 1896 va preda medicina legală la Facultatea de Drept Bucureşti. Crezul lui: *Medicina legală este o ştiință teoretică şi experimentală în acelaşi timp. Teoria completează experiența, iar experiența demonstrează teoria*.

După o muncă epuizantă (500 de autopsii în doi ani şi numeroase lucrări ştiințifice), la 20 decembrie 1892 **inaugurează, într-o concepție proprie, Morga** oraşului Bucureşti, care va primi şi titlul de institut medico-legal, devenind un model şi pentru alte țări, între care Franța şi Italia. Iată preceptele sale pe care le-a săpat în apropierea marelui amfiteatru al institutului:

1. *Tota medicina prudentia est.*
2. *Învață, prin îndoială, să cumpăneşti toate elementele adevărului ştiințific.*
3. *Priveşte cu atenție şi cercetează cu deamănuntul ceea ce vezi.*
4. *Un caz, în aparență foarte simplu e, în realitate, adesea dintre cele mai complicate.*
5. *Evită teoriile pripite şi fereşte-te de îndemnurile imaginației.*
6. *Să nu faci niciodată ipoteze complicate.*
7. *Fii totdeauna obiectiv, pentru că n-ai de exprimat o convingere, ci de făcut o demonstrație. Da mihi factum, et dabo tibi jus!*
8. *Astupă-ți urechile, închide gura şi deschide mari ochii pentru ca, la adăpostul oricărei sugestii străine, să nu te pronunți decât după ce te-ai pătruns de temeinicia celor constatate.*
9. *Procedează cu ordine şi metodă, după un plan în prealabil abil croit. Nu uita că o autopsie o dată greşită nu mai poate fi îndreptată.*
10. *Medicul legist trebuie să posede trei lucruri: meşteşugul, ştiința, arta. Meşteşugul îl înveți, ştiința o dobândeşti prin muncă trudnică. Arta, însă, e un dar*

firesc, instinctiv, de care numai cei aleşi au parte.

În anul 1896, Mina Minovici a reprezentat România la Congresul de Antropologie care a avut loc la Geneva, unde a prezentat studiul *Remarci statistici cu privire la antropologia criminală*, unde **a combătut teoria lui Lombroso** privitoare la *criminalul înnăscut*, bazat pe o cazuistică proprie de 7.217 delincvenţi asupra cărora efectuase măsurători craniene, subliniind rolul factorilor sociali, îndeosebi al alcoolismului şi prostituţiei.

La al VI-lea Congres Internaţional de Antropologie Criminală, care a avut loc în 1906, la Torino, a expus rezultatul cercetărilor sale despre **criminalitatea feminină** în România. De asemenea, ca delegat al Ministerului de Justiţie la congresele de antropologie criminală de la Bruxelles (1892) şi Geneva (1896), a prezentat rapoarte cu propuneri de reforme judiciare pentru reducerea criminalităţii.

Pe lângă aceste importante contribuţii în antropologie şi criminologie, se cuvine să subliniem lucrarea *Diagnosticul medico-legal al rănirilor prin examenul hainelor*, publicată în anul 1899, prima de acest gen în lume, în care a făcut remarci cu privire la **diferenţierea omorului de sinucidere, prin examinarea hainelor victimei**, în cazurile de răniri cu arme de foc sau cu instrumente înţepătoare. De asemenea, în studiul *Medicina legală aplicată la arta dentară*, Mina Minovici tratează stabilirea identităţii unei persoane, cadavru sau schelet după particularităţile dentiţiei.

În monumentala sa lucrare de anvergură internaţională cuprinzând 2072 pagini, *Tratat complet de medicină legală, cu legislaţia şi jurisprudenţa românească şi străină*, publicat între anii 1928 şi 193o, cu doar trei ani înainte de a trece în Lumea de Dincolo, Mina Minovici a abordat şi **alte tehnici criminalistice**: **examinare cadavrului la locul faptei; importanţa fotografierii cadavrului; toaletarea şi reconstituirea feţei cadavrului**, subliniind importanţa introducerii ochilor artificiali în orbitele craniului; **cercetarea petelor; examinarea părului; dactiloscopia şi portretul vorbit; diferenţierea sinuciderii de omor în cazuri de spânzurare şi stra**ngulare ş.a. Tratatul a fost elogiat de **Edmond Locard** în *Revista internaţională de criminalistică*, subliniind faptul că prin această lucrare, vastă şi originală, Mina Minovici i-a depăşit chiar şi pe marii săi profesori P.Brouardel şi A. Lacassagne.

Mina Minovici are meritul de a fi tradus lucrarea lui **Alphonse Bertillon**, *Identificarea Antropometrică* (1892), şi de a-l fi ales şi instruit pe **dr. Gh. Andrei Ionescu**, pentru a înfiinţa, în acelaşi an, *serviciul antropometric,* care a funcţionat la Palatul de Justiţie şi a

devenit, în 1895, *serviciul de identificare judiciară*. Gh. Andrei Ionescu este cel care a introdus dactiloscopia în România, alegând o combinație între metodelele spaniolului Oloriz şi danezului Daae cu sistemul creat de argentinianul Juan Vucetici.

La îndemnul lui Mina, Nicolae Minovici va înființa, pe lîngă acest serviciu, prima şcoală de antropologie pentru pregătirea ofițerilor şi agenților de poliție. Şi tot Mina a fost cel care a a vut un rol decisiv, alături de fratele său Nicolae, Gh. Andrei Ionescu şi Valentin Sava la înlocuirea metodei antropometrice cu cea dactiloscopică..

În calitatea sa de profesor şi director al Institutului de Medicină Legală, Mina Minovici a format şi sprijinit specialişti care şi-au înscris numele pe firmamentul de aur al criminalisticii româneşti: **Gh. Andrei Ionescu, Valentin Sava, Henri Stahl, Mihail Kernbach, Constantin Țurai, Mihail Cireş** şi alții.

Ca membru în Comitetul director al *Revistei internaționale de criminalistică*, Mina Minovici a contribuit la promovarea realizărilor româneşti în lume. Geniul său organizatoric, dublat de o putere de muncă extraordinară, a propulsat numele României pe cele mai înalte culmi, iar geniul său ştiințific şi-a pus pecetea originalității şi rigorii ştiințifice pe o operă inegalabilă care trebuie să fie redată tineretului studios.

Mina Minovici a fost răsplătit cu multe onoruri: membru corespondent al Academiei de Medicină şi Legiunea de onoare în grad de comandor conferite de Franța; de trei ori laureat al Academiei Române; o stradă din Brăila şi institutul pe care l-a creat îi poartă numele din timpul vieții, iar printr-o lege specială din 1930 a fost declarat director pe viață al institutului. Cu toate acestea, profesorul Mina Minovici şi-a purtat măreția cu o modestie greu de imaginat, şi nu putea să moară altfel: în seara zilei de 25 aprilie 1933, cu cinci zile înainte de a împlini vârsta de 75 ani, a închis ochii pentru totdeauna, nu înainte de a cere să i se respecte **Ultima Dorință**, aşternută pe hârtie cu un an în urmă, de ziua sa de naştere: ***Oriunde voi muri, corpul meu să fie adus la Institutul Medico-Legal şi depus în capelă. Nici un doliu, nici un discurs, nici o floare, nici o podoabă. Serviciul religios se va face de un singur preot, după care voi fi transportat la Cimitirul Bellu cu dricul automobil. Soția mea, care dispune de corpul meu, este rugată să nu-mi calce ultima dorință. Mina Minovici. 30 aprilie 1932.***

Al şaselea copil născut viu al soților Ştefan şi Sofia, **Ştefan Minovici,** s-a născut la 18 iulie 1867 în oraşul Râmnicu Sărat. Şcoala primară o va începe însă la Brăila, deorece s-a mutat la unchii săi pentru că părinții nu mai puteau

face față grijilor tot mai numeroase. Va rămâne de timpuriu fără tată (1876) şi va cunoaşte de mic lipsurile şi nimicniciile vieții.

În 1882 se va muta la Bucureşti, la fratele mai mare, Mina, care i-a cerut, şi l-a ascultat, să urmeze cursurile liceului Sfântul Sava. După absolvirea cu succes a liceului, în 1887, se va înscrie, la îndemnul aceluiaşi frate, la Facultatea de Ştiințe, Secția fizică-chimie.Student strălucit, şef de promoție, el va fi recomandat, încă din facultate, de remarcabilul profesor **C.I. Istrati**, să ocupe postul de preparator la cursurile de fizică şi chimie ale liceului în care se remarcase.

Obține licența în februarie 1893, iar în toamna aceluiaşi an va fi numit asistent la laboratorul condus de C.I.Istrati la Facultatea de Ştiințe a Univerității, unde va publica prima sa lucrare ştiințifică, *Obținerea eterilor fenilsulfonici ai fenolului trihalogenal,* în Buletinul Societății de Ştiințe Fizice.

În anul 1894 va pleca la Berlin, unde va fi remarcat de celebrul profesor **Emil Hermann Fischer**, cel care, în 1902, va fi distins cu Premiul Nobel pentru chimie, iar în anul 1911 cu Medalia Berzelius. Va ocupa timp de doi ani postul de asistent la Institutul *Kaiser Wilhelm* şi îşi va susține, în primăvara anului 1897, teza de doctorat pe care o va publica la Berlin cu titlul *Despre unii oxazoli şi imidazoli aromatici.*

Se specializează şi în chimie judiciară (toxicologie aplicată), sub îndrumarea profesorilor **L.Lewin, A.Langagard, şi M.E.Lichbreich.** Până la susținerea tezei (31 iulie 1897), va reveni în țară pentru a ocupa, prin concurs, postul de profesor agregat la Şcoala Superioară de Farmacie, Catedra de chimie analitică.Aici va înființa laboratorul, iar în paralel va reorganiza învățământul farmaceutic, unde va preda şi noțiuni de toxicologie.

În 1899, Ştefan Minovici înființează Asociația Generală a Corpului Farmaceutic din România, cu o revistă de specialitate care a purtat nume succesive: *Buletinul Asociației Farmaceutice din România* (1899), *Buletinul de farmacie şi chimie din România* (1905) şi, în cele din urmă, *Buletinul de chimie* care a apărut până în 1919.Va înființa Societatea de Chimie, în 1919, fiind ales, în 1925, vicepreşedinte al Uniunii Internaționale de Chimie. În anul 1924 va ocupa funcția de şef al catedrei de chimie organică a Facultății de Ştiințe din Bucureşti, urmându-l pe marele său predecesor, profesorul dr. C.I.Istrati. La 8 iunie 1925 este ales membru corespondent al Academiei Române.

Pentru opera sa laborioasă i s-au conferit înalte titluri şi distincții: doctor în Farmacie *Honoris Causa* şi o Medalie Comemorativă (1932); Medalia Pasteur a Societății de Chimie Biologică din Paris pentru cercetările în domeniul colesterolului (1935); Legiunea de

Onoare în gradul de Cavaler din partea Franței (1936); membru de onoare al Societății de Grafologie din Londra, al Societății de Chimie din Polonia, al Societăților de Chimie din Germania, Londra, Statele Unite, al Societății de Chimie Industrială din Franța, al Societății de Grafologie din Franța, al Societății de Fotografie din Florența.

Spiritul novator al profesorului Ştefan Minovici s-a afirmat în mai multe domenii: chimia legală, chimia analitică, chimia organică, chimia biologică, iar în **criminalistică** şi-a adus importante contribuții în **expertiza grafică, grafologie , fotografie judiciară, traseologie**.

Între anii 1896-1900, din însărcinarea guvernului s-a perfecționat în laboratorul profesorului **Jeserich,** în domeniul chimiei legale şi îndeosebi în cercetarea otrăvurilor şi a petelor de sânge, iar în paralel a sudiat cercetarea falsurilor în acte.

Ştefan Minovici a introdus, pentru prima dată în România, examinări ştiințifice realizate cu un **aparat fotografic de concepție proprie pentru identificarea actelor şi bancnotelor falsificate ori pentru dovedirea caracterului apocrif al unor testamente.** Prin examinări ştiințifice multilaterale bazate pe tehnici microscopice şi fotografice riguroase, el a demascat falsificarea unor bancnote româneşti şi englezeşti care au invadat Bucureştiul, şi a demonstrat câteva falsuri senzaționale ale celebrului plastograf Botez, care a imitat scrisul şi semnătura unor celebrități ale epocii: Gr.M.Sturdza, Take Anastasiu, Gr. Eliad, Cârciumărescu, Cosmovici şi alții. El a întocmit **peste o mie de expertize grafice** care se remarcă prin rigoare şi claritate.

În anul 1899, Ştefan Minovici a înaintat guvernului un memoriu intitulat *Serviciul nostru chimico-legal. Expertizele chimico-legale în Germania*, conținând rezultatul cercetărilor pentru care a fost însărcinat, şi a făcut propuneri care au fost însuşite în totalitate de către Ministerul de Justiție. De asemenea, în anul 1900 va publica un studiu intitulat *Falsurile în scrieri şi fotografia în serviciul justiției,* care a făcut şi obiectul unei comunicări la cel de-al IV-lea Congres internațional de chimie aplicată, ținut în acelaşi an la Paris.

În lucrarea publicată în limba germană, *Aparat de fotografiat universal pentru identificarea şi cercetarea falsurilor în înscrisuri*, va expune rezultatul cercetărilor sale privind **îmbătrânirea cernelurilor** şi comportarea acestora față de anumiți reactivi chimici, precum şi diferențierea cernelurilor suprapuse, cu aparatul fotografic construit de el, care era considerat unul dintre cele mai performante din lume. Ca urmare a propunerilor sale, Ministerul de Justiție , printr-un ordin circular din 1903, a recomandat autorităților folosirea cernelii negre în locul celei albastre

sau violet, iar în anul 1905 a interzis folosirea altor cerneluri decât cea de culoare neagră care era mai rezistentă şi mai greu de falsificat. De asemenea, instanţelor judecătoreşti li se atrăgea atenţia asupra modului de recoltare a probelor grafice pentru comparaţii, pe hârtie de aceeaşi calitate, cu utlizarea aceluiaşi tip de cerneală şi cu acelaşi tip de instrument scriptural.

La Congresul internaţional de chimie ţinut în anul 1906 la Roma, recomandările profesorului Ştefan Minovici privind folosirea cernelii de culoare neagră în documentele oficiale au fost avizate, luîndu-se decizia de a fi informate toate statele.

În anul 1915 va publica , în limba franceză, studiul *Aparat general macro şi microfotografic pentru identificarea grafică şi examinareai falsului în înscrisuri*.

În anul 1907 va ţine o conferinţă cu titlul *Grafologia judiciară*, iar în anul 1934 va constitui *Societatea română de grafologie*, cu două secţiuni: *Psihologie grafică* şi *Expertiză grafică*. Vicepreşedinte a fost desemnat **dr.C.I. Parhon**, care va prelua conducerea societăţii după moartea lui Ştefan Minovici.

În domeniul **toxicologiei**, Ştefan Minovici a studiat locul de fixare a unor otrăvuri în organism (arseniu, bariu, mercur, cianură de potasiu) şi a pus la punct o reacţie sensibilă pentru caracterizarea picrotoxinei în cazul otrăvirilor cu mercur. De asemenea, a dezvoltat teoriile specialistului german **Paul Uhlenhuth** cu privire la rolul examinării petelor de sânge în investigaţiile medico-legale şi criminalistice. La cel de al V-lea Congres internaţional de chimie care a avut loc la Berlin, în anul 1903, a prezentat rezultatul studiilor sale privind influenţa prezenţei sîngelui asupra rescţiei Florence în **cercetarea spermei**.

A ţinut nenumărate conferinţe, dintre care exemplificăm: *Otrăvirile alimentare şi poliţia sanitară; Sângele din punct de vedere medico-legal; Alcoolul şi alcoolismul*, iar în anul 1914 a publicat, împreună cu **Emil Grozea**, studiul *Cercetări asupra aerului oraşului Bucureşti*, care a fost apreciat de profesorul Emil Fischer.

Profesorul Ştefan Minovici şi-a dedicat întreaga viaţă cercetării originii, rolului şi metabolismului colesterolului în organism. Între anii 1907-1915 va publica un amplu tratat de chimie analitică, în patru volume, *Manual teoretic şi practic de chimie analitică.*

Va fi răpit, fulgerător, de o hemoragie cerebrală, la 29 decembrie 1935, şi trupul său va fi înhumat, după un periplu de doi ani la Bucureşti, în ctitoria sa din Morăreşti, Argeş, conform ultimelor sale dorinţe: ***Nici un discurs, nici o floare, nici un doliu. Morăreşti, 26 iulie 1933.***

Nicolae Minovici, al şaptelea copil al soţilor Ştefan şi Sofia Minovici, s-a născut la 23

octombrie 1868 la Râmnicu Sărat. Va urma cursurile şcolii primare din Brăila, iar apoi la Colegiul Sfântul Sava din Bucureşti, adus de fratele său Mina. În anul 1891 s-a înscris la şcoala de belle arte, dar destinul, prin mâna fratelui său Mina, avea să-l îndrume spre facultatea de medicină şi să îmbrăţişeze o carieră care îl va duce pe cele mai înalte culmi ale cunoaşterii, fiind hărăzit să fie deschizător de drumuri.

Obţine titlul de doctor în medicină în anul 1898,cu lucrarea *Tatuajele în România*, care reprezenta rodul unor cercetări întreprinse pe aproape 15.000 de cazuri.

Dornic de a-şi perfecţiona studiile, a plecat pentru câţiva ani în străinătate, mai întâi la Berlin, unde a audiat cursurile unor profesoricelebri: **Virchow** (anatomie patologică), **Strassman** (medicină legală) şi **Legmann** (alienaţi), după care a plecat la Paris, unde i-a avut ca dascăli pe **Paul Garnier** (pshiatrie medico-legală) şi **Manoeuvrier** (antropologie).

Reîntors în ţară, a fost numit medic legist pe lângă Parchetul Tribunalului Ilfov şi profesor de medicină legală la Şcoala de Ştiinţe de Stat. Începe o activitate ştiinţifică ale căror dimensiuni uimesc contemporanii, geniul său creator dezlănţuindu-se atât în medicină legală, cât şi în criminologie şi criminalistică.

În perioada 1896-1900 a înfiinţat, pe lângă Serviciul Antropometric creat la Palatul de Justiţie (1892), *Şcoala antropologică (Bertillon)* pentru instruirea agenţilor şi comisarilor din divizia de cercetări şi urmăriri a Prefecturii de Poliţie Bucureşti. Pe lângă lucrarea lui Bertillon, *Identificarea antropometrică,* publicată la Paris în anul 1882, se vor preda şi primele noţiuni de **dactiloscopie**, ca urmare a preocupărilor profesorului Nicolae Minovici în acest domeniu..

În anul 1902, fiind însărcinat de primărie să studieze două racile care puneau probleme deosebite Bucureştiului, **cerşetoria şi vagabondajul**, a înfiinţat Biroul de Asistenţă Socială cu o fermă la Băneasa, ateliere şi crescătorii de păsări şi câini care asigurau venituri pentru întreţinerea vagabonzilor, cărora le-a găsit locuri de muncă, şi a dotat Azilul de Noapte cu o sală specială cu zece paturi şi o ospătorie comunală. În anul 1906 a înfiinţat Societatea de Salvare, cu două ateliere: Spitalul de Urgenţă şi Şcoala Samariteană, care iniţial a avut sediul în curtea Prefecturii de Poliţie iar ulterior, în 1909, s-a mutat într-o clădire de pe Splaiul Independenţei.

Anul 1904 a însemnat un an de referinţă atât pentru Medicina Legală cât şi pentru Criminalistică, prin patru lucrări de excepţie care poartă semnătura lui **Nicolae Minovici**, ***sub-director al Institutului Medico-Legal şi al Serviciului Anthropometric***: *Moartea subită la epileptici* (60

pagini), *Afecțiuni pulmonare consecutive traumatismelor capului* (160 pagini), *Studiu asupra spânzurării* (239 pagini cu ilustrații) şi *Manual tehnic de medicină legală cu o prefață de profesorul Paul Brouardel* (1006 pagini cu ilustrații, 18 foi planşe şi o filă tabel).

Studiul asupra spânturării reprezintă atât rezultatul unor cercetări întreprinse timp de 12 ani, după cum precizează autorul, asupra a 172 cazuri de spânzurați, cât şi al unor experiențe făcute pr propriul său corp, contrazicând observațiile făcute de predecesorii săi (Tardieu, Fleischmann, Hammond, Hornshaw, Scott): *Din 12 încercări de spânzurare ce le-am făcut în mai multe şedințe, ne-a fost imposibil, cu toată bunăvoința ce aveam de a servi ştiința, fără pericolul pierderii vieții, de a suporta mai mult de 26 secunde.*

Nicolae Minovici a consultat o impresionantă bibliografie, de la lucrări de medicină legală semnate de reputați profesori: Tardieu, Tourdes, Lesse, Strasmann, Coutagne, Lacassagne, Brouardel, până la celebrul criminalist Hans Gross cu al său impozant *Manual practic de instrucție judiciară*, în două volume, tipărit la Graz în 1893, pe care l-a studiat cu un interes justificat doar de pasiunea lui devoratoare pentru noua ştiință, Criminalistica, aflată, ca şi Medicina Legală, în slujba vieții şi a adevărului, după formula inspirată a regretatului **Paul Ştefănescu**.

Manualul tehnic de medicină legală, impozant prin cele 1006 pagini cu 294 figuri, prefațat de profesorul care l-a lansat pe fratele său Mina în elita ştiințifică a Europei, este **primul tratat de medicină legală apărut în România**. Tipărirea lui a umplut un gol care se resimțea în pregătirea medicilor, magistraților şi polițiştilor, deoarece încercările anterioare erau modeste, departe de a satisface pretențiile sistemului judiciar.

Manualul constituie, în acelaşi timp, şi **primul tratat de criminalistică tehnică din România,** fiind rodul cercetărilor teoretice şi practice făcute de Nicolae Minovici la *Şccoala Antropologică Bertillon* din perioada 1896-1900, precum şi al aprofundării operelor fundamentale ale celebrităților afirmate într-un domeniu nou de identificare criminalistică, **Dactiloscopia**: **Galton, Féré, Varigny, Vucetici**. Pe drept cuvânt l-a caracterizat **A.Lacassagne** ca unic în literatura de specialitate, pentru că el reprezenta, în acelaşi timp, şi noua ştiință care se năştea din Medina Legală-, Criminalistica. Iată câteva argumente:

Capitolul V, *Particularități individuale de natură anatomică*, este consacrat **identificării antropometrice.** Nicolae Minovici se dovedeşte un fin cunoscător al lucrărilor publicate de **Quetelet şi Bertillon**, descriind detaliat tehnicile de măsurare pentru talie, bust, cap, ureche, picioare, care alcătuiesc **semnele de identitate**

prevăzute în buletinul judiciar de identitate întocmit de Serviciul Antropometric al Tribunalului Ilfov (p.69-89). Ca anexe la Antropometrie sunt considerate: **semnalmentul descriptiv sau portretul vorbit** (p.89-103); **reconstituirea semnalmentului antropometric prin ajutorul hainelor**, citând studiul medico-legal al doctorului **Georges Bertillon**, fratele lui Alphonse Bertillon, *De la reconstitution de signalment anthropométrique au moyen des vétements*.

Capitolul IX este consacrat **fotografiei judiciare**, (p.163-210). Nicolae Minovici prezintă tehnici de fotografiere a cadavrelor cu identitate necunocută, din față şi din profil, în picioare sau în poziție şezând, utilizând o aparatură specială construită la Institutul Medico-Legal din Bucureşti. El propune fotografierea cadavrelor cu ochii deschişi, prin **folosirea ochilor artificiali** în locul metodei de *reînviere a ochilor* recomandată de **H.I.Goss** în *La photographie apres déces*, publicată în anul 1896, la Geneva: *În ceea ce priveşte mai întâi globii ochilor, atunci când ei sunt înfundați în orbite, când sunt zbârciți şi aproape uscați, în loc de a injecta în ei apă cu glicerină, pentru a-i readuce la forma normală, în loc de a aştepta o oră cu comprese umede pe ei, după cum recomandă toți autorii (Gosse, Strasmann, Reiss, Schulz etc.), operațiuni ce ne ia timp, nu avem decât a recurge la ochi artificiali.* Este prezentat şi un aparat conceput şi realizat de Nicolae Minovici, precum şi **tehnici de toaletare a feței cadavrului**. Noul procedeu de fotografiere post-mortem va fi premiat cu Medalia de Aur, în anul 1912, la Expoziția Internațională de Igienă Socială care a avut loc la Roma.

Autorul evidențiază avantajele fotografiei judiciare şi pentru depistarea falsurilor în înscrisuri ori pentru identificarea tipurilor de cerneluri folosite, recurgând la lucrarea fratelui său, **Ştefan Minovici**, *Falsurile în documente şi fotografia în serviciul justiției*.

Capitolul VI tratează, pe parcursul a 34 pagini (112-146), „**particularități de natură patologică: cicatricele şi tatuajul**”, reluând concluziile formulate în teza de doctorat: tatuajele au fost importate de la greci şi au o deosebită importanță pentru identificarea persoanelor şi cadavrelor.

Capitolul I din **Partea a doua** a *Manualului* este dedicat **sistemului dactiloscopic**, subliniind *stabilirea identității absolute prin ajutorul impresiunilor digitale* în baza cercetărilor făcute de **Purkine, Herschell, Galton, Vucetici şi Bertillon,** precum şi **regulile şi procedeele pentru relevarea impresiunilor digitale.**

Capitolul al doilea este rezervat **impresiunilor plantare** (p.262-292) create de **piciorul desculț** (în poziție staționară, în

mers şi în fugă), precum şi **de piciorul încălțat**, cu descrierea procedeelor de relevare, prelevare şi conservare, subliniind şi cu acest prilej **rolul fotografiei judiciare** (p.286-287). Spații importante sunt dedicate altor *impresiuni*: **urme create de părți ale corpului, urme de dinți, urme create prin strangulare şi spânzurare, urme formate prin loviri şi răniri, urme lăsate de alte obiecte folosite la comiterea crimelor şi delictelor (ciomag, baston), urme lăsate de roțile căruței**

Partea a treia este destinată **examinării petelor** (p.327-472), de la cele de sânge la cele de spermă sau alte pete formate de fragmente ale unor țesuturi umane, descriind tehnicile de relevare-prelevare, precum şi concluziile examenelor de laborator

Un întreg capitol, cel de-al V-lea, este rezervat **examinării părului**, fiind abordată o varietate de aspecte de natură criminalistică şi medico-legală.

Credem că am prezentat suficiente argumente care pledează pentru a considera *Manualul tehnic de medicină legală* **ca primul manual (tratat) de criminalistică tehnică.**

Nicolae Minovici a fost şi un **pionier al Dactiloscopiei** în țara noastră. În perioada 1894-1906 a luat impresiunile unor criminali condamnați la muncă silnică pe viață, constatând, după 12 ani, că au rămas neschimbate. De asemenea, este **primul care a descoperit, în România, autorii unor furturi** - din biroul unei tipografii şi o roată de la o trăsură- **pe baza impresiunilor digitale** găsite pe o hârtie în primul caz şi pe roata recent vopsită în al doilea. Concluziile cercetărilor sale le-a comunicat, printr-o scrisoare, lui **Juan Vucetici** din Argentina, care a publicat-o în numărul din 15 aprilie 1906 al Revistei de Policia din Montevideo (Uruguai). Împreună cu **Valentin Sava** a publicat în *Revista de Identificare şi Ştiințe Penale* din La Plata, Argentina, *Dactiloscopia Română, în 1935*. A contribuit, alături de fratele său Mina, dr.Gh.Andrei Ionescu şi Valentin Sava la **introducerea identificării dactiloscopice** în România (1914), principalul merit revenindu-i însă dr. Gh. Andrei Ionescu.

În anul 1905, Nicolae Minovici va construi, după planurile arhitectului Cristofi Cerchez, o vilă pe Şoseaua Kiseleff, care îi poartă numele, fiind cunoscută şi ca „Vila cu clopoței", în care se va dezlănțui spiritul său artistic şi de colecționar pentru etnografia românească, pe care o va dărui municipalității Bucureşti în anul 1935.

După unirea Transilvaniei cu patria mamă, în anul 1919 va fi desemnat profesor de medicină legală la Facultatea de Medicină din Cluj, unde va organiza învățământul medico-legal şi, împreună cu **Mihail Kernbach**, un alt pionier al criminalisticii româneşti, va publica, în anul 1924, *Tehnica*

autopsiei medico-legale, un volum de 602 pagini cu rețete originale de îmbălsămare, care umplea un gol resimțit în pregătirea medicilor legişti.

Guvernul îi va solicita, în 1926, să accepte funcția de primar al Sectorului III Albastru, care cuprindea cartierele Grozăveşti, Cotroceni, Dealul Spirii, Rahova, Şerban Vodă şi altele, precum şi trei comune suburbane. Va fi poreclit de locuitori „**primarul albastru**”, pentru că era văzut dis-de-dimineață până seara târziu colindând străzile mahalalelor. Va pava străzi, va construi trotuare şi primele WC-uri subterane, precum şi un cămin pentru măturători şi gunoieri, şi va înființa 13 atenee populare.

În anul 1928 demisionează şi se întoarce la Cluj, pentru că legea învățământului îi obliga pe profesori să-şi stabilească domiciliul în localitatea în care predau. Se va întoarce în Bucureşti în anul 1932, când se va pensiona fratele său Mina , pentru a ocupa funcțiile acestuia la institut şi la catedră. Va fi ales, în anul 1934, primar al satului Băneasa, slujbă pe care o va accepta cu plăcere, dovedindu-şi şi aici calitățile de organizator, dar va refuza funcții importante: prefect al poliției capitalei şi chiar ministru de interne. Va fi ales, în 1936, preşedintele Colegiului Medical Ilfov, iar în 1938 preşedintele Asociației Generale a Medicilor.

În data de 5 mai 1934 va înființa **Spitalul de Urgență** în clădirea în care funcționa „Salvarea”, după modelul celor care existau în Moscova, Buenos Aires şi alte mari capitale.

Va fonda *Revista de medicină legală*, în anul 1936, care va apărea trimestrial până în anul 1940, în care vor fi publicate studii şi articole originale, multe din ele şi din domeniul noii ştiințe-, Criminalistica.

Nicolae, Mina şi Ştefan Minovici

Între 1 şi 8 septembrie 1937 a organizat cel de-al XVII-lea Congres Internațional de Antropologie şi Arheologie Istorică, precum şi cea de a VII-a Adunare Generală a Institutului Internațional de Arheologie.

La Congresul Internațional de Medicină Legală şi Socială din Lille (27-31 mai 1934) va prezenta lucrarea *Expertiza psihiatrică contradictorie*. A mai avut timp să scrie lucrări importante: *Paranoizii* (1937), *Procedee de înfrumusețare (chirurgia estetică, ondulația permanentă, colorarea părului şi manichiură) în fața medicinii legale* (1937), *Pericolul social al practicării ocultismului* (1938),

precum şi câteva lucrări împreună cu vechiul său prieten şi colaborator, **I. Stănescu**: *Vagabondajul* (1937), *Secretul profesional* (1938), *Etica responsabilității medicale. Şarlatanismul* (1941).

La sfârşitul anului 1939, un cancer necruțător avea să i se instaleze pe laringe, care îl va răpune, cu toate eforturile medicilor din Viena, la 26 iunie 1941, în dureri insuportabile - tributul pe care Nicolae Minovici l-a plătit ştiinței, acelor experiențe pe propriul corp cu valoare de unicat în lume. Rolul fraților Minovici în promovarea şi consolidarea noii ştiințe - Criminalistica - a fost subliniat de nenumărați savanți cu renume mondial: **R.A.Reiss, Edmond Locard, A. Lacassagne, Paul Brouardel** şi mulți alții. Credem că a sosit timpul să ştergem colbul depus pe aceste ilustre briliante pentru a le recunoaşte meritul incontestabil de a fi creat postamentul pe care s-a clădit, de-a lungul unui secol măcinat de vicisitudini, **Şcoala românească de criminalistică.**

REFERINȚE BIOGRAFICE ŞI CRITICE

1. *Omagiu profesorului Ştefan Minovici. Amicii şi elevii recunoscători.* Bucureşti, 1913.
2. *Omagiu Profesorului Ştefan Minovici cu prilejul decernării titlului de „doctor honoris causa" 1932.* Bucureşti [1932], (Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Farmacie).
3. **Doctor Ştefan Atanasiu**, [I] *Profesorul Doctor Nicolae Minovici. Salvarea. 25 ani de activitate II Salvarea şi Spitalul de Urgență de la 1930-1940. Opera medico-socială a Prof. Nicolae Minovici. 35 ani de activitate.* **Bucureşti, 2 vol, 1933-1941.**
4. **Dr. Marius Georgescu,** *Un om şi o operă. Profesorul Nicolae Minovici şi „Salvarea"* de ...Bucureşti, Institutul de Arte Grafice „Eminescu", 1934. (Extras din „România Medicală" Nr.9 din 1 Mai 1934).
5. **Mihai Kernbach,** *Medicina judiciară***,** Editura Medicală, 1958, p.27-31;
6. **N. Ioanid, B. Angelescu,** *Frații Minovici***,** Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1979;
7. **Vladimie Beliş** (sub redacția), *Tratat de medicină legală*, vol. I. Editura Medicală, Bucureşti, 1995, p.23-26.
8. **Gheorghe Scripcaru,** *Medicina legală expertală în România (Aspecte evolutive şi metadeschideri)***,** Editura Cugetarea, Iaşi, 2000, p.66-76.
9. **Paul Ştefănescu, Lazăr Cârjan, *Ştiință versus crimă***, Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2000, p. 582-612.

10. **Lazăr Cârjan,** *Tratat de criminalistică,* Editura Pinguin Book, Bucureşti, 2005, p.104-123.
11. **Ion Văduva-Poenaru (coordonator general),** *Enciclopedia marilor personalităţi din istoria, ştiinţa şi cultura românească de-a lungul timpului***,** vol.II, p.380-385.
12. **Adrian Majuru,** *Fraţii Minovici. Univers spiritual,* Institutul Cultural Român, Bucureşti, 2005.

PRINCIPALELE TENDINȚE ŞI FORME CONCRETE DE MANIFESTARE A FENOMENELOR DE EVAZIUNE / FRAUDĂ FISCALĂ REZULTATE DIN ACTIVITATEA CURENTĂ A GĂRZII FINANCIARE

*Comisar General **ADRIAN CUCU***
Ministerul Economiei şi Finanțelor , Agenția Națională de Administrare Fiscală, Garda Financiară - Comisariatul General

The article presents the principal forms of eluding the payment of the fiscal liabilities to the public budget and the measures taken by the national financial guard for preventing and fighting against such kind of facts. The author, Adrian Cucu is the chief inspector of the financial guard and he and he taught many interesting lectures to the Master classes in the Police Academy "Al. I Cuza" Bucharest.

Garda Financiară a reapărut în ansamblul instituțiilor cu atribuții de control în domeniul economic chiar la începutul procesului de tranziție a economiei româneşti de la forma s-a planificată la economia liberă de piață.

În mod obiectiv, evoluția instituției a fost marcată de transformările repetate intervenite în legislația economică, care se doreau a statua direcțiile impuse de noua realitate economico - socială: stabilirea şi redefinirea unor noi forme de proprietate, asociere antreprenorială impozite şi taxe, reguli de angajare a personalului şi nu în ultimul rând de reglementare a unor activități comerciale.

În acest context, Garda Financiară a evoluat practic în paralel cu acest proces, fapt asigurat de modificările legislative permanente apărute atât în spațiul economic, dar şi în ceea ce priveşte aria de competențe atribuită prin lege sau relația cu alte instituții de control.

Inclusiv prin prisma rezultatelor obținute până în prezent, Garda Financiară confirmă faptul că şi-a definit în timp şi ocupat cu succes, poziția s-a specifică în ansamblul instituțiilor de control din România, bazându-se prioritar pe elemente ce țin de

caracterul operativ inopinat şi punctual al verificărilor, dispersia echilibrată la nivel teritorial şi nu în ultimul rând gradul înalt de profesionalizare a personalului.

Procesul evolutiv al economiei româneşti a fost marcat în mod inevitabil şi de o diversificare şi creştere a complexităţii metodelor de fraudare evaziune puse efectiv în practică.

Pe linie de consecinţă, pe baza experienţei acumulate, atât din rezultatele pozitive dar şi din eşecuri, Garda Financiară a încercat permanent să definească, identifice şi stopeze activitatea acestor "canale" de fraudare a bugetului de stat.

Astfel, de la formele relativ "primitive", manifestate imediat după anul 1990, îndeosebi pe fondul unor lacune legislative, frauda/ evaziunea fiscală a evoluat permanent spre forme din ce în ce mai complexe şi rafinate, recenta aderarea a României la Uniunea Europeană fiind urmată de o pliere aproape instantanee a "practicilor" evazioniste la noua realitate economico-socială traversată de ţara noastră.

Chiar dacă nu reprezintă o noutate pe plan extern, noţiuni/concepte de genul economie subterană, spălarea de bani, paradis fiscal, firme "fantomă", companii off-shore, circuite "carusel", contrafacerea, contrabanda, spălarea de bani, ş.a. sunt numai câteva a căror manifestare practică, Garda Financiară, alături de alte instituţii de control, a constatato în mod direct în activitatea cotidiană.

Pe baza analizării rezultatelor din activitatea curentă, structurate îndeosebi pe criteriul specificităţii economice, se pot defini câteva spețe/scheme ce caracterizează fenomenele actuale de evaziune/fraudă fiscală, cu care în prezent Garda Financiara se confruntă cel mai frecvent:

a) frauda / evaziunea fiscală asociată tranzacţiilor intra-comunitare de mărfuri / servicii

- practicate relativ recent în economia românească, respectiv după integrarea ţării noastre în Uniunea Europeană, tranzacţiile intracomunitare constau practic în operaţiunile de vânzare, cumpărare sau schimb de mărfuri şi/sau servicii între ţări aparţinând acestui bloc politico-economic. Strict sub aspect fiscal, această apartenenţă implică apariţia unor particularităţi faţă de operaţiunile comerciale de import/export clasice.

În acest context, tendinţele de evaziune se manifestă prioritar în conjunctură cu aspectele de tehnică fiscală ce ţin de evidenţierea acestor tranzacţii şi a obligaţiilor fiscale aferente lor (în principal TVA) stabilirea plătitorului, a termenelor şi condiţiilor de plată precum şi a autorităţii fiscale/ ţării în favoarea căreia aceasta se efectuează.

Deşi varietatea mărfurilor tranzacţionate este mare, în mod prioritar aceste metode de fraudare s-au concentrat pe acele sortimente care permit o viteză mare de rotaţie a capitalului investit, bazată pe

încasarea contravalorii mărfurilor într-un interval de timp apropiat sau identic cu momentul livrării. În acest context a rezultat că au fost implicate prioritar mărfuri din categoria legumelor - fructelor, cereale şi alte produse de cultură agricolă, materiale de construcţii (în special ciment şi articole sanitare), carne, mijloace de transport şi produse din tutun.

Sub aspect procedural, din activitatea curentă a Gărzii Financiare a rezultat că în dorința atingerii scopului urmărit, (sustragerea de la plata obligațiiilor fiscale - în principal TVA dar nu numai - generate de circuitele comerciale ce implică mărfuri intra-comunitare) evazioniştii au apelat din nou la binecunoscutele firme "fantomă". În esență, scenariul utilizat constă în concentrarea tuturor obligațiiilor fiscale asupra unor firme de sacrificiu, care după o perioadă în care acumulează debite semnificative la bugetul de stat (şi în care de regulă afişează un statut relativ legal), "dispar", de cele mai multe ori ca urmare a nefuncționării la sediile sociale declarate sau cesionarii lor către persoane neidentificabile.

În acest context, firmele în cauză sunt primii beneficiari interni pe lanțul comercial urmat de mărfurile provenind din achiziții intra-comunitare, documentele aferente acestor transporturi dovedindu-se a fi în foarte multe cazuri ilegale sau incomplete. Ulterior marfa este livrată cu un adaos minim către o a doua firmă, controlată de regulă de aceeaşi persoană/grup persoane, care la rândul ei o livrează către terți.

Prin "dispariția" primului beneficiar intern, care cumulează în fapt cea mai mare parte a TVA, statul este fraudat, în condiția în care ulterior, conform normelor Uniunii Europene, România va regulariza cu statele partenere sumele de TVA rezultate din aceste tranzacții comerciale intracomunitare.

Totodată, în mod frecvent au fost constatate situații în care acelaşi grup de persoane controlează, direct sau prin interpuşi, intregi rețele de astfel de societăți, procedând la înființarea şi operarea unora noi o dată cu "sacrificarea" celor care au acumulat deja obligații bugetare neachitate.

Toate caracteristicile arătate mai sus se referă la intrări de marfă pe teritoriul Romniei, însă într-o măsura mai redusă au fost constatate şi cazuri în care, mărfuri plecate din România, erau destinate unor societăți comerciale care din verificări s-au dovedit a nu deține coduri de TVA valide.

O altă metodă evazionistă decelată, însă de mai mică amploare, constă în efectuarea unor livrări fictive de mărfuri din România către state terîe, membre ale Uniunii Europene, urmate de compensarea ilicită a sumelor de TVA aferente.

Sub aspectul impactului fiscal, fenomenul este potențat de aspecte ce țin de valoarea/volumul

mare a mărfurilor tranzacționate (spre exemplu cazuri de tranzacționare, în numele unor firme "de apartament" a sute de tone de cereale) sau efectuarea unor tranzacții cu un grad mare de repetabilitate.

b) mărfuri cu valoare subevaluată în vamă

O altă metodă evazionistă de amploare identificată, constă în declararea în vamă, în baza unor documente de proveniență (invoice) susceptibile a fi false, a unor valori mult subevaluate pentru produsele importate.

În acest caz evazioniştii se bazează pe faptul că stabilirea şi mai ales verificarea valorii reale, la producător, a mărfurilor în discuție este dificil sau chiar imposibil de efectuat, în condițiile în care acestea au de regulă ca sursă furnizori localizați în China sau țări din Orientul Apropiat.

Este de adăugat faptul că în cele mai multe cazuri aceste importuri au o gamă sortimentală diversă, (produse de uz gospodăresc, electrocasnice, electronice, textile, îmbrăcăminte, încălțăminte, papetărie, jucării, cosmetice, etc.) fiind în principal mărfuri nealimentare de o calitate slabă. Totodată, legat de aceste produse s-a constatat frecvent şi fenomenul de contrafacere, de regulă a unor mărci de renume.

Sub aspect operațional, verificările au pus în evidență un sistem de folosire în valuri a unor firme "tampon", a căror activitate se desfăşoară de regulă pe parcursul unui trimestru, fără plată obligațiilor către buget, aspectul fiind mascat ulterior prin cesionarea societăților în cauză, care adoptă brusc comportamentul fiscal tipic firmelor "fantomă".

Prin intermediul acestor firme, (deținute de regulă de persoane fizice ce nu sunt cetățeni români), se realizează ceea ce se numeşte "saltul de preț". Astfel, mărfurile importate la o valoare extrem de mică sunt revândute către terți, de astă dată la prețuri cu un nivel real, de piață, fapt ce duce la acumularea de către vânzător, a unor obligații fiscale către buget, corespunzătoare.

Spre exemplificare, pe baza datelor dintr-un sondaj recent bazat pe informații desprinse din acest tip de verificări, având la bază peste 100 de produse, a rezultat că valoarea reală de piață a mărfurilor implicate depăşeşte de 6 până la 35 ori prețul declarat la momentul importului.

Totodată, din analiza informațiilor obținute în cursul verificărilor, au rezultat aspecte care indică faptul că cel puțin o parte dintre firmele în cauză acționau în rețea, fapt decelat de o serie de indicii privind:

- existența unui grup restrâns de persoane care dețin calitatea de asociați, administratori sau imputerniciți la firmele în cauză, persoane care la anumite intervale procedează la înființarea unor noi societăți, pe care le utilizează în aceleaşi scopuri ilicite;

- utilizarea unor documente financiar - contabile (facturi), cu format identic, purtând semnături olografe identice şi ştampile cu amprente asemănătoare;
- prezentarea la control în compania unor avocaţi care uzează de diverse mijloace pentru impiedicarea sau tergiversarea verificărilor (invocarea excesivă şi cu obstinaţie a prezumţiei de nevinovăţie a clienţilor lor, încercarea de a intimida echipa de control).

Deasemeni, trebuie spus că volumul foarte mare de bunuri introduse în ţară prin intermediul acestor societăţi, într-o perioadă relativ scurtă, poate indica şi posibilitatea ca o parte din aceste mărfuri să fie destinate în realitate pieţelor din alte state ale Uniunii Europene, eventualitate în care importul lor a urmărit în fapt dobândirea calităţii de "mărfuri comunitare".

c) fapte de evaziune/fraudă ce implică mărfuri accizabile

Din punct de vedere sortimental, subiectul acestor fapte evazioniste îl constituie în principal produsele din tutun (în principal ţigaretele), băuturile alcoolice spirtoase dar mai ales carburanţii.

Prin specificul lor fiscal, mărfurile accizabile implică plata unor obligaţii către buget, care în multe cazuri reprezintă un procent semnificativ din valoarea finală, de piaţă, a produsului respectiv.

Pe linie de consecinţă, evaziunea fiscală în cazul acestui gen de mărfuri se axează în principal pe eludarea la plată a acestor obligaţii fiscale (accize dar nu numai).

Verificările efectuate au permis identificarea mai multor scenarii utilizate în acest scop:

-marfa este introdusă în ţară prin contrabandă - un exemplu în acest sens îl constituie numeroasele cazuri în care Garda Financiară a identificat pe teritoriul vamal naţional, mari cantităţi de ţigări provenind de regulă din ţări non-comunitare (cel mai frecvent Republica Moldova, Ucraina) dar şi recipiente cu băuturi alcoolice spirtoase.

În majoritatea cazurilor marfa în cauză era transportată ilicit, disimulată / camuflată, posesorul lor neputând prezenta documente legale de proveniență. Totodată, mărfurile nu aveau aplicate, conform legislaţiei române în vigoare pentru acest gen de produse, banderole/timbre de marcaj.

- marfa este rezultatul unui proces de producţie desfaşurat în condiţii ilicite/ilegale - controalele efectuate au identificat, de regulă în zone izolate, spaţii clandestine destinate producţiei ilicite de băuturi alcoolice sau ţigarete, utilaje specifice, materii prime (alcool etilic alimentar, tutun tocat), materiale adiţionale necesare (etichete, pachete, recipienţi pentru îmbuteliere, dopuri) sau chiar utilaje prin care se tipăreau timbre de marcaj şi etichete false.

- **marfa este contrafacută /substituită altor produse neaccizabile -** verificările au evidențiat deturnarea de la destinația legală declarată a unor uleiuri minerale neaccizabile care în fapt, urmare unor procedee simple care nu necesită un proces de producție elaborat (amestec, decantare), au fost comercializate ulterior, prin intermediul unor stații private de distribuție, sub formă de carburanți. Un alt exemplu în acest sens, îl reprezintă identificarea unor mari cantități de alcool care, deşi declarativ erau utilizate pentru producția unor mărfuri neaccizabile (lichid de parbriz, spirt medicinal, etc), au fost utilizate în realitate pentru obținerea unor băuturi spirtoase, mărfuri accizabile , comercializate ulterior ilicit.

-marfa este scoasă ilicit de sub regimul de supraveghere fiscală (antrepozit fiscal) - situație în care s-a constatat producția ilicită, în cadrul unor antrepozite fiscale specializate (fabrici de alcool) a unor însemnate cantități de alcool şi/sau băuturi alcoolice spirtoase, prin alterarea evidențelor financiar-contabile, cantitățile în cauză nefiind înregistrate. Ulterior aceste mărfuri au fost comercializate la "negru" către terți.

În acest context, în concordanță cu atribuțiile legale conferite, Garda Financiară s-a implicat într-o măsură din ce în ce mai susținuta în combaterea acestor fenomene, fapt concretizat atât prin măsuri directe de control dar şi printr-un efort continuu şi susținut de prevenire / descurajare a tendințelor evazioniste manifestate.

Pentru identificarea potențialilor evazionişti (persoane juridice şi/sau fizice) implicați în acest gen de operaîiuni comerciale, Garda Financiară a desfăşurat în mod permanent analize de risc bazate prioritar pe informațiile rezultate din monitorizarea punctelor de trecere a frontierelor comunitare dar şi pe cele deținute/culese din teren de către secțiile teritoriale, verificările declanşate ulterior în baza acestora confirmând necesitatea acestor măsuri. Totodata, contracararea acestor forme de evaziune fiscală a impus şi adaptarea modalităților de control, atât în ceea ce priveşte locul de desfăşurare a acestor acțiuni (vecinătatea punctelor vamale, căi rutiere, zone/locații izolate, propice desfăşurării unor procese ilegale de producție sau depozitare) modalitatea efectivă de acțiune (control inopinat, însoțirea transportului de marfă până la beneficiar) dar şi legat de intervalul orar alocat acestor acțiuni (noapte, sărbători legale).

Concluzionând la cele de mai sus, se poate spune că deşi modalitățile de fraudare încercate de evazionişti diferă şi au tendința ca în timp să adopte forme din ce în ce mai rafinate, în esență toate urmăresc acelaşi scop: eludarea la plată a obligațiilor fiscale generate prin comercializarea produsului în cauză

Nr. 1 / 2008
REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

DESPRE DISTINCȚIA ÎNTRE INFRACȚIUNILE DE CORPORAȚIE ŞI CRIMA ORGANIZATĂ

Drd. ***Neculaie Onțanu***

Having as a starting point the acceptation and the significance of the organized crime phenomenon the article is emphasizing identifies with the groups have superior social positions, whose members have public dignities, their actions being against national budgets or against the funds of international institutions and organizations. The author makes a comparative analysis between the conceptsof organized crime and crime of organization .

De regulă, autorii contemporani definesc fenomenul de crimă organizată ca „economie subterană", ori ca „întreprindere bazată pe secretul operațiilor efectuate" (E.U. Savona) şi, în general, îi atribuie asemenea trăsături, încât a delimita acest fenomen infracțional de aşa-numitele „infracțiuni de corporație", îndeosebi, de activitățile infracționale desfăşurate de corporațiile multinaționale (C.M.N), se dovedeşte o sarcină imposibil de realizat.

Astfel, se susține de către unii autori[1] că, astăzi, organizațiile criminale acționează prioritar în domeniul afacerilor, orientându-se spre obținerea rapidă de profituri mari şi că, în acest scop, ele îşi diversifică continuu activitățile infracționale, se preocupă de

obținerea controlului asupra pieței sau asupra anumitor activități economice (concesiuni, autorizații, adjudecări de servicii publice etc.), angajându-se frecvent în activități de manipulare a opiniei publice, de fraudare a alegerilor şi de penetrare a structurilor de putere economică şi de conducere a sindicatelor.

[1] Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, New York, 15 noiembrie, 2000 (România a ratificat această convenție prin Legea nr. 565/2002); J. Pitulescu, Al treilea război mondial. Crima organizată, Edit. Național, Bucureşti, 1996; J. Ziegler, Seniorii crimei. Organizații secrete contra democrației, Edit. Antet, Bucureşti, 1998; D. Miclea, Cunoaşterea crimei organizate, Edit. Pygmalion, Ploieşti, 2001.

De asemenea, se susține că, în ultimii ani, organizațiile criminale au manifestat tendința de a reinvesti profiturile ilicite în achiziționarea de bănci, spații comerciale (restaurante, baruri, cazinouri), societăți de transport de mărfuri, servicii portuare şi aeroportuare, societăți de import-export. Totodată, se remarcă eficiența pe care o dovedesc organizațiile criminale în realizarea obiectivelor urmărite: de regulă, acestea dispun de puternice echipe de avocați, experți contabili, consilieri în probleme juridice, administrative şi de audit, ca şi de cele mai moderne mijloace de informare, ceea ce le permite să identifice slăbiciunile sistemelor juridice, să execute rapid loviturile şi să şteargă la fel de rapid urmele acțiunilor criminale desfăşurate. Ele se folosesc cu predilecție de noile tehnici financiare (realizarea de tranzacții prin INTERNET, transferul computerizat al sumelor etc.), întrucât acestea asigură anonimatul tranzacțiilor şi derularea quasiinstantanee a operațiilor financiare şi manifestă aceeaşi eficiență şi în ascunderea surselor de venit şi în reciclarea capitalurilor, împiedicând confiscarea produselor infracțiunilor. În fine, se remarcă faptul că organizațiile criminale respectă, în mod riguros, sistemul fragmentării sarcinilor şi activităților, în sensul că noile sedii comerciale sunt autonome şi departe de centrele de decizie (centrele de decizie nici nu sunt, de regulă, cunoscute) şi că acest sistem asigură ermetismul organizației, împiedicând organele de anchetă să pătrundă mai adânc în structura acesteia şi să o descompună.

Dar, în măsura în care reflectăm mai profund asupra unor astfel de afirmații, devine tot mai evident că, aici, nu mai e vorba de acele grupuri care, în mod tradițional, au fost denumite „organizații criminale”, adică de acele „bande de infractori”, alcătuite din indivizi fără ocupație ori cu venituri foarte modeste, siliți să-şi asigure existența din furturi, tâlhării, prostituție, proxenetism, contrabandă etc.; dimpotrivă, e vorba de grupuri care dețin poziții sociale dominante şi, aşadar, de un alt nivel, mult mai înalt, al fenomenului de crimă organizată. De această dată, autorii se referă la organizații cu largi ramificații în sferele puterii economice şi politice, în cadrul cărora protagoniştii sunt persoane care dețin funcții de conducere ori de demnitate publică şi care au pretenții infinit mai mari, astfel că acțiunile lor criminale se îndreaptă, cu predilecție, împotriva proprietății colective, împotriva bugetelor naționale şi chiar împotriva fondurilor instituțiilor şi organismelor internaționale.

Iar, întrucât victimele nu mai sunt indivizi izolați, ci întreprinderi, instituții financiare ori guvernamentale etc., aceste organizații criminale sunt nevoite să evite manifestările de violență fizică, fiindcă nu pot risca o replică de aceeaşi natură din partea

autorităților (căci, indiscutabil, raportul de forțe nu le-ar fi deloc favorabil).

Ca urmare, specialitatea lor a devenit exploatarea insuficiențelor sistemelor legislative, ca şi a principiului încrederii, pe care se bazează toate piețele de afaceri. Mai mult, având în vedere că, aşa cum observa Sutherland, membrii lor sunt considerați oameni fini şi de încredere, aceste organizații nu mai sunt nevoite să se întrunească în secret şi nici să recurgă la forță, pentru a-şi constrânge membri la păstrarea secretului activităților. Dispunând de bani şi de înalte poziții sociale, ele recurg, cel mai adesea, în acest scop, la corupție şi şantaj. De unde deducem, în concluzie, că, la nivelul claselor superioare economic şi social, fenomenul de crimă organizată dobândeşte caracteristici diferite de acelea pe care le prezintă la nivelul claselor sociale inferioare (de altfel, tocmai în virtutea acestui fapt, mulți criminologi fac distincție între „infractorii cu gulere albe" şi „infractorii cu gulere albastre").

Luând în considerare aceste diferențe, unii autori neagă însă că ar fi vorba de un identic fenomen infracțional şi susțin că ar trebui să facem deosebire între „crima organizată" şi „infracțiunile de corporație" (sau „crimele de organizare"), întrucât acestea din urmă ar constitui un fenomen infracțional distinct – pe care ei îl denumesc „criminalitate economico-financiară" sau „criminalitate a afacerilor".

Într-o atare viziune,[2] fenomenul de crimă organizată s-ar deosebi de criminalitatea economică (de „infracțiunile de corporație" ori de „crima de organizare") sub trei aspecte principale: sub aspectul originii, sub aspectul metodelor utilizate şi sub aspectul valorilor prejudiciate. Sub aspectul originii lor, crima organizată şi-ar avea obârşia în clanuri, asociații, bande, carteluri criminale sau societăți-ecran, pe când criminalitatea economică şi-ar avea originea în întreprinderi active în viața economică formală sau informală, dar care, fie în scop de profit ori de dominare, fie în scop de supraviețuire cu orice preț, ar utiliza nu numai mijloace legale, ci şi mijloace ilegale. Sub aspectul metodelor, crima organizată ar utiliza violența, eliminarea, extorcarea (şantajul), corupția, frauda, spălarea banilor, pe când criminalitatea economică ar utiliza viclenia, frauda, falsurile, abuzul de încredere, corupția, spălarea banilor. Sub aspectul valorilor prejudiciate, crima organizată ar leza viața, libertatea, integritatea fizică, patrimoniul, sănătatea şi securitatea publică, libertățile democratice, pe când criminalitatea economică ar leza principiul bunei-credințe

[2] A se vedea Nicolas Queloz, F. Gisler, Probleme legate de criminalitatea economică şi financiară în Elveția, în lucrarea colectivă La criminalité économique et financière en Europe, L´Harmattan, Déviace et Société, France, 2002, p.126-128.

(încrederii), securitatea şi credibilitatea economică şi financiară, interese pecuniare, concurența loială şi interesul general.

Totuşi, astfel de susțineri devin neconvingătoare, în măsura în care observăm, de pildă, că, privitor la apartenența infracțiunii de spălare a banilor, există trei puncte de vedere diferite: într-o primă opinie, această infracțiune ar fi proprie criminalității economice („crimei de organizare"); într-o a doua opinie, ea ar fi proprie crimei organizate; iar, într-o a treia opinie, ea ar reprezenta o punte de legătură între economia „criminală" (crima organizată) şi economia „legală" (crima de organizare).

Mai mult decât atât, pe măsură ce intrăm în amănunte, observăm că, şi în ce priveşte distincția între „organizații ilegale" şi „organizații legale", lucrurile devin tot mai confuze. Astfel, analizând modalitățile folosite de organizațiile criminale pentru ascunderea fondurilor dobândite în mod ilicit, unii autori[3] se referă la patru tipuri de societăți folosite de acestea, şi anume: societățile de fațadă; societățile fantomă; societățile de domiciliu; şi societățile gata să funcționeze (sau societățile în fagure). Societățile de fațadă ar fi acelea ai căror clienți plătesc, de regulă, cu bani lichizi, astfel că fondurile lor pot fi lesne amestecate cu cele care provin din activitățile criminale[4]. Societățile fantomă ar fi acelea care nu au o existență reală, ci figurează doar în documente, conducând eventualele anchete pe piste false. Societățile de domiciliu ar fi acelea care nu desfăşoară nici o activitate în țara în care se află sediul lor social; ele funcționează în jurisdicțiile off shore şi atrag investitori străini de toate originile, asigurând anonimatul acestora. În fine, societățile gata să funcționeze ar fi acelea create de avocați sau alți intermediari locali; aceştia le fabrică o „istorie", iar apoi le vând spălătorilor de bani, care pot astfel să-şi înceapă imediat activitățile lor criminale. Cu toate acestea, studiile relative la aşa-numitele „paradisuri fiscale" (sau „centre financiare off shore") întocmite de organismele internaționale[5] enumeră alte

[3] Philippe Broyer, La nouvelle économic criminelle, în lucrarea Criminalité financière, Editions d'Organisation, Paris, 2002, p. 33-36; autorul citează la rândul său, pe C. Cutajar-Riviére, La societé écran, LGDJ, 1998.

[4] Într-o altă concepție, societățile de fațadă sunt definite ca societăți pe acțiuni, ai căror proprietari rămân necunoscuți. Cei care constituie societatea de fațadă acționează conform instrucțiunilor transmise de un jurist străin, care, nici el, nu cunoaşte adevărata identitate a proprietarului (O. Jerez, Le blachiment de l'argent, Revue Banque Edition, Paris, 2003, p. 121-122.

[5] De exemplu, de Oficiul Națiunilor Unite pentru Controlul Drogurilor şi Prevenirea Crimei, care defineşte paradisurile fiscale „ca jurisdicții care dispun de reglementări deosebit de atractive pentru organizațiile criminale, luând astfel parte activă la activitățile ilegale ale acestor organizații" (Paradisuri financiare, secret bancar şi spălarea banilor, nr. 34/35, 1999).

societăţi care ar fi specifice crimei organizate, şi anume: societăţile ecran (care nu posedă nici un activ şi nici un sediu la locul de înmatriculare); trustul (bunurile unei societăţi sunt date spre administrare unui mandatar, pentru a împiedica cunoaşterea adevăratului proprietar); compania de „asigurare captivă" (care îşi asigură propria societate mamă şi permite acesteia să-şi deducă din beneficiile impozabile cheltuielile de asigurare) sau instituţia bancară „captivă"; holdingul (societate a cărei activitate constă în gestionarea participărilor în alte societăţi); societăţi de faţadă etc.

Iar starea de confuzie devine încă mai intensă, în momentul în care observăm că, potrivit studiilor menţionate, aşa-numita „economie subterană" s-ar împărţi[6] în: a) economie (piaţă) „*ilegală*", care prilejuieşte schimbul de bunuri ilicite, a căror producere şi comercializare sunt interzise; şi b) economie (piaţă) „*paralelă*" („informă"), care prilejuieşte schimbul de bunuri licite, dar a căror tranzacţionare este interzisă - ceea ce este iarăşi de natură să ridice mari semne de întrebare.

Chiar dacă am trece peste faptul că, în aceste condiţii, criteriul distincţiei între organizaţii „legale" şi organizaţii „ilegale" devine tot mai neclar, nu putem omite totuşi caracterul extrem de discutabil al distincţiei între „bunuri ilicite" şi „bunuri licite" – distincţie care stă la baza clasificării pieţelor în „pieţe ilegale" şi „pieţe paralele". Întrucât este unanim admis că dreptul nu stabileşte reguli pentru lucruri, ci, exclusiv, pentru acţiunile sociale ale oamenilor, este de la sine înţeles că această distincţie este greşită, că nu putem distinge decât între „acţiuni ilicite" şi „acţiuni licite", iar nu şi între „bunuri ilicite" şi „bunuri licite" şi, cu atât mai puţin, între „bunuri ilicite" şi „acţiuni ilicite".

De altfel, contrar opiniilor amintite, susţinute inclusiv de organizaţiile internaţionale, mulţi specialişti resping în mod categoric „dualitatea artificială între, pe de o parte, economia legală înconjurată de un iz de delincvenţă şi, pe de altă parte, economia ilegală; sau între, pe de o parte, crima organizată şi, pe de altă parte, crima de organizare"[7]. În acest sens, ei observă că nici măcar mecanismele actuale de descoperire şi combatere a aşa-numitelor „infracţiuni de corporaţie" (sau „crime de organizare") nu au fost create anume, ci îşi au originea în lupta împotriva organizaţiilor criminale care acţionează în domeniul traficului de stupefiante[8]. În

[6] Ph. Broyer, op. cit., p. 8.

[7] Gudrun Vande Walle, Criminalite financiere et economique en Belgique, în lucrarea colectivă La criminalité économique et financière en Europe, L´Harmattan, Déviace et Société, France, 2002, p.80.

[8] Paul Ponsaers, Quelques considerations en guise de conclusion et de compararaison d´un projet exploratoire, în lucrarea colectivă La criminalité économique et financière en Europe, L´Harmattan,

momentul în care s-a constatat că dispozitivele clasice folosite de poliție dădeau foarte puține rezultate, au fost create altele noi, axate mai ales pe descoperirea cartelurilor criminale şi pe recuperarea banilor proveniți din traficul de droguri. Dar, preocupările pentru descoperirea aşa-numitelor „infracțiuni subterane", din care provin banii „murdari", au pus în evidență implicarea corporațiilor în numeroase tipuri de fraude (fiscale, vamale, patrimoniale, informatice etc.), precum şi în cele mai variate fapte de corupție (contribuții oferite partidelor politice, cumpărarea managerilor de către sindicate etc.) – ceea ce a obligat autoritățile ca, efectiv, să acorde o mai mare atenție criminalității economico-financiare.

Totuşi, sub influența organismelor internaționale, unele guverne occidentale au decis să nu implice oamenii de afaceri şi funcționarii în anchetele privind crima organizată. În Belgia, de pildă, legea relativă la organizațiile criminale din 10 ianuarie 1999 prevede explicit că dispozițiile sale nu pot fi aplicate organizațiilor cu scop politic, sindical, filantropic sau religios şi, în general, nici unei întreprinderi care urmăreşte atingerea unui scop legitim. Pe o poziție asemănătoare se situează şi S.U.A., unde Codul penal federal prevede că întreprinderile răspund pentru crimă organizată, numai dacă au săvârşit, în decurs de maxim 10 ani, cel puțin două activități considerate ca specifice acesteia (trafic de stupefiante, jocuri de noroc, mărturie mincinoasă, incendiere, răpire, omor, jefuire, mituire, pornografie, prostituție, fraudă etc.); sau, dacă s-a dovedit că au fost constituite în scopul spălării banilor sau în scopul obținerii prin violență a controlului asupra unei întreprinderi ori asupra unei afaceri comerciale şi dacă aceste fapte afectează comerțul interstatal ori exterior.

Însă, după părerea noastră, această poziție, profund criticabilă, a organismelor internaționale şi a autorităților naționale îşi găseşte explicația în ştiința dreptului penal, în care domnesc nenumărate incertitudini, inclusiv cu privire la conceptul de „crimă organizată".

Astfel, se poate vedea că, aproape pretutindeni, penaliştii tratează chestiunea crimei organizate în legătură cu tema „participației penale" (mai precis, în legătură tema pluralității naturale de infractori), părând să nu observe deloc faptul că legile penale rezervă denumirea de „crimă organizată" unor infracțiuni anume (complotul, asocierea pentru săvârşirea de infracțiuni etc.), care constau într-o înțelegere prealabilă săvârşirii altei infracțiuni. Or, procedând astfel, ei evită, de fapt, să ofere un răspuns clar cu privire la condițiile în care poate fi considerată infracțiune înțelegerea însăşi („asocierea") pentru săvârşirea de infracțiuni.

Déviace et Société, France, 2002,p.207-208.

Cât priveşte motivul acestei atitudini, el rezidă, neîndoielnic, în caracterul extrem de discutabil al unor astfel de incriminări. În orice caz, a prevedea ca infracţiune simpla înţelegere (sau „asociere") pentru săvârşirea de infracţiuni este totuna cu a susţine că indivizii trebuie pedepsiţi chiar şi pentru scopurile rele pe care şi le propun – adică a nesocoti principiul potrivit căruia actele gândirii nu se pedepsesc (*cogitationis poenam nemo patitur*).

Pe de altă parte, penaliştii par a fi totuşi de acord asupra faptului că tema „crimei organizate" nu se confundă cu tema „răspunderii penale a corporaţiei", ceea ce explică de ce îndeosebi ei sunt aceia care insistă să se facă distincţie între crima organizată şi crima de organizare („infracţiunea de corporaţie").

Dar, deşi este adevărat că o infracţiune („crima organizată") este cu totul altceva decât un subiect de drept („corporaţia" sau „persoana morală"), nu este mai puţin adevărat că o „asociaţie criminală" poate acţiona, chiar mult mai eficace, sub o acoperire legală, constituindu-se într-o organizaţie înzestrată cu „personalitate juridică". Ca atare, existenţa infracţiunii de „asociere (înţelegere – sublin. noastră) criminală" nu ar putea fi înlăturată de împrejurarea că membrii grupării s-au preocupat ca grupul lor să capete o recunoaştere oficială, să dobândească „personalitate juridică"; din contră, o astfel de împrejurare este, în opinia noastră, de natură să confere faptei un grad sporit de periculozitate. De unde se înţelege că, în ce ne priveşte, nu numai că ne alăturăm acelor autori care susţin că distincţia între crima organizată şi crima de organizare (infracţiunea de corporaţie) nu se justifică, dar susţinem chiar caracterul nefast al unei asemenea distincţii. Scopul distincţiei menţionate este, repetăm, acela de a împiedica reţinerea infracţiunii de asociere criminală („crimă organizată"), atunci când membrii grupului sunt camuflaţi într-un cadru legal, dar un asemenea tratament juridic este inacceptabil, fiindcă el aduce atingere dreptului la nediscriminare, pe care normele internaţionale îl recunosc ca un drept fundamental al oricărui om.

În sfârşit, mai trebuie să arătăm că, în opinia noastră, pentru a ieşi din impas, ştiinţa penală trebuie să facă o alegere: fie renunţă la incriminarea simplei înţelegeri criminale (la infracţiunile subsumate formulei „ crimă organizată") şi se preocupă să clarifice nenumăratele probleme pe care ridică instituţia participaţiei penale; fie renunţă la distincţia între „crima organizată" şi „crima de organizare" – care contravine dreptului la egalitate în faţa legii – şi admite, în consecinţă, că orice individ poate răspunde pentru o infracţiune de „asociere criminală" (sau „crimă organizată"), indiferent dacă a acţionat în afara ori în cadrul unei persoane juridice şi, implicit, al unor atribuţii profesionale.

PROTECȚIA DREPTULUI DE AUTOR ÎN ROMÂNIA. ASPECTE PRACTICE PRIVIND INVESTIGAREA CRIMINALITĂȚII ÎN DOMENIUL DREPTULUI DE AUTOR

Adrian Ghimpu
Director Direcția Expertize şi Constatări O.R.D.A.

The article presents some of the specific problems for those cases of violating the lawful stipulations in the field of copywriting, the presentation is not exhaustive, it tries to give you notice about some aspects that could have a negative influence over the success of the activities developed by the judicial inquiery authorities.

Societatea în mijlocul căreia trăim a suferit schimbări majore în ultimele două decenii, devenind o societate bazată pe cunoaştere. Această evoluție se datorează în primul rând dezvoltării fără precedent a componentelor informaționale şi informatice şi este un rezultat al impactului extrem de puternic pe care aceste componente îl produc asupra tuturor activităților umane. Printre domeniile cele mai supuse dezvoltării accelerate şi obligativității implementării schimbărilor tehnologice, un loc de frunte îl ocupă creația intelectuală, în primul rând datorită faptului că rezultatele acesteia, respectiv operele de creație intelectuală, au devenit componente de bază ale activității umane, fiind utilizate practic în aproape toate acțiunile desfăşurate în viața de zi cu zi.

Este evident că această societate a cunoaşterii generează o economie corespunzătoare şi se poate afirma că, în acest moment, societatea umană funcționează pe baza unui set de relații în care dominantă este proprietatea privată asupra lucrurilor intangibile – precum informația şi mai ales cunoaşterea.

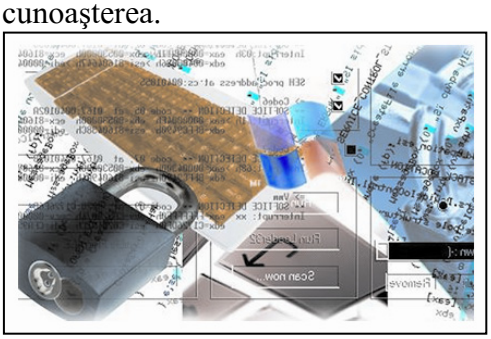

Ca o consecință imediată a rolului din ce în ce mai important pe care îl deține creația intelectuală a rezultat necesitatea protejării acesteia sau mai bine spus necesitatea recunoaşterii proprietății asupra operelor de creție intelectuală şi ca urmare recompensarea acestora.

Acestă recumpensare este obligatorie pentru a se constitui baza materială necesară realizării de noi creații intelectuale şi perfecționării celor existente.

Un exemplu concludent în acest sens îl reprezintă domeniul **Infotainment-ului (information and entertainment)** ce cuprinde cinematografia, casele de discuri, rețele de televiziune şi de ştiri, casele editoriale etc., importanța deținută de cunoaştere şi de capitalul intelectual fiind mai evidentă decât în oricare altă industrie. În cadrul exporturilor Statelor Unite filmele, jocurile pe calculator, muzica, ştirile devin o parte din ce în ce mai importantă. Această cunoaştere este protejată de drepturile de autor, un sector al dreptului proprietății intelectuale. Deosebitul impact al unor procese intentate împotriva unor servicii P2P (peer-to-peer) precum Napster, KaZAa sau Morpheus (al căror scop era şi este facilitarea schimbului de fişiere digitale între utilizatorii finali, încălcând astfel legea drepturilor de autor), vine să dovedească rolul esențial pe care respectarea cunoaşterii şi a plăților efectuate pentru accesul la ea, în condiții legale, îl are pentru marii distribuitori de media din întreaga lume.

Dreptul proprietății intelectuale include următoarele categorii distincte:

1.Dreptul de autor – Sunt protejate, printre altele: scrierile literare si publicistice, programele pentru calculator; operele stiintifice, scrise sau orale, compozitiile muzicale cu sau fara text, operele dramatice, operele cinematografice, precum si orice alte opere audiovizuale, operele fotografice, operele de arta grafica sau plastica, operele de arhitectura, lucrarile plastice, harțile si desenele din domeniul topografiei, geografiei si stiintei in general.

2.Drepturile conexe dreptului de autor – Sunt protejate ca drepturi conexe interpretările sau execuțiile artiştilor interpreți sau executanți, înregistrările sonore sau fonogramele producătorilor de astfel de înregistrări, înregistrările audiovizuale sau videogramele producătorilor de astfel de înregistrări sau videograme, emisiunile organismelor de radio şi televiziune etc.

3.Dreptul de proprietate industrială – Sunt protejate creațiile (invenții, modele de utilitate, desene şi modele industriale) şi semnele distinctive (mărci, indicații geografice, nume comerciale).

Primele două categorii sunt în sarcina Oficiului Roman pentru Drepturile de Autor (ORDA), care funcționeaza ca organ de specialitate în subordinea Guvernului, fiind autoritate unică de reglementare, evidență prin registre naționale, supraveghere, autorizare, arbitraj şi constatare tehnico-ştiințifică în domeniul drepturilor de autor şi al drepturilor conexe.

A treia categorie este în sarcina Oficiului de Stat pentru Invenții şi Mărci (OSIM).

Este necesară o distincție clară între piraterie şi contrafacere sau mai bine spus între mărfurile pirat şi mărfurile contrafăcute. Astfel, prin marfuri pirat se înțelege: toate copiile, indiferent de suport,

inclusiv copertele, realizate fără consimțământul titularului de drepturi sau al persoanei legal autorizate de acesta şi care sunt executate, direct ori indirect, total sau parțial, de pe un produs purtător de drepturi de autor sau de drepturi conexe ori de pe ambalajele sau copertele acestora, iar prin mărfuri contrafăcute se înțelege acele mărfuri rezultate în urma unui proces de falsificare a unor bunuri sau materiale care are loc în condițiile ignorării normelor legislative ale unei țări sau regiuni.

Domeniile cele mai afectate de piraterie sunt în acest moment (fără a ierarhiza în funcție de volumul pirateriei): domeniul audio (piese muzicale, emisiuni radio, telefonie mobilă), domeniul audiovizual (filme, clip-uri publicitare şi de promovare, emisiuni televizate), domeniul programelor pentru calculator (sisteme de operare, programe utilitare, jocuri pe calculator), domeniul operelor scrise (beletristică, lucrări de specialitate – mai ales în domeniul juridic şi medical, enciclopedii), domeniul internetului (descărcarea – download – ilegală de opere, încărcarea – upload – ilegală de opere, pagini WEB piratate, postarea ilegală de opere în paginile WEB), bazele de date.

Subiectul acestui articol îl reprezintă anumite aspecte legate de practica ORDA în domeniul constatărilor tehnico-ştiințifice asupra produselor purtătoare de drepturi de autor şi drepturi conexe, avându-se în vedere experiența în domeniu a acestei instituții. În cadrul ORDA, între anii 1997 şi 2005 a funcționat o direcție care a avut în sarcină efectuarea de controale cu privire la respectarea legalității în domeniul drepturilor de autor şi drepturilor conexe şi efectuarea de constatări tehnico-ştiințifice asupra produselor purtătoare de drepturi de autor şi drepturi conexe. Din septembrie 2005, ORDA nu mai are competențe în efectuarea de controale, dar şi-a extins capabilitățile în efectuarea de constatări tehnico-ştiințifice şi expertize asupra produselor purtătoare de drepturi de autor şi drepturi conexe prin înființarea Direcției de Expertize şi Constatări (DEC), care în acest moment are în componență un număr de 25 de experți şi deține în dotare tehnică de calcul şi aparatură specializată de înalt nivel pentru constatări tehnico-ştiințifice şi 4 laboratoare mobile pentru efectuarea de constatări tehnico-ştiințifice în teritoriu. Experții ORDA asigură, la solicitare, şi sprijin de specialitate organelor de cercetare penală în cursul activităților de control în domeniul drepturilor de autor şi drepturilor conexe pe întreg teritoriul țării. În cadrul ORDA, din 1998 şi până în acest moment s-au efectuat peste 8200 de constatări tehnico-ştiințifice asupra unui număr de peste 1 milion de produse purtătoare de drepturi de autor şi drepturi conexe.

În cadrul activităților de control desfăşurate în colaborare cu

organele de cercetare penală şi al activităţilor de constatare tehnico-ştiinţifică, specialiştii ORDA au dobândit în timp o experienţă (obţinută din evaluarea atât a rezultatelor pozitive, cât şi a celor negative) care nu este de neglijat şi care poate aduce o contribuţie importantă la buna desfăşurare a controalelor efectuate de organele de cercetare penală şi de alte instituţii cu competenţe în domeniu.

Urmare acestei experienţe a specialiştilor ORDA, voi puncta în continuare câteva aspecte legate de obţinerea unor rezultate cât mai bune în activitatea de control în domeniul dreptului de autor şi drepturilor conexe şi de intrumentare a dosarelor din acest domeniu, aspecte ce vizează în principal modul de lucru cu produsele pirat sau originale, purtătoare de drepturi de autor şi drepturi conexe.

Un prim aspect îl constituie pregătirea controalelor ce au ca obiect depistarea posibilelor încălcări ale legislaţiei din domeniul dreptului de autor şi drepturilor conexe. Este evidentă evoluţia modurilor de piratare şi a suporturilor în domeniul dreptului de autor şi drepturilor conexe şi din acest motiv este foarte dificil ca o persoană sau chiar o echipă ce urmează a efectua controlul să poată deţine toate cunoştinţele şi echipamentele necesare pentru desfăşurarea cu succes a acţiunii de control. În primul rând este necesară o documentare cât mai bună, în măsura posibilului, asupra locaţiei vizate şi a aparaturii cu care se realizează produsele pirat. Un exemplu îl constituie situaţia când o echipă de control a dorit să verifice un punct de lucru – magazin – aparţinând unui mic producător de fonograme şi a avut surpriza să constate, într-o încăpere alăturată, existenţa unui studio de producţie a fonogramelor pirat ce conţinea peste 60 de deck-uri duble de înregistrare a casetelor audio şi a unei mari cantităţi de produse pirat. Un alt exemplu îl poate constitui controlul efectuat la sediul unei publicaţii săptămânale, unde toate calculatoarele aveau sisteme de operare Mac sau Linux şi ca urmare a fost mult mai dificilă prelevarea probelor, respectiv obţinerea de capturi de ecran concludente.

În consecinţă, urmare a unei bune documentări a situaţiei de fapt, se poate trage concluzia că este necesar a fi consultaţi sau chiar cooptaţi în echipa de control specialişti aparţinând altor departamente ale MIRA, instituţii (IGCTI, ORDA etc.) sau organizaţii neguvernamentale ce au ca obiectiv lupta antipiraterie (RO-ACT, UPFR etc.), fiind foarte utilă constituirea unei grupe de lucru (task force) orientată spre obţinerea unui rezultat pozitiv maxim în controlul respectiv. Este necesară stabilirea, înaintea începerii controlului, a unui mod de desfăşurare al acestuia, respectiv a unei proceduri, care trebuie respectat de către membrii echipei de control, avându-se în vedere, bineînţeles, şi posibile situaţii mai puţin întâlnite în

practică de membrii echipei sau grupei de lucru. De asemenea, este dorită o evaluare corectă a numărului componenților echipei de control şi a materialelor şi aparaturii necesare finalizării corespunzătoare a controlului (materiale pentru sigilare, cutii de carton, saci, materiale pentru ambalare – bandă adezivă, sfoară, adezivi tip lipici solid, aparate pentru clonarea hard discurilor individuale sau aflate în unități centrale ce nu pot fi demontate, hard discuri pentru clonare, dispozitive ATA, SATA sau SCSI, imprimante portabile, markere permanente cu vârf subțire pentru inscripționare pe compact discuri şi markere permanente cu vârf gros pentru inscripționarea cutiilor, truse de scule pentru demontarea unităților centrale etc.). Exemple în aceasta privință pot fi date situația în care o echipă de control a fost depăşită numeric atât de numărul încăperilor unde se desfăşura activitatea de piratare, cât şi de numărul celor ce desfăşurau acea activitate (ca urmare, piraţii au reuşit să şteargă informaţii şi probe digitale esențiale) şi situația în care o echipă de control a finalizat controlul la o oră târzie, la care nu a mai putut obține cutii şi mijloace de transport pentru cele peste 10.000 de produse (compact discuri – matrițe, unități centrale, imprimante, aparate de multiplicare video şi audio) ce trebuiau ridicate în vederea cercetării.

Dată fiind diversitatea produselor ce constituie probe în dosarele din domeniul dreptului de autor şi drepturilor conexe, este necesară o precizare a acestora. Există două categorii mari de produse ce trebuie ridicate în vederea cercetării: "suporturi conținând copii ilegale ale operelor de creație intelectuală" şi „echipamente şi mijloace folosite pentru piratare". Din prima categorie, a "suporturilor", mai des întâlnite sunt: casetele audio, casetele video, compact discurile, DVD-urile, mini discurile şi mini casetele audio şi video, hard discurile, disketele, dispozitivele de stocare externă (ex.: cele pe bandă magnetică, cele tip flash memory etc.), telefoanele mobile, copertele, cataloagele şi ofertele de vânzare etc. Din a doua categorie, a "echipamentelor şi mijloacelor", mai des întâlnite sunt: unitățile centrale de calculator (tip desktop şi tip server), calculatoarele portabile (tip laptop sau notebook), înregistratoarele externe de compact discuri şi DVD-uri, unitățile de înregistratoare, imprimantele cu care se pot realiza coperte, imprimantele cu care se pot inscripționa compact discurile şi DVD-urile, copiatoarele de casete audio şi video (dublu deck-uri), stații de radioemisie, utilaje tipografice de mici dimensiuni (tip gestetner). De asemenea, este necesar a fi ridicate în vederea cercetării şi documentele referitoare la transmiterea de produse prin poştă, însemnări cu privire la vanzari/închirieri de produse pirat, liste de adrese/telefoane, liste de titluri de

produse sau de opere, documentele/actele privind persoanele care au cumparat/închiriat produse pirat (buletine de identitate, cărți de identitate, legitimații de serviciu etc.).

Un al doilea aspect, dosebit de important pentru desfăşurarea ulterioară a activităților în cadrul dosarului din domeniul drepturilor de autor şi drepturilor conexe îl constituie modul în care echipa de control asigură produsele ridicate în vederea cercetării. Această asigurare a produselor ce vor constitui probe este necesară pentru mai multe motive: acțiunile întreprinse nu trebuie să modifice probele, persoanele care au acces la probe şi la asigurarea acestora trebuie să fie competente, toate activitățile în legătură cu asigurarea probelor trebuie să fie în întregime înregistrate în scris, păstrate şi să fie disponibile pentru evaluare, trebuie desemnate clar persoana/persoanele responsabile pentru toate activitățile în legătură cu probele atâta timp cât ele se află în posesia acestuia/acestora.

Există caracteristici ale activității de asigurare a probelor unanim acceptate în domeniul probelor digitale în general, dar care sunt valabile şi în cazul probelor (produselor) din domeniul dreptului de autor şi drepturilor conexe, ridicate în vederea cercetării. Aceste caracteristici sunt:

1. autenticitate (dovada sursei de proveniență a probelor);
2. credibilitate (lipsa oricăror dubii asupra credibilității şi solidității probelor);
3. completitudine (prelevarea tuturor probelor existente şi integritatea acestora);
4. lipsa interferențelor şi contaminării probelor ca rezultat al investigației sau al manipulării probelor după ridicarea acestora.

La momentul ridicării de produse (probe) în vederea cercetării, cât şi ulterior, la transmiterea acestora în vederea investigării sau constatării, trebuie avute în vedere şi următoarele:

1. existența unor proceduri pre-definite pentru situațiile întâlnite în practică;
2. anticiparea posibilelor critici ale metodelor folosite, pe temeiul autenticității, credibilității, completitudinii şi afectării probelor oferite;
3. posibilitatea repetării testelor realizate, cu obținerea unor rezultate identice;
4. anticiparea problemelor legate de admisibilitatea probelor;
5. acceptarea faptului că metodele de cercetare utilizate la un moment dat pot face subiectul unor modificării în viitor.

Se pot face unele recomandări cu privire la asigurarea produselor (probelor):

- Unitățile centrale se vor identifica după marcă (dacă există), componente hard vizibile la exterior (unități CD/DVD-ROM, unități CD/DVD-WRITER, unități Floppy-disk etc.), serii (dacă

există) şi etichete ce atestă licenţierea unor programe reproduse în unitatea centrală.

- Unităţile centrale se vor sigila prin aplicarea unor elemente de siguranţă pe partea din spate (partea cuprinzând elementele mecanice – şuruburi, clapete – şi electrice/electronice de acces). Este recomandabil, din punct de vedere al eficienţei, ca unităţile centrale să fie ambalate (în cutii de carton, saci de plastic etc.), sigiliul urmând a fi aplicat pe partea de acces a ambalajului. Pentru evitarea oricăror suspiciuni, este preferabil ca împreună cu sigiliul MIRA să fie aplicată şi o formă de sigilare (ştampilă, semnătură etc.) aparţinând persoanei/persoanelor în cauză (Au existat situaţii în care a fost contestată credibilitatea probelor (hard discuri şi compact discuri) pe care a fost aplicat doar sigiliului MIRA, fiind invocată o posibilă modificare a datelor înregistrate sau o înlocuire a probelor de către organele de cercetare penală sau de către experţii ce efectuau constatarea tehnico-ştiinţifică). De asemenea, este optimă procedura aplicării unor etichete autoadezive pe care să fie precizate elementele de identificare, numărul dosarului, data şi ora ridicării şi locul unde s-a efectuat procedura de identificare şi asigurare.
- Hard discurile se vor identifica după marcă, tip, capacitate şi număr serial (SN) şi se va preciza unitatea centrală căreia îi aparţin. Ambalarea se va face astfel încât să asigure o cât mai bună rezistenţă la şocuri mecanice. Sigilarea se va face pe ambalaj, avându-se în vedere şi cele precizate în cazul unităţilor centrale. În acelaşi mod este recomandabil să se procedeze şi în cazul realizării de clone ale hard discurilor individuale sau aflate în unităţi centrale ce nu pot fi demontate (este necesară o singură clonă pentru fiecare hard disc sau unitate centrală – funcţie de capacitate), în acest caz fiind obligatorie şi menţionarea caracteristicilor hard discurilor clone (evidenţă). Trebuie precizat că o clonă a unui hard disc (verificat) este tot un hard disc (evidenţă) ce conţine – copiate – toate informaţiile existente pe hard discul verificat (atât cele vizibile, cât şi cele ascunse sau şterse), copierea informaţiilor fiind făcută fără afectarea, în nici un fel, a informaţiilor existente pe hard discul verificat la momentul efectuării clonării).
- Se va evita ridicarea hard discurilor existente în unităţi centrale aflate în perioada de garanţie oferită de firma producătoare sau de firma ce asigură service-ul. În asemenea cazuri este preferabilă ridicarea unităţilor centrale, urmând ca la desigilare să asiste şi un

reprezentant din partea firmelor precizate mai înainte.

- Compact discurile, DVD-urile, şi alte produse similare se vor identifica după titlu (dacă există) şi serii. De asemenea, se poate considera optimă procedura de semnare cu marker permanent pe pața inactivă a compact discurilor şi DVD-urilor de un membru al echipei de control, de persoana în cauză şi de un martor asistent. În cazul în care, datorită numărului mare de produse (de obicei compact discuri şi DVD-uri), nu se poate face identificarea la fața locului, se va proceda la numărarea acestora şi la ambalare, sigiliul urmând a fi aplicat ca şi în cazul unităților centrale şi hard discurilor. La desigilare şi identificare este necesar să asiste persoana în cauză şi un reprezentant al organului de cercetare penală care a efectuat ridicarea în vederea cercetării.
- În cazul în care este necesară, pentru continuarea cercetărilor, copierea de fişiere, baze de date, programe pentru calculator etc. existente în calculatoarele verificate, copierea se va face, dacă este posibil, utilizându-se unitatea CD/DVD-WRITER (sau unitatea Floppy disk) existentă în unitatea centrală. În cazul în care unitatea centrală nu posedă o astfel de unitate, se va folosi o unitate externă şi se vor face în procesul verbal precizările corespunzătoare privind operațiile efectuate şi programele pentru calculator instalate în scopul copierii. Este de dorit să se realizeze copierea pe cel puțin două suporturi identice (compact discuri sau diskete), acestea urmând a fi ambalate şi sigilate separat. Sigilarea se va face cu sigiliul MIRA şi o formă de sigiliu aparținând persoanei în cauză. În acelaşi mod este recomandabil să se procedeze şi în cazul realizării de clone ale hard discurilor individuale sau aflate în unități centrale ce nu pot fi demontate (este necesară o singură clonă pentru fiecare hard disc sau unitate centrală – funcție de capacitate), în acest caz fiind obligatorie şi menționarea caracteristicilor hard discurilor clone (evidență).

Trebuie menționat faptul că recomandările de mai sus sunt aplicabile şi în cazul confiscării de produse purtătoare de drepturi de autor şi drepturi conexe, avându-se în vedere diferențele de substanță existente între procedura ridicării în vederea cercetării şi confiscare.

Un al treilea aspect, necesar a fi abordat şi care vine în completarea celorlalte aspecte precizate mai înainte, este forma de întocmire a solicitării (dispunerii) de efectuare a constatărilor tehnico-ştiințifice, respectiv mențiunile necesare pentru obținerea unei constatări tehnico-ştiințifice complete, relevante şi practic incontestabile. Acest aspect este important având în vedere faptul că lipsa unor mențiuni esențiale asupra

modului de transmitere al produselor (probelor) către cel care urmează a efectua constatarea şi neclaritatea sau absența unor obiective pentru efectuarea constatării tehnico-ştiințifice a creat, în foarte multe cazuri, dificultăți majore în instrumentarea şi finalizarea dosarelor din domeniul dreptului de autor şi drepturilor conexe.

Cu privire la mențiunile referitoare la transmiterea produselor (probelor) către cel care urmează a efectua constatarea, este recomandabil ca acestea să conțină precizări privind următoarele:

- date clare asupra persoanei în cauză şi/sau numărul dosarului de urmărire penală (daca este cazul) sau al dosarului de cercetare. Acest lucru este necesar pentru identificarea ulterioară, în baza de date comună, a dosarului sau cauzei respective,
- modul de transmitere (poştă, curierat rapid, poştă MIRA, prin reprezentanți MIRA sau prin alte moduri de transmitere),
- modul în care produsele (probele) au fost asigurate (în ce fel s-a făcut sigilarea sau asigurarea şi conservarea la momentul ridicării în vederea constatării sau confiscării),
- numărul şi tipul produselor şi modul de ambalare şi numărul cutiilor, sacilor sau al altor tipuri de ambalaje folosite, precum şi inscripționarea acestora,
- felul în care s-a făcut identificarea produselor (probelor) la momentul ridicării acestora în vederea cercetării,
- cadrul de desfăşurare al constatării tehnico-ştiințifice:
  - locul (instituție, adresă) unde urmează a se efectua constatarea tehnico-ştiințifică,
  - persoanele care trebuie să participe la desigilare/ dezasigurare (constatator, organ de urmărire penală, persoană în cauză, avocat, martor asistent),
  - persoanele care trebuie să participe la efectuarea constatării,
  - persoanele care trebuie să participe la sigilarea / asigurarea produselor (probelor) după efectuarea constatării şi modul de sigilare/asigurare,
  - produsele ce vor constitui obiectul constatării tehnico-ştiințifice (tip suport, număr, serie de identificare, titlu de identificare, caracteristici de identificare etc.),
- documente anexate (procese verbale de control, autorizații de percheziție, autorizații de percheziție informatică, liste de produse ridicate în vederea cercetarii sau confiscate),
- modalitatea de returnare a produselor (probelor) către organul de cercetate penală, după efectuarea constatării tehnico-ştiințifice.

Trebuie avută în vedere, în cazul operelor scrise, fotografiilor (imaginilor) şi altor produse similare, necesitatea transmiterii către constatator atât a produselor ridicate în vederea cercetării şi presupuse a fi produse pirat, cât şi a produselor originale (ca regulă acestea sunt furnizate de cel care a făcut sesizarea, respectiv titularul de drepturi sau reprezentantul legal al acestuia).

La acest punct, se poate face o menţiune cu privire la tipurile de produse necesar a fi trimise pentru efectuarea constatării tehnico-ştiinţifice. Acestea pot fi, de exemplu: fonograme, videograme şi programe pentru calculator înregistrate pe diverse suporturi (casete audio, casete video, compact discuri, DVD-uri, hard discuri, diskete, dispozitive de stocare externă etc.), unităţi centrale de calculator, servere, calculatoare portabile, coperte, liste de titluri, cărţi, publicaţii, fotografii, hărţi etc. În nici un caz nu este necesară trimiterea de produse cum ar fi: imprimante, monitoare, înregistratoare externe, copiatoare de casete audio şi video. De asemenea, precizăm că nu se pot face constatări tehnico-ştiinţifice asupra capturilor de ecran realizate în timpul controalelor şi nici asupra extraselor de informaţii privind înregistrările conţinute de hard discuri (ex.: liste de directoare şi fişiere obţinute cu ajutorul programelor pentru calculator specializate pentru investigaţii digitale).

Cu privire la menţiunile referitoare la obiectivele constatării tehnico-ştiinţifice, este recomandabil ca acestea să conţină şi precizări privind:

- termenul de efectuare al constatării tehnico-ştiinţifice,
- faptul că se va efectua o constatare tehnico-ştiinţifică numai cu privire la domeniul dreptului de autor şi drepturilor conexe,
- tipurile de opere asupra cărora se va efectua constatarea tehnico-ştiinţifică (audio, audiovizuale, programe pentru calculator etc.),
- cerinţa identificării, în măsura posibilităţilor, a operelor de creaţie intelectuală (drept de autor şi drepturi conexe) prin: tip, titlu, suport, elemente de identificare a suportului, autor, interpret, titular de drepturi, precum şi prin orice alt mod de evidenţiere al caracteristicilor (ex.: mărime fişier, dată de copiere/instalare etc.),
- cerinţa efectuării de fotografii ale produselor (probelor),
- cerinţa ca în cadrul constatării tehnico-ştiinţifice să fie precizaţi titularii de drepturi de autor sau de drepturi conexe sau reprezentanţii legali ai acestora existenţi pe teritoriul României sau toţi titularii de drepturi sau de drepturi conexe asupra operelor constatate, indiferent de locaţia acestora,
- necesitatea identificării, în măsura posibilului (tehnic şi informaţional) a sursei de

proveniență a produselor piratate (dacă este cazul),

- necesitatea identificării elementelor care să constituie o bază privind cercetarea în continuare a încalcării legislației in vigoare privind dreptul de autor şi drepturile conexe (pagini web, e-mail-uri, liste de titluri, oferte, fişiere tip torent, conexiuni DC++, programe pentru calculator care oferă posibilitatea neutralizării măsurilor de control al accesului etc.)
- posibilitatea constatatorului de a utiliza colaboratori externi pentru stabilirea aspectelor speciale care pot apărea în cursul efectuării constatării tehnico-ştiințifice (organisme de gestiune colectivă, organizații neguvernamentale ce au ca obiectiv lupta antipiraterie, instituții cu competențe în domeniul expertizelor privind dreptul de autor şi drepturile conexe, experți independenți),
- prezentarea constatării tehnico-ştiințifice pe suport hârtie, pe suport digital (compact disc sau DVD), pe suport hârtie şi digital etc.

Cele prezentate mai sus constituie doar câteva din problemele specifice cazurilor de încălcare a prevederilor legale în domeniul dreptului de autor şi drepturilor conexe, iar prezentarea lor nu s-a dorit a fi exhaustivă, urmărindu-se doar o atenționare asupra unor aspecte care pot contribui, uneori chiar decisiv, la succesul activităților desfăşurate de organele de cercetare penală.

BIBLIOGRAFIE

1. **Acad. Mihai Drăgănescu**, "Societatea informațională şi a cunoaşterii. Vectorii societății cunoaşterii", Academia Română, 9 iulie 2001;
2. **Sebastian Ailioaie**, "Cunoaştere şi Acces în România", Lucrare realizata pentru concursul Romania Gateway, Mai 2002
3.http:// www.mcti.ro
4. **MCTI - GHID INTRODUCTIV PENTRU APLICAREA DISPOZIȚIILOR LEGALE REFERITOARE LA CRIMINALITATEA INFORMATICĂ -** *Elaborarea cestui ghid a fost posibilă prin asistența asigurată de către Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, USAID, pentru proiectul RITI dot-GOV, în cadrul Acordului de Cooperare Nr. CA #186-A-00-02-00101-00; LA#GDG-A-00-01-00009-00, implementat de către Internews Network Inc.*
5. **Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe, cu modificările şi completările ulterioare**
6. **International Organization on Computer Evidence, "**Principii în domeniul probelor digitale"

REFLECȚII CU PRIVIRE LA DISTINCȚIA ÎNTRE "DREPTUL PENAL CLASIC" ŞI "DREPTUL PENAL AL AFACERILOR"

Conf. univ. dr. ***Ketty Guiu***
Lector univ. dr. ***Adriana Voicu***

The article analyses the concepts of "business law" and "criminal law" showing the difficulty of sustaining such concepts in the juridical literature. Having as a starting point the ideas of professor Fourment the author shows the danger of interpreting the expression "the criminal law of business" as distinct of the criminal law considering it a violation of the modern criminal law's principles. Thus, in a structural way, the author is critically presenting "the particularities" of the business criminal law.

Într-un articol[9] publicat cu mai mulți ani în urmă, arătam că este îndoielnică nu numai existența unui "drept penal al afacerilor", ci inclusiv existența unui "drept al afacerilor", în măsura în care acesta din urmă este prezentat, de asemenea, ca o ramură nouă, în curs de formare, a dreptului. Astfel, dacă denumirea de "drept al afacerilor" a constituit, inițial, doar o altă denumire dată dreptului comercial, cu timpul, unii autori au început să separe denumirile de "drept al afacerilor" şi "drept comercial", considerând că dreptul "afacerilor" (ori "economic") ar cuprinde, în mod strict, reglementările privitoare la "întreprinderi" sau „corporații", în timp ce "dreptul comercial" ar cuprinde reglementările privitoare la toți comercianții, indiferent dacă îşi desfăşoară activitatea individual sau corporativ. Or, a delimita în acest fel o ramură de drept înseamnă a denatura realitatea, care evidențiază că, reglementând acțiunile sociale şi împărțindu-le în licite şi ilicite, dreptul face întotdeauna o apreciere obiectivă, generală şi imparțială, care nu ține seama de persoana agentului sau de diversele clasificări stabilite de doctrină, cu privire la subiectele raporturilor juridice. În definitiv, aşa se şi explică de ce delimitarea ramurilor de drept s-a făcut, în mod tradițional, în raport cu domeniul activității principale supuse reglementării şi cu natura sancțiunilor specifice, iar nicidecum în raport cu subiectele ori cu vreun alt element al raporturilor juridice.

Totodată, cu privire specială la aşa-numitul "drept penal al afacerilor", arătam atunci că, deşi se susține că rațiunea de existență a acestuia ar fi aceea de a combate "infracțiunile de corporație"

[9] M.K.Guiu, Considerații privind dreptul penal al afacerilor, în Dreptul, nr. 11, 2005, p.205-212.

(comise de întreprinderi), în realitate, existența lui nu poate fi justificată. În orice caz, scopul de combatere a "infracțiunilor de corporație" nu poate niciodată atins, din moment ce, așa cum recunosc chiar autorii de drept penal al afacerilor, nu se pot separa incriminările "comune", aplicabile indivizilor, de incriminările "specifice", aplicabile exclusiv "întreprinderilor" (sau "corporațiilor")[10]. De altfel, tocmai acesta constituie motivul pentru care, în pofida tuturor eforturilor depuse, tentativele de elaborare a unei clasificări specifice dreptului penal al afacerilor au eşuat şi înşişi aceşti autori au început să se întrebe dacă dreptul penal al afacerilor există în realitate sau este doar o "construcție artificială"[11].

Însă, pentru a evidenția îndeajuns caracterul inacceptabil al distincției între "dreptul penal clasic" şi "dreptul penal al afacerilor", este necesar să mai abordăm o chestiune, anume aceea a pretinselor "particularități" pe care le-ar prezenta dreptul penal al afacerilor.

În acest scop, ne vom referi la notele de curs ale prof. Fourment, de la Facultatea de Drept, Economie şi Gestiune "Jean Monnet" a Universității din Paris Sud, cuprinse sub denumirea de "Droit penal des affaires".

Cursul acestui autor începe cu trei precizări prealabile, şi anume: 1) criteriul "DPA" (Dreptului penal al afacerilor – sublin.noastră) nu ar fi unul juridic, ci unul sociologic, care evocă aspecte de genul: "infractor cu guler alb", având sentimentul impunității personale, victime îndepărtate (asociați, concurenți, stat etc.) şi părerea comună potrivit căreia "pierderea de bani nu e o catastrofă"; 2) "DPA" ar fi un drept nou, inerent unei societăți liberale; şi 3) "DPA" ar fi un drept contestat, în special datorită sancțiunilor disproporționate pe care le propune împotriva corporațiilor, dar care sunt totuşi sancțiuni de drept administrativ, iar nu pedepse (căci "DPA" militează pentru depenalizare). Același autor evidențiază apoi o serie de alte "particularități", care ar justifica prezentarea "DPA" ca o ramură de drept de sine stătătoare, distinctă de dreptul penal. Aşa de pildă, el susține că, în "DPA", normele de incriminare s-ar prezenta, de regulă, fie ca norme de trimitere fie ca norme-cadru ("în alb"), care trimit la sancțiunile prevăzute în alte norme, ori trimit, pentru specificarea sau detalierea faptelor incriminate, la regulamente şi alte acte normative subordonate. Mai mult, el susține că acest fapt ar fi de natură să tempereze aplicarea principiul *mitior lex* (mai précis, că, în caz de succesiune în timp a unor astfel de acte normative, instanțele

[10] În acest sens, W. Jeandidier, Droit pénal des affaires, Dalloz, Paris, 2003, p.3 (în opinia acestui autor, dreptul penal al afacerilor s-ar fi creat prin „supraimpresiune").
[11] Michel Véron, Droit pénal des affaires, Dalloz, Paris, 1999, p.4.

nu ar mai obligate să dea eficienţă principiului legii penale mai favorabile – *mitior lex*), şi că acest fapt ar fi de natură, totodată, să imprime infracţiunilor din domeniul afacerilor caracter complex, cu consecinţa că infractorii urmează să răspundă pentru săvârşirea unei singure infracţiuni, chiar în cazul în care au săvârşit "acte materiale diferite".

Tot astfel, el susţine că infracţiunile din domeniul afacerilor ar fi, în majoritatea lor, infracţiuni neintenţionate şi care dau naştere unei răspunderi penale obiective, pentru fapta altuia, fie sub forma răspunderii penale a persoanei morale, fie sub forma răspunderii penale a conducătorului întreprinderii pentru faptele prepuşilor; cu alte cuvinte, el susţine că, în "DPA", lipsa vinovăţiei nu mai înlătură răspunderea penală, indiferent dacă e vorba de răspunderea persoanei morale ori de răspunderea conducătorului unităţii. În schimb, ca o compensaţie, exclusiv în acest domeniu, eroarea de drept ar constitui o cauză de iresponsabilitate, cu condiţia să se facă dovada că necunoaşterea sau cunoaşterea greşită a legii a fost determinată fie de un viciu de publicare, fie de o informare eronată furnizată în prealabil.

Sau, autorul susţine că, în "DPA", nu s-ar mai aplica nici principiul *non bis in idem*; ori că, cel puţin în materie contravenţională, cumularea pedepselor ar fi admisă.

Dar, după părerea noastră, aici nu e vorba de principiile particulare ale unei noi ramuri de drept, ci de cu totul altceva, anume de un atac la adresa principiilor dreptului penal modern, în scopul de a sustrage de sub incidenţa lui anumite comportamente infracţionale şi de a impune pentru acestea o răspundere difuză, de o natură cu totul incertă.

Chiar dacă scopul menţionat nu este unul ascuns, ci, dimpotrivă, unul formulat explicit, totuşi, atâta vreme cât necesitatea lui nu a fost niciodată argumentată în mod convingător, suntem obligaţi să conchidem că menţinerea lui în actualitate constituie un demers clandestin, contrar rigorilor ştiinţei juridice. Sub acest aspect, este util, credem, să arătăm că ideea, atât de vehiculată, potrivit căreia fenomenul de delincvenţă în afaceri ar constitui o componentă intrinsecă a economiei de piaţă şi că el ar reprezenta chiar o garanţie a progresului economic este, în mare măsură, consecinţa unei interpretări eronate care s-a dat aşa-numitei "teorii organizatorice". În orice caz, chiar dacă mulţi criminologi au dedus contrariul, această teorie nu şi-a propus niciodată să legitimize criminalitatea economico-financiară şi, cu atât mai puţin, să determine înlocuirea răspunderii penale personale cu răspunderea penală a corporaţiilor sau cu alte forme de răspundere obiectivă. Teza pe care teoria organizatorică voia să o impună gândirii juridice era o cu totul alta, anume aceea că este

necesară o intervenție foarte prudentă a dreptului în economie, pentru a nu se ajunge la o limitare excesivă şi nejustificată a inițiativei economice.

Numai că, din păcate, îndeosebi în domeniul economico-financiar, se constată astăzi un exces de reglementare, care, între alte neajunsuri, l-a adus cu sine şi pe acela că a afectat destul de grav claritatea şi coerența incriminărilor în domeniu. Ca o consecință a existenței unui impresionant număr de reguli, dispersate în acte normative diferite, în acest domeniu, legiuitorii penali sunt nevoiți frecvent să facă apel la norme de incriminare "divizate" (fie de trimitere, fie "în alb") – ceea ce poate să însemne, totodată, o nesocotire a principiului legalității, în măsura în care norma "divizată" operează, de pildă, o trimitere totală la o normă secundară, pentru precizarea elementelor constitutive ale infracțiunii.

De altfel, asemenea observații au fost făcute, se pare, şi de prof. Fourment, care însă, în loc de a analiza fenomenul aşa cum este, anume ca un neajuns provocat de excesul de reglementare, se grăbeşte să-l prezinte ca o "particularitate" a dreptului penal al afacerilor (autorul prezintă tot astfel şi procedeul trimiterilor la pedepse prevăzute în alte norme, deşi acesta este încă mai discutabil, întrucât, pe lângă faptul că nesocoteşte exigențele principiului legalității, este lipsit şi de orice justificare).

Nu numai atât, dar autorul merge până acolo, încât analizează ca o "particularitate" a dreptului penal al afacerilor una din repercusiunile grave pe care le-a comportat folosirea normelor de incriminare "divizate". Ne referim aici la faptul că, unele instanțe, observând o serie de cazuri în care asemenea norme se completează cu norme procedurale, care nu pot retroactiva, au conchis că, în anumite domenii (fiscalitate, concurență etc.), principiul aplicării legii penale mai favorabile (*mitior lex*) şi-ar înceta activitatea.

După cum analizează tot astfel o altă repercusiune gravă a folosirii normelor de incriminare "divizate", constând în aceea că, prin trimiterile pe care le fac, adeseori, nu la una, ci la mai multe norme diferite, ele par să dea naştere unor infracțiuni complexe (în conținutul cărora ar intra alte infracțiuni).

În orice caz, în lumina unei astfel de analize, ar trebui, probabil, să evităm orice critică cu privire la folosirea normelor de incriminare "divizate", chiar dacă realitatea evidențiază că, departe de a fi necesare şi utile, asemenea norme creează, destul de adesea, riscul unei aplicări arbitrare a legii penale.

După cum ar trebui, probabil, să evităm şi orice critică cu privire la ideea de a renunța la principiile vinovăției, răspunderii penale personale sau unicității răspunderii penale (*non bis in idem*), chiar dacă necesitatea renunțării la aceste principii nu a

fost, nici ea, justificată, iar o evaluare obiectivă a raţiunilor pro şi contra conduce, invariabil, la concluzia contrară, anume că nu se poate renunţa la aceste principii.

Dacă ne referim, de pildă, la ultimul dintre ele, anume principiul *non bis in idem,* vedem că nu se poate renunţa la el, adoptând, în schimb, principiul cumulului de pedepse, pentru simplul motiv că, procedând astfel, am redeschide poarta pentru răspunderea penală nelimitată şi am nesocoti eforturile depuse timp de secole de gândirea penală, pentru a înlătura din conceptul de pedeapsă ideea de răzbunare. În orice caz, din moment ce admitem că pedeasa a încetat să mai fie un mijloc de răfuială şi a devenit un mijloc de reeducare a infractorului, admitem, implicit, că pedeapsa trebuie să prezinte anumite calităţi (corespunzătoare scopului ei), între care şi aceea că ea trebuie să fie unică, corespunzător unicităţii delictului.

Sau, dacă ne referim la principiul personalităţii răspunderii penale, vedem că nici acesta nu poate fi abandonat, adoptând, în schimb, principiul răspunderii penale colective (a corporaţiei, societăţii sau persoanei morale). Şi aceasta, fie şi numai pentru faptul că am definit pedeapsa ca un mijloc de reeducare a "infractorului", iar noţiunea juridică de infractor nu desemnează o "persoană" (un titular de drepturi şi obligaţii) şi nici măcar individul care a adoptat un comportament interzis de legea penală. După cum devine evident, la o privire mai atentă, noţiunea juridică de "infractor" desemnează o serie de condiţii legale, pe care trebuie să le îndeplinească un individ, pentru a putea fi tras la răspundere penală sau, altfel spus, pentru a putea fi considerat "subiect activ al unei infracţiuni". Or, de aici rezultă limpede că eticheta de "infractor" nu se poate aplica colectivităţii (persoanei morale). Mai întâi, fiindcă, din punct de vedere juridic, persoana morală este incapabilă de a comite infracţiuni – după evidenţiază faptul că, în conţinutul conceptului de persoană morală intră doar ideile de drept şi obligaţie, iar nu şi ideea de delict (*societas delinquere non potest*). Iar apoi, fiindcă persoana morală nu poate îndeplini nici celelalte condiţii cerute de lege pentru existenţa subiectului activ al infracţiunii – căci nu se poate stabili vârsta sau responsabilitatea unei persoane morale, ori libertatea de voinţă şi acţiune a acesteia. De unde urmează, în concluzie, că însăşi definiţia noţiunii juridice de infractor (de altfel, ca şi definiţia noţiunii juridice de infracţiune) se opune conceperii răspunderii penale ca o răspundere colectivă.

Cât priveşte ideea că ar putea exista o "răspundere penală pentru fapta altuia", adică o formă de răspundere mixtă, hibridă, provenită din încrucişarea răspunderii civile cu răspunderea penală (aşa cum este cazul pretinsei "răspunderi penale" a conducătorului întreprinderii pentru fapta prepusului), aceasta arată,

după părerea noastră, cât se poate de limpede, că domnesc încă foarte multe neclarități cu privire la ceea ce separă răspunderea civilă de cea penală, îndeosebi sub aspectul fundamentului lor. În această privință, noi am mai avut prilejul să arătăm[12] că, întrucât răspunderea civilă are prin excelență un caracter reparator, latura subiectivă (psihologică) a delictului își pierde mult din importanță, pe prim plan trecând exigența de a restabili situația anterioară delictului; iar, ca urmare, în materie civilă, se poate justifica existența unor cazuri de răspundere obiectivă, "fără vinovăție" sau bazate pe o "prezumție legală de culpă" – așa cum este, de pildă, răspunderea civilă a artizanului pentru fapta ucenicului său, sau răspunderea civilă a "comitentului" (persoanei juridice) pentru fapta prepusului său. În schimb, răspunderea penală are prin excelență un caracter retributiv, iar așa stând lucrurile, această formă de răspundere este de neconceput în lipsa unei "voințe psihologice reprobabile", contrare dreptului pozitiv.

Deoarece răspunderea penală se întemeiază pe ideea liberului-arbitru şi pe capacitatea individului de a se conforma unor reguli etice, în materie penală este exclusă posibilitatea ca acțiunea ilicită a unui subiect (de exemplu, a prepusului) să fie pusă în sarcina altui subiect (de exemplu, a conducătorului unității).

În fine, pentru a încheia, mai trebuie să sesizăm că, aceste impedimente logice, care se opun atât existenței unei răspunderi penale colective, cât şi unei răspunderi penale pentru fapta altuia, nu pot fi înlăturate prin recunoaşterea erorii de drept ca o cauză de iresponsabilitate [13]; asemenea impedimente pot fi înlăturate doar într-un singur mod, anume prin abandonarea definitivă a aşa-numitului "drept penal al afacerilor", împreună cu toate tezele (sau "particularitățile") sale, atât de discutabile.

[12] M.K.Guiu, Drept penal, Partea generală, Editura Universității Transilvania, Braşov, 2007, p.41-42.

[13] Contrar celor susținute de prof. Fourmet, soluția admiterii anumitor efecte ale erorii de drept nici nu este specifică dreptului penal al afacerilor; ea a apărut în dreptul penal "clasic" şi, chiar dacă nu se bucură încă de o consacrare legislativă, sub influența doctrinei, jurisprudența a consacrat-o în mai multe cazuri (a se vedea, pentru amănunte, G.Antoniu, Vinovăția penală, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1995, p.332-333).

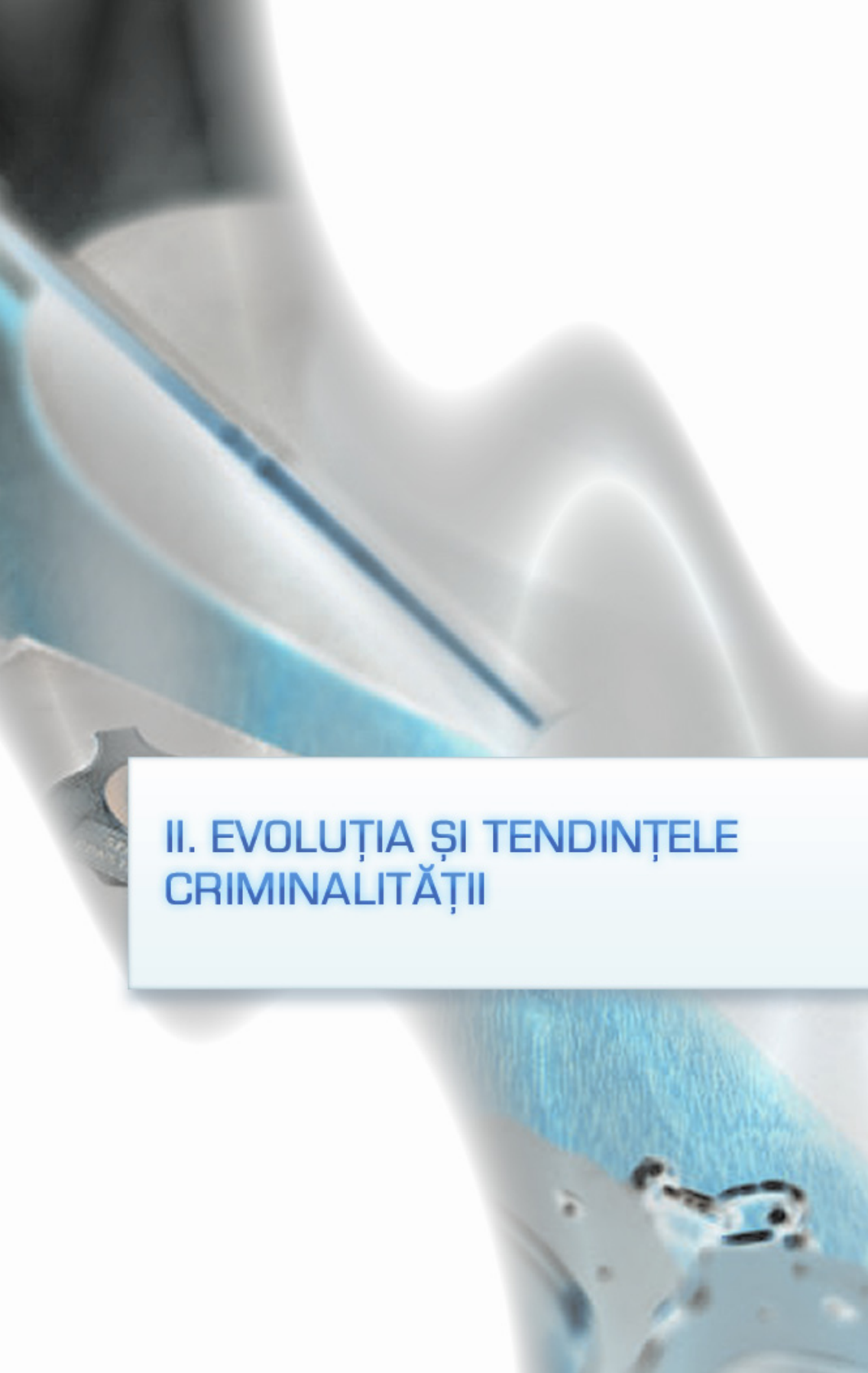

II. EVOLUȚIA ȘI TENDINȚELE CRIMINALITĂȚII

Nr. 1 / 2008
REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

CRIMINALITATEA ŞI GLOBALIZAREA AFACERILOR

Prof. Dr. ***COSTICĂ VOICU***
Academia De Poliție „Alexandru Ioan Cuza”

The globalization of business determines a new structure of criminality, a transnational one. In order to face this new structure there should be put into practice a lot of issues that the author is analyzing in a functional way, showing the opportunities promoted by them. As these issues contain also threatenings, the author considers that the recommendations must be surpassed through an institutional and legislative reconstruction to ensure the juridical security as a base of the military, economical, social and educational security.

Globalizarea pieţelor financiar-bancare şi dezvoltarea fară precedent a industriei bancare a făcut ca aceasta să fie supusă unor puternice presiuni venite din interiorul dar şi din exteriorul sistemului în scopul utilizării acestei industrii pentru producerea unor mari fraude dar şi pentru spălarea unor capitaluri de origine criminală şi finanţare a unor acţiuni de terorism.

În legătură cu măsurile ce se propun şi se impun a fi luate pentru prevenirea şi combaterea eficientă a criminalităţii economico-financiare, apreciem ca deosebit de pragmatice ideile exprimate de prof.dr. **Daniel Dăianu** în a doua jumătate a lunii decembrie 2007 (vezi „**Ziarul Financiar**" - 19.12.2007 - articolul „Criza financiară internaţională şi România "). Domnia sa preciza: „problema mare îşi are originea în deficitul major de reglementare a inovaţiilor financiare. Împachetarea produselor financiare a depăşit ceea ce poate fi apreciat ca normal/corect în relaţia dintre vânzător (instituţie financiară) şi client. Întrebarea legitimă este dacă se poate miza pe autoreglementare pentru a se preveni excese în viitor, pentru a se evita inovaţii financiare frauduloase, pe scara largă. Eu mă număr printre cei care nu cred în autoreglementare. Trebuie să arătăm clar consecinţele exceselor de comportament ce derivă din maximizarea profitului prin orice mijloace (imorale şi ilegale) şi conflictele de interese flagrante şi, mai ales, un cadru de reglementare necorespunzător. Dacă nu se va reuşi o reglementare mai bună şi eficace a operaţiunilor financiare, efectele pentru pieţe şi, mai departe, pentru economiile reale vor fi grave".

Într-o asemenea realitate ce nu poate fi contestată, dar care este analizată şi interpretată diferit, autorităţile internaţionale şi naţionale în materie financiar-bancară sunt obligate să opteze între

reglementare-dereglementare şi autoreglementare.
Care este soluția cea mai bună?

Să suprareglementăm, să de reglementăm sau să lăsăm fiecare entitate financiar-bancară să se autoreglementeze?

În opinia noastră niciuna dintre cele trei opțiuni nu poate fi acceptată în varianta sa exclusivă. După cum fiecare din variante se conjugă, direct sau indirect, cu secretul bancar şi protecția datelor şi informațiilor confidențiale.

Abordarea realităților din lumea globalizată de astăzi trebuie făcută plecând de la necesitatea unui spor de transparență în toate categoriile de raporturi, o transparență care poate facilita prevenirea şi contracararea crizelor financiare, economice, ecologice etc.

În acest prim deceniu al mileniului trei suntem poziționați într-o lume şi într-un context global fundamental diferite de deceniile anterioare. O primă materializare a unei noi viziuni asupra modului de funcționare a piețelor financiare o reprezintă Strategia S.U.A. de restabilire a încrederii în piețele financiare elaborată la jumătatea lunii martie 2008 de către cei mai de seamă strategi economici. Recomandările acestora se referă la aproape toate nişele de pe piețele de credit, de la brokerii de credite ipotecare la firmele de pe Wall Street care combină creditele imobiliare în titluri mai complexe şi la firmele de rating de credit care evaluează riscul titlurilor respective, până la autoritățile de supraveghere a sistemului financiar.

Termenul cheie al acestor recomandări este acela de reglementare. **Henry Paulson**, şeful Trezoreriei S.U.A., care a coordonat Grupul de Lucru pentru Piețele Financiare, a declarat că turbulențele de pe piețele financiare s-au datorat greşelilor autorităților, precum şi reglementărilor prea permisive din sectorul bancar.

Reglementările care vor fi elaborate trebuie să țină pasul cu inovațiile, ele însemnând o supraveghere mai strictă a creditelor şi a activităților brokerilor. În acest context, se va introduce obligativitatea ca firmele de rating de credit şi autoritățile de supraveghere să facă o distincție clară între obligațiunile convenționale şi produsele structurale, precum şi obligația firmelor de rating de a face publice conflictele de interese existente şi detaliile privitoare la analizele efectuate.

O altă recomandare se referă la obligația emitenților de titluri bazate pe credite ipotecare de a oferi toate detaliile privitoare la nivelul şi amploarea operațiunilor derulate şi la care activele pe care se bazează titlurile.

Obiectivul Grupului de Lucru pentru Piețele Financiare este acela de a schimba reglementările pentru înlăturarea facilităților care au dus la excesele produse ce au avut efecte dezastruoase.

Concluzia care se degajă din

analizele efectuate cu privire la actuala criză financiară mondială este aceea că pieţele financiare globale se află, în mare măsură, în afara controlului autorităţilor naţionale şi internaţionale.

Supravegherea anemică efectuată de autorităţile naţionale şi intervenţia tardivă a Fondului Monetar Internaţional şi Băncii Mondiale au generat comportamente abuzive ale celor mai puternici actori de pe pieţele financiare, care, inventând instrumente financiare sofisticate şi promovând o opacitate desăvârşită, au accelerat procesul de prăbuşire a unor importante bănci şi fonduri de investiţii din cele mai puternice economii.

Este cazul falimentului băncii Northern Rock, al cincilea creditor ipotecar din Marea Britanie care a fost naţionalizată în luna februarie 2008, prima măsură de acest gen din sectorul bancar din anul 1984 până în prezent. Acţiunile băncii au fost delistate la Bursa din Londra, urmând a se stabili modalitatea de despăgubire a acţionarilor şi soarta celor 6.500 de angajaţi ai băncii. Un alt caz reprezentativ este cel al Fondului de Investiţii Caryle Capital din S.U.A. care a intrat în faliment în luna martie 2008. Acest fond, unul dintre cele mai titrate fonduri de investiţii de pe Wall Street, a apelat la împrumuturi uriaşe (peste 21 miliarde de dolari), de douăzeci de ori mai mult decât valoarea capitalului său iniţial, aflându-se în imposibilitatea redresării. Efectul prăbuşirii acestui fond s-a resimţit imediat pe toate marile burse din lume: indicele FTSE al bursei de la Londra a pierdut 1,9% în timp ce indicele francez C.A.C. 40 scăzuse cu 2,5%. Băncile creditoare, printre care se numără J.P. Morgan sau Deutche Bank, au început imediat vânzarea activelor pe care Carlyle Capital le-a depus drept garanţii pentru împrumuturile uriaşe contractate.

Paradoxul situaţiei în care se află un număr important de bănci şi fonduri de investiţii private îl reprezintă faptul că acestea apelează la autorităţile statale spre a fi salvate de la falimentul produs.

Ca urmare a nerespectării reglementarilor legale şi promovării unor instrumente financiare nereglementate de nici o lege sau alt act normativ. Goana exacerbată după profit, dublată de ambiţiile unor lideri de bănci sau fonduri de investiţii de a deţine poziţii dominante pe pieţele financiare, acompaniate de indiferenţa şi/sau interesul financiar al autorităţilor de reglementare şi supraveghere, au generat şi vor continua să genereze crize majore cu impact greu de anticipat asupra economiei globale. în opinia noastră trebuie reconsiderată în termeni ultimativi teoria potrivit căreia piaţa are capacitatea de autoreglare şi autocorecţie în situaţii de criză ori de recesiuni, idee care se opune vehement intervenţiei statelor în treburile economiilor şi finanţelor naţionale. Trebuie să recunoaştem imperfecţiunile acestor „legi" ale

pieței, pentru simplul fapt că ele (legile) sunt constructe umane, şi, ca orice construct uman au imperfecțiuni. Dacă o „lege" a pieței este construită de un trader sau broker, evident inteligent dar exclusiv interesat de câştigul realizat pentru el, vom înțelege că dominantă în acest câmp minat al afacerilor este ideea de interes personal şi profit.

George Soros, spunea nu cu mult timp în urmă: „toate constructele umane au imperfecțiuni, pentru că omul în sine este o imperfecțiune, iar sistemele de piață au în mod evident şi inerent, deficiențe şi imperfecțiuni, ca orice instituție creată de om".

Contextul în care se află astăzi lumea ne obligă să reflectăm foarte serios la conceptul de securitate juridică, adică la acea stare de echilibrată intervenție a dreptului în reglementarea tuturor componentelor realității sociale.

Întrebarea care se pune este: dacă pentru combaterea terorismului şi a finanțării acestuia este necesar un set de legi, dacă pentru lupta împotriva criminalității transfrontaliere este nevoie de legi, atunci, pentru ce componentele vitale ale economiei mondiale (am numi aici finanțele, băncile, asigurările, pieţele de capital etc.) să rămână în zona de dereglementare, patronată de recomandări şi autoreglementări? Cred că momentul actual ar putea fi caracterizat prin necesitatea reconstrucției legislative, instituționale şi procedural-acționale la nivel național, regional şi internațional, aptă să asigure securitatea juridică pe care se fundamentează toate celelalte componente ale securității: militare, economice, financiare, societale, ecologice, educaționale etc.

Dacă acceptăm, şi trebuie să o facem, că fundamental în existența oamenilor şi a societăților a fost şi a rămas binomul „**încredere-interes**" atunci trebuie să acceptam reconstrucția conceptului de ordine la nivel național, regional şi internațional. Soluțiile nu pot veni decât de la actorul cel mai important încă: statul național, articulat în ce gândeşte şi în ce face cu mediul statul regional şi internațional.

În strategia de protecție a economiei trebuie avută în vedere confuzia care există între banii murdari şi economia legală. în ultimă instanță trebuie să acceptăm faptul că trăim într-un sistem şi într-o lume în care sunt amestecate activitățile legale şi cele ilegale. Cel puțin până în prezent nimeni nu a inclus în ecuația complexă de verificare şi analiză a crizei financiare despre care vorbim, componenta criminală articulată la o realitate evidentă, aceea a fondurilor murdare integrate în economia legală prin utilizarea paradisurilor financiare şi a centrelor off-shores. Analiştii, autoritățile de supraveghere şi structurile de aplicare a legii ar trebui să constate faptul că în economia legală sunt injectate fonduri imense de natură criminală.

Puterea financiară, politică şi economică a organizaţiilor criminale este dată de capacitatea acestora de a se integra în lumea legală. Sistemele legale - bănci, societăţi şi fonduri de investiţii, societăţi de asigurări şi reasigurări oferă toate oportunităţile necesare ca imense sume de bani în formă dematerializată să fie absorbite. Suntem în epoca în care organizaţiile criminale navighează pe oportunităţile create de evoluţia mediului economic şi financiar global, inclusiv pe componenta legislativă. Liniile de demarcaţie dintre economia „curată" şi cea „murdară" se estompează. Lipsa unei legislaţii coerente, excesul de „autoreglementare" decisă de conducerile executive ale băncilor şi celorlalţi actori financiari, favorizează pătrundere masivă a capitalului murdar în circuitele economiei legale, ea însăşi zguduită de mari fraude şi acte de evaziune fiscală. Paradisurile fiscale, zone cu o legislaţie extrem de permisivă, continuă să reprezinte principalul obstacol care blochează orice tentativă de combatere a criminalităţii organizate, generatoare de bani murdari. Asistăm în prezent la întrepătrunderea pieţelor financiare şi la o uriaşă concurenţă la nivel internaţional, în care fiecare piaţă financiară, deşi păstrează unele particularităţi, nu dispune de poziţia de monopol în negocierea vreunui instrument financiar. Este motivul pentru care piaţa financiară nu poate fi înţeleasă şi nu poate fi analizată şi supravegheată decât în mod global. Necesitatea unei anumite convergenţe a normelor care guvernează diferitele pieţe naţionale, ca şi realizarea unor forme de cooperare eficace între autorităţile de control al acestor pieţe se impun stringent, datorită creşterii numărului tranzacţiilor transfrontaliere, facilitată de progresele tehnologice.

Această cooperare se impune, într-un mod cu totul specific în privinţa statelor membre ale Uniunii Europene care trebuie să pună în practică toate instrumentele de armonizare normative şi de cooperare operaţională necesare.

Cercetările efectuate asupra sistemelor financiare din principalele ţări ale Uniunii Europene evidenţiază faptul că modelul unei pieţe financiare foarte reglementate, dominate de o autoritate de control puternică şi cu competenţe extinse este agreat, dar rămân în zona de clarificare şi redefinire nu doar relaţia dintre autorităţile de control şi cele profesionale (echilibrul între reglementare şi autoreglementare sau autodisciplină) ci şi o mai riguroasă delimitare a raporturilor între autorităţile specializate şi autorităţile publice tradiţional competente pentru descoperirea şi reprimarea criminalităţii economico-financiare (poliţia, parchetul, justiţia).

În opinia noastră, trebuie **o analiză lucidă a actualei crize financiare globale să evidenţieze**, printre altele şi următoarele aspecte:

- **dimensiunile**, evident aproximative, ale economiei criminale, ca şi componentă a economiei legale. Cuantificarea capitalului murdar şi a celui speculativ în volumul capitalului mondial şi puterea acestora de a produce „seisme" pe cele mai reprezentative pieţe financiare;
- **efectele catastrofale** ale politicilor de dereglementare sau autoreglementare promovate de aproape toate autorităţile naţionale şi internaţionale în materia funcţionării pieţelor financiare;
- **falimentul desăvârşit al sistemelor de risc**, management şi a modelelor ce stau la baza acestora care au încurajat fraude şi infracţiuni dezvăluite doar întâmplător. în acest sens este corectă aprecierea făcută de **Alan Greenspan** problema esenţială este că modelele noastre de risc management, în ciuda complexităţii pe care au căpătat-o sunt încă prea simple pentru a captura întregul spectru de variabile care guvernează realitatea economică globală;
- fiecare mare corporaţie are în structura sa o **componentă criminală** care impune, de cele mai multe ori, regulile jocului, regulile pieţelor pentru simplul motiv că aceasta absoarbe fonduri de natură criminală, le spală şi doreşte a le multiplica prin operaţiuni, scheme şi instrumente financiare inventate; aparent sofisticate şi scăpate de sub orice reglementare sau activitate de supraveghere;
- **actualele tehnici, metode şi practici contabile** utilizate în cadrul operatorilor financiari, bancari, de asigurări etc**. au permis supraevaluarea activelor lor**, iar auditul acestor firme a devenit captiv, acceptând şi, mai mult, supervizând ilegalitatea acestora (marile prăbuşiri începute cu ENRON şi terminate astăzi cu cele prezentate mai sus sunt edificatoare).

Merită menţionată ultima mare prăbuşire înregistrată în ziua de 17 martie 2008 a băncii americane Bear Stearns (fondată în anul 1923) ale cărei acţiuni au scăzut de la valoarea de 158,39 dolari în luna aprilie 2007, la 3,63 dolari în şedinţa de tranzacţionare din 17 martie 2008. Acest „simbol" al economiei şi finanţelor americane a fost cumpărat de Banca americană de investiţii J.P. Morgan Chase cu suma de 240 milioane de dolari, adică cu 90% mai puţin decât valoarea de piaţă înregistrată de către Bear Stearns cu o săptămână în urmă.

Criza financiară scoate la lumină viciile majore ale unui model de guvernantă şi ale unor practici ilegale în lumea finanţelor şi băncilor care sunt departe de ceea ce se numeşte în mod curent „bune practici". Această concluzie aparţine prof. Daniel Dăianu (vezi Ziarul Financiar din 25 martie 2008) care, analizând declaraţiile lui Alan Greenspan (fost preşedinte al Rezervelor Federale ale S.U.A.), afirmă: ‚Şi Alan Greenspan rămâne,

în pofida crizelor foarte severe de acum, adept al autoreglementărilor, teză ce poate fi pusă în relație cu ipoteza funcționării eficiente a piețelor. În schimb, cei ce văd imperfecțiuni, nu minore, în funcționarea piețelor financiare reclamă măsuri de reglementare corespunzătoare".

Opiniile exprimate de prof. **Daniel Dăianu** se referă la:

> inovațiile financiare introduse şi promovate pe piață au generat şi amplificat riscuri, ele constituind o cauză structurală a crizei financiare actuale;

> controversele existente între analiştii financiari sunt generate de disputa între paradigme în înțelegerea funcționării piețelor financiare şi implicații în domeniul supravegherii şi reglementării;

> o serie de inovații financiare, scoase la iveală abia acum. În plină criză, au opacizat piețele, în sensul că nimeni nu este dispus să spună care sunt riscurile acestora şi cine le suportă. Riscul asumat este cel care mişcă piața de credit; când acest risc nu mai este clar, când transparența dispare, piețele îngheță;

> orice inovație financiară are părți bune şi părți rele edificatoare fiind în acest sens opiniile exprimate cu mult timp în urmă (anii 1999-2000) de către prestigioşi economişti şi finanțişti (**Alexander Lamfalussy şi Paul Krugman)** care susțineau, argumentat, faptul că „globalizarea piețelor financiare nu poate avea succes în condițiile unor mecanisme de autoreglementare care generează creşteri de risc ca urmare a inovațiilor financiare" ;

> viața arată ce rău este să nu avem o reglementare a sectorului financiar paralel (shadow banking sector), să nu încercăm să soluționăm conflicte de interese flagrante, să nu combatem opacizarea piețelor, efectele de contagiune, care accentuează riscuri de sistem dincolo de frontierele naționale;

> ar trebui reexaminate propunerile fostului ministru italian al economiei, **Tomasso Padoa Schioppa**, care cerea o creştere instituționalizată a capacității de supraveghere bancară la nivelul Uniunii Europene (acum autoritățile de supraveghere sunt naționale);

> ar trebui să facem o distincție clară între piețele libere şi piețele fără reglementări. Când piețele sunt completamente „lăsate de capul lor" daunele colaterale pot fi imense şi se poate ajunge la reacții virulente, care să pună în discuție chiar spiritul economiei de piață, libere;

> criza actuală reclamă o reevaluare a întregului edificiu de reglementări astfel încât să putem controla riscurile sistemice rezultate din inovații financiare;

> nu economia reală trebuie să servească celei nominale (financiare), ci invers. Când aceasta din urmă ajunge să urmărească un „raison d'etre" al său (inclusiv prin nivelul profiturilor generate de operațiuni pur speculative) pericolele vizează economia în

ansamblu. Oare este firesc ca şefi de bănci să fie demişi cu „paraşute de aur" de zeci de milioane de dolari (euro), în timp ce pierderi masive să fie suportate de acționari, de cetățeni?;

> nu este normal ca scheme de compensare în industria financiară să stimuleze asumarea de riscuri aproape indiferent de circumstanțe;

> economia capitalistă are nevoie de un compas moral şi aceasta trebuie să ghideze conduita celor care gestionează finanțele private;

> pentru a proteja economia şi finanțele de practici ilegale este nevoie, printre altele, de reglementări eficace.

În opinia noastră, procesul globalizării a generat o creştere exponențială nu doar a economiei reale legale dar şi a activităților ilegale ale grupurilor criminale din ce în ce mai sofisticate şi active pe piețele transnaționale. Acestea exploatează cu maximă rapiditate şi eficiență un element cheie: acela al neomogenității legislative existente între diferitele țări, al excesului de autoreglementare şi al capacității limitate de control, supraveghere şi investigare din partea organismelor specializate.

Infiltrarea grupurilor moderne criminale transnaționale în țesuturile economiei globale şi cu deosebire în sectorul intermedierilor financiare a determinat o dublă gravă amenințare. Mai întâi o amenințare pentru un anume stat, prin compromiterea funcțiilor de intermediere şi a mecanismelor de fluidizare şi difuziune informativă tipice piețelor concurențiale, care determină pierderea controlului asupra agregatelor macroeconomice (masa lichidă a sistemului, nivelul real al dobânzii), împreună cu un efect poluant asupra operatorilor din sistemul național (bănci, intermediari financiari).

În al doilea rând, pe plan internațional, se produce diminuarea credibilității țărilor afectate prin scăderea capacității lor de atragere a capitalurilor. Necesitatea abordării realiste a fenomenelor ce se produc astăzi în societatea globalizată, inclusiv a criminalității economico - financiare organizate apare evidentă în relația acestora cu nivelul ridicat de securitate economică reclamată astăzi de societate, considerând, enomenologiile criminale cele mai insinuante, care au puternice conotații economico - financiare, chiar dacă nu sunt percepute în mod evident de către cetățeni datorită nivelului lor limitat de alarmă socială, deseori influențează mult sistemul cu consecințe grave asupra întregii colectivități" **(Nicolo Polari** - 2006).

La nivelul Uniunii Europene şi al fiecărui stat membru este conştientizat pericolul generat de ofensiva criminalității economico - financiare organizate, care este preocupată de introducerea masivă şi anonimă a capitalurilor murdare în economia legală, prin intermediul participațiunilor acționariale, societăților fantomă, diferitelor forme de coparticipare la capitalul

întreprinderii, speculații la bursă, investiții în titluri de stat şi fonduri comune.

Revenind la actuala criză financiară globală, pe componenta ei americană merită menționate următoarele aspecte:

> Piața de investiții a fost atrasă într-o zonă în care trece dincolo de sistemul bancar şi dincolo de orice reglementări (**Bill Gross** - manager fond de investiții - 2008). Este vorba de zona reprezentată de tranzacțiile cu instrumente financiare complexe care s-au ascuns în umbra sistemului bancar.

>În ultimii ani, atât Congresul S.U.A., cât şi administrația prezidențială au forțat eliminarea unei părți importante din reglementările sistemului financiar, ceea ce a impulsionat băncile şi firmele de brokeraj să creeze o serie de produse financiare despre care experții spun că sunt foarte greu de înțeles şi, mai ales, foarte greu de evaluat (**Allan Blinder** - profesor de economie la Universitatea Princeton - 2008).

>În ultimele decenii piața americană a cunoscut o explozie a instrumentelor financiare derivate, al căror scop principal era acela de transfer al riscului. Aspectul esențial care trebuie remarcat este că aceste produse sunt ascunse privirii investitorilor, analiştilor şi autorităților de supraveghere, ele nefiind tranzacționate în mod public; mai mult, societățile de servicii financiare fac publice date total nesemnificative despre caracteristicile acestor instrumente financiare. Aceste instrumente financiare derivate sunt foarte bine ascunse în conturile firmelor, neaccesate de nici o entitate de audit sau de supraveghere. Băncile mari păstrează miliarde de dolari în active separate de balanțele lor contabile accesibile doar personalului din conducerea acestora, lacom şi neinteresat decât de uriaşele câştiguri realizate în interes particular.

>Nu numai că instituțiile financiare de pe Wall Street aveau o libertate de mişcare extraordinară, dar acestea au impulsionat şi băncile comerciale să evite reglementările destinate lor (**Barsey Frank** - preşedintele Comisiei Financiare din Congresul S.U.A. - 30 martie 2008).

Concludente sunt, în sensul celor menționate mai sus, concluziile cuprinse în raportul redactat de către Departamentul de Justiție al S.U.A., cu privire la falimentul New Century Financial, unul dintre liderii pe piața financiară americană. Considerat ca fiind cel mai complex document legat de falimentul unei instituții ipotecare făcut public vreodată, acest raport concluzionează: „New Century Financial a recurs la practici imprudente şi inadecvate, constând în falsificarea registrelor contabile, unii auditori financiari ai firmei KPMG au tras semnale de alarmă privind practicile contabile ilegale, însă partenerii KPMG care supravegheau auditul nu au luat în

considerare aceste avertismente de teama de a nu pierde un client important (sursa**: Ziarul Financiar** din 28 martie 2008 - pag. 11).

Aprecierile redactate mai sus sunt în deplin acord cu concluziile fixate în raportul EUROPOL pe anul 2006 care, la capitolul consacrat „factorilor care favorizează pieţele infracţionale" menţionează exploatarea de către criminalitatea organizată a sectorului financiar.

În concret, este vorba despre exploatarea instituţiilor de credit, a instituţiilor financiare cuprinzând casele de schimb valutar, companiile de asigurări sau intermediarii şi firmele de investiţii. Sunt exploatate în egală măsură şi firmele de audit, contabili externi, inspectori de supraveghere, agenţi imobiliari. Per total se constată internaţionalizarea utilizării frauduloase a sectorului financiar, a pieţelor financiare.

Este, credem noi, remarcabilă următoarea frază din raportul citat: „proprietarii, conducerile executive, personalul specializat din instituţiile financiare pot fi membrii unei organizaţii criminale sau pot fi ameninţaţi sau corupţi de către o organizaţie criminală. Cea mai gravă pare a fi situaţia în care instituţiile financiare sau de credit sunt exploatate de infractori sub acoperirea unor persoane legitime".

Necesitatea supravegherii pieţei de capital este impusă atât de consideraţii strict juridice, cât şi de raţiuni care ţin de tehnica financiară. Aspectul penal se explică prin faptul că infracţiunile bursiere nu afectează numai interesele individuale, că şi însăşi structura statului şi a pieţei, deoarece slăbeşte încrederea publicului în sistemul economic şi social.

În fond, criminalitatea care se manifestă în domeniul pieţelor de capital afectează în mod direct toţi actorii care evoluează pe această scenă: indivizii şi instituţiile private, precum şi finanţele publice (statul obligat, în cele din urmă, să intervină cu bani publici pentru salvarea instituţiilor prăbuşite şi a indivizilor păgubiţi).

Toate crizele financiare sunt provocate de oameni şi din cauza unui crez greşit, care gravitează în jurul ideii că piaţa are capacitatea de a-şi corecta singură propriile excese.

Unul dintre excesele pieţelor îl constituie lăcomia de a absorbi şi integra în circuitele legale banii murdari produşi de corporaţiile criminale, pe care îi multiplică prin intermediul unor scheme şi produse financiare scăpate de sub orice control.

Pieţele sunt forţate, sau mai bine zis, nu rezistă presiunilor exercitate de corporaţiile criminale şi procedează la inventarea unor instrumente financiare şi scenarii care sfidează reglementările existente şi amplifică riscul la nivel naţional şi global.

Astfel de practici de mare risc sunt iniţiate şi promovate agresiv de către conducerile

instituțiilor financiare, care profită direct, prin încasarea unor sume exorbitante de bani.

Într-un asemenea teritoriu nu există nici lege, nici etică.

Acceptând faptul că nici piața şi nici reglementările nu sunt şi nu pot fi perfecte, soluția preconizată de experți (**G. Soros**) ar fi că „interacțiunea dintre cele două elemente ar trebui să determine în cele din urmă cum trebuie să se comporte piața" (**Ziarul Financiar** din 14 aprilie 2008).

Din moment ce piața reprezintă creația a milioane de oameni care acționează în interiorul ei, ea nu poate fi dominată decât de improvizație şi incertitudine cauzate de relațiile dintre oamnei. Drept urmare, piața nu poate fi cedată de autoritatea publică către indivizi sau structuri nesupuşi niciunei reglementări.

Statele membre ale G-7 au hotărât, luni, 14 aprilie 2008, „sporirea reglementărilor şi o mai mare transparență a operațiunilor derulate pe piața de capital.

Dacă există, şi credem că există, o conexiune între criminalitatea organizată şi crizele financiare atunci soluția ar fi un drept al pieței internaționale.

Acest drept cu vocație mondială va cuprinde în substanța sa în mod prioritar o dimensiune etică care ar putea realiza multdoritul echilibru între valorile comerciale şi cele non comerciale şi o anume reordonare a puterilor între politic, economic-financiar şi juridic.

Sarcina este dificilă pentru că ne aflăm într-o cursă de viteză între lumea globalizată a afacerilor economico - financiare (extrem de dinamică şi pragmatică) şi rigiditatea dreptului internațional cuplată cu conservatorismul sistemelor naționale de drept.

ECONOMIA SUBTERANĂ

Dr. ***Mihail David***
Universitatea "Spiru Haret", Facultatea de Drept si Administratie Publica Constanta

In the actual geopolitical conditions the opening of the commercial and financial barriers, the very fast diffusion of information determined an evolution of the infractional activities. Criminal organizations have the power of taking control over banks, international concerns and despite the oppressive laws the offender investors cannot be stopped.
The underground economy – an unregistered economy –includes three types of activities:
- ***the latent economy characterized through tolerated activities at the legislative level but that are not officially registered;***
- ***the informal economy determined as incorporative and belonging to the domestic economy is respecting the law and refers to producing goods and services***
- ***the activity of the criminal economy, illicit that refers to services and goods directly prohibited by the legislation in force.***

The doctrine has accepted and is analyzing as basic components for the underground economy: fiscal fraud, illicit work and criminal activities.

1. Economia subterană ca obiect de cercetare al criminologiei

În noua eră a globalizării, graniţele s-au deschis, barierele comerciale şi financiare au fost eliminate, iar informaţia circulă destul de rapid. Afacerile companiilor transnaţionale sporesc tot mai mult, la fel ca şi cea a organizaţiilor criminale transfrontaliere. Averile mari sunt, adeseori, rezultatul traficului cu droguri şi arme, contrabandei, prostituţiei, spălării banilor, toate sub umbrela corupţiei. Oportunităţile acestora de a exploata sistemul n-au fost niciodată atât de mari, căci piaţa mondială a fost liberalizată înaintea creării instituţiilor globale necesare pentru control şi supraveghere. Nu în zadar se spune că ceea ce este bun pentru comerţul liber este bun şi pentru criminali. Actualmente, criminalitatea organizată cu caracter transfrontalier este considerată de experţi drept branşă economică cu cea mai rapidă expansiune din lume, asigurând un profit anual de circa 500 miliarde de dolari[14].

[14] *Raportul ONU privind starea mondială a crimei organizate*// Sinteze documentare,

Concomitent, se estompează graniţa între legalitate şi ilegalitate în afaceri. Băncile şi concernele sunt controlate deseori de crima internaţională care profită de desfiinţarea constrângerilor legale pentru economie. Oricât de drastice ar fi legile împotriva spălării banilor, penetrarea sectoarelor legale de către investitorii criminali nu poate fi stopată.

În acelaşi timp, globalizarea activităţilor economice şi a pieţelor financiare a avut multe influenţe pozitive asupra economiei mondiale, dar tot mai evidente devin costurile impuse de acest fenomen. Simplicitatea cu care se pot spăla la moment banii murdari pe plan internaţional şi naţional reprezintă unul dintre acestea. Deşi nu sunt estimări certe, experţii au presupus că între 300 şi 500 miliarde dolari intră în fiecare an pe piaţa de capital[15]. Aceşti bani provin din activităţi criminale, care absorb direct resursele ce ar putea fi alocate pentru utilizări legale. De asemenea, prin spălarea banilor se alocă bani „murdari" în toată lumea, nu atât pe baza reţelelor de profit aşteptate, cât pe baza uşurinţei de a evita controalele naţionale. Astfel, banii murdari tind să curgă spre zonele unde controalele sunt nu chiar aspre. În cele din urmă, alocarea mondială a resurselor este distorsionată, în primul rând de către activităţile criminale şi apoi de modul alocării banilor murdari: corupţie, trafic de arme, droguri, fiinţe umane, obiecte de lux etc.

Integrarea economiei la scara mondială nu este determinată de o lege a naturii care survine pe neaşteptate, fără vre-o altă alternativă. Mai întâi de toate, ea este rezultatul unei politici guvernamentale promovate de ţările vestice industrializate. La rândul său, conflictele care însoţesc globalizarea, nu sunt decât o luptă tot atât de veche pe cât este capitalismul însuşi pentru distribuţia a ceea ce se produce.

În acest sens, criminalitatea transfrontalieră ia dimensiuni înspăimântătoare, generând riscul ca la un moment concret să provoace descreşterea globală a economiei.

În raportul Băncii Mondiale privind corupţia la nivel global peste 150 de persoane din înalte poziţii sociale, din circa 60 de ţări dezvoltate, au catalogat corupţia ca fiind cel mai mare impediment în dezvoltarea şi creşterea lor economică. Practicile corupte conduc la „drenarea" bugetului statului, la ravagii în rândul comerţului liber şi la alungarea investitorilor străini. Banca Mondială susţine că, în prezent, corupţia poate afecta negativ rata anuală a creşterii economice dintr-o ţară cu 0,5-1 %. Pe de altă parte, studiul FMI apreciază că în ţările corupte investiţiile străine directe sunt cu aproximativ 5 % mai reduse decât în ţările unde corupţia este

---

nr.3/1999, Bucureşti, Editura Ministerului de Interne, 1999, p. 24.

[15] BARI, Ioan, *Probleme globale contemporane*, Bucureşti, Editura Economică, 2003, pag. 383.

relativ mică. Agenţia de rating Standard Poors acordă investitorilor şanse între 50 şi 100 % de a-şi pierde în 5 ani capitalul total investit în ţări cu diferite grade de corupţie. Aceste aprecieri categorisesc ţările în grupe diferite de risc ale investiţiilor pe termen lung, cu efecte pozitive, respectiv negative, asupra revigorării economiilor acestora[16].

2. Definirea conceptuală şi esenţa economiei subterane

Comerţul clandestin cu pietre preţioase şi ţesături deosebite, braconajul, distileriile clandestine sunt activităţi rămase celebre până în zilele de astăzi; apoi comerţul complementar, traficul de frontieră cu bunuri de larg consum ce lipseau de pe piaţa organizată în sistemul socialist şi marile afaceri, precum traficul de armament, de fiinţe umane, droguri, tutun, alcool, cu particularităţile de rigoare, au însoţit economia subterană pe parcursul timpului, adaptându-se realităţii imediate din fiecare perioadă[17].

Referitor la reacţia statului în domeniul protejării intereselor sale, se constată coexistenţa în timp a două atitudini extreme: indiferenţa şi acţiunile represive excesive bazate pe autoritate şi forţă de constrângere.

Orientări de poziţii şi adoptarea unei atitudini responsabile au avut loc pe plan mondial doar după anii 70 ai secolului trecut, când în relaţiile comerciale dintre statele dezvoltate şi unele din fostele colonii au intervenit schimbări radicale, investitorii occidentali lovindu-se de lipsa unei legislaţii consolidate, de corupţie şi concurenţă neloială ce se manifestă în zonele respective[18].

Acest fapt a constituit un temei serios de reconsiderare a problemelor interne ale propriilor state şi, alături de măsurile coercitive de natură juridică, au început să-şi facă loc abordările economice cu metode specifice de analiză, evaluare, prevenire şi combatere.

La rândul său, conceptul de „economie subterană" a marcat discursul specialiştilor din domeniul social şi juridic, înainte de a fi analizat din punct de vedere economic.

Termenul în sine este o traducere foarte sugestivă şi a căpătat supremaţie asupra altor expresii apropiate, elementul comun în toate fiind delimitarea în sfera economicului între activitatea legală şi cea ilegală, în final între bine şi rău în economie.

Fenomenul economiei subterane a atras atenţia specialiştilor încă prin anii 30 ai secolului trecut, dar cercetări profunde ale acestuia se fac doar de trei-patru decenii. Astfel, una din lucrările ştiinţifice dedicate acestui fenomen apare abia în anul 1977 în

[16] BARI, Ioan, *op. cit.*, pag. 383.
[17] POPA, Ştefan, CUCU, Adrian, *Economia subterană şi spălarea banilor*, Bucureşti, Editura Expert, 2000, pag. 9.
[18] POPA, Ştefan, CUCU, Adrian, *op. cit.*, pag. 9-10.

SUA. Autorul ei, P.Gutmann, constată că activitatea economică neînregistrată statistic nu mai constituie o cantitate ce poate fi neglijată[19].

Pe cât este de tânăr acest domeniu, pe atât este de importantă analiza lui, datorită numeroaselor interferenţe dintre sectorul oficial şi neoficial, atât al nivelului produselor, cât şi al persoanelor care obţin venituri într-unul din ele şi le utilizează în celălalt.

Motivul cercetării mai aprofundate nu a fost întâmplător; la el au condus neliniştile provocate în lumea economiştilor, printre care menţionăm:

- sesizarea în statisticile oficiale a unor erori dificil de explicat;
- lacune în politicile guvernamentale datorate percepţiei eronate a realităţii;
- concluzii nerealiste ale cercetărilor selective privind gospodăriile populaţiei nesesizate de utilizatorii datelor şi, ca urmare, distorsionarea realităţii;
- disfuncţionalităţi în sistemul de impozite şi taxe etc.

Încercările de definire a economiei subterane constituie o preocupare pentru cercetarea juridică şi economică, impusă nu atât de necesităţi teoretice, cât mai ales practice, de delimitare a sferei activităţilor sale, de cunoaştere şi identificare a domeniilor cu care ea interferează.

Definiţiile date economiei subterane sunt aproape tot atât de diverse pe cât sunt de variate activităţile prestate în această sferă. În acest sens, există un număr considerabil de clasificări şi definiţii, exprimând în principal opoziţia economiei ascunse faţă de modul de producţie dominant (economia oficială), de legalitate sau de respectul faţă de normele legislative în vigoare.

În prezent, specialiştii în materie nu au elaborat distinct criteriile care prevăd interpretarea noţiunii de economie subterană, aplicând pentru definirea ei diferite epitete de genul: ilegală, subterană, criminală, tenebroasă, neagră, informală, paralelă, dual, distructivă, cash etc. Către acestea se alătură şi un şir de noţiuni, printre care: „economie subterană, lume subterană, sector subteran, operaţiuni subterane, business subteran" etc.[20]. Această multitudine de termene şi noţiuni denotă faptul că problema în cauză este insuficient studiată. În acest context, pledăm pentru a denumi fenomenul investigat ca „economie subterană", deoarece, conform diferitor surse explicative, inclusiv al Dicţionarului explicativ al limbii române,

---

[19] ГУТМАН П. М., *Подпольная экономика*, Перевод с английского, Москва, Изд-во Экономика, 1977, стр. 242.

[20] *Факторы, структура и методы измерения теневой экономики: региональные аспекты* // Международная конференция «Регионы и глобализация», 20-22 июня 2002 г.: Тезисы докладов, СПб, Изд-во СПбГУЭФ, 2002, стр. 83-114.

termenul „subteran", pe lângă toate semnificațiile care le are, mai înseamnă şi ilegal[21], ceea ce, la rândul său, explică în mare măsură sintagma respectivă.

Totodată, mulți autori străini preferă să includă în definiția economiei subterane activitățile de bază ce constituie în esență acest fenomen[22].

Continuând să caute criteriile de bază cărora să poată fi definită cât mai precis economia subterană, specialiştii în domeniu reţin în consens criteriile legalității şi ale plății în numerar, criterii care, evident, nu sunt suficiente.

Economistul român Nicolae Craiu, apreciind că nu criteriul dimensiunii, caracterul comercial sau necomercial al bunurilor şi serviciilor oferite, caracterul legalității sunt cele mai potrivite să caracterizeze activitățile subterane, ci trăsătura lor distinctă rămâne aceea că „scapă privirii statului", prin aceasta înțelegând mai mult decât înregistrarea în contabilitatea națională a activităților respective[23]. În acest context, autorul îşi exprimă regretul că „ştiința economică clasică se ocupă numai de bogăția vizibilă, sfera de preocupare a acestea fiind economia oficială, privată sau publică. Aceasta nu sesizează schimbul şi producția decât dacă se înscriu în cele două forme speciale de socializare, care sunt statul şi piața" [24].

Absența înregistrării în contabilitatea oficială, fiind privită ca un criteriu discutabil de către economişti ca Edith Arcambault şi Xavier Greffe, în condițiile în care activitatea domestică şi voluntară nu pot fi contabilizate în principiu, în timp ce activitățile oculte sunt parțial prinse în conturi (prin recalcularea conturilor naționale, pornind de la rezultatele controalelor fiscale) aceştia propun să se ia în considerație criteriul „reglementării", fiindcă economia neoficială se manifestă ca fiind ceea ce scapă regulilor puterii publice, deci nu se supune nici politicii economice, nici celei sociale.

O trecere în revistă succintă a unora dintre criteriile de care beneficiază conceptul de economie subterană pentru definirea acestuia, evidențiază următoarele elemente:

- legalitatea sau ilegalitatea;
- modalitatea de plată;

[21] COTEANU I., SECHE L., SECHE M., *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a, Bucureşti, Univers enciclopedic, 1998, pag. 1035.

[22] ЛИППЕ Петер фон, *Экономическая статистика*: В 2 т. / ФСУ Германии, Висбаден, 1995, Т 1, стр. 628; ARVAY I., VERTES A., *The share of the private sector and hidden economy in Hungary (1980-1992)*, Budapest, 234 p.; DALLAGO B., *Measuring and monitoring the informal sector: content of the lectures Venue*, 1993, p. 20; DILNOT A., MORRIS C., *What do we now about the Black Economy*? // Fiscal studies, 1981, no. 2.; *Guidebook to statistic on the hidden economy*, New-York, 1992, p. 378.

[23] CRAIU, Nicolae, *Economia subterană între „Da" şi „Nu"*, Bucureşti, Editura Economică, 2004, pag. 20.

[24] *Ibidem*.

- înregistrarea în sistemul contabilității naționale;
- poziția în raport cu reglementările publice.

Criteriile nominalizate acceptate, într-o măsură mai mare sau mai mică de specialişti, indică dificultatea definirii sferei atât de vaste, instabile şi relativ neconturate a fenomenului prezentat de economia subterană.

Şi deoarece caracterul subteran al unei economii nu poate fi definit într-un mod universal, ci ținând cont de situația concretă din fiecare țară, căutarea de noi criterii care să reuşească să cuprindă cât mai bine ansamblul activității acesteia, rămâne în continuare în sfera preocupărilor specialiştilor interesați în relevarea atât a trăsăturilor generale, dar mai ales a particularităților şi modului specific de manifestare a lor.

De fapt, este evident că pretenția definirii exhaustive, unice a economiei subterane, în condițiile unei atari complexități a fenomenului, nu este uşor de realizat, practic neputând fi cuprinsă întreaga specificitate a manifestărilor ei.

Aşadar, numai o analiză cât mai complexă a realității fenomenelor ce țin de activitatea subterană, privite în dinamica lor şi cu caracteristicile specifice fiecărei etape, în contextul modului de organizare economico-socială al fiecărei țări, ar putea stabili criteriile delimitării cât mai corect posibil a fenomenului, realizând în final o definiție relativ complexă.

Economia subterană este separată de economia de suprafață printr-un strat subțire, artificial şi lunecos, constituit din reglementări şi interdicții, menționează autorul N.Hoanță[25]. Ceea ce la un moment dat constituie economie subterană poate să devină ulterior economie de suprafață. Spre exemplu, activitatea constând din fabricarea şi comercializarea alcoolului în perioada de prohibiție a acestuia în SUA între anii 1920 şi 1933, a constituit un caz tipic de economie subterană care, după încetarea interdicției, a devenit o comună activitate legală.

Profesorul român Mircea Coşea defineşte economia subterană ca ansamblul activităților economice care scapă, total sau parțial, controlului legal şi evidenței statistice[26].

Prezintă interes poziția savanților ruşi cu privire la definirea fenomenului economie subterană. În acest sens, pot fi evidențiate două abordări conceptuale: juridică şi economică.

Abordarea juridică a conceptului de economie subterană a fost inițiată în a doua jumătate a anilor ț80 ai secolului trecut de către

---

[25] HOANȚĂ N., *Dincolo de frontierele legalității: economia subterană – evaziunea fiscală – corupție* // Revista *Tribuna economică*, nr.29/1998, pag. 70-72.

[26] COŞEA, Mircea, *România subterană*, Bucureşti, Editura Economică, 2004, pag. 102.

A.Sergheev[27], A.Iacovlev[28], T.Coreaghina[29], A.Şohin[30] ş.a. În calitate de criteriu esențial în baza căruia se apreciază fenomenele economice subterane este, conform acestei poziții, atitudinea față de sistemul normativ care reglementează raporturile respective. Cu alte cuvinte, este vorba despre eschivarea de la înregistrarea oficială a activității economice şi despre caracterul ilegal al acesteia.

Astfel, D.Macarov[31] şi V.Esipov[32], spre exemplu, indică în calitate de particularitate distinctă a economiei subterane caracterul necontrolat al ei. V.Ispravnicov şi V.Culicov[33] utilizează criteriul ilegalității (juridic) şi eschivării de la înregistrarea oficială pentru atribuirea fenomenelor economice la categoria subteranului.

Este evident din cele expuse că la baza aprecierii economiei subterane se află criteriul ilegalității. Sub acest aspect economia subterană reprezintă ansamblul diversificat de activități economice realizate în afara prevederilor legale.

Concepția juridică a economiei subterane a rămas să predomine într-un şir de cazuri până în prezent, fiind expusă în manuale, studii monografice şi cercetări cu caracter aplicativ[34].

---

[27] СЕРГЕЕВВ А.А., *Нетрудовые доходы: экономическая природа, структура, пути ликвидации* // Вопросы экономики, 1987, №6, стр. 86-94.

[28] ЯКОВЛЕВ А.М., *Социология экономической преступности*, Москва, 1988, стр. 12.

[29] КОРЯГИНА Т.И., *План и рынок в советской экономике* // Совершенно секретно, 1989, №1, стр. 4; КОРЯГИНА Т.И., *Теневая экономика в СССР* // Вопросы экономики, 1990, №3, стр. 32-42; КОРЯГИНА Т.И., *Услуги теневые и легальные* // ЭКО, Экономика и организация экономического производства, 1989, №2, стр. 60-68.

[30] ШОХИН А.Н., *Социальные проблемы перестройки*, Москва, Изд-во Экономика, 1989, стр. 214.

[31] МАКАРОВ Д.Г., *Основания и пределы криминализации общественно опасных деяний, составляющих теневую экономику (по материалам федеральных органов налоговой полиции)*, Автореферат дисс. … канд. юрид. наук, Москва, Московский институт МВД России, 2002, стр. 24; МАКАРОВ Д.Г., *Экономические и правовые аспекты теневой экономики в России* // Вопросы экономики, 1998, №3, стр. 14-22.

[32] ЕСИПОВ В.М., *Криминализация экономики и пути ее преодоления*, Москва, Московский институт МВД России, 1995, стр. 6.

[33] ИСПРАВНИКОВ О.В., КУЛИКОВ В.В., *Теневая экономика в России: иной путь и третья сила* // Российский экономический журнал, Фонд за экономическую грамотность, 1997, стр. 16-20.

[34] CATAN, Victor, *Criminalitatea organizată şi economia tenebroasă în Republica Moldova – flagele destabilizatoare ale statalităţii* // Conferința ştiințifico-practică republicană din 26 februarie 1999 cu genericul: „Criminalitatea organizată şi economia tenebroasă în Republica Moldova”, Chişinău, Editura ARC, 1999, pag. 6-10; ГОЛУБЕВ А.Н., ШКОНДА И.В., РОСТОВ К.Т., *Методические основы по определению масштабов теневой экономики на региональном уровне*, Ч. 1,

Cu toate acestea, definirea economiei subterane doar prin prisma criteriului juridic reflectă numai unele caracteristici secundare. În consecință, nu actele normative determină viața cotidiană, ci societatea în evoluție asigură reglementarea normativă a relațiilor sociale noi apărute. Din aceste considerente, susținem că dreptul este secundar în raport cu economia şi chiar subiectiv în multe privințe.

Referitor la cercetarea economiei subterane prin prisma *abordării economice* se scoate în vileag acel fapt că, pornind de la scopul evident economic al activității subterane, respectiv de maximizare a veniturilor, indiferent de metodele şi mijloacele ce urmează a fi folosite pentru aceasta, şi de activitățile eterogene atrase în sfera sa de cuprindere, poate fi acceptată ca definiție a economiei subterane: „ansamblul activităților desfăşurate organizat, cu încălcarea normelor sociale şi ale legilor economice, având drept scop obținerea unor venituri ce nu pot fi controlate de stat”[35].

Reieşind din această definiție, se constată că apariția economiei subterane coincide cu apariția statului şi impunerea unor reguli, norme şi legi, iar dezvoltarea fenomenului este corelată cu etapele istorice ale dezvoltării societății.

Aşadar, economia subterană reprezintă activitatea economică neînregistrată în statistica oficială[36]. În opinia adepților acestei poziții economia neînregistrată include în sine următoarele trei tipuri de activități: latentă (ascunsă), neformală şi criminală (ilegală):

- *economia latentă* se caracterizează prin activități tolerate la nivel legislativ, dar care nu este reflectată oficial în registrele de evidență sau se tăinuiesc veniturile în scopul eschivării de la achitarea impozitelor ori de la alte obligațiuni;
- *economia neformală* este determinată ca incorporativă şi aparține economiei domestice, care se desfăşoară în temeiuri legale şi este orientată asupra producerii mărfurilor şi prestării de servicii;
- *activitatea economiei criminale este ilegală*, adică cuprinde acele genuri de servicii şi producere care sunt interzise în mod direct de legislația în vigoare. În prezent, către asemenea activități se referă traficul de droguri şi armament, organizarea businessului cu

---

СПб, 1996, 72 стр.; ГУРОВ М.П., ЧЕБОТАРЕВ С.С., *Теневая экономика и экономическая преступность в системе рыночного хозяйства*, Учебное пособие, СПб, 1997, 172 стр.; *Экономика*, Учебник / Под ред. Буланова А.С., Москва, 1994, 320 стр.

[35] TANZI V., *The underground Economy in the United States*, New-York, 1984, p. 32.

[36] ПОНОМАРЕНКО А., *Подходы к определению параметров теневой экономики* // Вопросы статистики, 1997, №4, стр. 38-44.

prostituția, traficul de arme şi de ființe umane, contrabanda, precum şi alte activități criminale sancționate în conformitate cu legislația penală în vigoare.

Cele expuse mai sus, analiza şi generalizarea abordărilor şi interpretărilor privind economia subterană, ne permit de a defini acest fenomen ca pe *un ansamblu de activități economice ilegale (inclusiv criminale), neînregistrate şi fictive, orientate spre obținerea şi majorarea veniturilor, activități care sunt realizate, de regulă, în scop de profit.*

În ceea ce priveşte participanții la activitățile economice subterane, pot fi identificate două categorii de persoane: cele care lucrează şi obțin venituri exclusiv în economia subterană şi cea de-a doua categorie, în care sunt încadrate persoanele ce obțin venituri atât din surse legale, cât şi din activitatea economică subterană.

Un loc aparte, caracterizat prin pericolul social pe care îl generează, indiferent de poziția anterior prezentată, îl au organizatorii şi participanții activi din sfera criminalității economice.

Statele aflate în tranziție de la sistemul economic centralizat la economia de piață se confruntă cu fenomenul economiei subterane în forme foarte diverse de manifestare.

Chiar dacă sistemul planificat a urmat teoretic îndeaproape toate operațiunile economice, iar sistemul de sancționare era drastic, pornirea naturală a omului spre înavuțire şi, nu în ultimă instanță, spre un consum variat ca posibilități de opțiune a creat şi în acest sistem o piață paralelă ce a funcționat clar pe principiul cerere-ofertă, prilej oportun pentru manifestări ale economiei subterane.

Anul 1990, care a reprezentat practic renunțarea la economia planificată pentru toate statele ex-socialiste, a găsit populația acestor state în stadii foarte diverse de percepere a principiilor economiei de piață şi, în consecință, reacția a fost pe măsură, astfel, încât sectoare întregi din fosta economie de stat s-au orientat spre câteva ținte clar diferite:

- acceptarea regulilor economiei de piață şi, în consecință, redimensionarea şi remodelarea activității pentru a face față acestor situații;
- identificarea unor facilități imediate, la marginea sau în afara sistemului legal, implicarea în tranzacții nespecifice, abandonarea nejustificată a patrimoniului în schimbul unor beneficii aparente, imediate.

O parte considerabilă din cei care au realizat o asemenea abordare, prin corelare cu reprezentanții pieței paralele din perioada economiei planificate, au reuşit în scurt timp să formeze structura economiei subterane în țările aflate în tranziție.

În cazul Republicii Moldova şi a României, precum şi a altor țări

ale spațiului ex-sovietic, pe fondul monotoniei ofertei de bunuri de consum, a lipsurilor mergând până la criză, schimbarea de sistem a fost prilejul pentru organizarea imediată a unor structuri ale economiei subterane în domeniul comerțului, prestării de servicii, dar şi în câteva ramuri industriale producătoare de produse alimentare şu bunuri de consum solicitate de consumatori.

Dintre elementele componente ale economiei subterane, cele mai răspândite la momentul inițial atât în Republica Moldova, cât şi în România au fost activitățile desfăşurate fără înregistrare, evaziunea fiscală şi munca la negru.

Pe de altă parte, există pericolul ca, reducând sfera de cuprindere numai la aceste trei elemente, să nu fie luate în considerație semnalele periculoase ale altor activități economice subterane care deja şi-au făcut apariția pe perimetrul social-economic moldovenesc şi românesc.

Astfel, tot ceea ce scapă reglementărilor puterilor publice dă posibilitatea includerii sub eticheta de „activitate economică subterană" a unor practici foarte variate precum: frauda fiscală, munca clandestină, traficul de droguri, comerțul ilegal de arme, prostituția, dar şi grădinăritul, activitățile casnice etc.

În esență, indiferent de denumirile, componența, sfera de cuprindere folosite cu predilecție de unul sau altul dintre autori, poziția fenomenului subteran în cadrul ansamblului economiei, ca şi elementele componente, sunt prezentate în continuare, într-o încercare de sesizare a punctelor care au întrunit opinia majorității specialiştilor.

Pentru elucidarea completă a esenței fenomenului economiei subterane vom caracteriza în continuare matricea structurală a acestuia.

3. Structura economiei subterane: probleme teoretice

Sfera activităților pe care le poate include economia subterană, în forma definită anterior, este deosebit de cuprinzătoare, fapt justificat prin fluiditatea, dinamica şi flexibilitatea sa în raport cu realitatea economică.

Referitor la constatarea structurii economiei subterane urmează de menționat chiar de la bun început că această problemă a fost abordată de mulți cercetători[37].

---

[37] PESTIEAU, Pierre, *L` èconomie souterraine*, Hachette, Editure Pluriel Inèdit, 1989, 212 p.; PRANDEA, Eladea, *Caracteristici ale economiei subterane*, INCE, nr. 30, 1998, 188 pag.; CRAIU, Nicolae, *Economia subterană între „Da" şi „Nu"*, Bucureşti, Editura Economică, 2004, 262 pag.; RUSU, Gheorghe, *Criminalitatea organizată şi economia tenebră în Republica Moldova* // Conferința ştiințifico-practică republicană din 26 februarie 1999 cu genericul: „Criminalitatea organizată şi economia tenebroasă în Republica Moldova", Chişinău, Editura ARC, 1999, pag. 81-89; БОКУН Н., КУЛИБАБА И., Теневая экономика: понятие, классификация,

În structura economiei subterane se include sistemul raporturilor economice neformale, care asigură satisfacerea intereselor de profit datorită imperfecțiunii sistemului economic. Aceste raporturi şi-au schimbat structura într-o anumită măsură, având ca consecință dispariția treptată a unor tipuri de infracțiuni economice şi apariția, dezvoltarea altora legate de efectuarea operațiunilor valutare şi cu hârtiile de valoare, operațiunile bancare şi creditarea ilegală, fondarea societăților pe acțiuni şi a altor structuri economice false, escrocherii la scară internațională, narcobusinessul etc.

Astfel, sunt acceptate şi analizate drept componente de bază ale economiei subterane: frauda fiscală, munca la negru şi activitățile criminale.

Evident că trebuie de subliniat faptul că anumite delimitări între cele trei componente enumerate sunt strict teoretice, în realitate activitățile având continuitate, iar ordinea de desfăşurare este subordonată unui singur scop – maximizarea veniturilor.

Atât în literatura de specialitate, cât şi în practica prevederilor legale şi a controalelor fiscale, între *fraudă fiscală* şi *evaziune fiscală* se face o distincție absolut necesară: modul de definire a celor două noțiuni face ca acestea să poată fi abordate diferit, în special în momentul în care se doreşte adoptarea unor politici de sesizare şi combatere.

Cel mai adesea, frauda fiscală desemnează o infracțiune şi se deosebeşte de evaziunea fiscală, care reprezintă o utilizare abilă a posibilităților referite de lege. În concepția unor autori[38], evaziunea este definită ca reorganizare legală a unei afaceri, astfel încât să minimizeze obligația fiscală, iar frauda fiscală ca o rearanjare ilegală a unei afaceri în acelaşi scop.

Evaziunea fiscală se referă la minimizarea impozitării prin utilizarea unor alternative acceptabile şi reale. Frauda fiscală este determinată de contribuabili preocupați de intenția de a nu ține seama de legea fiscală în vigoare[39].

Alți autori[40] apreciază că, după modul în care se evită efectele reglementărilor fiscale, se disting

информационное обеспечение // Вопросы статистики, 1997. №7, стр. 4-12; БОЛВА Н.В., *Влияние теневой экономики на экономическую безопасность*, Автореф. дисс. … канд. экон. наук, Новосибирск, 1998, 28 стр.; КОЛЕСНИКОВ В.В., *Экономическая преступность и рыночная реформа: политико-экономические аспекты*, СПб, 1994, 224 стр.

[38] BROWN C., JAKSON P., *Tax avoidance and tax fraud*, Bernard & Colli, Humanitas, London, 1994, p. 57.

[39] BOTEA, Ion, *Metode şi tehnici fiscale*, Bucureşti, Editura Şoimul, 1999, pag. 34.

[40] CASTELLS M., PORTES A., *The Origins, Dynamics and Effects of the Informal Economy*, The John Hopkins University Press, 1989, p. 172.

evaziunea fiscală legală şi evaziunea fiscală frauduloasă.

Dacă sustragerea de la îndeplinirea obligaţiilor bugetare se realizează prin interpretarea legilor fiscale în favoarea contribuabilului, atunci ne aflăm în aria evaziunii fiscale legale, care nu constituie infracţiune. Aceasta se realizează, spre exemplu, atunci când o anumită parte a veniturilor unor persoane sau categorii sociale sunt sustrase de la impozitare, datorită modului în care legislaţia fiscală dispune stabilirea obiectului impozabil. Există evaziune fiscală legală, atunci când un venit este stabilit în funcţie de unele criterii sau norme, care determină un venit impozabil inferior celui real.

În cazul când are loc disimularea obiectului impozabil, se subevaluează cuantumul materiei impozabile sau se folosesc alte mijloace de eschivare de la plata impozitului datorat, ne aflăm în domeniul evaziunii fiscale frauduloase sau, cu alte cuvinte, al fraudei fiscale.

Aşadar, se observă clar că în legătura care conduce de la legal (evaziune) la ilegal (fraudă), nu există ruptură, ci continuitate. Deci, între comportamentele legale şi comportamentele ilegale, există o „zonă de interferenţă". La rândul său, această zonă, aflată între legal şi ilegal, este o treaptă uşor şi frecvent trecută, iar contribuabilul alunecă uşor şi progresiv de la eroarea utilizării opţiunilor fiscale, de la simpla abţinere de a încălca legea la abilitatea de a o face, şi de la abuz faţă de lege la fraudă fiscală calificată.

În funcţie de locul de manifestare, intensitate, metodele folosite în contradicţie cu legislaţia economică, inclusiv fiscală, frauda poate îmbrăca diferite forme, precum evaziunea fiscală, contrabanda, înşelăciunea, dar şi forme nesesizabile sau speculative, interpretări particulare ale unor prevederi legale în scopul sustragerii sau evitării impozitării.

Din considerentele enumerate mai sus, susţinem opinia autorilor moldoveni V.Cuşnir şi V.Berliba, care fac o delimitare strictă între evaziune şi fraudă fiscală, propunând ca evaziunea fiscală propriu-zisă să fie exclusă din numărul delictelor fiscale pedepsite în mod penal, incriminând doar frauda fiscală în anumite situaţii prescrise expres de lege[41].

În activitatea practică, încadrarea fraudei în forme dure de manifestare sau în cele speculative este determinată de legislaţia statelor şi de momentul desfăşurării anumitor activităţi.

Astfel, în funcţie de politica economică a statului adoptată la un moment dat, operaţiunile de import pot fi purtătoare ale unor impozite foarte mari sau, după caz, ale unor taxe convenţionale justificate de costurile unor servicii vamale. Deci,

---

[41] CUŞNIR, Valeriu, BERLIBA, Viorel, *Aspecte juridico-penale ale evaziunii fiscale a întreprinderilor, instituţiilor şi organizaţiilor*, Studiu monografic, Chişinău, Tipografia „Elan Poligraf", 2002, pag. 195.

rezultă clar că eludarea obligațiilor vamale va produce efecte diferite în cele două cazuri, aceeaşi faptă putând fi considerată o gravă infracțiune sau o eroare statistică.

Declararea veniturilor şi, în consecință, stabilirea impozitului aferent acestora pot fi operațiuni simple dacă sursele sunt bine delimitate şi tehnica de calcul se bazează pe un sistem logic, dar complexitatea operațiunii creşte, iar siguranța unor corecte determinări ale impozitelor scade accentuat în cazul existenței unei multitudini surse de venit concomitente pentru acelaşi subiect.

Aşadar, se întâlnesc foarte frecvent în practică situații când contribuabilii cu venituri mici sunt riguros impozitați, în timp ce posesorii unor surse multiple de venituri beneficiază de o sumedenie de circumstanțe care în final conduc la o impozitare ce contravine evident principiilor de echitate fiscală.

În opinia unor specialişti în domeniu[42], evaziunea fiscală deține primul loc în ierarhia economiei subterane, formele pe care le îmbracă aceasta fiind extrem de variate şi ingenioase:

- producția clandestină de mărfuri;
- bilanțuri şi contabilitate falsă;
- cumpărarea de firme cu datorii;
- multiplicarea accelerată a formelor şi procedurilor utilizate pentru spălarea banilor etc.

[42] COŞEA, Mircea, *op. cit.*, pag. 102.

Cel mai des, în practica judiciară, evaziunea fiscală se întâlneşte sub forma de neînregistrare în documentele de evidență contabilă, nedeclararea veniturilor impozabile sau declararea unor sume nereale de vânzare-cumpărare a unor bunuri etc.

Spre exemplu, inculpatul Z.M., fiind în calitate de administrator la S.C. „Zavelca" SRL Constanța, în decursul anului 2000, nu a înregistrat în evidențele contabile facturile privind achiziționarea şi livrarea a cantității de 80 tone de produs petrolier rezidual, având drept consecință diminuarea veniturilor, sustrăgându-se astfel de la plata reală a obligațiilor fiscale către stat (14.789.916 lei româneşti), prin nedeclararea veniturilor impozabile[43].

Un alt caz: În luna octombrie 2000, inculpatul B.G. a vândut imobilul moştenit lui C.V. cu prețul de 180.000.000 lei româneşti, dar în actul de vânzare-cumpărare autentificat de notarul public a fost consemnat prețul de 100.000.000 lei româneşti, sustrăgându-se astfel de la plata reală a impozitului prin nedeclararea reală a sumei obținute în rezultatul tranzacției[44].

În ceea ce priveşte *munca la negru*, un alt element structural al

[43] Arhiva Curții de Apel Constanța, Dosar nr. 794/P/2004.
[44] Arhiva Curții de Apel Constanța, Dosar nr. 694/P/2004.

economiei subterane, statisticile oficiale înregistrează permanent un număr sporit de şomeri, iar din persoanele angajate în muncă un procent semnificativ realizează venituri care nu pot asigura sub nici o formă existenţa unei persoane.

Totuşi, chiar şi în atare condiţii, o mare parte a populaţiei nu are reacţia firească în asemenea situaţii, căutarea unui loc de muncă fiind în multe cazuri o problemă formală, eventual ca o variantă tranzitorie spre o nouă perioadă de şomaj.

Deseori, economia subterană este asimilată doar cu munca clandestină. Munca la negru, munca ilegală, subdeclarată, nedeclarată sunt forme sub care se desfăşoară, în cadrul sectorului oficial, activitatea neînregistrată în contabilitate şi deci neplătitoare de impozit.

Sub denumirea de „muncă la negru", munca ilegală, subdeclarată sau nedeclarată sunt cuprinse activităţile lucrative exercitate în afara sau la limita dispoziţiilor şi reglementărilor legale:

- legislaţie socială (accidente de muncă, concediu de boală, asigurări de pensie şi şomaj etc.);
- legislaţie fiscală (o mare parte a impozitelor este aferentă veniturilor din muncă);
- legislaţia muncii (munca femeilor, a copiilor, durata timpului de lucru etc.).

Fără a generaliza şi, mai ales, fără a uita categorii întregi profesionale rămase în afara pieţei de muncă sau persoanele aflate datorită vârstei, sănătăţii sau altor condiţii particulare în imposibilitatea realizării unor venituri, trebuie subliniat că există în mod evident o mare diferenţă între veniturile oficiale şi cele efectiv realizate. Una din explicaţiile ce pot motiva această situaţie este, în mod evident, munca la negru.

Sfera de cuprindere este foarte variată, de la activităţile casnice, gospodăreşti, comunitare, trecând prin munca în agricultură, construcţii, diverse ramuri industriale, uneori inclusiv de înaltă tehnicitate.

În această ordine de idei, se pot distinge munca la negru ocazională, individuală şi munca clandestină sau „munca la negru cu caracter organizat", generată de nedeclararea integrală sau parţială de către angajatori a personalului angajat[45].

Aceste forme sunt asimilate în practică, ceea ce face ca munca clandestină sau munca la negru să acopere orice muncă executată la limita dispoziţiilor legislative şi de reglementare, indiferent dacă acestea sunt fiscale sau sociale. Faptul dat implică o lipsă evidentă de rigoare: nu permite să se depisteze angajatorul cu resurse modeste care îşi rotungeşte veniturile destul de scăzute de către

[45] YAIR E., CLIFFORD Z., *The Evolution of the Shadow Economy in Transition Countries* // Discussion Paper no. 83/ September 2000, p. 12.

şeful întreprinderii care exploatează, la scară mult mai mare, munca clandestină.

Motivaţia practicării muncii la negru este foarte diversă şi are, de regulă, un substrat economic bine pronunţat. Specificul economic al unor perioade, tradiţia, legislaţia sunt elemente care determină comportamentul cetăţenilor. Munca clandestină permite celui care o practică să-şi sporească resursele, iar celui care o utilizează – să-şi reducă cheltuielile şi, respectiv, ambii – să evite cheltuielile fiscale şi sociale. Aceasta poate fi motivată, în aceeaşi măsură, de constrângeri administrative, cum este cazul situaţiilor de cumul de venituri, impozitate cu cotă maximă.

Situaţia economică concretă existentă la un anumit moment impune cetăţenilor o reacţie imediată pentru asigurarea supravieţuirii, iar anumite tradiţii au încă influenţe puternice. Şi totuşi, reglementările legale care predomină în societate determină limita dintre ceea ce este acceptat, condiţiile de acceptare şi ceea ce societatea respinge.

Astfel, legislaţia stabileşte în principal următoarele:

- limitele minime şi maxime de vârstă pentru exercitarea anumitor meserii, ocrotind şi interzicând în mod particular exploatarea copiilor;
- condiţiile de natură tehnică şi normele de protecţie a muncii specifice fiecărui domeniu;
- limitele timpului de muncă, odihnă, condiţii ce trebuie asigurate lucrătorilor;
- măsuri pentru protejarea forţei de muncă din fiecare stat sau, după caz, de atragere a forţei de muncă din alte state.

Un factor ce conduce la creşterea muncii la negru este şi timpul liber, cu o tendinţă de creştere continuă a duratei, consecutiv cu diminuarea duratei legale a muncii şi a extinderii practicii de muncă cu norma redusă.

Tradiţia, supusă în general unor reguli nescrise, marcată în ultimii ani de o tendinţă uneori accentuată de disoluţie a autorităţii ce o exercită, este totuşi un element decisiv pentru activitatea unor grupuri sociale.

În acest context, pot fi amintite adevărate monopoluri exercitate de locuitorii anumitor zone în desfăşurarea unor activităţi, situaţie repetată timp de generaţii, obiceiul învăţării unor îndeletniciri de la vârste foarte fragede, cu metode dure, apoi migrarea sezonieră sau migrarea din fostele colonii către metropole[46].

De asemenea, specificul economic determină comportamentul cetăţenilor, zonele subdezvoltate, perioadele de recesiune economică, tranziţia economică, reorientările şi remodelările economice impun forţei de muncă compromisuri

[46] GALBRAITH J.K., *Ştiinţa economică şi interesul politic*, Bucureşti, Editura Politică, 1989, pag. 10.

importante pentru asigurarea subzistenței.

Această problemă capătă forme accentuate în cazurile situate la cele două extreme ale pregătirii profesionale.

În multe activități subterane sunt folosite la munci brute slab salarizate persoane evident fără instrucție, care într-o anumită situație ar putea da foarte puține relații şi ar avea o credibilitate scăzută.

La cealaltă extremă se situează persoanele care, beneficiind de o instrucție şi o capacitate intelectuală ridicată, sunt dispuse, contra unor recompense pe măsură, să se implice în organizarea şi desfăşurarea unor activități nesesizabile.

Deci, participanții muncii la negru, de regulă, sunt următoarele categorii de persoane[47]:

- persoane cu calificare slabă, constrânşi să accepte locuri de muncă oculte, negăsind alte posibilități pe piața oficială a muncii;
- minori, studenți, şomeri, pensionari;
- grupurile cu salarii reduse şi nivel scăzut de instruire;
- persoane care au dificultăți privind integrarea lor socială.

În acelaşi timp, nu doar rațiunile de ordin economic aduc pe piața muncii la negru participanții de rigoare: există şi o categorie a populației care are o meserie, dar ignoră cu bună ştiință prevederile legislației muncii sau refuză plata impozitului, din dorința de a practica o activitate independentă. Este vorba despre cei care doresc să dispună de timpul şi persoana lor după dorință, refuzând orice constrângeri de asemenea gen.

Cu mare regret, în situația de participanți ai muncii la negru pot fi şi imigranții care nu pot obține un loc legal de muncă, însă sunt atraşi de prosperitatea țărilor economic dezvoltate, riscând să rămână „prizonieri" ai muncii ilegale. Este vorba despre reprezentanții țărilor slab dezvoltate sau care se află în curs de dezvoltare, inclusiv Republica Moldova şi România.

Locurile de muncă la negru sunt deseori temporare şi, frecvent, de importanță redusă. Activitățile favorizante pentru munca la negru sunt, de cele mai multe ori: construcțiile, reparațiile de automobile, confecții, menajul şi îngrijirea copiilor, consilierea juridică, fiscală şi contabilă.

Cu toate că atitudinea cea mai frecventă întâlnită față de practicanții muncii la negru este acea de toleranță, gradul mai mare sau mai mic în care populația acceptă lucrători fără statut legal diferă de la țară la țară, în dependență de situația economică, tradiții sau cultură. În Franța, spre exemplu, ponderea celor ce tolerează munca la negru reprezintă dublul celor care nu sunt de acord cu aceasta. În țările din nordul Europei, atitudinea este mai rigidă[48].

[47] CRAIU, Nicolae, *op. cit*., pag. 39.

[48] CRAIU, Nicolae, *op. cit*., pag. 41.

Practicarea muncii nedeclarate permite angajatorului să se eschiveze prelevărilor obligatorii şi să dispună de o mână de lucru ieftină şi neprotejată de legislaţie. Muncitorul „la negru", pentru salariul încasat, de cele mai multe ori mic, sub nivelul economic admis pe economie şi cu efortul depus mult subestimat din acest punct de vedere, are o contrapartidă dureroasă la prestaţia sa ilegală: lipsa asigurării sociale – atât de sănătate, cât şi de pensie. Pe lângă faptul că muncitorul „la negru" nu este protejat în nici un fel în caz de accident, moarte, bătrâneţe, este expus diferitor sancţiuni atât fiscale cât şi, uneori, penale.

Din cele expuse rezultă că motivaţia şi implicit veniturile realizate din munca la negru sunt foarte diverse şi, respectiv, profitabile.

Consecinţele generate de acest fenomen sunt, la rândul lor, importante, inclusiv cu rezonanţă în viitor, atât pentru persoanele propriu-zis implicate, care, pe lângă încălcarea unor norme legale, sunt lipsite şi de asigurările sociale, cât şi pentru stat, care evident va trebui într-o anumită perspectivă să aloce fonduri pentru asistarea socială a multora dintre aceste persoane[49].

Reluând ideea enunţată la începutul acestui capitol, potrivit căreia delimitările între cele trei componente ale economiei subterane sunt strict teoretice, trebuie totuşi de remarcat că activităţile de producţie, distribuţie şi consum de droguri, traficul de armament, traficul de arme, furtul de autoturisme, prostituţia, traficul de fiinţe umane, corupţia etc. se încadrează evident în sfera *activităţilor criminale* – componenta cea mai periculoasă a economiei subterane.

Fiind activităţi interzise de lege, nu se pune problema declarării lor, şi deci a impozitării, ci a reprimării pe cât posibil. Desigur că sunt şi excepţii cum ar fi, de exemplu în SUA, unde, deşi ilegale unele activităţi sunt totuşi supuse impozitării.

În Olanda, prostituţia este legală încă din anul 1911. De asemenea, şi SUA au legalizat acest fenomen, pe care îl impozitau încă din perioada când nu era considerat legal.

Nu de mult timp în urmă, Olanda, campioană a legalizărilor, a legalizat comercializarea unor cantităţi mici de droguri considerate uşoare (canabis, marijuana).

Astfel, faptele în sine presupun o încadrare strict juridică, de regulă penală, dar, analizându-se la nivel de fenomen, se constată că pericolul social recunoscut de societate este dublat de un pericol economic, la fel de grav, chiar dacă este mai puţin evident.

Totodată, un şir de activităţi criminale, precum traficul de droguri, de armament, traficul de fiinţe umane etc. sunt o realitate pe care o sesizăm foarte des prin intermediul unor ştiri senzaţionale,

[49] POPA, Ştefan, CUCU, Adrian, *op. cit.*, pag. 15.

însă, în spatele acestor activități circulă sume uriaşe, generatoare de adevărate fluxuri economice financiare.

În ultima perioadă de timp tot mai enunțat devine caracterul organizat transfrontalier al activităților criminale, putându-se astfel concluziona că principalele legături în plan internațional ale economiei subterane sunt cele generate de criminalitatea organizată.

De asemenea, se constată în mod evident că principalul scop al tuturor acestor activități constă în obținerea unor venituri importante şi plasarea lor în câmpul economiei oficiale, activitate cunoscută sub denumirea de spălare a banilor.

Scurta istorie a acestui concept are ca origine creşterea fenomenului de trafic de droguri la nivel internațional şi, în consecință, spălarea banilor este operațiunea ce urmăreşte plasarea sumelor obținute în aşa mod în diverse activități economice legale. În consecință, pătrunderea masivă a banilor murdari în circuitele financiare oficiale poate permite reprezentanților criminalității organizate accesul la deciziile importante care se referă la funcționarea economiei mondiale.

Nr. 1 / 2008
REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

LEGALITATEA CHELTUIRII FONDURILOR PUBLICE

Asis. univ. drd. ***Marcoci Petricã-Mihail***
Catedra de investigarea criminalităţii
Academia de Poliţie „Alexandru Ioan Cuza”

The public fund's legality of expenses is one of the most interesting themes of the public and central administration based on the regional and sectorial development in Romania. Fraud, in the budgetary field covers a variety of forms, there are many public officers that commit acts of corruption.

Fondurile publice reprezintă totalitatea sumelor de bani puse la dispoziţie de către stat în vederea acoperirii cheltuielilor ocazionate de autorităţile publice, autorităţile administrative sau alte entităţi care se află în raporturi de subordonare patrimonială sau decizională faţă de stat sau autorităţi ale acestuia.

Din aceasta perspectivă este foarte important să poată fi determinate cauzele care conduc la imperfecţiuni în cadrul proceselor de utilizare a fondurilor publice sau care generează vulnerabilităţi şi riscuri asupra autorităţilor sau persoanelor implicate la nivel decizional, managerial sau executional în aceste procese.

Practica ultimilor ani a indicat în numeroase rânduri situaţii în care utilizarea fondurilor publice a fost defectuoasă, consecinţa directă fiind eficienţa scăzută a investiţiilor efectuate sau după caz diminuarea ilegală a bugetului de stat.

Pe de altă parte ar fi incorect din perspectiva demersului nostru să nu supunem atenţiei un adevăr axiomatic şi anume faptul că utilizarea eficientă a bugetului public este indisolubil legată de formarea normală a fondurilor bugetare. Cu alte cuvinte este greu de crezut că un sistem care prezintă disfuncţionalităţi referitoare la stabilirea, încasarea şi urmărirea veniturilor bugetare va putea avea capacitatea managerială să efectueze cheltuieli legale şi, mai ales, oportune din bugetul de stat.

Formarea şi utilizarea eficientă a bugetului de stat capătă valenţe noi în condiţiile aderării României la Uniunea Europeană, condiţie care impune statului român unele condiţii de natură imperativă referitoare la colectarea şi cheltuirea fondurilor din bugetul de stat privitor la cofinanţările necesare accesării fondurilor structurale ale U.E., la regimul unor plăţi către fondurile comunitare etc.

Starea infracțională din unitățile bugetare este generată în principal de următoarele cauze şi împrejurări favorizatoare:

- existența unui management defectuos în unele unități bugetare;
- necunoaşterea legislației care reglementează organizarea şi funcționarea unităților bugetare sau atribuțiunile de serviciu ale funcționarilor publici;
- existența unor lacune sau suprapuneri legislative care favorizează manifestările abuzive în exercitarea unor atribuții de seviciu;
- lipsa unor organisme de control managerial sau intern;
- organizarea defectuoasă a evidenței contabile din unele unități bugetare, neefectuarea verificărilor de gestiune şi financiar-contabile, precum şi neimplicarea profesionala a persoanelor responsabile cu administrarea patrimoniului public;
- posibilitatea cedării, vânzării sau concesionării unor spații din unitățile bugetare care au creat şi dezvoltat premisele comiterii unor acte de corupție;
- inexistența unei colaborări eficiente între instituțiile cu atribuțiuni de control şi de constatare a infracțiunilor (Parchetul, Poliția, Curtea de Conturi, Garda Financiară, Agentia nationala de Administrare Fiscala etc.);
- asocierea informală a unor mangeri din instituțiile publice la grupuri de interes economic şi satisfacerea acestora în defavoarea intereului public;
- posibilitatea disimulării actelor de corupție comise sub forma unor tranzacții aparent legale în care sunt implicați funcționari publici;
- politicile salariale inadecvate în sfera instituțiilor bugetare;
- lipsa unui sistem legislativ coerent şi eficient pentru prevenirea şi reprimarea infracțiunilor din unitățile bugetare;
- schimbarea rapidă si permanentă a legislației în domeniile institutiilor publice sau în care acestea îşi manifestă autoritatea

Secțiunea a II-a

Principalele metode de comitere a infracțiunilor, specifice unităților bugetare

a.- În sfera administrației publice

În activitatea unor primării nu sunt respectate dispozițiile legale în vigoare privind contractarea unor lucrări sau servicii executate cu fonduri provenind de la bugetul statului, cum ar fi :

- cedarea unor servicii de interes public către firme private care realizeaza astfel avantajele unui monopol zonal cu consecinte directe asupra pretului si calitatii prestatiilor

- cedarea unor imobile către persoane juridice pe fondul obtinerii unor preturi sau chirii de valoare derizorie

- angajarea unor funcționari publici fără a îndeplini condițiile legale impuse cu consecinta directa a scaderii calitatii actului administrativ

- contractarea unor lucrări de reparatii sau reabilitari a unor obiective prin intermedierea unor oficiali care primesc diferite sume de bani, sau directionarea acestor lucrări către firme în care respectivii consilieri au interese directe, etc.).

Totodată, în administrația publică se comit infracțiuni şi prin următoarele metode:

- unii funcționari din primării întocmesc documente fictive sau înscriu date nereale în cărțile de muncă, pe baza cărora persoanele interesate beneficiază ilegal de ajutor de şomaj;
- nerespectarea normelor legale în special în legătură cu instituirea taxelor pentru folosirea locurilor publice şi a eliberării certificatelor, avizelor şi autorizațiilor în domeniul construcțiilor;
- inspectori fiscali care comit infracțiuni de înşelăciune, delapidare, fals şi uz de fals, gestiuni frauduloase şi abuz în serviciu contra intereselor publice în legătură cu calculul şi încasarea impozitelor şi taxelor locale;

b.- În domeniul învățământului

În domeniul învățământului de stat şi particular, sunt folosite în principal următoarele metode de comitere a infracțiunilor:

- devizele ori situațiile unor lucrări de reparații şi amenajări ce se efectuează la unitățile şcolare, sunt încărcate fictiv de către firmele particulare executante în înțelegeri cu factorii de răspundere din unitățile beneficiare;
- cadre de conducere sau administratori ai unor unități şcolare, prin manopere frauduloase, îşi însuşesc sume de bani sau bunuri din patrimoniul acestora;
- însuşirea de către factorii de conducere a unor sume de bani provenind din fondurile publice destinate dotării cu aparatură sau bunuri curente necesare desfăşurării procesului de învățământ, al renovării şcolilor etc.;
- trecerea pe listele de bursieri a unor persoane fictive sau care nu îndeplinesc condițiile necesare şi însuşirea prin fals a sumelor respective;
- confirmarea fictivă şi plata unor facturi pentru alimente, rechizite şcolare, mobilier, machete etc., primite în unele unități de învățământ;
- virarea ilegală a unor sume din conturile unităților de învățământ la unele societăți

comerciale cu capital privat pentru executarea unor reparații, dotarea cu tehnica de calculetc.;

c.- În domeniul sănătății publice

În jurul unităților sanitare s-au creat adevarate filiere prin care sunt devalizate fondurile alocate spitalelor, fiind achiziționate servicii, bunuri şi materiale care nu sunt necesare sau la prețuri mult superioare celor existente pe piață.

Sunt ocolite sau eludate prevedrile legislației în domeniul achizițiilor publice de bunuri produse sau servicii, sens în care, factorii de conducere din unele spitale sau case județene de asigurări de sănătate, pentru a evita desfăşurarea de licitații deschise, fracționeaza cantitatea de bunuri sau servicii ori volumul lucrărilor ce urmează a fi achiziționate pentru a putea organiza procedura cererii de ofertă în locul licitațiilor deschise.

In cazul lucrărilor, diminuarea valorii acestora permite eludarea prevederilor imperative referitoare la alegerea procedurii de achiziție publică iar ulterior pentru a atinge valoarea reală a investiției, se invocă necesitatea unor cheltuieli suplimentare de consolidare sau alte lucrări care în realitate nu se execută.

În domeniul sănătății publice dar şi în celelalte unități bugetare nu sunt organizate şi nu se desfăşoară procedurile de achizitie prin licitație electronică, măsură care conduce la imposibilitatea asigurării unei transparențe şi concurențe reale în cadrul procedurilor.

În acest sens, unele spitale procedează la achiziția unor servicii pentru efectuarea de reparații capitale, în condițiile în care bugetul de venituri şi cheltuieli al acestora nu prevăd aceste operațiuni, context în care agenții economici prestatori, au fost plătiți cu fondurile alocate strict pentru cheltuieli curente de personal, medicamente, hrană, fapte ce au condus la convulsiile repetate din sfera sănătății cu consecințe grave atât asupra asiguraților cât şi asupra bugetului caselor de asigurări de sănătate sau statului.

Trebuie menționat că, în scopul eludării prevederilor legale care precizează că angajarea unei operațiuni de reparație capitală cu valoarea peste 500 milioane lei se poate efectua numai pe bază de licitație, s-a procedat ca şi în cazul investițiilor la fracționarea lucrărilor de reparații pe secții, apelându-se în acest mod la cererea de oferte. În alte situații factorii de conducere din unele spitale, pentru realizarea obiectivelor din programul de finanțare acordat de diferite guverne din străinătate nu organizează licitații şi nici selecții de oferte, deşi fondurile respective sunt cu destinația clară (ex. pentru aparatură medicală).

Multe din aceste fonduri sunt dirijate către diverse firme private, în care asociații sau administratorii acestora se afla în

relații economice, personale sau de rudenie cu conducătorii unităților sanitare.

O altă practică des folosită constă în aceea că, între firmele importatoare de aparatură medicală de înaltă performanță şi unele spitale, se încheie un contract prin care produsul respectiv (în mod obişnuit extrem de scump) este dat spitalului gratuit pentru a fi folosit.

Dar, se insereaza o condiție şi anume, ca spitalul să achiziționeze dintr-o singură sursă, materialele consumabile pentru acel aparat, de regulă, tot de la aceeaşi firmă. Această circumstanță contractuală crează premisele facturării materialelor consumabile la prețuri de două-trei ori mai mari decât nivelul practicat în raport cu alți clienți- beneficiari ai aceluiaşi produs. Practic, în aceste cazuri firma importatoare îşi acoperă costul aparatului medical în două-trei luni prin intermediul supraprofitului rezultat din vânzarea materialelor consumabile. În situația redată, firma are comenzi quasipermanente pentru produsele sale, situație în care managerii din sănătate trebuie să fie cointeresați, în mod ilegal, să graviteze în jurul acestui gen de firme. Trebuie menționat, pe de altă parte ca industria farmaceutică şi industria de tehnică medicală sunt unele din cele care înregistrează cele mai mari rate ale profitului, situație dublată şi de faptul că investițiile necesare nu sunt extrem de mari.

Pe fondul finanțării de la bugetul statului a centrelor de îngrijire şi asistență a persoanelor în vârstă sau cu handicap, se comit unele ilegalități soldate cu pagube de zeci de miliarde de lei dintre care menționăm: înscrierea intenționată a cheltuielilor în alte conturi decât cele prevăzute de normele în vigoare; raportarea ireală a unor situații care determină grave deturnări de fonduri; furturi de benzină şi alimente; luarea şi darea de mită pentru ocuparea unor posturi vacante, dar şi pentru internarea definitivă în centre a unor persoane în vârstă sau cu handicap etc.

În domeniul sănătății publice sunt folosite şi următoarele modalități de comiterea infracțiunilor:

- deturnarea unor sume importante în interesul personal al managerilor;
- direcționarea unor fonduri bugetare către persoane apropiate managerilor institutiilor din sanatate in urma unor achizitii publice ilegale;
- sustragerea unor agregate, mobilier, ustensile medicale etc. de angajații unităților sanitare de stat care ulterior sunt utilizate in sfera asistentei medicale private;
- medici, care întocmesc rețete medicale în regim compensat, fictive, pe baza cărora ridică medicamentele de la farmacii şi pe care apoi le valorifică în interes personal;

- nerespectarea legislației în vigoare cu ocazia susținerii examenelor de rezidențiat şi angajarea absolvenților;
- deturnarea finalității unor inspecții sanitare în urma comiterii unor acte de corupție, cu consecința continuării activității unor agenți economici care prezintă riscuri la adresa sănătății publice;

d.- În domeniul culturii şi cultelor

Cele mai frecvente metode care stau la baza comiterii de infracțiuni în acest domeniu sunt:

- deturnarea fondurilor alocate de către stat pentru susținerea diferitelor activități culturale de către persoanele implicate în procedurile de organizare, impresariere şi desfăşurare a acestora;

- întocmirea de acte fictive pentru decontare a unor lucrări de amenajare, reparare sau restaurare a unor obiective culturale, monumente şi situri istorice;

- utilizarea fondurilor publice în vederea reamenajării sau modernizării unor capacități care ulterior sunt concesionate, inchiriate sau vândute unor agenți economici privați care realizează astfel un transfer investițional în scopul creşterii eficienței economice. Sunt relativ frecvente cazurile în care după concesionarea, inchirierea sau vânzarea unor astfel de active, beneficiarii contractului schimbă total destinația acestora.

- finanțarea ilegală din fondurile publice a participării unor persoane la diferite manifestări culturale în țară sau în străinătate, fără ca acestea să aibă o implicare directă în actul cultural sau în asigurarea tehnică şi logistică a acestora.

- utilizarea ilegală a fondurilor bugetare pentru asigurarea participării la târgurile internaționale de carte sau cu alt profil a unor entități private nereprezentative sau mai puțin cunoscute publicului larg.

- nerespectarea prețurilor şi tarifelor, la serviciile asigurate de instituțiile din subordinea Ministerului Culturii şi Cultelor, care creeaza premisele subfinantarii acestor institutii cu consecinta directa a solicitarii suplimentarilor de fonduri din bugetul de stat .

- ilegalități cu privire la alocarea de fonduri de la bugetul statului pentru indemnizarea persoanelor cu funcții de conducere precum şi a personalului clerical şi laic din cadrul cultelor religioase inclusiv din învățământul teologic neintegrat în învățământul de stat.

e.- În sfera activității sportive şi de tineret

- deturnarea fondurilor primite de la bugetul statului, în sensul direcționării acestora în alte scopuri decât cele pentru care au fost alocate. Practica a arătat faptul că apetența cea mai mare în materia deturnării fondurilor

se manifestă asupra sumelor de bani acordate pentru investiții;

- decontarea din banii publici a cheltuielilor efectuate la meciuri, cantonamente,deplasări în țară şi străinătate a unor persoane care nu aparțin colectivelor tehnice sau sportive dar care sunt angajați ai unor federații sportive etc.;
- ilegalități cu privire la încheierea unor contracte de prestări servicii între firme particulare şi diferite cluburi sau asociații sportive aflate in subordinea unor autoritati publice sau administrative ori pentru realizarea unor programe şi acțiuni privind tineretul şi implicarea acestuia în viața socială;

f.- În sistemul de asistență socială, alocații, pensii, ajutoare şi indemnizații

Printre ilegalitățile frecvent săvârşite în acest domeniu se numără: stopajul la sursă privind fondurile datorate bugetului de stat şi sustragerea de la plata obligațiilor aferente; deturnări de fonduri; evaziuni fiscale; folosirea forței de muncă la negru; fals şi uz de fals etc.

Acumularea de datorii la bugetul asigurărilor sociale are drept cauză şi facilitatea prin care unii agenți economici au beneficiat de reeşalonări şi înlesniri, la care se adaugă scutirile acordate pentru majorările de întârziere aferente sumelor restante.

În sistemul de asistență socială, alocații, pensii, ajutoare şi indemnizații se comit infracțiuni prin următoarele metode:

- înființarea unor asociații şi fundații declarate ulterior de „utilitate publică" cu nerespectarea prevederilor legale. Acestea beneficiază de sume de bani alocate din bugetul de stat sau de asigurări sociale pe care le utilizează în scopul satisfacerii unor interese economice sau personale ale conducătorilor acestora;
- plata unor ajutoare, a alocațiilor familiale şi altor drepturi de la bugetul de stat cu nerespectarea legislației în vigoare;
- întocmirea unor dosare de pensionare cu nerespectarea condițiilor prevăzute de lege;
- calcularea ilegală a pensiilor cuvenite unor persoane, de regulă superioară cuantumului rezultat din aplicarea corecta a algoritmilor prevazuti de lege;
- acordarea ilegală a unor subvenții, asociațiilor şi fundațiilor române cu personalitate juridică care înființează şi administrează unități de asistență socială;
- nerespectarea legislației în vigoare cu privire la organizarea licitațiilor pentru investiții sau repararea unor imobile;
- deturnarea sumelor de bani provenite de la bugetul de stat în scopuri personale de către conducătorii autorităților

publice implicate în formarea şi gestionarea bugetelor de asigurări sociale.
- ilegalităţi comise de persoanele cu atribuţii pe linia auditului intern şi al controlului financiar preventiv;

Modalităţi de comitere a ilegalităţilor în sfera achiziţiilor publice.

Sfera achiziţiilor publice prezintă un tropism deosebit pentru manifestarea ilegalităţilor care afectează bugetul public. După intrarea în vigoare a O.U.G. nr 34/2006, armonizată cu directivele Comisiei Europene incidenţa actelor infracţionale în această materie a cunoscut un uşor regres datorat cerinţelor superioare de transparenţă a procedurilor şi introducerii unor noi entităţi de reglementare şi monitorizare a acestora, din care enumeram: Autoritatea Naţională de Reglementare şi Monitorizare a Achiziţiilor Publice şi Consiliul Naţional de Soluţionare a Contestaţiilor.

Acestea au contribuit la stoparea unor fenomene negative aferente procedurilor de achiziţie publică şi au crescut celeritatea actului de verificare şi control.

Fără a fi incriminate expres de O.U.G. nr 34/2006, o serie de ilegalităţi comise în această sferă sunt asimilate infracţiunilor de serviciu, corupţie sau asimilate acestora aşa cum sunt ele prevăzute în Codul Penal sau Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea şi sanctionarea corupţiei.

Este demn de menţionat şi reţinut că marea majoritate a infracţiunilor în unităţile bugetare se comit pe fondul săvârşirii subsecvente de acte de corupţie .

De altfel, lipsa incriminărilor penale în cadrul legal de bază incident în zona achiziţiilor publice reprezintă un semn de maturitate a legiuitorului român care în cadrul procesului de armonizare legislativă cu normele comunitare a concluzionat că urmărirea penală a diferitelor abuzuri şi ilegalităţi ce se comit în acest domeniu trebuie să fie efectuată în baza legilor cu caracter general şi nu a legii speciale.

Dintre modalităţile de comitere cele mai frecvente sunt:

I. **Abuzul in serviciu care îmbracă o multitudine de forme**: Favorizarea unor operatori economici ofertanţi prin:

- Accceptarea ofertelor acestora deşi nu sunt conforme cu fişa de date a achiziţiei sau cu caietul de sarcini;
- Acceptarea unor ofertanţi care nu fac dovada capacităţii tehnico - economice sau personale în vederea îndeplinirii contractului;
- Impunerea unor condiţii de participare discriminatorii din perspectiva capacităţii tehnico-economice sau a situaţiei personale a ofertanţilor în

vederea limitării participării altor ofertanți;

- Acceptarea participării la procedurile de achiziție publică a unor ofertanți care au aceeaşi structură acționarială sau de conducere;
- Descalificarile abuzive ale unor ofertanți pentru motive care nu prezintă relevanță în atribuirea şi executarea contractului;
- Acceptarea participării la proceduri a unor grupuri de firma care constituie veritabile "asociații de ofertanți" şi care vin în vederea asigurării condițiilor minimale de participare în sistemul "mâinii moarte";
- Acceptarea participării la proceduri a unor firme aflate în legătură cu unii membrii ai comisiilor de evaluare, deşi legăturile acestora sunt de notorietate;
- Comunicarea unor date nedestinate publicității cum ar fi bugetele alocate unor contracte etc;
- Anularea abuzivă a unor proceduri de achiziție publică fără temei legal sau material;
- Acceptarea depunerii tardive a unor oferte care pot fi redactate după aflarea ofertelor depuse de ceilalți participanți;
- Acceptarea schimbării ofertelor la procedurile la care la şedința de deschidere a ofertelor nu au fost prezenți reprezentanții împuterniciți ai celorlalți ofertanți;
- Incredințarea abuzivă a contractului către operatorii care au depus oferte superioare ca preț prin descalificarea abuzivă a ofertantului care a depus oferta cea mai avantajoasă;
- Acceptarea recepției unor produse de calitate inferioară celei solicitate prin caietul de sarcini în cadrul derulării contractului de furnizare, servicii sau lucrări, în baza cărora operatorul economic a putut prezenta oferta cu prețul cel mai scăzut;
- Divizarea abuzivă a contractelor în scopul neorganizării procedurilor impuse de lege care presupun transparența şi liberul acces al operatorilor economici la acestea;

II. **Realizarea achizițiilor publice prin sistemul lanțurilor de compensări între diferiți agenți economici**, modalitate prin care în gestiunea autorităților contractante pot intra diverse produse sau servicii la prețuri exagerate.

III. **Comiterea unor acte de corupție de către membrii comisiilor de evaluare a ofertelor sau după caz de conducătorii autorităților contractante**

IV. **Introducerea abuzivă a unor contracte de achiziție publică în sfera excepțiilor Ordonanței 34/2006, în vederea încheierii acestora prin negocieri directe**.

Ca element de noutatate, Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea unor funcții şi demnități publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancționarea corupției a implementatat prevederile incriminatorii ale Convenției protecției intereselor financiare ale Comunităților Europene în materia alocării şi gestionării fondurilor nerambursabile ale U.E. puse la dispoziția autorităților publice sau agenților economici cu capital privat.

Lipsa eficienței autorităților publice în gestionarea corectă a acestei problematici se datorează în special lipsei specialiştilor care să conceapă, avizeze şi implementeze proiectele care să se bucure de finanțare nerambursabilă din partea U.E. şi să genereze astfel un factor de progres la nivelul comunităților locale.

Din punct de vedere analitic, ilegalitățile care se comit în această sferă a criminalității economice se pot împărți în :

- Tentative de fraudare a fondurilor nerambursabile prin prezentarea unor valori supraevaluate ale activelor sau aporturilor care fac obiectul proiectelor;
- Falsul în declarații privind dotările tehnico-economice ale agenților care intenționează să acceseze fondurile nerambursabile;
- Declarațiile inexacte referitoare la profitul agentului economic;
- Încercările de corupere a funcționarilor implicați în managementul verificării, alocării, gestionării şi verificării fondurilor nerambursabile;
- Existența conflictului de interese la nivelul funcționarilor publici implicați ăn această problematică în sensul implicării acestora în realizarea conceptuală şi documentară a proiectelor care solicită finanțare nerambursabilă.

Stoparea cheltuirii ilegale a banului public poate fi realizată prin mai multe modalități care pot fi de natură mangerială, operațională şi normativă.

Dintre mijloacele manageriale enumerăm:

- efectuarea unor controale de legalitate a operațiunilor de utilizare a fondurilor publice asupra tuturor activităților persoanelor implicate;
- lipsa de toleranță față de manifestările abuzive sau actele de corupție săvârşite de funcționarii publici;
- instituirea unor politici salariale adecvate la funcționarii care exercită atribuții în acest domeniu;
- asigurarea mijloacelor de protecție a funcționarilor care execută acte de control sau audit public intern;

În categoria măsurilor operaționale menționăm:

- creşterea capacităţii de colaborare între instituţiile statului implicate în activităţile de control: Curtea de Conturi, Ministerul Finanţelor Publice etc. prin instituirea unor baze comune de date sau unor proceduri comune de avertizare, control şi indisponibilizare;
- identificarea căilor şi metodologiilor cele mai eficiente de aplicare unitară a legii;
- instruirea permanentă a personalului implicat în astfel de activităţi;

În sfera măsurilor normative opinăm că ar trebui incluse:

- introducerea controlului de oportunitate;
- detalierea mai clară a conflictului de interese;
- introducerea noţiunii de avertizor de fraudă referitoare la fondurile publice similar cu cele existente în cazurile de corupţie;
- introducerea unor dispoziţii normative care să mărească transparenţa în ceea ce priveşte cheltuirea fondurilor publice;

EVAZIUNEA FISCALĂ ŞI CONTRABANDA ÎN DOMENIUL PROPRIETĂȚII INTELECTUALE

Lect. Univ. dr. ***Marius Pantea***
I.P.A. – SR; mariuspantea@hotmail.com

The article presents the result of a valuable scientific research having as objective the tax dodging and the contraband in the field of copywriting the intellectual property. The conclusions are awful taking into account the phenomenon's proportions but also the danger that the counterfeit products use to determine.
The author is a practitioner who succeeded in catching the new aspects in the field of protecting the copywriting and warns about the new industry of "counterfeiting".

Rezumat

Pornind de la axioma „***proprietatea este justa remunerare a muncii***", se poate spune că progresul şi prosperitatea omenirii, depind în mod esențial de creativitatea ei în domeniul tehnic, cultural şi artistic. De asemenea, s-a constatat că protecția juridică a creațiilor noi încurajează investițiile şi conduc la alte inovații, stimulează creşterea economică, duce la crearea de noi locuri de muncă, la apariția unor ramuri noi de activitate şi la îmbunătățirea continuă a calității vieți.

Noțiunea de „*proprietate*", conform definiției dicționarului explicativ, reprezintă dreptul de a deține, de a folosi un bun, iar adjectivul „*intelectual*" este definit ca reprezentând capacitatea oamenilor de a gândi, de a cunoaşte şi de a opera cu noțiuni. Prin asocierea celor doi termeni, rezultă că proprietatea intelectuală reprezintă dreptul de a deține şi de a folosi rezultatul capacități de gândire şi de cunoaştere a oamenilor, aşadar ca orice bun material, şi creațiile intelectuale pot fi obiectul unui drept de proprietate, respectiv a unui monopol. Dacă pe piața creației intelectuale de orice fel nu ar exista această promisiune a monopolului, acordat de lege în cazul dreptului de autor, a drepturilor conexe, a bazelor de date, a brevetelor de invenție şi pentru toate celelalte componente ale proprietății industriale, nu ar exista stimulente suficiente pentru a crea şi inventa, cercetătorii ştiințifici, autorii de opere literare, muzicale şi audiovizuale, şi toate celelalte categorii de titulari de drepturi nu ar mai investi atâta timp, efort şi bani pentru a crea opere.

Drepturile de proprietate intelectuală sunt evidențiate în articolul 27 din Declarația Universală a Drepturilor Omului,

care stipulează faptul că „*fiecare om trebuie să beneficieze de protecția drepturilor morale şi materiale care decurg din orice lucrare ştiințifică, literară sau artistică al cărui autor este*”.

Concluzionând, proprietatea intelectuală cuprinde drepturile legale ce rezultă din activitatea de creație intelectuală în domeniile: industrial, ştiințific, literar sau artistic, iar imposibilitatea protecției prin simpla posesie asupra obiectului proprietății intelectuale, reprezintă baza întregului concept al reglementărilor normative privind acest gen de proprietate, care are drept scop apărarea creatorilor şi a altor producători de bunuri şi servicii intelectuale prin cesionarea, pe durată limitată, a dreptului de utilizare a acestor opere sau servicii.

În țara noastră, conceptul de protecție a proprietății intelectuale, are la bază prevederile art. 41 alin. 1 din **Constituția României**, intitulat «Dreptul de proprietate privată», conform căruia *„dreptul de proprietate, precum şi creanțele asupra statului, sunt garantate. Conținutul şi limitele acestor drepturi sunt stabilite prin lege”*, precum şi prevederile art.1 din **Codul Penal** referitoare la scopul legii penale care este de a *„apăra împotriva infracțiunilor, România, suveranitatea, independența, unitatea şi indivizibilitatea statului, persoana, drepturile şi libertățile acesteia, proprietatea, precum şi întreaga ordine de drept”*. Pe cale de consecință produsele inteligenței umane, care fac obiectul dreptului de proprietate intelectuală şi care sunt susceptibile de a fi furate, ca oricare alte mărfuri sau produse, sunt protejate în plan legislativ.

Fenomenul contrafacerii de produse şi servicii este răspândit pe piața românească, întrucât contrafacerea, falsul şi pirateria sunt fenomene strâns corelate cu contrabanda, frauda, comerțul ilegal şi evaziunea fiscală. Acest fenomen n-ar putea avea loc şi nu ar putea să existe dacă nu ar fi susținut de mai toți cei implicați sau afectați de el: de la producători şi comercianți, la instituțiile statului şi nu în ultimul rând de cumpărători. Există totuşi o constantă care acționează în favoarea celor implicați în fenomenul contrafacerii: slaba cunoaştere publică a ilegalităților activităților asociate contrafacerii sau pirateriei şi a consecințelor dăunătoare a acestor tipuri de activitate.

România este o țară consumatoare şi de tranzit, astfel că infracționalitatea în domeniu se dezvoltă în prezent în cele două procese comerciale, dar în general, grupurile infracționale sunt implicate în infracționalitatea transfrontalieră atât în producție, distribuire cât şi în vânzarea produselor piratate sau contrafăcute.

Cauzele care determină încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală prin piratare şi contrafacere sunt, rentabilitatea, ineficiența protecției legislative, abundența de materii prime şi

materiale şi nu în ultimul rând sărăcia.

Contrafacerile şi pirateria sunt activităţi specifice „ *antreprizei criminale*” care generează importante sume de bani neevidenţiate în contabilitatea agenţilor economici şi care sunt utilizate inclusiv pentru finanţarea activităţilor teroriste.

În cele ce urmează, vom aduce în discuţie câteva din mijloacele şi metodele utilizate de oamenii de afaceri din ţara noastră, pentru a se sustrage în totalitate sau în parte de la plata obligaţiilor financiare faţă de bugetul asigurărilor sociale şi faţă de bugetul de stat.

Pentru a fii riguroşi, vom prezenta câteva aspecte particulare şi vom definii termenii fiscali prevăzuţi de legislaţia românească, cu aplicare directă în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală.

Redevenţele constituie venituri din activităţile independente, provenite din valorificarea sub orice formă a drepturilor de proprietate intelectuală, din: brevete de invenţie, desene şi modele industriale, mostre, mărci de fabrică şi de comerţ, procedee tehnice, know-how, din drepturi de autor şi drepturi conexe dreptului de autor şi altele asemenea[50].

Conform definiţiei date de Codul Fiscal[51], ***redevenţa*** reprezintă orice sumă ce trebuie plătită în bani sau în natură pentru folosirea ori dreptul de folosinţă al oricăruia dintre următoarele:

- drept de autor asupra unei lucrări literare, artistice sau ştiinţifice, inclusiv asupra filmelor, benzilor pentru emisiunile de radio sau de televiziune, precum şi efectuarea de înregistrări audio, video;
- orice brevet, invenţie, inovaţie, licenţă, marcă de comerţ sau de fabrică, franciză, proiect, desen, model, plan, schiţă, formulă secretă sau procedeu de fabricaţie ori software. Nu se consideră redevenţă, în sensul prezentei legi, remuneraţia în bani sau în natură plătită pentru achiziţiile de software destinate exclusiv operării respectivului software, fără alte modificări decât cele determinate de instalarea, implementarea, stocarea sau utilizarea acestuia. De asemenea, nu va fi considerată redevenţă, în sensul prezentei legi, remuneraţia în bani sau în natură plătită pentru achiziţia în întregime a drepturilor de autor asupra unui program pentru calculator;
- orice transmisiuni, inclusiv către public, directe sau indirecte,

[50] Art. 46 din Codul Fiscal al României, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2007, cu modificările şi completările până în iulie 2008

[51] Art.7 alin (28) din Codul Fiscal al României, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2007, cu modificările şi completările până în iulie 2008

prin cablu, satelit, fibre optice sau tehnologii similare;

- orice echipament industrial, comercial sau ştiinţific, orice bun mobil, mijloc de transport ori container;
- orice know-how;
- numele sau imaginea oricărei persoane fizice sau alte drepturi similare referitoare la o persoană fizică.

De asemenea, redevenţa cuprinde orice sumă ce trebuie plătită în bani sau în natură pentru dreptul de a înregistra sau transmite sub orice formă spectacole, emisiuni, evenimente sportive sau alte activităţi similare.

Potrivit prevederilor legale[52], sunt considerate venituri obţinute în România, redevenţele de la un rezident şi cele de la un nerezident care are un sediu permanent în România, dacă redevenţa este o cheltuială a sediului permanent. De precizat faptul că nu se impozitează, acele venituri obţinute prin aplicarea efectivă în ţară de către titular sau, după caz, de către licenţiaţii acestuia a unei invenţii brevetate în România, incluzând fabricarea produsului său, după caz, aplicarea procedeului, în primii 5 ani de la prima aplicare, calculaţi de la data începerii aplicării şi cuprinşi în perioada de valabilitate a brevetului. De asemenea, nu se impozitează venitul obţinut de titularul brevetului prin cesionarea acestuia, cu condiţia ca titularul, şi cel ce exploatează să fie o persoană fizică[53].

Stabilirea venitului net anual din drepturile de proprietate intelectuală, se face potrivit prevederilor legale, după cum urmează: venitul net din drepturile de proprietate intelectuală se stabileşte prin scăderea din venitul brut a următoarelor cheltuieli: cheltuială deductibilă egală cu 40% din venitul brut şi contribuţiile sociale obligatorii plătite.

În cazul veniturilor provenind din crearea unor lucrări de artă monumentală, venitul net se stabileşte prin deducerea din venitul brut a următoarelor cheltuieli: cheltuiala deductibilă egală cu 50% din venitul brut şi contribuţiile sociale obligatorii plătite.

În cazul exploatării de către moştenitori a drepturilor de proprietate intelectuală, precum şi în cazul remuneraţiei reprezentând dreptul de suită şi al remuneraţiei compensatorii pentru copia privată, venitul net se determina prin scăderea din venitul brut a sumelor ce revin organismelor de gestiune colectivă sau altor plătitori de asemenea venituri, potrivit legii, fără aplicarea cotei forfetare de cheltuieli prevăzute mai sus.

Pentru determinarea venitului net din drepturi de proprietate intelectuală, contribuabilii vor completa numai partea din Registrul-jurnal de încasări şi plăti referitoare la încasări. Această reglementare este

[52] Idem art. 12 lit. f şi lit. g

[53] Idem art. 47

opțională pentru cei care consideră că îşi pot îndeplini obligațiile declarative direct pe baza documentelor emise de plătitorul de venit. Aceşti contribuabili au obligația să arhiveze şi să păstreze documentele justificative cel puțin în limita termenului de prescripție prevăzut de lege [54]. De asemenea, există obligația de a calcula, de a reține şi de a vira impozitul la sursă, reprezentând plăți anticipate, din veniturile plătite pentru activitățile care generează drepturi de proprietate intelectuală[55]. Plătitorii de venituri care au obligația să rețină la sursă impozitul pentru veniturile obținute de contribuabili din România trebuie să depună o declarație la autoritatea fiscală competentă până la data de 28, respectiv 29 februarie inclusiv a anului următor celui pentru care s-a plătit impozitul [56].

Un prim aspect, asupra căruia vrem să vă reținem atenția, a avut la bază prevederile art. 95 din **Legea 8/1996 privind dreptul de autor şi drepturile conexe**, unde sunt prevăzute categoriile de persoane care beneficiază de protecția acordată titularilor de drepturi conexe. Astfel legea enumeră categoriile de artişti interpreți sau executanți, care beneficiază de drepturi conexe, cum ar fi: actorii, cântăreții, muzicienii, dansatorii *şi alte persoane care prezintă*, cântă, dansează, recită, declamă, joacă, interpretează, regizează, dirijează *ori execută în orice altă modalitate o operă* literară sau artistică, *un spectacol de orice fel*, inclusiv folcloric, de varietăți, de circ ori de marionete.

Drepturile conexe sunt drepturi de proprietate imaterială (fără legătură cu fixarea prestației pe un suport material sau cu dreptul de proprietate asupra suportului fixării prestației), care iau naştere din momentul realizării prestației, adică odată cu comunicarea publică sau cu fixarea sa pe un suport.

În practică, s-a constatat că, în afară de categoriile de persoane care beneficiază de protecție conform prevederilor legale, sunt întâlnite şi alte categorii care, deşi nu beneficiază de protecție, încasează veniturile pentru activitățile prestate, ca şi un titular de drepturi conexe.

În speță putem exemplifica: modelele, fotomodelele, manechinele, hostesele, şi alte categorii.

Conform explicațiilor date de dicționare, un

MODEL, reprezintă:

- Persoana care pozează unui pictor sau unui sculptor – DEX 1998
- Prezentator de obiecte noi de îmbrăcăminte; manechin. – NODEX

MANECHINUL este :

- Persoana angajată de un (mare) atelier de croitorie, de o casă de modă etc. pentru a îmbrăca diverse obiecte vestimentare, cu

[54] Art. 50, din Codul Fiscal al României
[55] Idem art. 52, alin. (1) lit. a
[56] Idem art. 119, alin. (1)

scopul de a le prezenta public; model– DEX '98

- Manechin sau model, top-model – sinonime

FOTOMODELUL este:

- Persoana care pozează ca model fotografic

HOSTESS expresie care provine din limba engleză, şi care în română este atribuită personalului care primeşte clienţii şi întreţine atmosfera la petreceri publice sau private, în incinta restaurantelor, la diverse evenimente, expoziţii, prezentări de modă, şi orice alte evenimente mondene, precum şi persoanele care desfăşoară activitatea de sempling.

Aceste categorii profesionale sus-menţionate se regăsesc în parte în nomenclatorul Clasificarea ocupaţiilor din România, în forma prezentată de noi sau sub alte denumiri.

În interpretarea administratorilor societăţilor comerciale care au ca obiect de activitate desfăşurarea acestui gen de prestări servicii, categoriile de personal sus-menţionate, beneficiază de venituri prevăzute de Codul Fiscal, pentru care, impozitul în sumă de 10% este reţinut la sursa, ulterior procedându-se la operarea Declaraţiei 205 (declaraţie anuală) unde sunt înregistrate printre alte venituri cu reţinere la sursa şi veniturile din drepturi de proprietate intelectuală.

Întrebarea care se pune este următoarea: *Categoriile sus-menţionate pot beneficia de venituri din drepturile de proprietate intelectuală sau modalitatea de plată a serviciilor prestate reprezintă o formă de „**fraudă fiscală**”* ?

Se impun aici câteva explicaţii teoretice referitoare la evaziunea fiscală. În raport cu modurile în care cei obligaţi la plata impozitelor şi taxelor se sustrag de la efectele reglementărilor fiscale, literatura de specialitate distinge două feluri de evaziune fiscală, respectiv: evaziunea fiscală legală şi evaziunea fiscală frauduloasă (cunoscută şi sub denumirea de *fraudă fiscală*).

Evaziunea fiscală legală permite sustragerea unei părţi din materia impozabilă fără ca acest lucru sa fie considerat contravenţie sau infracţiune. Aceasta este posibila deoarece legislaţia din diferite state ale lumii permite scoaterea de sub incidenţa impozitelor a unor venituri, părţi de venituri, componente ale averii ori a anumitor acte şi fapte care în condiţiile respectării riguroase a legislaţiei în vigoare şi principiilor impunerii, nu ar trebui să scape de la impozitare.

Evaziunea fiscală frauduloasă se întâlneşte pe o scara mult mai largă decât evaziunea licită şi se înfăptuieşte prin încălcarea prevederilor legale, bazându-se pe fraudă şi pe rea credinţă. Aceasta poate fi definită ca fiind *sustragerea prin orice mijloace de la impunerea sau de la plata impozitelor, taxelor, contribuţiilor şi a altor sume datorate bugetului general consolidat de către persoane fizice*

sau juridice. Frauda fiscală se împleteşte deseori cu evaziunea fiscală legală, fapt ce creează serioase dificultăţi în descoperirea făptuitorilor şi stabilirea vinovăţiei acestora.

Revenind la categoriile profesionale menţionate, opinia practicienilor, grupează pe de o parte manechinele, modelele şi fotomodelele şi pe de altă parte hostess-ul şi sampling-ul. Prima categorie ar trebui să beneficieze de protecţia legii dreptului de autor şi a drepturilor conexe, ca urmare a specificului activităţilor pe care le desfăşoară, în acest sens impunându-se o modificare a legislaţiei în materie. Susţinem acest punct de vedere, deoarece, şedinţele foto şi prezentările de modă sunt evenimente mondene, care încorporează toate auturile unui spectacol, respectiv: regie, muzica, mişcare scenică, jocuri de lumina şi altele. Industria modeling-ului cunoaşte o dezvoltare si o amploare fără margini în ultimul deceniu, au loc manifestări periodice care pot concura din punct de vedere organizatoric si a sumelor cheltuite cu marile manifestări culturale, sumele de bani care se investesc şi profiturile obţinute sunt de ordinul sutelor de milioane de euro, veniturile manechinelor de talie mondiala rivalizează cu cele ale marilor actori sau a muzicienilor de talie internaţională. O alta categorie importantă o reprezintă fotomodelele, a căror imagine este utilizata în campanii publicitare pentru vânzarea diverselor categorii de produse şi care în opinia noastră ar trebuii sa beneficieze de drepturi de proprietate intelectuală.

În ceea ce priveşte cea de a doua categorie, hostess-ul, considerăm că aceasta activitate poate fi încadrată la categoria prestări de servicii, iar drepturile salariale ale personalului utilizat trebuie să fie în conformitate cu prevederile actelor normative în vigoare.

Precizăm că, din analiza problemelor practice întâlnite, categoriile de personal sus-menţionate nu sunt singulare. Sunt des întâlnite modalităţi de a diminua veniturile statului prin plata unor categorii de personal cu aşa-zise venituri din drepturi de proprietate intelectuală. Astfel sunt întâlnite situaţii când angajaţii (electricienii, luminişti, cameramani, personal tehnic) unor posturi de TV, radio, cablu, edituri, etc., primesc drepturile salariale sub formă de venituri din drepturi de proprietate intelectuală.

Aceasta modalitate de plată a salariilor diminuează veniturile la bugetul statului. Printr-o simplă analiză vom constata că nivelul „*fraudei fiscale*” este de aproximativ 50%, pentru un singur salariat.

Cum se ajunge la aceasta cifră aproximativă ?

Taxele şi impozitele datorate de un angajator şi angajatul său pentru un salariu sunt de aproximativ 60% din venitul brut, prin plata salariului sub formă de venit din drepturile de proprietate

intelectuală, impozitul reținut şi virat este de 10%, diferența de 50% fiind însuşită fie de angajator, fie de angajat.

De asemenea o altă formă de „*evaziune fiscală legală*" utilizată de anumiți agenții economicii, o reprezintă, plata drepturilor salariale cuvenite angajaților, în baza unor contracte de prestări servicii între două persoane juridice. În speță angajatul îşi deschide o micro-întreprindere, pentru care plăteşte un impozit de 3% pe cifra de afaceri şi încheie un contract de prestări servicii cu angajatorul, diferența de aproximativ 57% (taxe şi impozite aferente salariului) nefiind virată bugetului de stat. De precizat că pentru a beneficia de serviciile medicale gratuite pe teritoriul național şi de plata pensiei, „angajatul" îşi poate plătii impozitele datorate bugetului asigurărilor sociale şi de stat.

Motivația acestor inginerii financiare o reprezintă fiscalitatea foarte mare la nivelul României, atât angajatorul cât şi angajatul trebuind să plătească aproximativ 120 de taxe şi impozite.

Nu sunt de neglijat nici formele „***tradiționale***" de evaziune fiscală, care afectează sub o formă sau alta drepturile materiale ale titularilor drepturilor de proprietate intelectuală.

Putem enumera aici sumele de bani plătite diverşilor cântăreți, D.J. pentru spectacole, nunți, botezuri, evenimente mondene, sume care nu sunt evidențiate în nici un document financiar contabil. Exemplul dat poate stârnii zâmbetele dar dacă privim cu atenție ce se întâmplă în piața muzicală, „maneliştii", anumiți cântăreți foarte cunoscuți de muzică populară, disco şi de alte genuri, care sfidează pur şi simplu prin opulența pe care o afişează, maşini de lux, vile de cinci stele amplasate în zone rezidențiale ale marilor oraşe, case de vacanță, călătorii în străinătate, vacanțe şi concedii petrecute în locuri exotice şi aşa mai departe, vom constată că sumele de banii neimpozitate de stat, dar şi drepturile de autor care nu sunt plătite celor îndreptățiți să le primească sunt de ordinul zecilor de milioane de euro.

Un alt exemplu îl constituie posturile de radio pirat care s-au dezvoltat peste măsura în ultima perioadă de timp şi care au fost luate la bani mărunți de curând, motivația principală nefiind neplata drepturilor de proprietate intelectuală, aşa cum ar fi trebuit să fie, ci faptul că frecvențele utilizate de anumite posturi interferau cu frecvențe utilizate de serviciile de securitate, poliție, S.P.P., S.T.S. şi alți utilizatori de interes național. Culmea este că la ora actuală posturile de radio pirat şi-au creat un public ascultător care plăteşte pentru dedicații, şi care pe deasupra difuzează spoturi publicitare pentru diverse restaurante, sau companii de taximetre locale, pentru care se încasează sume de bani, neimpozitate de statul român. Pentru fonogramele utilizate la aceste posturi pirat, cu siguranța nu

sunt plătite drepturi de autor şi nici drepturi conexe.

Şi pentru că tot am dat exemple din domeniul muzical, nu în ultimul rând, putem vorbii şi despre piaţa audio-vizuală, despre video-clipurile muzicale, făcute cu banii parţial evidenţiaţi în contabilităţile participanţilor, opere cinematografice unde anumiţi actori de prima mană sau figuranţi încasează sume la negru sau pe ştate de plată care apoi nu se regăsesc în bugetul de cheltuieli, clipurile publicitare pentru diverse produse şi servicii, care au alocate sume importante de bani şi care de asemenea sunt făcute cu ajutorul „plaţilor din mână", iar exemplele pot continua.

În domeniul proprietăţii industriale, veniturile aduse de mărfurile contrafăcute, de o calitate îndoielnică, provenite mai ales de pe piaţa Asiatică, sunt însuşite de comercianţi si neevidenţiate în contabilitate, rivalizează cu încasările firmelor de top, generează banii negri care sunt utilizaţi mai apoi în detrimentul statului şi a titularilor de mărci, brevete de invenţie, desene şi modele industriale etc. În acest caz evaziunea fiscală se împleteşte cu contrabanda şi cu contrafacerile, grăitoare fiind în acest sens, exemplele de contrabandă cu mărci renumite de ţigarete, care odată introduse pe pieţele europene, diminuează veniturile la bugetele statale, veniturile titularilor de marcă, dar afectează şi sănătatea consumatorilor.

În luna mai 2008, la Bucureşti s-a desfăşurat Conferinţa regională „***Prevenirea şi combaterea contrabandei şi contrafacerii de ţigarete***", la care au participat aproximativ 100 de reprezentanţi ai agenţiilor de aplicare a legii, la nivel de conducere, din 17 ţări (Italia, Franţa, Spania, Austria, Bulgaria, Grecia, Ungaria, Rusia, Moldova, Turcia, Albania, Bosnia şi Herţegovina, Croaţia, Macedonia, Muntenegru, Serbia şi România), concluziile desprinse cu această ocazie sunt că „la nivelul Uniunii Europene, se pierd anual miliarde de euro din cauza comerţului ilegal cu produse de tutun şi mor aproximativ 650.000 de persoane" [57]. La nivel naţional, din cele 35,446 miliarde de ţigarete vândute în România, în anul 2007, 16% au fost de contrabandă sau contrafăcute, ceea ce înseamnă că pentru aproximativ 300 milioane de euro, nu s-au plătit accize, T.V.A. şi taxe vamale.

Principalele surse ale contrafacerilor sunt vânzătorii de produse de contrabandă, magazinele, tarabele, talciocurile şi buticurile, dar cel mai grav este că se găsesc produse contrafăcute în proporţie mai mare în comerţul legal, decât în cel ilegal.

În condiţiile în care produsele ilegale sunt vândute la

[57] „Traficul ilegal, 12% din piata romaneasca de tutun în 2007 ", articol scris de Luminiţa Niţoiu, Biz City, 8 mai 2008

vedere, în mod legal şi adeseori au bon fiscal, caracterul lor ilegal devine mai puţin evident, oferind justificare celor care cumpără cu bună-ştiinţă mărfuri contrafăcute.

Produsele cele mai frecvent contrafăcute care sunt valorificate pe piaţa românească sunt: băuturile alcoolice, îmbrăcămintea, încălţămintea, cosmeticele, CD-uri şi DVD-uri cu muzică, filme, software utilitar şi distractiv, medicamentele, alimentele, obiectele electrocasnice, bunurile sanitare.

Nivelul implicării grupurilor infracţionale în fenomenul contrafacerilor este în creştere, datorită rentabilităţii extreme a executării acestei activităţi (investiţie mică, profit ridicat, lipsa oricărei necesităţi de cercetare-dezvoltare, risc mic şi mediu privind pedepsele menţionate în legislaţia în domeniu).

Elocvente în acest sens sunt confiscările pe care instituţiile statului le-au efectuat în anul 2007. Astfel Poliţia de Investigare a Fraudelor a confiscat 93.779 casete audio-video, DVD-uri şi CD-uri, 17.187 fonograme, 58.209 coperţi şi carcase, toate în sumă de aproximativ 400.000 euro. De asemenea au fost confiscate: 100.183 articole de îmbrăcăminte, 16.963 perechi de încălţăminte, 5.173 bucăţi aparatură electronică şi electrocasnică, 38.548 produse cosmetice, 1.900 cutii de medicamente şi produse farmaceutice, 1.661.847 ţigarete, 22.705 kg. cafea, 25.263 tone băuturi alcoolice, toate acestea însumând echivalentul a peste 3,3 milioane euro. Garda financiară a dispus confiscarea în anul 2007, a peste 2,3 milioane de pachete de ţigări contrafăcute[58].

Îngrijorătoare sunt contrafacerile de medicamente şi produse farmaceutice, deoarece aproximativ 80% din ţările lumii nu pot detecta falsurile sofisticate din domeniu. La nivelul anului 2007, Organizaţia Mondială a Sănătăţii (O.M.S.) estima că o cincime din aproximativ un milion de cazuri de persoane care mor anual din cauza malariei ar putea fi prevenite dacă medicamentele administrate ar fi originale şi administrate corect[59]. „Impactul asupra vieţii oamenilor în spatele acestor cifre este devastator”[60], în condiţiile în care numărul deceselor survenite în urma consumului de medicamente contrafăcute este de aproximativ 200.000 de persoane, ca urmare a faptului că din medicamentaţia utilizată pentru tratarea malariei, 53% a fost contrafăcută. Ca urmare a testării acestor pastile s-a constatat că acestea conţineau praf de cretă,

---

[58] http://www.gardafinanciara.ro/resurse/Raport_Activitate2007.pdf

[59] „Epidemia medicamentelor contrafăcute face ravagii”, Monitorul de Cluj, 5 martie 2007

[60] a declarat Howard Zucker, seful departamentului O.M.S. privind tehnologia sănătăţii şi a produselor farmaceutice

amidon sau făină dar şi droguri care induceau pacienților impresia că „pilulele" au efect.

Pe teritoriul U.E., cele mai îngrijorătoare aspecte care sunt legate de contrafacerea medicamentelor, sunt vânzările a 170 tipuri de pastile contrafăcute prin Internet. În acest sens Comisia de la Bruxelles, a atras atenția asupra punerii în vânzare a pastilelor de Viagra[61], a unor hormoni de creştere, a somniferelor de tot felul, a antibioticelor, a insulinei, a lentilelor de contact, dar în mod special a medicamentului antiobezitate Rimonabant, neautorizat deocamdată de Agenția Europeană a Medicamentelor (E.M.E.A.). La granițele U.E. au fost confiscate în anul 2007, aproximativ 4 miliarde de cutii cu medicamente contrafăcute, în valoare totală de 5 milioane euro.

Potrivit Organizației Mondiale a Sănătății, la nivel mondial, 10% din medicamentele vândute sunt contrafăcute, industria farmaceutică suportând pierderi de 30 miliarde dolari anual.

Alături de produsele prezentate anterior, au fost identificate în ultimii cinci ani, contrafaceri în domeniul, jucăriilor, al produselor de marochinărie, îmbrăcăminte, încălțăminte, cosmetice, telefoane mobile, piese de schimb pentru autoturisme dar şi pentru aeronave, etc.

În anul 2007 Parlamentul European a propus o măsură care va sancționa încălcările grave ale reglementărilor din domeniul drepturilor de proprietate intelectuală, mărcilor sau designului industrial, cu până la patru ani închisoare şi amendă de până la 300.000 euro. Prin această decizie, blocul comunitar urmăreşte suprimarea producției organizate de bunuri contrafăcute sau piratate, în special în domenii care pot afecta sănătatea, ordinea publică şi siguranța națională.

Considerăm că aspectele privind evaziunea fiscală şi contrabanda în domeniul proprietății intelectuale, nu se rezumă la cele câteva exemple enumerate de noi dar sunt printre cele mai importante încălcări ale legislației în domeniul, mai ales că, în ultima perioadă de timp sa constatat că sumele uriaşe de bani provenite din încălcarea drepturilor de proprietate intelectuală sunt utilizate şi pentru a alimenta grupări teroriste.

Evaziunea fiscală, alături de contrabandă, există în domeniul proprietății intelectuale şi influențează atât veniturile la bugetul de stat dar şi veniturile titularilor de drepturi în domeniul dreptului de autor, a drepturilor conexe şi a drepturilor de proprietate industrială.

Globalizarea a generat o creştere exponențială atât a economiei legale, la nivel mondial, dar şi a activităților ilegale ale grupărilor criminale, care s-au organizat în

[61] În august 2006, Pfizer a dat în judecată 30 de web-site-uri care vindeau Viagra sau copii ale altor medicamente

„*antreprize criminale*" şi a căror necesităţi financiare sunt acoperite din fonduri care provin din traficul de droguri, de fiinţe, de organe şi nu în ultimul rând din piraterie şi contrafacere, care sunt asimilate unei adevărate industrii, un flagel care afectează toate sectoarele economice, şi care la nivel mondial însumează o piaţă de aproximativ 200-300 miliarde euro, ceea ce reprezintă aproape 10% din comerţul mondial de mărfuri şi servicii.

SPĂLAREA BANILOR ŞI FINANŢAREA ACTELOR DE TERORISM

Lector univ. dr. ***Nicolae Ghinea***

The author is presenting the process of counterfeiting money and financing terrorism in the context of globalization and the way in which organized crime succeeds in getting transfers and hiding the origin of the funds.

Atentatele din 11 septembrie 2001 au constituit o veritabilă sfidare la adresa structurilor de analiză şi informare financiară. De fapt, ele au fost nevoite să se adapteze pentru a îmbunătăţi înţelegerea fenomenului terorist, când în realitate vocaţia lor este în mod esenţial aceea de a lupta împotriva spălării capitalurilor.

Astfel, cu această ocazie, aceste structuri au fost constrânse să investigheze „logistica terorismului", mai ales finanţările acesteia.

Actele teroriste de amploarea şi violenţa celor comise în Statele Unite la 11 septembrie 2001, implică mijloace financiare importante. Serviciile FBI estimează că pregătirea atentatelor împotriva „gemenilor" World Trade Center şi împotriva Pentagonului nu ar fi costat mai mult de 500.000 de dolari.[62] O asemenea sumă nu este totuşi la îndemâna oricărei organizaţii criminale.

Acesta este motivul pentru care, aproape imediat după atentatele din 11 septembrie, în strategiile de combatere a actelor de terorism, s-a analizat importanţa mijloacelor financiare de care dispun organizaţiile teroriste, precum şi puterea financiară a principalul suspect declarat.[63] Strategii şi analiştii financiari au focalizat obiectivele pe problema circuitelor de finanţare, a paradisurilor fiscale şi a spălării banilor.

---

[62] După un raport DCRG, atentatele din Nairobi şi din Daar Es Salur, în 1998, sunt estimate la 30.000 de dolari, acela împotriva USS Cole, în 2.000, între 5.000 şi 10.000 de dolari, împotriva petrolierului Limburg la 127.000 de dolari şi cel din Bali la 74.000 de dolari.

[63] Oussama Ben Laden ar fi exponentul financiar numărul 1 al terorismului international. O parte din averea sa personală, estimată la 300 de milioane de dolari, dobândită din afaceri şi prin speculaţia legală, în finanţarea activităţilor organizaţiei sale. Brisard Jean Charles, Dasquie Guillaume, Ben Laden. Adevărul interzis, Denoel, Paris, 2001

De fapt, pista financiară constituie una din bazele cele mai promițătoare pentru investigații. Ea implică identificarea instituțiilor financiare şi juridice care, peste tot în lume, găzduiesc, camuflează, fac să circule şi cheltuiesc fondurile destinate grupurilor criminale, oricare ar fi proveniența lor. „Virtualizarea" economiei, caracterul său abstract şi material furnizează infracționalitate, inclusiv terorismul.

În timp ce în anii 1970 – 1980, finanțările de tip etatic (Libia, Siria şi Irakului) erau sursa principală a veniturilor organizațiilor teroriste, acum sursele sunt mult mai diversificate. În această privință, mai multe tipuri de activități criminale sunt, în mod particular, utilizate pentru finanțarea operațiunilor teroriste: traficul cu droguri, cu aur şi de diamante, luarea de ostatici, astfel că este adesea numit « impozit revoluționar », contrafacerea sau diferite fraude financiar- bancare.

Banii proveniți din droguri ocupă primul loc. Amintim că programul Națiunilor Unite pentru controlul internațional al drogurilor (PNUCID) estimează că traficul de droguri s-ar ridica la mai mult de 380 de miliarde de dolari pe an, fie aproape la fel ca industria de automobile. Chiar dacă toate aceste sume nu finanțează activități teroriste, ele dau o idee despre importanța fondurilor de origine ilegală care circulă în economie. Oussama Ben Laden este bănuit că ar fi tras importante profituri din traficul de opium, Afghanistanul fiind, unul din cei mai mari producători mondiali de opium.

În plus, comerțul cu diamante, cu aur şi cu alte pietre prețioase joacă un rol important, în mod egal, în acest domeniu. Ca şi materiale de mare valoare intrinsecă, metalele prețioase şi pietrele oferă avantaje de disimulare indivizilor care doresc să ascundă sau să deplaseze valori în afara sistemului financiar tradițional. Acest trafic este astfel foarte apreciat de teroriști pentru că reprezintă resurse uşor de exploatat, uşor de stocat, uşor de disimulat şi a căror proveniență e dificil de stabilit. În anumite locuri, comerțul cu diamante sau cu aur este un circuit esențial pentru a facilita activitățile ilegale, precum contrabanda, traficul cu arme, cu narcotice etc.

Minuțiozitatea pregătirii, formarea teroriştilor, planificarea pe timpi a operațiunilor, infrastructurile necesare pentru realizarea planului, eşalonarea activităților pe parcursul lunilor care au precedat acțiunea din 11 septembrie 2001, trimit către ideea că noțiunea de „crimă organizată" nu mai poate de acum înainte să fie restrânsă la afacerile obscure şi la tradiționalele „mafii".

În acelaşi timp, anchetele efectuate cu privire la finanțarea atentatelor din 11 septembrie au scos în evidență unele caracteristici care reflectă influența finanțarii terorismului prin alte manifestări criminale. De fapt, chiar dacă o

parte a fost constituită fără îndoială prin fonduri reciclate provenite din diferite activități criminale care țin de marele banditism, s-ar părea, în acelaşi timp, că o altă parte, şi poate cea mai importantă, ar avea o origine cu totul legală.

Din informațiile prezentate în media, rezultă că organizația Al-Quaeda ar fi beneficiat în mod indirect de donații caritabile din partea musulmanilor, adesea fără ştirea acestora şi în deplină deturnare a unuia dintre cei cinci stâlpi ai Islamului, şi anume obligația de caritate. Aceste daruri sunt strânse în mai multe țări musulmane, pentru cauze religioase sau umanitare prin intermediul ONG-urilor sau al moscheelor şi sunt deturnate în lupta împotriva țărilor occidentale. Sprijinul adus terorismului de organismele de caritate a stigmatizat această activitate, discreditând per ansamblu lumea caritabilă.

Mai mult, gestiunea moscheelor, ca aceea de organizație caritabilă, suscită în mod egal numeroase întrebări şi, mai mult, suscită nelinişti. Aceste moschei reprezintă pentru majoritatea organizațiilor teroriste un veritabil sistem economic care foloseşte sume importante în jurul practicii Islamului. Plasându-se astfel pe diferite piețe în plină expansiune, ca cea a cărnii Halal, a pelerinajelor sau mai mult acela privind repatrierea defuncților străini către țara lor de origine, generd o adevărată afacere.

Dar aceşti bani nu pot fi folosiți în mod direct şi deschis în scopuri teroriste. Este necesar să camufleze originea acestor bani pentru a asigura securitatea donatorilor şi grupurilor care primesc şi fructifică aceste finanțări. Din această cauză, grupurile teroriste operează cu o „spălare în mod invers" zisă şi „înnegrire" de către circuitele clasice care servesc spălării. Astfel, contrar principiilor spălării, nu este vorba deci de fonduri de origine criminală, ci de bani curați criminalizați. Aceste fonduri devin ilegale prin folosire, prin scopul lor, ceea ce face ca detectarea lor să fie în mod particular dificilă.

Mai mult, alte sisteme sunt împrumutate de către terorişti pentru a face să circule fondurile adunate. Ei se sprijină astfel pe sisteme informale de transfer a capitalurilor sau de valoare de tip Hawala-Hundi, care a fost descris ca fiind o tehnică esențială folosită pentru finanțarea terorismului. Acest sistem, datorat în parte imigrării, constituie principalul serviciu financiar privind anumite comunități de imigranți. Sigur şi mai puțin costisitor decât băncile naționale, a reuşit uneori să contureze politicele de control şi schimb. Permite în mod egal utilizatorului să conserve un anume anonimat, importantele fonduri deplasându-se într-o manieră mai mult sau mai puțin clandestină. Alți utilizatori au găsit în această ultimă caracteristică un motiv suplimentar să recurgă la sistemele paralele de

depunere de fonduri, pentru a servi atât activității legitime, cât şi activității criminale.

Referitor la caracterului licit a originii fondurilor folosite în scopuri teroriste, a fost nevoie de o adaptare reală a organismelor care se ocupă de lupta împotriva spălării banilor. De fapt, în ceea ce priveşte legea, o asemenea infracțiune nu este conturată decât dacă se spală produsul unei activități criminale sau delictuale, ceea ce presupune o infracțiune preexistentă, care nu este constituită în ipoteza unei origini licite de fonduri. A fost deci necesar ca puterile publice să acționeze în mod restrâns, atât la nivelul statelor, cât şi în instanțele internaționale, pentru a face față în mod eficace acestei dificultăți. Comunitatea internațională trebuie să continue, să ducă la bun sfârşit o acțiune menită să împiedice teroriştii şi crima organizată, să recurgă la o folosire abuzivă a instituțiilor financiare şi a sistemului internațional financiar.

În cursul ultimilor ani, eforturilor pentru lupta împotriva spălării capitalurilor şi finanțarea terorismului s-au intensificat. Totuşi, GAFI estimează că este încă necesar să se dea mai multă prioritate cooperării internaționale pentru lupta împotriva spălării banilor şi finanțării terorismului.

Pentru a detecta urma capitalurilor spălate, legate de terorism, de corupție, de traficul de stupefiante sau de criminalitatea organizată, soluțiile nu pot fi găsite decât prin adoptarea de măsuri eficace pe plan național şi prin organizarea lor la nivel internațional.

Modelul european este, probabil, pe cale să devină exemplu în multe domenii. În fața violenței fără limite şi inacceptabilelor amenințări ale terorismului internațional, statele membre ale Uniunii Europene au decis să întărească cooperarea lor în domeniile polițienesc, judiciar şi de informatii. De asemenea, ele pot avea noi initiative pentru a duce o luptă agresivă împotriva excrocilor şi criminalilor care profită de facilitățile oferite de democrație şi de economia de piață pentru a dezechilibra sistemul financiar internațional şi pentru a jefui economiile lor.

Activitatea de detectare şi eradicare a rețelelor financiare ale "terorii" este unul dintre cele mai critice eforturi pe care statele le înfruntă astăzi, domeniu în care s-au obținut rezultate semnificative. Astăzi, colectarea şi mişcarea fondurilor este mult mai dificilă, costisitoare şi mai riscantă pentru Al-Qaida şi grupările teroriste afiliate.

Autoritățile au înghețat şi sechestrat fonduri, au detectat canalelele folosite pentru transferul fondurilor, au blocat donațiile, au arestat persoanele-cheie care au facilitat finanțarea actelor teroriste şi au construit obstacole mai mari în vederea prevenirii utilizării sistemului financiar internațional în scopuri criminale de către teroriști.

De la atacurile–bombă din Madrid, atacurile din centrul comercial al Moscovei, din Istanbul şi Casablanca, s-a observat că teroriştii nu fac discriminări de rasă, religie şi naţionalitate. O coaliţie internaţională robustă lucrează, în prezent, în combaterea finanţării terorismului şi atrage atenţia întregii lumi asupra riscurilor ridicate pe care le prezintă anumite sectoare vulnerabile, precum activităţile caritabile şi sistemele alternative de transfer de bani.

De asemenea, o direcţie spre care autorităţile şi-au concentrat atenţia a fost utilizarea curierilor de numerar de către grupările teroriste. În aceste eforturi, autorităţile au coalizat cu sectoarele private din întreaga lume – bănci, agenţi de transmitere rapidă a banilor, dealeri-brokeri şi organizaţiile non-profit – pentru a servi ca pavăză în această bătălie.

În momentul când Al-Qaida a atacat simultan New York şi Washington, la 11 Septembrie 2001, percepţia SUA şi cea globală a ameninţării terorismului a fost modificată.

În prezent, după trecerea a 7 ani de la tragicul eveniment, lumea continuă să înfrunte ameninţarea terorismului extremist islamic, care a evoluat spre proporţii catastrofale. Statele lumii au conştientizat faptul că pentru a lupta eficient, pe termen lung, împotriva acestui fenomen, trebuie sa construiască un sistem efectiv de stopare a terorismului.

Acest lucru se poate realiza prin angajamente diplomatice, care sunt cruciale pentru construirea cooperării internaţionale în războiul împotriva terorii.

Atacurile teroriste din 11 Septembrie 2001 au reliefat faptul că ameninţarea terorismului nu este doar o problemă a Americii, ci este una care afectează întreaga lume. S-a ajuns la concluzia că este esenţial să se menţină o forţă de reacţie globală evidentă care să contracareze ameninţările create prin pomparea fondurilor în atacurile teroriste şi prin adeziunile susţinătorilor grupărilor teroriste.

Concentrarea şi atacul asupra fondurilor teroriste sunt importante din mai multe motive: înregistrările tranzacţiilor financiare şi auditul financiar lasă urme asupra arhitecturii organizaţiilor teroriste. Prin urmărirea circuitului financiar, statele pot salva vieţi distrugând celulele şi reţelele teroriste.

Menţinerea functionalităţii reţelelor teroriste, achiziţionarea şi dezvoltarea armelor mortale sunt costisitoare – chiar dacă un atac singur nu se dovedeşte a fi unul care implică sume mari de bani.

Identificarea şi izolarea surselor de finanţare a grupărilor duce cu siguranţă la crearea incapacităţii acestor organizaţii pentru executarea atacurilor şi pentru menţinerea unor alianţe pe plan internaţional, crearea unor infrastructuri care să recruteze şi să instruiască, să achiziţioneze sau să dezvolte arme de distrugere.

Ceea ce ştim este că reţelele globale ale grupărilor teroriste, cum sunt Al-Qaida şi Hamas, au utilizat

o serie de mijloace pentru colectarea şi mişcarea banilor, profitând de organizaţiile caritabile, companii interpuse, donatori – persoane fizice sau chiar state sponsori, şi comiţând toate tipurile de infracţiuni pentru obţinerea unor venituri.

Campania împotriva finanţării terorismului – născută din lecţiile învăţate în războiul împotriva criminalităţii organizate şi spălării banilor – a devenit un element reprezentativ pentru eforturile globale de luptă pe termen scurt şi lung. În termenii cei mai simpli, abordarea adoptată se focalizează pe atacarea reţelelor teroriste prin strângerea de informaţii, "intelligence", prin aplicarea legii şi prin utilizarea puterii economice în vederea identificării şi desfinţării substructurilor financiare ale grupărilor teroriste.

Pe termen lung, abordarea sistemică vizează aspectul legal, financiar şi de reglementare, precum şi capacitatea statelor de a-şi asigura mai bine sistemele financiare naţionale faţă de abuzul grupărilor teroriste şi cel al susţinătorilor acestora.

Strategia de combatere a finanţării terorismului urmareşte întărirea transparenţei şi contabilităţii sistemului financiar internaţional. În acest sens, au fost emise reglementări care să îmbunătăţească identificarea clientului, păstrarea documentaţiei, raportarea, schimbul de informaţii, obligaţii ale diverselor sectoare financiare şi extinderea acestor obligaţii către noi sectoare financiare, cum ar fi transmiterea rapida a banilor, care sunt vulnerabile faţă de abuzul terorismului.

Terorismul are nevoie de fonduri pentru a acţiona. Teroriştii au nevoie să achiziţioneze arme, echipament, provizii şi servicii.

Finanţarea activităţii teroriste poate proveni din surse publice (terorism sponsorizat de guvernele unor state) sau private (persoane fizice sau juridice, organizaţii de caritate, organizaţii non-guvernamentale).

Fondurile pot fi generate de activităţi legale sau infracţiuni. În acest ultim caz, terorismul este finanţat cu bani negri, supuşi procesului de spălare a banilor.

Finanţarea terorismului este diferită faţă de clasica spălare a banilor. În cazul spălării banilor, veniturile activităţii ilicite sunt spălate sau stratificate în mijloace care le fac să pară legale, iar scopul final este, de obicei, câştigarea unor cantităţi mai mari de bani. Prin finanţarea terorismului, sursa de fonduri sau de finanţare este adesea "legitimă", iar scopul final nu este în mod obligatoriu atragerea de mai multe fonduri.

Apelurile către comunitate de a solicita şi colecta fonduri în acest scop sunt metode foarte eficiente pentru strângerea de fonduri ce susţin terorismul. Adesea, o astfel de colectare de fonduri este desfăşurată în numele organizaţiilor cu statut caritabil sau

organizație de binefacere, se poate adresa, în special, comunității. Anumiți membri ai comunității sunt convinşi că dau bani pentru o cauza nobilă. În multe cazuri, caritatea, scop în care se dau donații, este, aparența legală pentru care comunitatea dă fonduri.

Dintr-o perspectivă tehnică, metodele utilizate de către terorişti şi asociații acestora de a genera fonduri din surse ilegale diferă puțin față de cele utilizate de către organizațiile criminale tradiționale. Deşi, ar părea logic faptul că fondurile din surse legale nu necesită spălarea, exista totuşi o necesitate a grupărilor teroriste de a ascunde sau deghiza legăturile dintre grupare şi sursele de fonduri legitime. Astfel, grupările teroriste trebuie, în mod similar, să găsească căi de a spăla aceste fonduri pentru a putea fi ulterior folosite fără a atrage atenția autorităților. În examinarea activității financiare având legătură cu terorismul, experții GAFI[64] au concis faptul ca terorıştii şi organizațiile lor de sprijin utilizează, în general, aceleaşi metode ca şi grupurile criminale pentru spălarea fondurilor. Anumite metode detectate cu privire la grupările teroriste se refera la: contrabanda cu numerar (atât prin curieri, dar şi prin incărcături cu numerar), depuneri sau retrageri structurate din conturi bancare, cumpărări de diverse tipuri de instrumente monetare (cecuri de calatorie, cecuri bancare, ordine de plată), utilizarea de carduri de debit sau credit şi transferuri prin swift.

Diferența dintre veniturile legale şi ilegale ridică o problemă juridică importantă în ceea ce priveşte aplicarea măsurilor de combatere a spălării banilor la finanțarea terorismului. Spălarea banilor, în general, a fost definită ca un proces în care fondurile obținute prin intermediul sau generate de activitatea infracțională sunt transferate sau deghizate în vederea ascunderii legăturii dintre infracțiunea comisă şi fondurile obținute. Pe de altă parte, scopul final al terorismului nu este obținerea de profit din strângerea de fonduri.

Atunci când terorıştii sau organizațiile teroriste obțin sprijinul financiar din surse legale (donații, vânzări de publicații, etc), există anumiți factori care fac detectarea şi urmărirea acestor fonduri mai dificilă. De exemplu, organizațiile caritabile sau non-profit şi alte entități legale au fost citate ca jucând un rol important în finanțarea grupărilor teroriste. Sursa aparent legală a acestei finanțări poate însemna faptul că există puțini, dacă nu chiar nici unul, indicatori care ar putea face ca o

[64] Grupul de Actiune Financiara Internationala (GAFI) a fost infiintat la Summit-ul G7 organizat la Paris in anul 1989, fiind un organism inter-guvernamental ale carui scopuri sunt dezvoltarea si promovarea politicilor nationale si internationale de combatere a spalarii banilor si a finantarii terorismului. In prezent, GAFI este format din 31 de state membre si doua organizatii regionale (Comisia Europeana si Consiliul de Cooperare al Golfului) .

tranzacție financiară individuală sau o serie de tranzacții să nu fie corelate cu activitățile teroriste.

Alte aspecte importante legate de finanțarea terorismului care fac detectarea mai dificilă se referă la mărimea şi natura tranzacției implicate. Unii experți GAFI au menționat faptul ca finanțarea, necesară pentru declanşarea atacurilor teroriste, nu este făcută cu sume mari de bani, iar tranzacțiile asociate nu sunt, de obicei, complexe. De exemplu, o examinare a conexiunilor financiare ale atacurilor aeriene din 11 Septembrie a condus la faptul că majoritatea tranzacțiilor individuale au inclus sume mici de bani sub limita de raportare a tranzacțiilor cu numerar, şi operațiunile au vizat numai transferurile prin swift. Persoanele fizice care au apărut ca beneficiari au fost studenți străini, care primeau bani de la parinți sau sub forma de granturi pentru studii, astfel încât tranzacțiile nu au fost identificate ca necesitând o verificare suplimentară de către instituțiile financiare implicate.

Cu toate acestea, există similitudini în modul în care crima organizată internațională şi organizațiile teroriste transferă banii sau cum încearcă să-şi ascundă proveniența fondurilor. Grupările teroriste internaționale au nevoie de bani pentru a atrage, a sprijini şi a-i păstra pe cei din lumea întreagă care aderă la aceste grupări, precum şi pentru a-şi asigura loialitatea altor grupări care au scopuri comune. Astfel, există o necesitate de a crea scheme pentru atragerea, colectarea şi distribuirea banilor forțelor operative pregătite pentru atacuri teroriste. În acest mod se poate explica „necesitatea de circulație a banilor" care fac fondurile teroriste vulnerabile la depistarea şi investigația financiară, metode esențiale pentru combaterea finanțării terorismului.

FRAUDA ÎN DOMENIUL FINANCIAR - BANCAR -STUDIU DE CAZ: BANCA SOCIETE GENERALE FRANȚA

Lector univ.dr. ***Adriana –Camelia Voicu***
Academia Națională de Informații

The global financial crisis have a new basic feature: lack of transparency. This thing leads to very critical frauds. Starting from this paradox the author is analyzing through study of case the fraud committed at "Societe generale" of 4, 9 billion euro. Showing the steps that led to this fraud the author speaks about how difficult is today to verify efficiently people's activity. In order to sustain her point of view the author is analyzing also the results of the global study over the economic fraud realized by Pricewaterhousen Coopers.

Sfârşitul anului 2007 şi începutul anului 2008 au fost marcate de evenimente semnificative în lumea financiară, care au generat puternice tensiuni în economia globală, materializate în prăbuşiri ale unor fonduri de investiții, uriaşe fraude bancare şi scandaluri de evaziune fiscală.

Autoritățile din cele mai puternice state şi reprezentanți ai celor mai solide centre financiare din lume dezbat starea actuală a economiilor statale şi regionale, cuvântul cel mai utilizat fiind acela de criză care a debutat în SUA, odată cu prăbuşirea pieței imobiliare şi a creditelor cu grad ridicat de risc (subprime), prelungită de unda de şoc care a atins marile concentrări financiare din Marea Britanie, Elveția, SUA, Franța, Japonia.

Din multitudinea de opinii şi puncte de vedere exprimate în legătură cu actuala stare a economiei mondiale, cea mai solidă ni se pare cea formulată de Robert Reich, profesor de economie la Universitatea Berkeley din SUA, fost ministru al muncii în timpul mandatului preşedintelui Bill Clinton.

În cartea sa, intitulată ***„Supercapitalism"***, publicată şi în Franța, la începutul anului 2008, **Robert Reich** descrie noua natură a capitalismului mondial, în care ideea fundamentală este aceea privind consolidarea puterii companiilor şi corporațiilor transnaționale, care vor submina puterea statelor democratice.

În opinia sa, trăsătura definitorie a supercapitalismului o reprezintă lupta acerbă între companii şi corporații, determinată de apariția şi explozia noilor tehnologii, globalizarea şi liberalizarea. în acest context, consumatorii şi investitorii

reprezintă ţintele principale ale corporaţiilor, interesate să-i cucerească prin maximalizarea veniturilor pentru investitori şi scăderea preţurilor pentru consumatori.

Supercapitalismul a generat confuzie, iar părerea quasiunanimă este aceea că se impune o restructurare radicală a sistemului financiar global. Analistul **Moises Naim** de la revista ***„Foreign Policy"*** aprecia la 20.02.2008, faptul că ***„unul din paradoxurile crizei financiare globale este lipsa de transparenţă în sensul că rareori informaţia a fost la fel de incompletă şi greu de interpretat ca acum, mai ales din cauza faptului că s-a ajuns la folosirea în exces şi la scară largă a unor instrumente financiare foarte sofisticate, precum derivatele, care sunt greu de evaluat şi cu grad de risc greu de estimat".***

Este lesne de observat faptul că, în analiza actualei situaţii delicate din economia mondială, se evită termenul de fraudă, de manipularea abuzivă a pieţelor de capital, de criminalitate sau de banditism financiar. În realitate, criza financiară la care asistăm este şi consecinţa unor scandaloase fraude şi delicte soldate cu pierderi impresionante pentru actori reprezentativi din lumea bancară a asigurărilor şi reasigurărilor, a pieţelor de capital, a societăţilor de investiţii etc.

Edificatoare în acest sens este acţiunea de investigare şi cercetare declanşată de F.B.I. la mijlocul lunii ianuarie 2008, asupra unui număr de 14 companii implicate în criza americană a creditelor ipotecare cu grad ridicat de risc, printre acestea aflându-se bănci de investiţii şi dezvoltatori imobiliari. Investigaţiile vizează fraude contabile şi trafic cu informaţii privilegiate, considerate *„ameninţări pentru economia SUA",* motiv pentru care ancheta F.B.I. se derulează în paralel cu investigaţia de specialitate a experţilor de la S.E.C. (Securities and Exchange Commision).

Printre companiile investigate se numără banca elveţiană U.B.S. şi marile grupuri financiare americane Morgan Stanley, Merrill Lynch, Bear Stearns şi Citigroup.

De altfel, la sfârşitul lunii ianuarie 2008, conducerea Grupului financiar elveţian U.B.S. anunţa pierderi cifrate la peste 37 miliarde de dolari, cauzate de investiţiile făcute pe piaţa creditelor ipotecare din S.U.A. Anunţul surprinzător al U.B.S. creşte şi mai mult sentimentul de nesiguranţă care stăpâneşte acum industria bancară occidentală, mai ales că, în acelaşi interval de timp banca franceză Societe Generale anunţa descoperirea unei fraude de 4,9 miliarde de euro.

Investigaţiile efectuate până în prezent de autorităţile franceze în acest caz au evidenţiat următoarele aspecte:

1. Jerome Kerviel, în vârstă de 31 ani, angajat ca trader la Banca Societe Generale în urmă cu opt ani,

lucra efectiv în segmentul de arbitraj, fiind împuternicit să achiziționeze portofolii de acțiuni şi, în acelaşi timp, să vândă instrumente financiare similar, dar cu o valoare diferită. Dat fiind faptul că principala țintă a arbitrajului o reprezenta obținerea unui profit din diferența de valoare, activitatea efectivă a traderului presupunea implicarea în tranzacții a unor sume uriaşe.

În fapt, traderul a plasat unele achiziții reale şi cu valoare foarte ridicată într-un portofoliu, construind apoi un al doilea portofoliu cu tranzacții fictive, în scopul unei aşa-zise compensări. Această construcție dual a dat impresia managerilor de risc ai băncii că tranzacțiile din primul portofoliu erau protejate, situație total neadevărată.

În loc să protejeze portofoliul de acțiuni al băncii care reprezenta principala responsabilitate a sa, Jerome Kerviel a ajuns să realizeze tranzacții speculative cu banii băncii.

Ancheta a evidențiat faptul că traderul a început să efectueze tranzacții fictive încă de la sfârşitul anului 2006. Achizițiile false au crescut în intensitate şi valoare pe tot parcursul anului 2007, cele mai importante, care implicau contracte fotures pe indicii Euro-Stoxx 50, DAX şi FTSE 100, au fost realizate în lunile decembrie 2007 şi ianuarie 2008.

2. Cunoscând sistemele de control al riscului din cadrul băncii, după ce a deținut timp de şase ani o astfel de poziție (back-office), Jerome Kerviel a constituit o companie virtuală în interiorul Băncii Societe Generale şi timp de aproape un an de zile el a pariat pentru creşterea unor indici europeni de acțiuni, cum ar fi C.A.C. sau D.A.X. Aceste piețe au evoluat însă contrar aşteptărilor sale, pierderile acumulate crescând galopant. Oficialii băncii, susțin că aceste pierderi au fost acoperite de Kerviel prin înregistrarea unor tranzacții fictive.

După accelerarea declinului pieței (18 ianuarie 2008), pierderile i-au scăpat de sub control, fiind astfel declanşate sistemele de control intern ale băncii care au stabilit dimensiunea fraudei la 4,9 miliarde de euro.

3. Analiştii financiari şi organele de anchetă judiciară nu se sfiesc să se întrebe: cum a fost posibil ca un trader, angajat într-o poziție fără prea mari responsabilități, să reuşească să controleze direcția unei întregi economii. Acest fapt ridică în discuție forța incontrolabilă a uriaşelor sume de „bani electronici" implicate în tranzacțiile de pe piață. Cum a reuşit un tânăr, al cărui salariu anual nu depăşea 100.000 euro să efectueze tranzacții neautorizate în valoare de 50 miliarde de euro ?

4. Ancheta aflată în derulare confirmă faptul că Societe Generale a introdus pe piață unele dintre cele mai complexe instrumente financiare câştigând, cu ajutorul acestora, multe mii de miliarde de

dolari. Banca a fost permanent lăudată pentru activitatea desfăşurată pe piaţa derivatelor, un univers magic care le permite investitorilor să facă pariuri riscante pe viitoarea evoluţie a acţiunilor şi pieţelor de capital.

Edificatoare este, în acest sens, declaraţia guvernatorului Băncii Franţei-**Christian Noyer** - făcută în luna mai 2007, care spunea *„succesul francezilor în ceea ce priveşte domeniul finanţelor are la bază cunoştinţe solide de matematică şi contabilitate, care sunt cheia excelenţei în finanţe".* Mândria francezilor, care se considerau fericiţii deţinători ai unuia dintre cele mai performante şi sofisticate sisteme bancare, a fost serios afectată de opera criminală a traderului Jerome Kerviel care „a *reuşit să pună în genunchi un sistem financiar"* ***(Le Figaro*** - **28.01.2008).**

5. Asaltată de întrebările anchetatorilor, analiştilor şi jurnaliştilor, conducerea Băncii Societe Generale afirmă că Jerome Kerviel a fost luat la întrebări în legătură cu acţiunile sale încă de anul trecut (2007), dar că explicaţiile oferite au fost satisfăcătoare pentru managerii de risc ai băncii. în acest context, **Elie Cohen,** reputat cercetător în economie sublinia: *."Societe Generale este un pionier, prin urmare nu este de mirare că cea mai creativă fraudă din istorie a avut loc în cadrul cele mai creative divizii a băncii.* Ceea ce face acţiunile lui Kerviel şi mai umilitoare pentru conducerea băncii franceze este faptul că acesta a reuşit să le ascundă pentru atât de mult timp, fără a declanşa niciunul din sistemele de control al riscului cu care banca se mândrea de mult. Merită aici precizat faptul că Banca Societe Generale a înregistrat un profit net de 5,2 miliarde de euro în anul 2006, iar divizia sa de *corporate investiment* a adus 2,3 miliarde de euro la acest profit net.

6. O scurtă privire în istoria Băncii Societe Generale ne aduce în faţă o evoluţie interesantă:

- a fost fondată de către Napoleon al III-lea în anul 1864;
- a fost prima bancă privatizată din Franţa în anul 1987;
- a fost întotdeauna o bancă curajoasă, care s-a implicat în acţiuni riscante, dar avangardiste, promovate de Jean Pierre Mustier - director al diviziei de investiţii din anul 1987 - specialist în tranzacţiile cu derivate;
- banca are 2953 de sucursale în Franţa (7,5 % din totalul unităţilor bancare din aceasta ţară), dispune de 8,4 milioane de consumatori în 30 de ţări, majoritatea în centrul şi estul Europei.

7. Ancheta autorităţilor franceze asupra fraudei de la Banca Societe Generale dezvăluie noi elemente ale construcţiei criminale marca „JEROME KERVIEL":

- tranzacţiile acestuia au înregistrat pierderi semnificative încă din luna iulie 2007, fără ca oficialii băncii să sesizeze acest lucru;

- în perioada decembrie 2007 - ianuarie 2008, traderul a obținut un profit de 1,4 miliarde de euro, dar a pierdut 4,9 miliarde de euro în urma închiderii pozițiilor ilegale create de către acesta pe bursele europene;
- pe data de 12 decembrie 2007, traderul a introdus în sistemul computerizat al băncii opt tranzacții masive, reprezentând patru achiziții de instrumente financiare nespecificate şi patru operațiuni de vânzare.

Aceste tranzacții neautorizate şi, evident, false au fost descoperite în intervalul 21-23 ianuarie 2008, când au fost închise pozițiile respective;

- interesantă este scrisoarea trimisă de Eurex către Banca Societe Generale la 7 noiembrie 2007, prin care cerea clarificări în legătură cu efectuarea unor tranzacții suspecte de către Kerviel, menționându-se faptul că acesta obişnuia să încheie tranzacții prin intermediul diviziei de brokeraj al băncii franceze şi nu prin intermediul diviziei de investiții în care acesta lucra. Răspunsul formulat de Societe Generale a fost liniştitor pentru Eurex, schema infracțională continuând şi mai vertiginos;
- Kerviel a fost pus sub acuzare pentru săvârşirea infracțiunilor de fals, manipularea neautorizată a sistemului computerizat al băncii şi abuz de încredere. Acesta a recunoscut în cadrul anchetei că a efectuat tranzacții neautorizate, dar a susținut că superiorii săi ştiau de operațiunile sale şi că a încercat să câştige bani pentru banca sa. Este pe deplin edificatoare precizarea făcută de **Kerviel** anchetatorilor: ***„banca era mulțumită de munca mea. Atâta timp cât tranzacțiile erau profitabile şi nu erau prea vizibile, lucrurile au mers bine, nimeni nu mi-a reproşat nimic".***

8. Profilul lui Jerome Kerviel. Analiştii de la prestigiosul ***„New York Times"*** titrează în numărul din 28 ianuarie 2008, „Traderul de la Societe Generale, nu este nici pe departe un geniu, putând fi caracterizat printr-un singur cuvânt: *mediocritate* ". Până în momentul în care a fost acuzat de cea mai mare fraudă din istoria industriei bancare, Jerome Kerviel nu s-a făcut remarcat prin nimic excepțional, putând fi considerat - mai degrabă - o persoană mediocră, scrie The New York Times.

9. Societe Generale ar fi putut preveni frauda ?

Ministrul francez al economiei, doamna **Christine Lagarde,** a prezentat, în ziua de 4 februarie 2008, un raport oficial asupra fraudei de 4,9 miliarde de euro de la Banca Societe Generale, raportul fiind axat nu pe dezvăluirea schemelor infracționale ci pe găsirea unor soluții pentru prevenirea situațiilor de acest fel.
În acest fel raportul fixează următoarele concluzii:

-banca îşi are partea ei de vină pentru că „anumite mecanisme clar nu au funcționat". Lipsa controalelor asupra angajaților,

problemele de siguranță legate de sistemul intern de computere, dar şi lipsa unui mecanism de alertare a managementului în legătură cu tranzacțiile traderilor individuale, au fost cauzele care au generat şi favorizat frauda;

-în ceea ce priveşte, controalele, anumite mecanisme interne ale băncii nu au funcționat, iar cele care au funcționat nu au mai fost urmate de modificările necesare;

-rezultatele anchetelor impun controale mult mai stricte ale băncilor. Banca Centrală a Franței, trebuie să impună standarde de reglementare adaptate la noua configurație a lumii financiare.

Alte câteva precizări:

1. Banca Societe Generale mai are în „portofoliu" un alt mare scandal în care această bancă, alături de alte trei instituții financiare, este anchetată pentru spălare de bani. În acest proces sunt implicate 138 persoane, printre care şi **Daniel Bouton,** preşedintele Societe Generale. Este vorba, potrivit surselor judiciare, de o rețea franco-israeliană şi vizează afaceri ilicite derulate în anii 1996-2000. Presupusa spălare de bani ar fi implicat utilizarea de cecuri furate în afaceri în care au fost angrenate bănci din Franța, Pakistan şi Israel.

2. Procurorul general al Parisului susține faptul că boardul Societe Generale a fost avertizat încă din anul 2007 de către Banca Eurex în legătură cu plasamentele efectuate de Jerome Kerviel. El dezvăluie un aspect foarte important, acela privitor la „vânzări masive de acțiuni înaintea declanşării scandalului". În concret, se afirmă faptul că: „Robert D., director în cadrul Societe Generale, a vândut acțiuni ale băncii în valoare de 85,7 milioane de euro în ziua de 9 ianuarie 2008, cu aproximativ două săptămâni înaintea anunțării fraudei comise de Kerviel. Membru în consiliul de administrație al Societe Generale, Robert a vândut aproape 900.000 de acțiuni la prețul de 95,27 euro per titlu. Robert D. Fundation şi Kelly Day Fundation, a dispus vânzarea unor acțiuni în valoare de 8,63 milioane de euro, respectiv a 959.066 de acțiuni, în condițiile în care banca era în evidentă prăbuşire.
3. Pierderea de la Societe Generale, cea mai mare din istorie. Francezul Jerome Kerviel, persoana care a produs o gaură de cinci miliarde de euro grupului bancar Societe Generale, conduce detaşat în topul tuturor timpurilor al celor mai mari pierderi înregistrate de traderii de pe mapamond, scrie ziarul irlandez The Post. Un bancher francez renumit 1-a catalogat pe bărbatul de 31 de ani ca fiind „geniul fraudelor", dar ilegalitățile comise de Kerviel sunt similare cu alte acțiuni trecute. Kerviel, asemenea lui Nick Leeson care a cauzat pierderi de 950 de milioane de euro băncii Barings Bank în 1995, a putut să genereze documente false care arătau tuturor celor din companie că lucrurile erau în legătură, deşi se acumulau pierderi imense. Un alt trader care a cauzat

pierderi uriaşe instituției în care lucra este japonezul Toshihide Iguchi. El a reuşit să piardă în 1995, 750 milioane de euro la Daiwa Bank, unde ocupa postul de senior trader. Un an mai târziu, o nouă fraudă uriaşă, alt trader japonez Yasuo Hamanakaka a reuşit să fraudeze compania Sumitomo Corporation cu 1,77 de miliarde de euro. După fiecare scandal de asemenea amploare din trecut se spunea că măsurile de siguranță au devenit mai dure. În realitate, măsurile de reglementare şi de control introduse în cadrul marilor corporații transnaționale nu asigură identificarea şi supravegherea atentă a punctelor şi zonelor vulnerabile cu un mare grad de risc pe piața financiară.

Mai mult, sistemele de contabilitate utilizate în prezent oferă patronilor marilor corporații, posibilitatea măririi artificiale a activelor, cu consecințe negative asupra patrimoniului acestora. La începutul lunii mai 2005 American International Group (A.I.G.), cel mai mare grup de asigurări din lume, anunța că îşi va rectifica conturile pentru ultimii cinci ani, reducându-le valoarea cu 2,7 miliarde de dolari, întrucât a „descoperit înregistrări neadecvate în contabilitate cu ocazia tranzacției cu firma de reasigurare General Re în anul 2000". Această tranzacție a permis A.I.G. să îşi majoreze veniturile într-o perioadă în care piața era perturbată de datoriile asigurătorului. Ancheta condusă de procurorul general vizează însuşirea ilegală de către A.I.G. a zeci de milioane de dolari anual prin contabilizarea incorectă a primelor colectate prin polițele de compensații acordate. Cazuri de fraude financiare, evaziuni fiscale şi corupție sunt investigate în prezent în Germania, Franța, Marea Britanie şi S.U.A., confirmând o mai veche concluzie formulată în luna decembrie 2005, de către firma de audit Pricewaterhouse Coopers, care se referea la faptul că 45% din companiile lumii au fost afectate de fraude realizate, în principal, de proprii angajați. Studiul realizat de compania de consultanță arată că mărimea companiei este direct proporțională cu posibilitatea ca aceasta să fie victima unei fraude. în timp ce doar 36% dintre companiile mici au raportat o fraudă în ultimii doi ani, 62%, din grupurile mari au fost afectate de activități frauduloase. În plus, marile corporații au detectat un număr mai mare de infracțiuni economice decât în anii anteriori. Explicația este, în opinia analiştilor simplă: cu cât organizația este mai mare şi mai complexă, cu atât este mai mare împărțirea responsabilităților şi cu atât se cunosc mai puțin angajații. În marile companii, fraudatorii consideră că săvârşesc infracțiuni fără victime, fiind mult mai puțin preocupați şi îngrijorați de impactul financiar pe care acestea l-ar avea asupra patronilor. Statisticile arată că nici o industrie nu este imună la riscul unei fraude. De exemplu, sectorul serviciilor financiare şi bancare a dominat întotdeauna

prima poziție în sondajele efectuate în ceea ce privește numărul de fraude raportate. Datorită numărului mare de active disponibile şi complexității tranzacțiilor, industria financiară şi cea bancară este o țintă sigură pentru amatorii de fraude care îşi construiesc şi pun în aplicare scheme de fraudare sofisticate, dificil de detectat chiar de către sistemele, la fel de sofisticate, de management al riscului pe care le-au implementat firmele de servicii financiare. Studiul la care facem referire evidențiază faptul că cel mai mare număr de fraude s-a înregistrat prin înstrăinarea activelor (62%) şi prin pretenții false (47%) fapte ilegale cel mai uşor de detectat pentru că implică furtul unor bunuri cu valoare definită.

Daunele financiare pe care le înregistrează companiile reprezintă doar vârful aisbergului. Daunele colaterale pot fi substanțiale şi foarte dificil de cuantificat. Semnificativ este faptul că peste 40% dintre respondenți au raportat o afectare negativă deosebită a brandului sau a reputației, o scădere a moralului angajaților şi afectarea relațiilor de afaceri. Din experiența a jumătate din companiile chestionate cei care realizează fraude fac parte din angajații proprii, pentru că aceştia dispun de cunoştințe despre modul în care operează compania, cunosc foarte bine punctele tari şi cele slabe ale acesteia.

Cea mai importantă preocupare a marilor companii vizează dezvoltarea sistemelor de control intern şi de management al riscului. Autoprotecția, reprezintă astăzi cuvântul de ordine al fiecărei companii. Conceptul de autoprotecție are în vedere, ca metodă de prevenire a fraudelor, afinitatea angajaților față de companie. Este tot mai agreată ideea că afinitatea angajaților față de companie şi brandul său reprezintă o strategie eficientă de prevenire a fraudelor. O asemenea atitudine a liderilor de companii explică strategiile de stimulare financiară a angajaților cu funcții de conducere, analiză, control şi supraveghere, precum şi a simplilor funcționari. La jumătatea lunii noiembrie 2007, cele mai mari bănci de pe Wall Street, deşi anunțau pierderi totale cifrate la 74 miliarde de dolari, au stabilit să plătească bonusuri de 38 miliarde de dolari celor 186.000 de angajați ai Morgan Stanley, Merrill Lynch, Lehman Brothers, Goldman Sach şi Bear Stearns, echivalentul a 201.500 dolari pe persoană. în mod firesc, băncile menționate alocă circa 50% din veniturile lor pentru plata salariilor, a beneficiilor şi a bonusurilor.

Pricewaterhouse-Coopers a realizat portretul robot al celui care este cel mai predispus la fraudă. Acesta este, în 87 % bărbat, cu vârsta tuprinsă între 31 şi 40 de ani (38%) şi cu un nivel de educație peste mediu (52%). În peste 23% din fraude autorii provin din rândul personalului managementului superior, care se folosesc de

autoritatea lor pentru a se sustrage de la controalele menite să identifice fraudele.

Faptul că fraudele au fost detectate întâmplător în peste 30% din cazuri este îngrijorător şi probează capacitatea redusă a sistemelor de control de a identifica fraudele.

Cel mai recent studiu realizat asupra criminalității afacerilor aparține Pricewaterhous-Coopers şi este intitulat: ***„Studiul global asupra infracționalității economice"***, publicat în luna noiembrie 2007. Principalele concluzii fixate în acest studiu sunt:

- **la nivel mondial,** 43% din companiile chestionate (în total 5400 companii din 40 de țări) au fost victime ale infracțiunilor economice în ultimii doi ani. în România cifra este uşor mai scăzută, 36% reprezentând o diminuare cu 8% comparativ cu cifra din precedentul sondaj efectuat în anul 2005;

- **însuşirea necuvenită de active** continuă să fie cel mai răspândit tip de infracțiune economică;

- **criminalitatea economică** i-a costat pe participanții la sondajul de opinie din România 13,7 milioane de dolari, aproape dublu față de anul 2005; deşi **majoritatea celor mai grave infracțiuni economice** pe care le-au declarat respondenții români în ultimii doi ani, au fost săvârşite de entități externe, ca de exemplu, clienți şi parteneri de afaceri, o proporție tot mai mare a fost săvârşită de persoane din interiorul companiei (19,4% în 2007 comparativ cu 13% în 2005. Aproape 50% dintre făptuitori fac parte din conducerea companiilor româneşti);

- **factorii care generează comportamentul infracțional** sunt: necesitatea menținerii unui stil de viață costisitor, un prag scăzut de rezistență la tentația de a frauda şi lipsa unui sistem de valori sau neconştientizarea noțiunii de faptă ilegală;

- **metodele de depistare a fraudelor** sunt: depistarea întâmplătoare şi depistarea prin controale şi sisteme de management al riscului.

Aproape jumătate din cele mai grave cazuri de infracționalitate economică raportate în România au fost inițial depistate din întâmplare, accidental sau datorită unor indicii interne sau externe;

- un **program antifraudă eficace** trebuie să cuprindă, în opinia respondenților, o strategie coerentă de control adecvat actualizată permanent, cuplată cu sistemul de detecție a operațiunilor atipice şi comportamentelor deviante ale personalului precum şi implementarea unui cod etic bine înțeles şi asumat;

- **peste 79% dintre companiile româneşti** care au fost victime ale infracțiunilor economice în ultimii doi ani (2005-2007) ştiu sau cred că o entitate din exteriorul societății a jucat un rol în fraudă;

- **rezultatele studiului la nivel global** indică faptul că toate controalele implementate nu sunt suficiente pentru a diminua riscul criminalității economice. Acestea trebuie să se bazeze pe o cultură organizațională care vine în sprijinul acestor controale cu ghiduri clare de natură etică, un mesaj adecvat la vârful organizației şi acțiuni ce demonstrează că orice făptuitor, indiferent de poziția deținută în ierailiia companiei, va suporta sancțiunile legale.

Nr. 1 / 2008
REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

FACTORII CARE FAVORIZEAZĂ APARIȚIA ŞI PROLIFERAREA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE

Cms. şef dr. ***ION GHERGHIȚĂ***
Directorul Centrului de Studii Postuniversitare,
Membru IPA REGIUNEA 17

Crimes are a daily reality whose seriousness is given by the prejudices caused to the human and material values of the civil society as a whole, and by the force with which they can penetrate and alter the economic, social and political climate, affecting not only the law order but, in extremis, even the national being.

Argument.

Orice etapă din istoria omenirii este caracterizată de elemente ce constituie progresul, dar este însoțită şi de aspecte negative, care parazitează eforturile de emancipare şi ameliorare a condițiilor de trai. Cel mai amplu fenomen nociv în acest sens îl constituie crima organizată. Urmărind evoluția acesteia, constatăm faptul că inteligența umană este foarte imaginativă în rău ca şi în bine. Orice pas înainte făcut de către societate este însoțit de către unul al grupărilor ce urmăresc câştigul material pe căi ilegale.

Articolul de față, prezintă cauzele acestui fenomen, constatând faptul că ele sunt diverse pentru fiecare palier al societății: economic, politic, social, demografic, socio-cultural. Nu există comunitate sau națiune predispusă la crima organizată, fenomenul ținând de nivelul de dezvoltare al societății de regimul politic existent, de relațiile sociale şi de capacitatea de reacție ale instituțiilor abilitate.

Faptul că flagelul crimei organizate nu este specific doar unei societăți anume este dovedit şi de existența unei strategii la nivel mondial de combatere a sa. Există instituții care urmăresc prevenirea şi combaterea crimei organizate la nivel internațional, întrucât acest fenomen depăşeşte granițele oricărui stat. Acest fapt a căpătat astăzi amploare şi datorită apariției mijloacelor de comunicare moderne care stau şi la dispoziția celor ce urmăresc realizarea câştigurilor pe căi ilegale. De asemenea, liberalizarea circulației persoanelor şi a capitalurilor în condițiile globalizării sunt fenomene ce facilitează acțiunile de crimă organizată. De aceea, societate actuală trebuie să fie pregătită să facă față acestor fenomene.

Combaterea criminalității organizate nu este obligația doar a unor societăți unde aceasta se situează la cote alarmante

(ex.societățile aflate în tranziție sau la cel cu un grad mai redus de dezvoltare economică şi de eficacitate instituțională), ci este responsabilitatea tuturor. De aceea, organismele internaționale au pus la punct strategii comune de combatere a oricăror acțiuni de criminalitate organizată.

Strategiile la nivel mondial trebuie susținute de strategii la nivel național, întrucât fenomenul crimei organizate este un atac la siguranța națională. Ca orice stat care şi-a asumat regimul democratic, cu tot ceea ce presupune el, inclusiv cu crearea unei economii de piață, şi România are o strategie de combatere a criminalității organizate ce vine în întâmpinarea strategiei Organizației Națiunilor Unite elaborată în acest sens, ea vizând în primul rând eficientizarea acțiunilor instituțiilor abilitate pentru prevenirea şi combaterea criminalității organizate, şi aduce unele precizări conceptuale.

Ordinea şi liniştea publică din majoritatea oraşelor lumii sunt afectate de existența şi dezvoltarea *bandelor criminale stradale,* unele deosebit de virulente şi periculoase, având deja o tradiție, altele mai moderate sau în stadiu incipient, în funcție şi de eficacitatea ripostei organelor de poliție, a autorităților statale şi comunitare, cu responsabilitate în domeniu, precum şi a existenței legislative.

Cantonate în stradă, cu un scop mai mult sau mai puțin definit, cu o structură organizatorică de la simplu la complex, bandele criminale se deosebesc de organizațiile de tip mafiot sau cele compatibile cu crima organizată, deşi în anumite cazuri activitatea lor îmbracă forme similare celor practicate de acestea.

Aderarea la bandele criminale stradale se realizează adesea din spirit de teribilism, pentru „distracții", ca urmare a unor idei extremiste (rasiste) şi uneori pentru obținerea unor avantaje materiale. Realizarea de profituri materiale reprezintă un scop definit, îndeosebi în situațiile în care bandele criminale sunt înființate sau manipulate de către organizații de tip mafiot.

Majoritatea membrilor bandelor criminale aderă la acestea în mod voluntar, însă, în multe cazuri, sunt obligați prin acțiuni de şantaj, amenințare şi intimidare. Astfel, pentru atragerea de noi membrii, unele bande criminale se folosesc de femei care, prin „farmecul" lor seduc pe cei vizați şi-i determină să ia parte la unele activități infracționale, realizând compromiterea lor. Odată prinse în această plasă infracțională, victimele unor astfel de acțiuni sunt şantajate, amenințate şi obligate să

„joace" după regulile bandei criminale.

Membrii bandelor criminale sunt solidari, loiali, circumspecți față de străini, supuși normelor de conduită impuse de șefi. Bandele criminale au anumite însemne distinctive, iar membrii acestora se identifică, adesea, prin tatuajele de pe corp.

În gama activităților infracționale ale bandelor criminale stradale se înregistrează cel mai frecvent: furturile din locuințe, de și din autoturisme, tâlhăriile, micul trafic de droguri (stradal), violurile, omuciderile etc.. În cazul bandelor criminale dirijate de către organizațiile de tip mafiot, activitatea lor infracțională prezintă un grad de periculozitate socială mult mai mare.

De menționat și faptul că bandele criminale cu sediul în stradă, au legături strânse cu cele constituite în închisori, precum și cu membrii lor aflați în detenție, pe care-i țin permanent sub observație, îi sprijină la nevoie, îi folosesc pentru realizarea de contacte cu alți infractori în condițiile menționate sau pentru „pedepsirea" unor rivali sau trădători.

Tâlhăria cu mână armată și „convingerea" victimelor prin intimidare de a nu se adresa poliției și de a nu se prezenta ca martori în instanță, reprezintă una din modalitățile de acțiune ale acestor bande. Totodată, unele sunt folosite de clanurile mafiote, în scopul asigurării unui corp de protecție pentru activitățile de droguri desfășurate de acestea.

Considerând poliția ca o „bandă rivală" care profită de slăbiciunile adversarei, aceste bande se documentează asupra ultimelor tehnici de supraveghere pe plan mondial, adesea înainte ca poliția să le folosească, uzitează coduri pentru convorbirile pe teme infracționale, dezafectează liniile telefonice ale poliției în zonele în care acționează sunt preocupate în permanență de cunoașterea legii, sens în care au avocați plătiți.

Pentru a evita infiltrarea agenților poliției, în activitățile de curierat cu droguri nu se folosesc decât persoane cunoscute sau care pot fi identificate de parteneri după fotografii.

Deși unele bande criminale stradale au deja o tradiție de câteva decenii și și-au extins activitatea infracțională și peste granițele țării lor în care s-au format, acestea nu pot fi asimilate organizațiilor de tip mafiot sau celor compatibile cu crima organizată, existând mari deosebiri din punct de vedere organizatoric, al metodelor și mijloacelor de acțiune, al scopului urmărit și al gradului de periculozitate socială.

Am prezentat câteva considerente asupra existenței și activităților bandelor criminale stradale în ideea desprinderii unor similitudini cu cele din țara noastră, precum și pentru a realiza o mai corectă delimitare și surprindere a acțiunilor crimei organizate, nefiind puține cazurile în care, nu se face

distincția necesară între criminalitatea tradițională şi cea organizată.

În spațiul asociațiilor criminale regăsim crima organizată, care reprezintă anumite „organizații criminale" formale şi informale, alcătuite din adevărați profesionişti ai crimei, care desfăşoară o serie de activități ilicite, conspirative şi continue, în scopul obținerii de profituri maximale, practicând traficul de arme şi droguri, mituirea funcționarilor guvernamentali, răpiri şi sechestrări de persoane, extorcare, cămătă şi evaziune fiscală.

Organizațiile criminale reprezintă modele stabile de interacțiune între anumiți indivizi, funcționând pe baza identității de interese, scopuri şi atitudini ale membrilor ce le compun. Aceste organizații se caracterizează printr-o pronunțată specializare şi profesionalizare a membrilor lor într-o anumită ramură criminală (trafic de droguri, prostituție, jocuri de noroc, afaceri bancare, gestionare de bunuri, societăți şi companii de asigurare etc.). orice organizație criminală presupune existența unei funcții de „corupător", care are misiunea de a mitui, corupe, şantaja sau intimida pe demnitarii politici, funcționarii publici, persoane din poliție şi justiție.

În ceea ce priveşte crima organizată în țara noastră s-au dezvoltat factori socio-economici şi criminogeni care stimulează tendințele evidente de racordare rapidă a acesteia la procesul de globalizare şi internaționalizare.

Ca oriunde în lume şi în România obiectivele crimei organizate sunt pe termen lung vizând atât planul economico-social, cât şi cel politic, pentru obținerea profitului şi al puterii.

Sintetizând, globalizarea piețelor, valurile masive de imigranți, tendința de obținere a prosperității peste noapte, în contextul unei legislații, insuficient articulată şi lacunară, tranziția anevoioasă spre economia de piață, împreună cu diferite disfuncționalități din sistemul social, au fost şi sunt tot atâția factori favorizanți pentru menținerea şi răspândirea crimei organizate.

Căutarea unor metode de abordare a criminalității organizate şi stabilirea strategiei viabile pentru combaterea şi prevenirea fenomenului trebuie să aibă ca punct de plecare cercetarea rădăcinilor, a factorilor care l-au cauzat. Nivelul pe care l-a atins crima organizată în prezent este rezultatul acțiunii simultane a mai multor factori, de naturi diferite.

1. Factori politici

Dintre factorii de acest tip şi cei care au generat astfel de efecte pot fi menționați:

a. *Căderea regimurilor totalitare* din țările fostului bloc comun ce a generat un vid politic, legislativ, social şi economic, constituind un teren propice dezvoltării criminalității organizate, prin lipsa pârghiilor

care să controleze şi să ghideze tranziţia spre o societate democratică.

b. *Creşterea posibilităţilor de deplasare dintr-o ţară în alta,* ca urmare a politicii de deschidere a frontierelor, a slăbirii şi chiar a desfiinţării controalelor vamale, a constituit un alt factor de proliferare a actelor de crimă organizată. Acest lucru a permis deplasarea dintr-o ţară în alta a unor elemente criminale sau grupuri de infractori, prilej cu care infractori necunoscuţi au pătruns pe teritoriul unor ţări aducând cu ei activităţi criminale noi şi punând bazele unor reţele criminale transnaţionale.

Desfiinţarea graniţelor interne şi fantastica amploare înregistrată de tehnologia informaţională au adus beneficii incontestabile însă, nu numai cetăţenii cinstiţi s-au folosit de aceste oportunităţi, ci îndeosebi elementele criminale.

Crima organizată nu şi-a făcut nici o problemă din a acţiona dincolo de ceea ce, până nu demult, erau considerate drept graniţe naţionale, **exploatând regimul de liberă circulaţie a mărfurilor, mijloacelor financiare şi a persoanelor**. Inovaţiile majore, precum INTERNETUL şi serviciile electronice financiare, transformă tot mai mult practicile din lumea afacerilor, oferind, totodată, posibilitatea de a fi folosite şi ca mijloace facile pentru comiterea unor infracţiuni sau pentru transferarea sau spălarea profiturilor ilegal obţinute.

c. *Dezvoltarea unor conflicte militare în anumite regiuni ale lumii* – luptele de gherilă, revoltele, terorismului internaţional şi proliferarea grupărilor ideologice sau extremiste au condus la creşterea semnificativă a cererii şi implicit a traficului ilegal de arme de foc. Zonele în care au loc conflictele militare reprezintă un adevărat paradis pentru grupările de crimă organizată datorită potenţialului uriaş pentru alte tipuri de activităţi ilegale precum traficul de persoane (atât trafic de imigranţi, refugiaţi, cât şi trafic de fiinţe umane în vederea prostituţiei) şi deturnarea transporturilor cu ajutoare umanitare destinate refugiaţilor. Haosul politic, legislativ sau militar din aceste zone facilitează traficul cu droguri sau cu alte bunuri de contrabandă precum şi exportarea unor capitaluri uriaşe în conturi sigure din zone considerate paradis fiscal.

Exemplificând conflictul armat din IUGOSLAVIA, putem spune că a acţionat ca un catalizator asupra grupărilor criminale creând ameninţări colective ce îşi au originile în:

- traficul de heroină practicat de grupările criminale albaneze, cu impact din ce în ce mai mare

asupra țărilor scandinave şi a piețelor de desfacere din Germania, Austria şi Italia;
- traficul de droguri în general cât şi contrabanda cu țigări care afectează Suedia;
- implicarea anticipată a grupurilor de albanezi în traficul cu heroină pe teritoriul Regatului Unit;
- imigrarea ilegală şi traficul de persoane în Austria şi Germania şi creşterea anticipată a impactului asupra Suediei şi Danemarcei;
- potențiala proliferare a armelor de foc din cauza contrabandei din diversele state membre şi indicatorii preliminari despre legăturile cu grupările teroriste din Italia;
- tendința acestor grupări criminale de a diversifica activitățile criminale şi de a se angrena în diverse activități colaterale pe termen lung cât şi niveluri excepționale ale violenței manifestate pe parcursul acestor acțiuni;
- lipsa generală de informații privind strângerea şi folosirea veniturilor ilegale;
- înclinația crescândă spre folosirea violenței extreme, deseori ca primă soluție folosită de grupările albaneze în diversele state membre pentru obținerea supremației în una sau mai multe domenii ale criminalității organizate.

d. În fostele state comuniste, schimbarea regimurilor politice a adus oprobriul, atât din partea noii puteri cât şi din partea societății, față de fostele instrumente de menținere a ordinii interne şi a securității. În multe țări, *foşti membri ai serviciilor secrete, armatei sau poliției în perioada totalitară, au căzut în dizgrație şi au fost exilați de pe scena militară şi politică, fapt ce a dus la integrarea lor în grupări criminale organizate,* unde şi-au folosit aptitudinile, informațiile deținute şi sistemul de relații în scopul obținerii de profituri frauduloase.

e. Perioada postcomunistă a adus cu ea o serie de *schimbări privind legislația* ce au generat alternări rapide şi continue de optică determinate de modificările intervenite în conducerea politică a țării. Acest lucru a creat unele situații de ambiguitate, precum reglementarea diferitelor aspecte prin mai multe legi, unele aflate în neconcordanță cu celelalte şi schimbări dese ale prevederilor legale, ceea ce a permis grupărilor de crimă organizată să jongleze cu sistemul legislativ în favoarea propriilor interese.

f. Susținerea prin alocarea de fonduri sub diferite forme a campaniilor electorale din unele state, în special din perioada de tranziție de structuri ale crimei organizate. în schimbul unor favoruri ulterioare, grupările criminale organizate investesc sume importante de bani în

candidaţi electorali capabili să le susţină şi să le asigure realizarea scopurilor pe care le urmăresc.

g. Conflictele armate din anumite zone geografice, dar şi diminuarea autorităţii statului în anumite ţări din fostul bloc comunist, au *slăbit controlul asupra arsenalelor* acestor naţiuni. Astfel, s-a creat premisa pentru devalizarea arsenalelor, părţi semnificative ajungând pe piaţa neagră a armelor. Este cazul Albaniei sau al Rusiei de unde, cantităţi mari de arme, în special arme mici, uşoare, au dispărut, ajungând ulterior pe piaţa neagră la preţuri derizorii.

Toţi aceşti factori de natură politică au favorizat şi favorizează în continuare actele de crimă organizată, fapt ce impune intervenţia fermă a autorităţilor statale, pentru instaurarea unor regimuri politice stabile care să promoveze poliţii legislative descurajante pentru „capii" filierelor internaţionale de crimă organizată.

2. Factori economici

Întrucât crima organizată urmăreşte în primul rând obţinerea de profituri, acţionând, deci, pe o piaţă subterană este de la sine înţeles faptul că la dezvoltarea ei contribuie şi o serie de factori economici.

a. *Criza economică ce a urmat căderii regimurilor comuniste* în Europa Centrală şi de Est a avut efecte negative puternice în ţările nepregătite pentru impactul cu economia de piaţă. Tranziţia a determinat o serie de efecte economice cu implicaţii asupra bunăstării populaţiei: inflaţie, creştere necontrolată a preţurilor, şomaj de masă etc..

Pauperizarea unei pături largi a populaţiei a constituit o premisă pentru proliferarea infracţionalităţii organizate, în rândul acestei categorii numărându-se mulţi recruţi ai grupărilor de crimă organizată precum şi numeroşi clienţi pentru produsele traficate de crima organizată.

b. *Resursele economico – financiare destinate creării operaţionalizării sau funcţionării la parametrii normali a organismelor şi instituţiilor juridice, legislative şi poliţieneşti implicate în prevenirea şi combaterea infracţionalităţii organizate sunt, în multe dintre statele în tranziţie sub limita necesară.* Sumele mici alocate din bugetele secătuite pentru funcţionarea acestor instituţii determină o diminuare a capacităţii acestor organisme în prevenirea şi combaterea criminalităţii organizate.

c. Odată cu tranziţia la economia de piaţă a fost demarat procesul de privatizare a instituţiilor aflate în proprietatea statului, care a constituit o oportunitate majoră pentru crima organizată. Corupţia funcţionarilor şi legislaţia neclară sunt factori primordiali care au permis achiziţionarea şi controlul

grupărilor de crimă organizată asupra unor instituții. În Rusia se estimează că circa 50.000 de instituții se află sub controlul crimei organizate, incluzând foste întreprinderi de stat, bănci şi structuri comerciale.

d. Sumele obținute din activitățile ilegale ce stau la baza formării şi dezvoltarea economiei subterane, oferă grupărilor de crimă organizată *posibilitățile tehnice şi materiale* necesare dezvoltării afacerilor lor profitabile. Adesea, aceste posibilități sunt cu mulți paşi înaintea celor de care dispun forțele angrenate în combaterea lor. Dotările instituțiilor abilitate cu aplicarea legii în ceea ce priveşte tehnica de calcul, aparatura de supraveghere sau parcul auto sunt mult sub nivelul cerințelor privind combaterea infracționalității. Decalajul este cu atât mai puternic cu cât grupările de crimă organizată au acces, datorită puterii financiare, la cele mai avangardiste mijloace de comunicare sau dotări tehnice, avans ce poate fi decisiv în războiul dintre cele două tabere, înclinând balanța în favoarea infractorilor. Sumele de care dispun permit grupărilor criminale să-şi angajeze experți de cel mai înalt nivel: avocați, contabili, consultanți financiar-bancari. Cunoştințele acestora sunt folosite în operațiuni de evaziune fiscală sau în operațiunea de spălare a banilor.

e. *Fenomenul globalizării,* crearea unor sisteme financiare şi comerciale mondiale, a unor rețele globale, constituie un factor major în dezvoltarea rețelelor de crimă organizată transnaționale. Acestea din urmă s-au folosit de avantajele globalizării (libera circulație a capitalurilor, a forței de muncă, zonele libere de comerț, slăbirea controalelor vamale, sistemele financiar-bancare internaționale) în scopuri ilicite pentru a-şi întări puterea financiară şi de influență.

f. Economia subterană, cu formele sale incipiente din perioada comunistă, a luat amploare în perioada de tranziție. Grupările de crimă organizată au fructificat şi au dezvoltat rețelele create anterior, folosindu-le atât pe piața neagră (a bunurilor complet ilicite) precum şi pe piața gri (a bunurilor şi serviciilor aflate la concurență cu cele de pe piața legală), în scopul obținerii de profituri.

g. *Fondurile uriaşe* pe care îşi permite să le manipuleze crima organizată i-au permis acesteia *să intre ca un jucător important pe piața afacerilor legale,* prin achiziționarea unor organizații din sfera legală, mai ales din domenii cheie (sector bancar, telecomunicații, industria farmaceutică, producție de materii prime strategice), care să le ofere avantaje pe piață. Acest lucru le permite amplificarea

fondurilor deținute, posibilitatea spălării banilor, deținerea poziției de monopol în anumite sectoare, cu consecințele care derivă din această poziție în ceea ce priveşte posibilitatea de influență a sferelor controlate.

h. *Evoluțiile tehnologice* în ritm exponențial (folosirea pe scară largă a cardurilor, sistemele financiare on-line, comerțul prin Internet, dezvoltarea echipamentelor de telecomunicații, a tehnologiilor de criptare a datelor, creşterea pieței de valori pe care se tranzicționează ultrarapid şi simplu titluri de valoare, contracte sau bunuri) au creat premisele şi instrumentele pentru activități de crimă organizată precum spălarea banilor, manipularea prețurilor bursiere, fraudele cibernetice.

i. *Legea secretului bancar şi țările cu statut de paradis fiscal* sunt aliații grupărilor criminale organizate în operațiunile de spălare a banilor.

În ultimii ani, crima organizată transfrontalieră, caută cu asiduitate să-şi plaseze afacerile şi produsul financiar al acestor în aşa-numitele „paradisuri fiscale".

Într-un articol publicat în revista „Barron's Weckey", sub titlul: „Unde se ascund banii fierbinți – paradisurile fiscale apar în întreaga lume", transformarea statului Panama într-un centru financiar internațional este descrisă astfel: „O țară săracă, care nu are prea multe de oferit, în afară de caniculă, umiditate şi un canal, a dobândit o industrie nouă, devenind un antrepozit de bani din străinătate. Azi, cu o populație de 1,8 milioane de locuitori, Panama se poate lăuda cu depuneri bancare de 38 miliarde dolari. Ea dispune de nu mai puțin de 3.000 avocați".

Poate cea mai proeminentă şi mai rapid înfloritoare țară dintre paradisurile fiscale mai noi este Cayman. Dintr-o țară a cărei populație era alcătuită, la începuturile ei, din pirați, naufragiați şi datornici, Insulele Cayman au devenit unul dintre cele mai importante paradisuri fiscale din lume. Azi, cele 18.000 de corporații înregistrate aici, depăşesc ca număr populația, prin conturile băncilor de aici trecând anual peste 10 miliarde dolari.

j. *Dezvoltarea industrială* a creat, în paralel, problema eliminării deşeurilor de risc, inclusiv a celor radioactive, operațiune care s-a transformat într-o oportunitate pentru grupările de crimă organizată. Acestea au transformat în sursă de fonduri ilegale traficul cu astfel de deşeuri.

3. Factori sociali

Tranziția de la economia centralizată la economia de piață, fenomen însoțit de schimbări sociale, atât de comportament cât şi de atitudine, constituie o altă categorie distinctă de factori generatori de crimă organizată.

Astfel, s-a înregistrat o creştere a toleranței şi a permisivității sociale, o lipsă de interes civic şi un declin al

moralității față de unele practici precum prostituția, consumul de stupefiante, încălcarea drepturilor cetățeneşti ale altor persoane, practici considerate de unii membri ai societății ca expresie a „libertății" mult aşteptate. Această schimbare de atitudine a uşurat eforturile crimei organizate de dezvoltare a activităților sale ilegale. Printre factorii sociali care au favorizat şi favorizează dezvoltarea crimei organizate se numără:

a. *Frica* pe care o diseminează elementele criminale organizate determină o lipsă de reacție a populației vizavi de infracționalitate, ceea ce are implicații asupra proliferării criminalității. Oameni de afaceri sau alte categorii de persoane preferă, spre exemplu, să plătească grupărilor de crimă organizată taxe de protecție decât să colaboreze cu organele de poliție şi judiciare şi să depună mărturie în procesele intentate grupărilor criminale. Reținerile pe care le au de a colabora cu instituțiile statului sunt cauzate de frica față de repercusiunile ce ar putea să le sufere, atât ei cât şi membrii familiilor lor, din partea grupărilor de crimă organizată.
b. O altă consecință a procesului de tranziție la economia de piață o constituie *breşele create în sistemul social de asigurare a sănătății sau în cel educațional.* Carențele de natură socială din cadrul acestor sectoare vitale au limitat accesul la servicii privind sănătatea persoanelor şi au determinat scăderea nivelului de educație al unor categorii de populație. Victimele sunt în special tineri care au alunecat pe tărâmul delincvenței devenind membri ai unor grupări de crimă organizată, clienți sau intermediari în traficul de droguri sau de alte produse ilegale ori victime ale traficului de ființe umane.
c. Numeroase persoane, multe din țările foste comuniste, au încercat să scape de spectru sărăciei din țările lor de origine şi să-şi îmbunătățească condițiile de viață încercând să-şi croiască un nou destin peste hotarele țării. Dorința lor de a avea o viață mai bună este exploatată de grupările de crimă organizată, care şi-au dezvoltat rețele specializate pentru traficul de persoane. *Valurile de imigranți clandestini* au constituit materia primă ideală pentru traficul de carne vie în vederea prostituției sau sclaviei, traficului de organe, adopțiilor ilegale, precum şi o sursă de venituri importante rezultate din transportul ilegal peste graniță.

4. Factori demografici

Se impun a fi menționați şi factorii demografici, categorie în care se înscriu:

a. Fluxurile masive de refugiați şi de imigranți din perioada postbelică şi de după căderea cortinei de fier care au determinat schimbări importante în structura demografică a unor

state, crescând ponderea unor minorități. Valurile migraționiste au creat un potențial important pentru criminalitatea organizată mai întâi prin faptul că au fost create nuclee etnice care au reprezentat punctul de plecare al unor organizații criminale. Apoi, prin intermediul acestor valori de imigranți, au intrat în țările de destinație infractori periculoşi şi au fost aduse noi practici şi dezvoltate noi activități criminale.

b. *Gradul mare de urbanizare al populației mondiale,* cu perspectiva unei creşteri viitoare, reprezintă un factor de proliferare a criminalității, inclusiv a celei organizate. potențialul criminogen al marilor oraşe este dat de urbanizarea excesivă combinată cu sărăcia populației din anumite cartiere. Aceste zone sunt caracterizate prin şomaj la cote înalte, lipsa educației şcolare, condiții precare de cazare şi igienă, densitate foarte mare a populației, un mediu propice pentru delincvență, mai ales juvenilă, vulnerabilitate la exploatarea de către crima organizată. În aceste arii demografice sunt concentrate grupări minoritare care se pot transforma în nuclee ale unor grupări de crimă organizată. Zonele, supranumite şi „jungle de beton", sunt închise intruşilor, celor de altă etnie sau culoare şi sunt locul de naştere al unor bande periculoase formate din tineri, caracterizate printr-un grad mare de violență. Este un mediu ideal în care grupările de crimă organizată îşi găsesc noi recruți sau viitoare victime.

5. Factori culturali şi educaționali

Amplificarea fenomenului de crimă organizată a fost favorizat şi de factorii de natură culturală şi educațională printre care identificăm:

a. *Explozia cunoscută de mass-media* – ultimele decenii au oferit populației un acces larg la o serie de informații privind infracționalitatea. emisiunile de ştiri, documentarele, programele de divertisment prezintă adesea în detaliu o serie de fapte cu caracter infracțional, adesea de o violență extremă. Astfel, infractori sau tineri aflați în derivă au găsit modele de inspirație în aceste informații vehiculate prin mass-media, aplicate în infracțiunile comise ulterior.

b. Instituțiile societății civile şi cele guvernamentale au dovedit în unele cazuri o *insuficientă preocupare pentru educația cetățenească*, pornită încă de pe băncile şcolii şi orientată spre prevenirea şi combaterea criminalității.

c. *Dezvoltarea Internetului ca mijloc de comunicații rapidă* reprezintă o facilitate pentru criminalii organizați. Aceştia comunică prin pagini ascunse de Internet, prin e-mail, devin mai rapizi, mai dinamici.

d. Scăderea nivelului de trai a dus la *creşterea ratei abandonului şcolar.* Astfel, tineri cu un nivel de educație redus au devenit mult mai uşor pradă pentru grupările de crimă organizată. În rândul acestora, crima organizată a găsit adepți mai uşor de convins, amatori de câştiguri rapide prin metode ilegale. Tot aici se găsesc clienți pentru produsele traficate de crima organizată, viitori traficanți şi consumatori de droguri sau viitoare obiecte ale traficului de ființe umane.

ABORDAREA CONCEPTUALĂ A FENOMENULUI CRIMEI ORGANIZATE

Lector universitar doctor ***Popescu Gheorghe***
Asistent universitar ***Cristian-Eduard Ştefan***

Having as a starting point the acceptation and the significance of the organized crime phenomenon the article is emphasizing identifies with the groups have superior social positions, whose members have public dignities, their actions being against national budgets or against the funds of international institutions and organizations. The author makes a comparative analysis between the conceptsof organized crime and crime of organization .

După conflagrațiile mondiale şi regionale de proporții, criminalitatea reprezintă cel mai serios pericol pentru omenire, pentru dezvoltarea ei democratică, economică, socială, umanitară şi pentru relațiile internaționale. Sintagma „crimă organizată" înseamnă în toată lumea un sistem bine închegat al unor comunități criminale.

Primele referiri la fenomenul crimei organizate au fost făcute în anul 1896 de către un profesor de psihologie din Chicago (SUA). În accepțiunea acestuia, crima organizată cuprinde gangsterismul (liderii bandelor criminale), marele banditism şi mafia. Încă de pe vremea lui Bonaparte erau cunoscute asociații ale răufăcătorilor şi acoliții acestora, existând chiar şi o condamnare la moarte pentru fapte de acest gen, iar Cesare Lombroso preciza că răufăcătorii practică intimidarea, activitatea lor nefiind posibilă fără un cod de conduită al asociațiilor criminale[65].

Crima organizată este o organizație nonideologică cuprinzând persoane aflate într-o interacțiune socială, organizate pe criterii ierarhice, cu cel puțin trei niveluri, ce funcționează în scopul obținerii de profit şi putere prin implicarea în săvârşirea de activități ilicite. Poziția în cadrul ierarhiei şi în activitățile funcționale de specialitate poate fi ocupată în baza unor criterii familiale sau de prietenie. Posturile nu sunt dependente de indivizii care le ocupă la un anumit moment dat, iar continuitatea este asigurată de membrii organizației, care se străduiesc să mențină organizația activă şi întreagă, pentru realizarea

[65] Jean Pradel – *Noțiunea de crimă organizată în criminologie*, referat susținut în cadrul seminarului "Lupta împotriva criminalității organizate", organizat de Şcoala Națională de Magistratură din Paris, 2007

scopurilor sale[66].

Deşi crima organizată este un fenomen cunoscut, oamenii şi-au format o idee falsă despre aceasta, parţial din cauza definiţiilor neclare şi unghiurilor diferite din care s-a încercat abordarea teoretică a acestui fenomen.

Problematica definirii crimei organizate a preocupat de-a lungul timpului specialişti din domeniile economic, juridic, politic, social, reprezentanţi ai mass-media şi responsabili cu elaborarea strategiilor de prevenire şi combatere a acestui fenomen.

În literatura de specialitate[67] există un consens potrivit căruia crima organizată funcţionează ca o organizaţie cu caracter continuu şi raţional, ale cărei activităţi sunt desfăşurate în scopul obţinerii de profit, prin recurgerea la activităţi ilicite, asigurându-şi existenţa prin folosirea violenţei sau a ameninţărilor şi prin coruperea oficialilor publici pentru a menţine un grad de imunitate faţă de puterea legii.

Principala componentă esenţială a crimei organizate se reflectă în însăşi etimologia terminologiei utilizate, referindu-ne aici în special la termenul „organizată". Interacţiunea este aici un concept cheie: un simplu grup de persoane care săvârşesc un act criminal împreună nu constituie în sine un act organizat. Deducem astfel că organizarea este elementul definitoriu prin care se face diferenţa dintre crima organizată şi alte tipuri de activităţi criminale.

Sociologii au arătat faptul că anumite zone, medii, încurajează delincvenţa devenind terenuri propice pentru bande şi structuri ale crimei organizate. Acolo unde nu există alternativă, succesul şi bunăstarea traficanţilor de droguri şi a altor infractori implicaţi în activităţi criminale, constituiau modele demne de urmat pentru tineri[68]. Sursa crimei organizate îşi găseşte astfel locul în destrămarea şi proasta funcţionare a sistemului (înţelegând sistemul în ansamblul său), ceea ce a făcut ca, după schimbările survenite în fostele state totalitare, crima organizată să se dezvolte cu mare repeziciune, surclasând structurile de drept, spulberând circuitele bancare, acaparând clasa politică, reuşind să intimideze ori să copleşească sistemul represiv[69].

Ludo Block, fost ofiţer de legătură al Olandei în Rusia, în prezent profesor la Facultatea de Ştiinţe Sociale din Amsterdam, este de părere că fenomenul crimei organizate este deopotrivă un sistem

---

[66] Howard Abadinsky – *Organized crime, 4th edition*, Chicago, 1994, pag.6

[67] Jay Albanese – *The causes of organized crime: do criminals organize around opportunities for crime or do criminal opportunities create new offenders?*, Journal of Contemporary Criminal Justice nr.16(4)/2000, pag.411

[68] F.Alder şi colectiv – *Criminologia, Ediţia a II-a*, Editura MacGrew N.J.All., SUA, 1995, pag.304

[69] Damian Miclea – *Cunoaşterea crimei organizate*, Editura Pygmalion, Ploieşti, 2001, pag.13

social şi o lume socială. Sistemul este compus din relaţiile care unesc din acelaşi punct de vedere infractorii, politicienii, oamenii legii şi diverşii întreprinzători. În acelaşi sens, alţi autori[70], referindu-se la crima organizată, consideră că aceasta ocupă prin definiţie o poziţie într-un sistem social, o organizaţie care a fost în mod raţional concepută pentru a maximiza profiturile prin desfăşurarea unor activităţi ilicite şi prin oferirea de bunuri interzise prin lege, produse şi servicii a căror cerere este satisfăcută de membrii societăţii în care organizaţia se află.

Într-un studiu al criminalităţii speciale întocmit în anul 1953 de Comisia Californiei împotriva crimei organizate, se arată următoarele: *"Crima organizată este o tehnică a violenţei, intimidării şi a corupţiei, care în absenţa unei activităţi eficiente a legii poate fi cu succes aplicată, de cei care sunt suficient de lipsiţi de scrupule, în orice afacere sau industrie care produce profituri ridicate. Motivul esenţial este întotdeauna constituit de asigurarea şi menţinerea monopolului în anumite sectoare de activitate care vor aduce profituri ridicate. Uneori activitatea principală este ilegală. În alte cazuri, activitatea principală este aparent una legală, caracterul ilicit fiind dat de acceptarea violenţei şi a corupţiei."*

Biroul Federal de Investigaţii (FBI) defineşte crima organizată ca fiind orice grup care are o structură formalizată şi al cărui principal obiectiv este obţinerea de venituri prin desfăşurarea de activităţi ilegale. Asemenea grupuri îşi menţin poziţia prin folosirea violenţei sau a ameninţărilor, coruperea oficialilor publici, intimidări şi, în general, au un impact puternic asupra persoanelor din localitatea, regiunea sau ţara în care acţionează.

James Finckenauer, profesor doctor şi director al Centrului Informaţional al Institutului Naţional al Justiţiei din SUA, consideră că atributele organizaţiilor criminale care determină ca faptele săvârşite să fie infracţiuni de crimă organizată se referă la sofismele structură, autoidentificarea şi autoritatea reputaţiei infracţiunilor, precum şi la dimensiunile şi continuitatea lor. Aceste organizaţii criminale există în special pentru a profita de pe urma aprovizionării publicului cu bunuri şi servicii ilicite, sau aprovizionarea cu bunuri sau servicii într-o manieră ilicită. De asemenea, pot penetra economia legitimă, iar în cazul mafiei îşi pot asuma roluri cvasi-guvernamentale. Indiferent de activitatea desfăşurată, scopul organizaţiilor rămâne acelaşi – obţinerea de profituri ilicite. Membrii unei grupări de crimă organizată se pot constitui într-o familie criminală, o bandă, un cartel

[70] Cressey, Donald R. – *Theft of the nation: the structure and operations of organized crime in America*, New York: Harper, 1969

sau o rețea criminală. Aceştia pot proveni din diferite grupuri etnice sau rasiale, care însă nu prezintă importanță în definirea lor ca şi grupare de crimă organizată.

Criminologii folosesc sintagma „crimă organizată" pentru a deosebi între infractorii profesionişti şi cei amatori şi pentru a indica faptul că o activitate criminală este reprezentată de asociațiile cooperatiste între grupurile de indivizi. Astfel, orice grup organizat formal sau informal în scopul comiterii de înşelăciuni, spargeri sau furturi din magazine, jefuirii de bănci sau furtului de autoturisme reprezintă componente ale crimei organizate, indiferent dacă acționează la nivel local sau național.

În anul 1951, Comitetul Kefauver de investigare a crimei organizate, constituit la nivelul Senatului American, a relevat faptul că structura crimei organizate este mult diferită față de anii precedenți, atunci când unitățile de crimă organizată erau constituite în grupări izolate de huligani a căror activitate avea un caracter ilicit. În timp, grupările au tins spre specializarea pe anumite tipuri de infracțiuni. Profiturile mari obținute în acea perioadă, împreună cu dezvoltarea tehnologică din secolul 20 au făcut posibile apariția de grupuri mult mai mari şi mai puternice, care au acoperit un teritoriu vast. În ultimii 30 de ani, crima organizată a dobândit noi caracteristici. Cele mai periculoase grupuri criminale de astăzi nu sunt specializate într-un singur tip de infracțiuni, ele fiind implicate în multiple forme ale criminalității. Cheia succesului acestor organizații este constituită de monopolul afacerilor ilegale, întrucât monopolul asigură venituri uriaşe. Sindicatele moderne de crimă organizată au copiat într-o oarecare măsură modul de organizare utilizat de corporațiile legale.

De asemenea, într-un studiu elaborat în anul 1990 de către Secția Crimă organizată din cadrul Diviziei de Cercetări Penale a Poliției din Washington, SUA, se defineşte crima organizată ca fiind orice grupare structurată în ideea înfăptuirii unei activități infracționale conspirate şi constituite, având ca principal scop obținerea de profit[71].

O definiție amplă a crimei organizate o oferă Peter Lupsha[72]: *"Crima organizată este o activitate desfăşurată de un grup de indivizi care plănuiesc în mod conştient operațiuni, modele de interacțiune, statute şi relații, responsabilități şi care, având continuitate în timp, se angajează în acțiuni legale sau ilegale care de obicei implică volum mare de capital, colaborarea cu persoane din afara organizației, folosirea violenței sau a amenințării cu violența, coruperea oficialilor*

[71] Costică Voicu – *Banii murdari şi crima organizată*, Editura Artprint, 1995, pag.150
[72] Lupsha, Peter A. – *Networks versus networking: analysis of an organized crime group*, in: G. P. Waldo (ed.), Career Criminals, Beverly Hills, CA: Sage, 1983, pag.60-61

publici, etc. Scopul acestor activităţi este orientat în vederea obţinerii de venituri mari şi influenţă cu riscuri minime. Capitalul obţinut este în parte spălat în sectoare legitime ale economiei prin diferite operaţiuni fiscale". În opinia aceluiaşi autor, elementele conceptuale cheie ale crimei organizate sunt următoarele: interacţiunea continuă a unui grup de indivizi în timp, existenţa unor roluri bine definite în cadrul grupului, coruperea oficialilor publici, folosirea ameninţărilor şi a violenţei, acumularea de capital, influenţă şi putere, activităţi infracţionale complexe care implică planificare în perpectivă şi niveluri multiple de organizare şi execuţie, desfăşurarea activităţilor la nivel interjurisdicţional şi adesea internaţional, folosirea organizaţiilor legitime, izolarea liderilor grupului de restul membrilor implicaţi în activităţi infracţionale directe, maximizarea profiturilor prin încercări de monopolizare a pieţelor, a întreprinderilor şi a mediilor criminale.

Într-o altă opinie[73], crima organizată este reprezentată de grupările economice organizate în scopul desfăşurării de activităţi ilegale şi care, chiar şi atunci când deţin societăţi constituite în baza legii, folosesc metode interzise de lege.

Smith[74] este de părere că dificultatea definirii crimei organizate ar putea fi rezolvată foarte simplu, prin omiterea crimei organizate în sine. Acesta consideră că nu trebuie căutat răspunsul la întrebarea: „Ce este crima organizată?", ci la întrebarea: „Care sunt factorii de ordin istoric, economic, sociologic, psihologic şi chiar filozofic sau teologic care au condus la apariţia fenomenului de crimă organizată?".

Făcând abstracţie de supoziţiile clasice cu privire la criminalitatea comisă de reprezentanţi ai claselor sociale inferioare, evenimentele pe care le asociem crimei organizate au devenit conexe unor probleme economice mult mai variate. Ele reprezintă, aproape în fiecare situaţie, o prelungire a economiei legale în domenii care sunt în mod normal interzise. Durabilitatea lor derivă din aceleaşi argumente principale care stau la baza economiei de piaţă legale. Caracteristicile comportamentale care au atras atenţia asupra comiterii de infracţiuni şi mai puţin asupra producţiei reflectă dinamica economiei subterane[75].

---

[73] Sellin, Thorsten – *Organized crime as a business enterprise*, Annals of the American Academy of Political and Social Science, vol. 347/1963, pag.12-19

[74] Smith, Dwight C. – *Some things that may be more important to understand about organized crime than Cosa Nostra*, University of Florida Law Review, vol.24, nr.1/1971, pag.1

[75] Smith, Dwight C. – *Organized crime and entrepreneurship*, International Journal of Criminology and Penology, vol. 6, nr.2/1978, pag.164

Crima organizată se referă la forme instituționalizate ale activității infracționale în care se regăsesc elemente specifice organizațiilor tradiționale, dar care desfăşoară în mod sistematic activități ilegale[76].

Potrivit Raportului anual cu privire la crima organizată din Belgia (1997), crima organizată este caracterizată de următoarele particularități:

- comiterea în mod metodic de infracțiuni, separat sau colectiv, cu impact considerabil, motivate de profit sau putere;
- participarea a mai mult de două persoane care acționează împreună;
- constituirea pe o perioadă nedeterminată de timp;
- repartizarea judicioasă a sarcinilor către structuri de uz comercial, structuri care folosesc violența sau alte mijloace de intimidare, structuri care exercită influențe asupra politicului, mass-mediei, administrației publice, sferei judiciare şi a afacerilor.

Potrivit opiniei lui Alba Zaluar, profesor de antropologie la Universitatea de Stat din Rio de Janeiro (Brazilia), conceptul de crimă organizată este asociat cu mafia, făcând obiectul unor nesfârşite dezbateri avute la începutul secolului XXI: inițial s-a făcut referire la caracterul său organizat sau neorganizat şi apoi s-a pus accent pe condițiile comiterii infracțiunii sau pe grupare[77].

O altă definiție interesantă dată fenomenului crimei organizate este prezentată de Margaret Beare, Director al Centrului de Studii privind Crima Organizată şi Corupția din Canada: *„Crima organizată reprezintă un proces sau o metodă de comitere a infracțiunilor, nu un tip diferit de infracțiune. Crima organizată este o activitate continuă ce implică o conspirație infracțională cu o structură complexă, cu potențial de recurgere la corupție sau violență pentru a facilita săvârşirea de infractiuni"*[78].

Într-o altă opinie[79], infracțiunile ce privesc crima organizată sunt definite ca fiind acele fapte comise de corpuri instituționale care cuprind un număr mare de profesionişti care acționează în baza unui plan comun ce repartizează sarcini foarte precise, complexe şi metode conspirate şi care sunt guvernate de legi extrem de severe, ale căror sancțiuni includ moartea şi vătămări corporale grave ce pot fi

[76] Giddens, Anthony, Mitchell Duneier, Richard P. Appelbaum – *Introduction to Sociology*, New York: W.W. Norton, 2005

[77] Zaluar, Alba – *Violence in Rio de Janeiro: styles of leisure, drug use, and trafficking*, International Social Science Journal, nr.169/2001, pag.377

[78] Beare, Margaret – *Criminal conspiracies: Organized Crime in Canada*, Toronto: University of Toronto Press, 1996, pag.14-15

[79] El-Aboudy, Mohsen Mohamed – *The Crime of International Bribery*, Al-Ahram Center for Political and Strategic Studies (ACPSS), Strategic Papers nr.115/2002

aplicate celor care le încalcă. Grupările pun la cale comiterea infracțiunilor, care pot fi transnaționale, fiind caracterizate de obicei prin violență, coruperea anumitor oficiali şi conducători de state cu scopul de a obține mari profituri. La conducerea grupării există un singur şef căruia toți ceilalți membri îi datorează loialitate absolută necondiționată. Deseori, organizația există o perioadă de mai multe secole, societatea coexistând cu ea şi căutându-i protecția de teama brutalității sale.

În viziunea Oficiului German de Investigații (Bundeskriminalamt), crima organizată se referă la comiterea de infracțiuni determinate de obținerea de profit şi putere care, individual sau privită ca întreg, este de o importanță considerabilă şi implică mai mult de două persoane, fiecare cu sarcinile sale, care colaborează pentru o perioadă nedeterminată de timp prin folosirea unor structuri comerciale sau asemănătoare celor de afaceri, prin folosirea forței sau a altor mijloace de intimidare sau prin exercitarea influenței asupra sferei politicului, mass-mediei, administrației publice, autorităților judiciare sau sectorului de afaceri[80].

Doctrina germană[81] defineşte crima organizată astfel: *„comiterea cu intenție a unor infracțiuni în scopul obținerii de profit şi putere, de două sau mai multe persoane, ce colaborează pentru o perioadă de timp prelungită sau nedefinită, îndeplinind sarcini dinainte stabilite prin folosirea unor structuri comerciale sau similare celor de afaceri, prin folosirea violenței sau a altor mijloace de intimidare, ori prin exercitarea unor influențe asupra politicienilor, administrației publice, autorităților judiciare sau economice”.*

Jean Claude Monet, şef de departament la Institutul de Înalte Studii pentru Securitatea Internă din Franța, apreciază că *„ceea ce caracterizează cel mai bine diferența dintre delicvența individuală şi crima organizată, este faptul că strategia acțiunii individuale diferă total de strategia grupului criminal, considerat ca un ansamblu uman reperabil şi caracterizat prin diviziunea sarcinilor, ierarhizarea nivelurilor de competență, existența şi aplicarea riguroasă a procedurilor de coordonare şi control şi asigurarea circulației fluxurilor ilicite”*[82].

O caracterizare mai riguroasă, care combină trăsăturile activităților infracționale care ar intra în sfera crimei organizate (spălarea banilor, terorismul, furtul

[80] Bundeskriminalamt, Organised Crime Situation Report 2003 Federal Republic of Germany: Summary, Wiesbaden, GER: Bundeskriminalamt, 2004, pag.15

[81] Lilie Hans – *Specific offences of organized crime and german, Criminal Law* – in Revue Internationale de Droit Penal, Editura Eres, Paris, 1998, pag.142

[82] Jean Claude Monet – *Criminalitatea organizată*, Paris, 1996, pag.9

obiectelor de artă sau cultură, traficul ilicit de droguri, de arme, de persoane, deturnarea de aeronave, frauda în asigurări, etc.) este cea rezultată din criteriile propuse de Uniunea Europeană[83]:

- cooperarea între mai mult de două persoane, fiecare având sarcinile lui prestabilite, pentru o perioadă lungă sau nedeterminată;
- folosirea uneia sau mai multor forme de disciplină sau control;
- suspiciunea comiterii unor crime grave;
- impact la nivel internațional;
- utilizarea unui comportament violent sau care să servească la intimidare;
- utilizarea unor structuri comerciale sau de afaceri şi amestecul în spălarea banilor;
- exercitarea de influențe la nivel politic, în mass-media, în administrația publică, asupra autorităților de justiție, sau asupra condițiilor socio-economice;
- să se urmărească obținerea de profit sau putere.

Într-o definiție dată de Consiliul Europei, crima organizată reprezintă activitățile ilegale îndeplinite de grupuri structurate ce cuprind trei sau mai multe persoane şi există pentru o perioadă nedeterminată de timp, având scopul de a comite infracțiuni grave prin acțiuni concertate folosind intimidarea, violența, corupția şi alte mijloace pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau material.

Primele încercări de definire juridică a crimei organizate au demonstrat o preocupare evidentă din partea specialiştilor pentru a combate fenomenul prin studiul ştiințific al acestuia. Această activitate intensă a penaliştilor a căpătat amploare în ultima perioadă de timp, atât la nivel național, cât şi în plan internațional, dar nu întotdeauna au reuşite notabile pe plan legislativ. Astfel, se operează în multe state şi la nivelul unor foruri ştiințifice cu termeni cum sunt: „crima organizată" şi „organizații criminale" dar aceştia nu sunt definiți juridic, existând chiar confuzii sub aspectul delimitării lor[84].

Preocupările penaliştilor în definirea criminalității organizate s-au evidențiat şi cu prilejul Colocviului Asociației Internaționale de Drept Penal (Budapesta, septembrie 1999).
Definițiile legale şi internaționale date crimei organizate tind spre aceeaşi formă, astfel încât sintagma defineşte metodele de organizare a activităților infracționale care sunt diferite de alte comportamente infracționale. Aspectele care se evidențiază sunt violența, corupția,

[83] Valerian Cioclei – *Despre ambiguitatea conceptuală în materia criminalității organizate*, în Culegerea de materiale „Proiectul Tempus Jep", Bucureşti, 2001, pag.140-141

[84] Damian Miclea – *Cunoaşterea crimei organizate*, Editura Pygmalion, Ploieşti, 2001, pag.67

activitatea infracțională repetată şi supraordonarea grupului față de orice membru[85]. În sensul Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate, adoptată la 15 noiembrie 2000, ratificată de România prin Legea nr.565/2002, expresia „grup infracțional organizat" desemnează un grup structurat alcătuit din trei sau mai multe persoane, care există de o anumită perioadă şi acționează în înțelegere în scopul săvârşirii uneia ori mai multor infracțiuni grave sau infracțiuni prevăzute în convenție, pentru a obține, direct sau indirect, un avantaj financiar sau un alt avantaj material.

Expresia de „grup structurat" din această convenție desemnează un grup care nu s-a constitut la întâmplare pentru a comite neapărat o infracțiune şi care nu deține neapărat un anumit rol de continuitate sau de structură elaborată pentru membrii săi.

Termenul de „infracțiune gravă", în sensul aceleiaşi convenții, înseamnă un act care constituie o infracțiune pasibilă de o pedeapsă privativă de libertate al cărei maximum nu trebuie să fie mai mic de 4 ani sau o pedeapsă mai grea.

În doctrina OIPC-Interpol, prin crimă organizată, în sensul de criminalitate, se înțelege ansamblul activităților criminale desfăşurate de grupuri de infractori structurate, implicate în activități ilicite (jocuri de noroc clandestine, prostituție, trafic de persoane, de stupefiante, falsificarea şi traficul cu monedă falsă, traficul de armament, furtul şi traficul cu opere de artă etc.) care îşi investesc profiturile obținute în activități ilegale. Conform unei alte definiții formulate de OIPC-Interpol[86], crima organizată reprezintă orice asociere sau grupare de persoane care se dedau la o activitate ilicită continuă, al cărui scop principal este de a realiza profituri fără a respecta granițele naționale.

Paul Nesbit, şeful Grupului de Combatere a Crimei Organizate din cadrul OPIC-Interpol, a arătat faptul că orice grup cu o structură unitară al cărui scop principal este obținerea de venituri din activități ilegale prin folosirea violenței şi a corupției, constituie fenomenul de crimă organizată.

Problema integrării României în Uniunea Europeană a făcut ca începând cu anul 2001 combaterea fenomenului crimei organizate să ocupe un loc important în preocupările structurilor politice şi să se înceapă un laborios program de armonizare a legislației şi adoptarea, aproape în serie a legilor necesare combaterii tuturor domeniilor crimei organizate.

Legea nr.39/2003 privind prevenirea şi combaterea criminalității organizate constituie

[85] Adamoli, Sabrina, Di Nicola, Andrea, Savona, Ernesto U., Zoffi, Paola (1998) – *Organised crime around the world*, Helsinki, pag.9

[86] Le Dosar Serge şi Rose Philiphe – *Cyber-Mafia*, Editura Antet, Bucureşti, 1998, pag.32

cadrul legislației moderne de combatere a crimei organizate în România şi a avut la bază Convenția O.N.U. împotriva criminalității transnaționale organizate.

Prin „grup infracțional organizat", conform art.2, lit.a din Legea nr.39/2003, se înțelege grupul structurat format din trei sau mai multe persoane, care există o perioadă şi acționează în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni grave, pentru a obține direct sau indirect un beneficiu financiar sau alt beneficiu material – per a contrario, nu constituie grup infracțional organizat grupul format ocazional în scopul comiterii imediate a uneia sau mai multor infracțiuni şi care nu are continuitate sau o structură determinată ori roluri prestabilite pentru membrii săi in cadrul grupului.

Aşa cum se observă, legiuitorul român a legat de noțiunea în analiză mai multe caracteristici, după cum urmează[87]:

- structură determinată, formată din trei sau mai multe persoane în care fiecare persoană îşi asumă roluri prestabilite, compatibile cu strategia şi scopurile grupului;
- durată a funcționării grupului care să nu fie limitată la perioada de timp necesară pentru săvârşirea imediată a uneia sau a mai multor infracțiuni, grupul trebuind să aibă o anumită continuitate în timp;
- acțiunea grupului este una coordonată, pregătită şi adaptată pentru a săvârşi una sau mai multe infracțiuni grave;
- scopul este cât se poate de clar şi explicit – obținerea, direct sau indirect, a unui beneficiu financiar ori material.

În doctrina română[88], crima organizată *„reprezintă acel segment infracțional la care se raportează activități ilegale, de natură să afecteze grav anumite sectoare ale vieții economice, sociale şi politice desfăşurate prin diverse metode şi mijloace, în mod constant, planificat şi conspirat, de către asociații de indivizi, cu ierarhie internă bine determinată, cu structuri specializate şi mecanisme de autoapărare, în scopul obținerii de profituri ilicite, la cote deosebit de ridicate".*

---

[87] Gabriel-Ion Olteanu şi colectiv – *Cercetarea activităților structurilor infracționale*,Editura Sitech, Craiova, 2008, pag.85

[88] George-Marius Țical – *Crima organizată şi terorismul*, Editura Fundației Universitare „Dunărea de Jos", Galați, 2006, pag.26

Nr. 1 / 2008
REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

UNELE CONSIDERAŢII PRIVIND PROCEDURILE DE NEGOCIERE ÎN CAZURILE LUĂRII DE OSTATICI

Lect. univ. dr. ***Giurea Laurenţiu***
IPA – Academica, giureal@yahoo.com

The study focuses on a subject for the specialists negotiating those situations with hostages. There are presented the situations in which such events appear and also the most adequate solutions for them. The best practices for communication are presented here and also a possible configuration for an efficient team as an answer to the crises hostages are implied in.

Mai puţin de 20% din incidentele în care este necesară aplicarea legii implică situaţii în care sunt luaţi ostatici, iar majoritatea crizelor sunt rezolvate cu succes şi fără pierderi de vieţi omeneşti.

Există trei perioade considerate a fi foarte periculoase pe durata unei crize în care sunt luaţi ostatici. Momentul numărul unu este reprezentat de perioada primelor 15-45 de minute, în care confuzia şi panica sunt prezente.

Al doilea moment este cel în care infractorii se predau şi în care emoţiile, ambivalenţa şi lipsa de coordonare între aceştia şi membrii echipelor de soluţionare a crizei pot conduce la un sfârşit nu tocmai fericit al crizei.

În cele din urmă, asaltul tactic, de recuperare a ostaticilor, este responsabil de rata cea mai ridicată de victime, probabil din două motive care sunt interrelaţionale. În primul rând, necesitatea intervenţiei tactice indică faptul că toate celelalte încercări de a soluţiona criza prin negociere au eşuat şi că ostaticii s-au confruntat deja cu acte violente din partea celor care îi ţin prizonieri sau acest lucru este iminent. în al doilea rând, dacă s-a tras un foc de armă, este posibil ca panica şi confuzia care au urmat acestui incident să conducă la decesul sau rănirea gravă a ostaticilor.

Ţinând cont de realitatea în continuă schimbare, echipele de soluţionare a crizelor sunt echipe multidimensionale de răspuns, iar termenul folosit pentru a le descrie s-a extins de la *echipe de negociere pentru eliberarea ostaticilor* la *echipe de răspuns pentru negocierea situaţiilor de criză.*

Tehnicile şi strategiile sunt similare pentru diferite tipuri de crize cu care acestea se confruntă. Departamentele diferite pot avea echipe alcătuite variat, în funcţie de necesităţile specifice lor, dar există şi unele elemente de bază, universale, care intră în structura unei echipe de răspuns în situaţii de

criză şi pe care le vom prezenta în continuare.

1. Configuraţia echipei de răspuns la situaţia de criză

Liderul echipei este un ofiţer cu experienţă, care organizează echipa de răspuns la situaţiile de criză, îi alege membrii, planifică acţiunile şi programul de instruire şi ia deciziile de desfăşurare a echipei în situaţiile de urgenţă. Rolul acestuia s-ar putea suprapune cu cel al ofiţerului care este responsabil de desfăşurarea acţiunii la faţa locului şi de soluţionarea respectivei crize.

Această persoană răspunde de asigurarea perimetrului în care se desfăşoară acţiunea, de controlul traficului în zonă, controlează activitatea negociatorilor, a echipelor tactice şi menţine legătura cu serviciile locale şi de urgenţă medicală.

În centrul echipei de răspuns la situaţiile de criză se află ***negociatorul***. Modelul preferat este cel care include un *negociator principal* şi unul sau mai mulţi *negociatori de rezervă.* Aceştia din urmă preiau sarcina negociatorului principal în cazul în care nu mai este capabil să stabilească o comunicare satisfăcătoare cu persoana care a luat ostatici, dacă există bariere lingvistice sau culturale sau dacă negociatorul principal are nevoie de o pauză după mai multe ore de discuţii.

Ofiţerii de politie trebuie sa utilizeze o gama larga de cunoştinţe şi abilitaţi pentru a conduce multele situaţii critice cărora sunt chemaţi sa le facă fata. Deşi cunoştinţele şi abilităţile deriva din psihologie şi disciplinele înrudite care se aplica multor aspecte ale legii, aceasta relaţie este cea mai clara şi dramatica în cazul negocierii de ostatici.

Negociatorul îşi foloseşte abilitatea pentru a forma şi dezvolta o relaţie de încredere, de ajutor, în cele mai potrivnice şi stresante circumstanţe, pentru a ajuta la soluţionarea situaţiilor de luări de ostatici cu minimum de daune sau pierderi de vieţi omeneşti[89].

Negociatorul foloseşte auto-cunoasterea, o familizare cu stressul şi psihopatologia, abilităţile de interviu, empatia şi abilitatea de a redefini probleme aparent insolubile în ceea ce este, cu siguranţa, atunci când funcţionează, una din cele mai spectaculoase "cure de discuţie" inventate vreodată. Includerea în filmele poliţiste populare de televiziune a episoadelor cuprinzând o negociere de ostatici reflecta creşterea încorporării acestei activităţi psihologice supreme în cultura mai mare, orientata spre acţiune.

În practica, negociatorul încearcă sa se înscrie în situaţia de luare de ostatici ca o persoana care are legătura cu autorităţile, dar nu are putere asupra lor. El încearcă sa creeze un "cordon ombilical" psihologic între el şi deţinătorul de

[89] Crisis/hostage negotiation team profile, FBI Law Enforcement Bulletin,The, March, 1994 by Mitchell R. Hammer, Clinton R. Van Zandt, p.8

ostatici, prezentându-se drept cineva important care poate să rănească, dar care doreşte sa ajute.

Prin folosirea frazelor de genul "putem rezolva asta împreuna", negociatorul poate încuraja convingerea făptuitorului ca negociatorul are dorințe, temeri şi îngrijorări similare în privința încercării lor reciproce de a rezolva situația. Deşi el face parte din echipa forțelor legii ce a încercuit pe făptuitor, un negociator de succes poate uneori crea sentimentul ca el este psihologic şi chiar fizic în cercul interior, încercuit/ de potențial pericol şi potențiala decizie.

El doreşte într-adevar foarte mult ca incidentul să se termine cu bine. Cu toate că făptuitorul, negociatorul şi ostaticii pot avea păreri foarte diferite privitor la ce înseamnă "bine", în general găsesc ca pot fi uşor de acord, explicit sau implicit, asupra felului de comportare violenta care ar fi negativa pentru toți. Dimpotrivă, o întrebare de genul : "Exista cineva acolo care are probleme medicale despre care ar trebui sa ştim?" deschide ceea ce este potențial un relativ conflict de nelinişte pozitiva şi îngrijorare reciproca.

Toți negociatorii de ostatici sunt avertizați asupra Sindromului Stockholm şi mulți încearcă sa se îngrijească de dezvoltarea sa ca înțelesuri ale întăririi aspectelor de salvare a vieții. în aceste situații. De exemplu, personalul de comanda ia în considerare la calcularea aspectelor de comportament ale ostaticului ca acesta ar putea influenta opțiunile de asalt sau de salvare. De aceea, negociatorul trebuie sa acționeze ca un agent de bursa credibil între infractor şi ținta sa (individ sau grup); sa întărească un climat de grija şi interes în cadrul grupului încercuit şi sa încurajeze dezvoltarea comportărilor şi sentimentelor pozitive în ceea ce este o situație inerent terifianta. De remarcat ca mulți bărbați şi multe femei au reuşit în acest rol dificil şi au făcut din tehnica negocierii de ostatici un succes.

Un negociator antrenat trebuie sa fie capabil de a-1 informa pe comandantul echipei despre starea şi progresul negocierilor. Deşi nu este cel care ia decizii, datele oferite de negociator îl vor ajuta pe comandant la alegerea opțiunilor de rezolvare a incidentului. *Progresul pozitiv* al negocierilor este indicat de:

(1) Mai putina violenta conținuta în conversațiile subiectului cu negociatorul;

(2) Subiectul vorbeşte mai mult negociatorului;

(3) Subiectul vorbeşte mai rar sau mai scăzut;

(4) O dorința crescută din partea subiectului de a discuta despre motive personale;

(5) Eliberarea ostaticilor;

(6) Negocierea trece de un ultimatumul dat de subiect, fără consecințe;

(7) Nimeni nu a fost ucis sau rănit de când au început negocierile şi

(8) O descreştere a num. de ameninţări făcute de subiect în decursul negocierilor.

Deşi sunt imposibile preziceri precise, o creştere a numărului si intensităţii acestor indicatori în cursul unei negocieri par sa indice şanse mai bune pentru o situaţie negociata cu succes.

Indicatorii negativi vor fi opuşi celor menţionaţi mai sus, şi vor include de asemenea:

(1) Obţinerea informaţiei ca subiectul a ucis recent pe cineva important pentru el, în special un copil;

(2) Subiectul pretinde ca va fi omorât de ofiţerii de la locul respectiv;

(3) Subiectul refuza sa negocieze;

(4) Subiectul stabileşte un. termen limita pentru moartea sa; şi

(5) o istorie trecuta de acţiuni violente ale subiectului.

Ameninţările făcute şi ultimatumurile date de un individ care prezintă aceşti indicatori negativi trebuie luate în considerare cu atenţie fără a necesita un consimţământ automat la cererile sale, dar permiţând o evaluare corecta a ameninţării pe care el o prezintă pentru cei implicaţi[90]. Aceste informaţii prezentate de negociator vor permite comandantului sa revadă opţiunile de rezolvare a crizei în lumina critica a nivelului de ameninţare prezentat de subiect.

Abilitatea unui negociator de a influenţa relaţia dintre infractori şi ostatici operează indirect, în special acolo unde incidentul a avut loc pe fondul unei relaţii emoţionale anterioare, ca o poveste de dragoste sau lupta pentru custodia unui copil. Chiar şi ofiţerii nou încadraţi sunt avertizaţi serios despre pericolele inerente implicării în dispute domestice. Negociatorii care au de-a face cu infractori dereglaţi s-ar putea confrunta cu cereri nerealiste si/sau riscul permanent al sinuciderii infractorului. Cu toate ca un negociator abil poate respecta şi se poate adapta la aria paranoicului sau la pesimismul nerealist al celor cu depresiuni severe, infractorul dereglat poate fi deficient grav în chiar domeniul în care operează negociatorul: acela al relaţiilor umane apropiate, de încredere. Din nefericire, intervenţiile medicilor, preoţilor sau membrilor de familie rareori oferă simple rezolvări acestor crize, şi pot adesea sa complice mai mult o situaţie psihologica deja complicata.

În orice caz, ar fi greşita presupunerea ca aceste probleme adiţionale fac tehnicile tradiţionale de negociere complet nefolositoare în aceste situaţii. De fapt, principiile de baza ale negocierii de ostatici, în special nevoia de a înţelege situaţia şi de a stabili o relaţie stabila cu un negociator profesionist, pot fi chiar mai importante în asemenea situaţii. În cele din urma, soluţionarea nonviolenţa a incidentului depinde de partea sănătoasa a mintii făptaşului, iar procesul de negociere

[90] http://www.fahn.net/

poate oferi contextul cel mai potrivit pentru a aduce la lumina acest element chiar şi la cei mai dereglați indivizi. Adesea succesul complet este imposibil în astfel de situații, iar succesul parțial, ca de exemplu întârzierea finalului incidentului pentru a permite strângerea de informații şi alcătuirea de planuri pe baza acestora, poate fi un scop mult mai realist. Oricare ar fi rezultatele finale ale negocierii în aceste situații, ele trebuie comparate cu alternativele reale care au fost prezente, nu cu unele idealizate, în aceasta comparație eforturile de negociere parțial încununate de succes sunt adesea corespunzătoare.

Folosirea ca negociatori a altor persoane decât ofițeri din poliție prezintă riscuri bine definite. Implicarea directa a unor indivizi cum sunt familia, prietenii, avocatul, preotul sau medicul subiectului pot aduce o criză nedorită. În stressul cauzat de situație, asemenea indivizi pot recurge la modele comportamentale care i-au servit bine în activitățile lor obişnuite, dar care sunt total diferite de cele asociate cu succesul negocierii purtate de forțele legii. Membrii de familie sau prietenii pot sa fi contribuit la problema inițiala a subiectului, pot fi un motiv de jena pentru subiect sau pot chiar precipita un act sinucigaş din partea acestuia. Un avocat care l-a reprezentat anterior sau îl reprezintă pe subiect poate avea probleme ajutând politia, în timp ce un cleric, care în mod normal are rol de sfătuitor religios, poate sa nu reacționeze adecvat la aceasta situație unica, de criza.

Si mai important, un negociator are un potențial rol tactic într-o situație de luare de ostatici/baricadare: acela de a ajuta echipa tactica în încercările sale de a salva vieți şi sa-l captureze pe subiect prin folosirea unei opțiuni tactice daca şeful priveşte o astfel de opțiune drept o necesitate.

Un negociator al poliției antrenat acceptă rapid acest aspect al datoriei sale, dar un negociator ce nu aparține forțelor legii poate avea dificultăți în privința deciziei luate de a folosi o opțiune tactica ce poate include moartea subiectului, cu potențial pericol atât pentru ostatici cât şi pentru membrii echipei tactice. Rareori, medici suferind de "Sindromul Macho Free" (Soskis, 1983) au recomandat intervenții tactice dure şi nepotrivite, care reflecta mai degrabă propriile lor probleme psihologice nerezolvate decât nevoile situației de luare de ostatici.

Profesionistul care este la comanda într-o situație de criza, fie ca este vorba de o luare de ostatici tradiționala, fie de un subiect baricadat, trebuie sa fie în măsura sa înțeleagă şi sa folosească negocierea de ostatici ca una din opțiunile lui sau ei de răspuns, dar nu trebuie sa fie cel/cea care poarta efectiv negocierea cu subiectul. Comandantul, poate fi perceput de subiect ca fiind cel ce are autoritatea de a accepta cererile subiectului, şi de aceea anulează tacticile de aşteptare folosite de majoritatea

negociatorilor. Comandantul care acționează .ca negociator poate de asemenea sa-si piardă obiectivitatea asupra întregii situații şi din aceasta cauza poate întârzia luând decizii de comanda critice.

2. Selecție şi formare

Dezvoltarea procedeelor de selecție şi antrenare a negociatorilor de ostatici este încă într-un stadiu relativ neuniform. 0 privire din 2003 asupra a 27 agenții de politie metropolitane a revelat faptul ca numai 7 din totalul de 63 agenții care au răspuns au utilizat un tip de testare psihologica în procesul lor de selecționare. Cele 3 teste cel mai des folosite au fost Inventarul de personalitate multifazic Minnesota (MMPI), Inventarul psihologic California (CPI) şi 16 Factor de personalitate (16-PF). Deşi FBI-ul nu foloseşte frecvent vreunul din aceste teste ca parte a procesului sau de selecționare a negociatorilor, studiază rezultatele testelor 16-PF la care a fost supus un grup de negociatori formați şi experimentați şi le compara cu datele disponibile pentru grupuri de control ale altor agenți FBI.

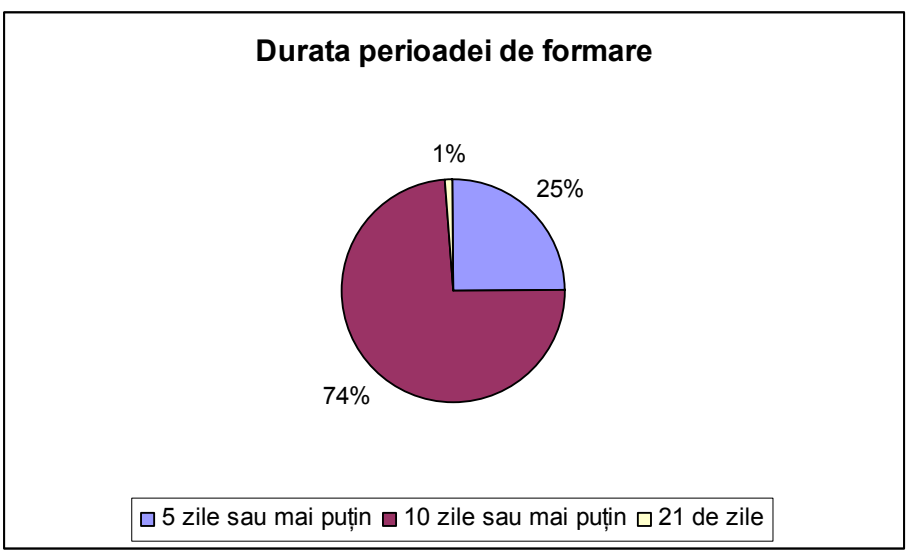

Sursa: Baltimore County, Maryland, Police Department and the FBI, attendees from Federal, State 2005

Considerăm că un potențial negociator de ostatici trebuie să se oferă voluntar, să aibă cel puțin 5 ani de experiența în activitatea operativă şi selecția să se facă doar cu recomandarea şefului acestuia. Negociatorii cu succes ai politiei sunt identificați de partenerii lor drept "buni polițişti".

Câteva din capacitățile şi caracteristicile personale şi profesionale pe care le considerăm

favorabile sunt: abilitați verbale, un înalt nivel de maturitate emoționala şi profesionala şi capacitatea de a acționa adecvat în condiții de stres.

Răbdarea şi flexibilitatea sunt caracteristici de ajutor, în special de când negociatorii cu succes pun deseori pe seama evenimentelor întâmplătoare faptul ca au fost capabili să duca mai departe procesul negocierii.

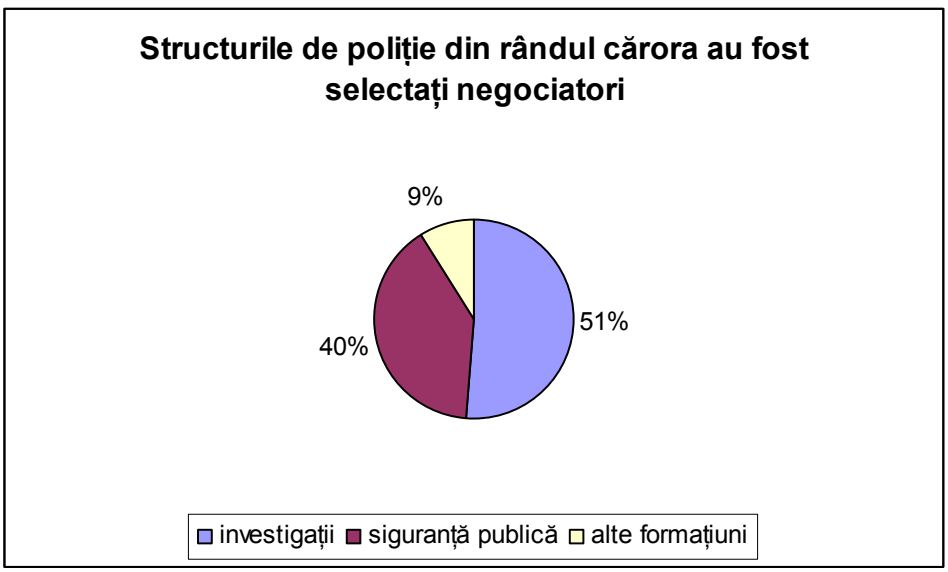

Sursa: Baltimore County, Maryland, Police Department and the FBI, attendees from Federal, State 2005

Negociatorul potențial trebuie sa fie un bun ascultător, cu istoria unor interogatorii excelente şi capacități de persuasiune. Individul trebuie să fie capabil de a stabili credibilitatea uşor, de a arata sensul obişnuit al problemei şi de a avea "simțul realității". Distincția dintre empatie, care este dorita, şi simpatia nepotrivita, este de o importanta evidenta. Mai mult, se pare ca negociatorii bine antrenați sunt capabili sa mențină aceasta distincție, iar FBI-ul identificat o situație de luare de ostatici în care ofițerul sau agentul negociator a compromis orice plan tactic datorita supraidentificarii sale cu subiectul.

Factorii de stres ai negocierii cu o persoana cer o imagine pozitiva despre sine. El sau ea trebuie sa fi reacționat adecvat in trecut la incertitudine şi sa fi arătat dorința de a accepta responsabilitatea cu autoritate limitata sau chiar fără (parte a motivației pentru, care comandanții nu trebuie sa poarte negocieri). Negociatorul care face parte din unitatea de poliție trebuie sa fie doritor şi capabil sa ajute echipa tactica prin contact verbal cu

subiectul, prin plasarea acestuia într-o poziție sau stare care ar face arestarea sa atât de sigura pe cât poate fi posibil un eveniment pentru cei interesați, daca şeful decide ca acesta este cel mai bun mod de a rezolva situația. Negociatorul nu trebuie sa privească acest lucru drept un semn de greşeala personala sau de inutilitate a tehnicii, cât o parte a datoriei continue ca negociator.

Individul care va purta efectiv negocierea trebuie sa aibă o angajare totala fata de modurile de negociere în acest tip de conducere a crizei. După cum a fost enunțat de Smouse (1983), se poate observa ca, cele mai eficiente previziuni de succes ca negociatori pot fi voluntariatul pentru o astfel de însărcinare, antrenamentul specializat şi oportunitatea de a juca un rol împotriva variatelor tipuri de făptuitori în diferite situații, pentru a avea o experiența de baza.

În FBI, Unitatea de Operații Speciale şi Cercetare din Academia FBI este responsabila pentru cercetarea şi formarea în aria negocierii de ostatici. Candidații aleşi folosindu-se criteriile de mai sus trebuie sa urmeze un curs intensiv de 2 săptămâni înainte de a fi autorizați sa servească drept negociatori ai Biroului. Cursul include prezentări didactice, revederi critice ale incidentelor anterioare cu luări de ostatici şi multiple simulări în care fiecare participant are şansa de a juca rolul principal şi secundar într-o gama de diferite situații de luare de ostatici şi de a revedea casete cu prestația lor şi de a primi ajutor din partea partenerului.

Ofițerii care nu au beneficiat de antrenament organizat în domeniul negocierii au avut totuşi succes cu negocierea în situații de urgență când nu a fost disponibil un negociator profesionist[91]. Succesele lor pot fi atribuite experienței profesionale anterioare în rezolvarea situațiilor de criza. Un ofițer neantrenat trebuie sa încerce sa stabilizeze situația şi sa deschidă o discuție pozitiva cu subiectul. Acest fapt va permite negociatorului profesionist, la sosirea sa, sa înainteze spre o rezolvare pozitiva a situației fie sfatuindu-l pe ofițerul care negociază, fie asumându-si rolul de principal negociator atunci când situația o impune.

Un alt membru important al echipei este ***ofițerul de informații,*** *a cărui activitate constă în culegerea de informații despre persoana care a luat ostatici şi despre aceştia - inclusiv despre membrii familiilor lor, trecutul infracțional şi/sau tratamente psihice, date demografice, date despre identitatea ostaticilor şi despre relația acestora cu cel care îi ține prizonieri, precum şi orice alte informații care ar putea fi folositoare în planificarea şi desfăşurarea negocierilor.* Uneori

[91] Crisis Negotiations: Managing Critical Incidents and Hostage Situations in Law Enforcement and Corrections (Paperback) by Michael J. McMains, , Wayman C. Mullins, 2005, p.79

aceste informaţii se pot obţine, alteori nu.

Rolul ofiţerului care răspunde de operaţiune este de a menţine legătura permanent cu persoanele şi agenţiile care sunt implicate în desfăşurarea situaţiei de criză respective, cum ar fi pompierii, serviciile de asistenţă medicală, companiile de electricitate şi de linii telefonice, agenţiile de transport public, agenţiile locale şi presa. Majoritatea departamentelor au un ***ofiţer de relaţii publice***, care este responsabil de difuzarea la timp a informaţiilor către presă şi către opinia publică, de evitarea zvonurilor, astfel încât să nu compromită operaţiunea.

Echipa tactică constă din Unitatea Specială de Intervenţie care include persoane specializate în utilizarea forţei atunci când situaţia o impune, la ordinul liderului de echipă. În acest caz este evident că negocierile au eşuat, iar ostaticii se află într-un pericol iminent.

Având în vedere că rata deceselor este foarte mare în situaţiile de criză în care se face uz de forţă, hotărârea de a ordona o astfel de acţiune este foarte dificilă[92].

În unele cazuri nu se face uz de forţă, dar se pot utiliza alte măsuri, cum ar fi lunetiştii sau introducerea în perimetrul respectiv a unui gaz care să-i imobilizeze pe cei care îi ţin prizonieri pe ostatici sau să-i determine să iasă afară din locul respectiv. Aceste măsuri necesită o atenţie specială şi reprezintă ultima soluţie, fiind aplicabile numai atunci când există iminenţa unui pericol imediat asupra vieţilor ostaticilor.

Majoritatea echipelor de răspuns la situaţiile de criză includ şi un ***psiholog*** care, de regulă, îndeplineşte două funcţii:

(1) participarea la alcătuirea şi instruirea echipei şi la selectarea personalului;

(2) acordarea de asistenţă operaţională pe parcursul crizei, inclusiv monitorizarea negocierilor, alcătuirea profilului psihologic al ostaticilor şi al persoanelor care îi ţin prizonieri, evaluarea pericolului şi al nivelului de risc, monitorizarea stării psihice a negociatorilor şi al altor persoane de la faţa locului, precum şi participarea la fazele operaţionale şi critice ale acţiunii şi la sesiunile de debrifing care vor fi susţinute după terminarea crizei.

---

[92] Communication In Crisis And Hostage Negotiations: Practical Communication Techniques, Strategems, And Strategies For Law Enforcement, Corrections, And Emergency Service Personnel In Managing Critical (Plastic Comb) by Arthur A. Slatkin, 2006, p.167

Potrivit unui studiu întocmit în anul 2002 de către Departamentul de Poliție din Maryland şi Biroul Federal de Investigații poziția psihologului în cadrul echipei prezintă variații.

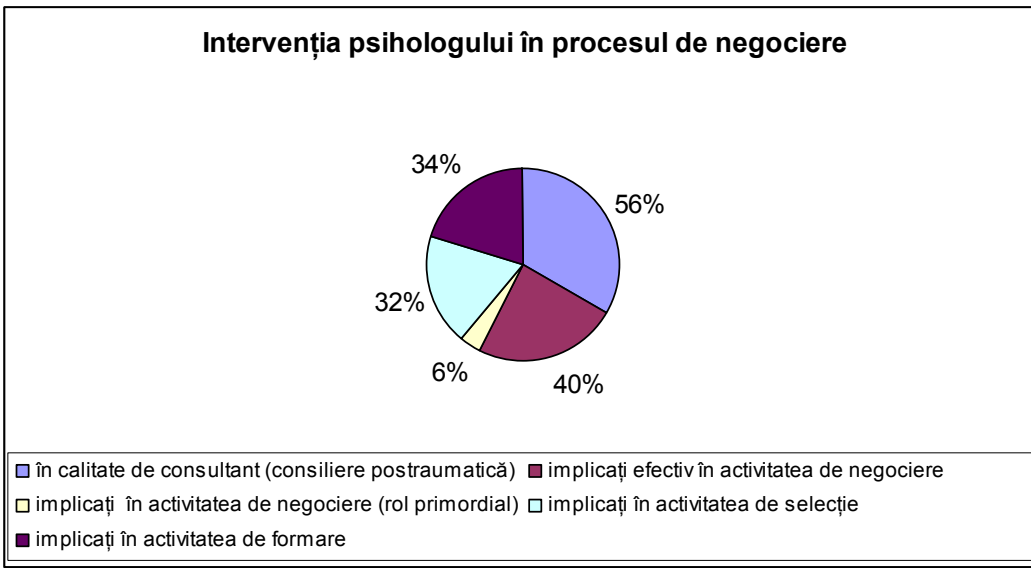

3. Răspunsul la situațiile de criză care implică luarea de ostatici

3.1 Protocolul de bază şi strategiile de comunicare în negociere

Aşa cum regulile de bază pentru procedurile de urgență medicală trebuie adaptate la nevoile fiecărui individ în parte, la fel şi protocolul de bază în situațiile de criză trebuie adaptat conform principiilor psihologice şi practicilor soluționării situațiilor de criză, astfel încât să fie flexibil şi modificabil în conformitate cu particularitățile fiecărui caz.

Prioritatea este izolarea zonei şi securizarea perimetrului în care se desfăşoară negocierea. Scopul este de a menține persoanele care au luat ostatici în interiorul lui şi pe ostatici de a-i scoate în afara perimetrului. Ca regulă generală, perimetrul trebuie să fie suficient de mare, astfel încât echipele tactice şi de negociere să aibă suficientă libertate de mişcare şi, de asemenea, perimetrul trebuie să fie suficient de mic pentru a putea fi ținut sub observație şi control de către autorități.

De asemenea, trebuie stabilită o formă de comunicare cu persoanele care au luat ostatici, deoarece cu cât se inițiază mai repede un dialog, cu atât infractorii respectivi au mai puțin timp pentru a se gândi la unele soluții drastice. Contactul telefonic este cel mai frecvent utilizat, uneori prin intermediul unei linii telefonice speciale.

Întotdeauna se încearcă elaborarea unor strategii de comunicare care să țină cont de contexte diferite, de înțelegerea motivelor şi a personalității celor care iau ostatici, însă există un număr de recomandări generale care trebuie avute în vedere în cazul soluționării situațiilor de criză în general, precum şi a celor care implică luarea de ostatici[93].

În primul rând, în momentul inițierii negocierilor se urmăreşte eliminarea oricăror bariere din fundal, cum ar fi mai multe persoane care vorbesc în acelaşi timp, un radio, zgomotul străzii etc. Dacă în locul în care persoana care deține ostaticii există un zgomot de fond, acesteia i se va solicita să se deplaseze într-o zonă în care este linişte, va fi rugată să vorbească mai tare sau se va îmbunătăți claritatea canalului de comunicații.

Dialogul va fi inițiat cu o introducere şi o declarație de intenție: de exemplu: „Sunt... (gradul) din cadrul Poliției ..... „Sunt aici pentru a-ți asculta cererile şi pentru a mă asigura că toată lumea se află în siguranță". Introducerea trebuie să fie una simplă şi să insufle ideea de onestitate şi credibilitate. Tonul trebuie să fie unul calm, dar ferm, astfel încât să transmită încrederea negociatorului că situația respectivă este numai o criză temporară care se va rezolva în siguranță.

Pentru a stabili o legătură cu infractorul, acesta trebuie întrebat pe ce nume să fie apelat. În cazul în care nu există informații cu privire la numele său, negociatorul i se va adresa pe un ton politicos, pe un nume care îi este familiar. Dacă nu i se cunoaşte nici un nume, se vor folosi formule de politețe, ca de exemplu „domnule..." şi, de asemenea, nu se vor utiliza apelative de genul „prietene" sau „amice".

Negociatorul va vorbi rar şi calm. Conversația se va adapta nivelului de vocabular pe care îl deține infractorul. Câteva minute de conversație ar trebui să fie suficiente pentru ca negociatorul să-şi ajusteze discursul stilului şi ritmului conversației susținute de infractor. Dacă infractorul nu vorbeşte aceeaşi limbă cu negociatorul, se va asigura un negociator care vorbeşte fluent limba acestuia, iar dacă acest lucru nu este posibil, va fi pus la dispoziție un interpret abilitat.

Dacă negociatorul nu este sigur de ceea ce îi spune persoana care a luat ostatici, va solicita mai multe informații. Claritatea este un principiu general de negociere şi necesar în toate formele de intervenție în situații de criză. Nu se va răspunde şi nici nu se va acționa conform declarațiilor infractorului, decât în situația în care negociatorul este sigur de intențiile acestuia.

Conversația se va axa pe situația în care se află persoana care a luat ostaticii şi nu pe aceştia din urmă. În cele mai multe cazuri s-a

[93] The Elements of Police Hostage and Crisis Negotiations: Critical Incidents and How to Respond to Them by James Greenstone, 2005, p.49

observat că este de preferat ca infractorul să se gândească cât mai puțin la ostatici, deoarece ostaticii nu sunt părți neutre în acțiune, ei pot fi membri de familie sau colegi de serviciu, care au fost aleşi special pentru a demonstra ceva. Ostaticii reprezintă putere şi control pentru cel care i-a luat prizonieri, astfel încât se va încerca să nu i se amintească acest lucru.

Se vor pune întrebări referitoare la starea de sănătate a părților implicate, dar în special legate de starea infractorului, astfel: „Cum te simți? Eşti rănit? Are nevoie cineva de îngrijiri medicale? Este toată lumea în siguranță?"

Acest exemplu constituie o excepție de la regula de a nu avea solicitări, deoarece se doreşte exprimarea fermă a îngrijorării cu privire la starea de sănătate a tuturor celor implicați, inclusiv a persoanei care a luat ostatici. De asemenea, dacă cineva are nevoie de asistență medicală, trebuie căutată o modalitate pentru ca aceasta să-i fie asigurată.

Trebuie să avem o atitudine pozitivă şi să fim încrezători în privința rezolvării cu bine a situației de criză. Dacă există posibilitatea de a salva vieți omeneşti, atunci situația trebuie interpretată cât se poate de pozitiv. Dacă au fost trase focuri de armă, se va sublinia faptul că nu este nimeni rănit. Dacă există răniți, se va specifica faptul că nu există victime. Dacă un ostatic a murit, se va urmări salvarea celorlalți. Accentul trebuie să fie întotdeauna pus pe ceea ce mai poate face persoana care a luat ostatici, astfel încât să îşi poată salva viața, să câştige teren în favoarea sa şi, de asemenea, pe faptul că situația mai poate fi încă soluționată pozitiv.

Pe lângă cele menționate mai sus, persoana care a luat ostatici trebuie încurajată dacă a întreprins acțiuni cu rezultat pozitiv până în respectivul moment. Dacă aceasta a făcut ceva constructiv, trebuie încercat să se obțină un pas înainte, cum ar fi eliberarea unui ostatic sau a mai multor persoane pe care le-a reținut sau va fi rugat să facă un lucru mai puțin important pentru el, ca de exemplu să le permită ostaticilor să mănânce, să meargă la toaletă sau să păstreze legătura telefonică permanent cu negociatorul.

Scopul acestui moment este acela de a stabili un model de acțiuni constructive, care să-i permită persoanei care a luat ostatici să le continue şi să aibă ca final predarea sa, fără a mai provoca rănirea altor persoane.

3.2 Solicitări şi termene limită

Una dintre caracteristicile definitorii ale unei situații de criză este prezența unei solicitări din partea persoanei care a luat ostaticii şi care poate varia de la cereri practice, care pot fi satisfăcute imediat (surse de hrană, mijloace de transport) la unele care sunt dificil de pus în aplicare (eliberarea unor deținuți politici, acces la presă) sau sunt bizare/de natură psihotică (eliberarea de sub o persecuție conspirațională; emanciparea claselor oprimate). Majoritatea solicitărilor sunt de primul tip, iar experții în domeniu au căzut de acord asupra următoarelor principii şi practici.

Procedura standard de acțiune în cazurile în care se negociază eliberarea de ostatici este aceea de a-l face pe cel care i-a luat prizonieri să facă o concesie pentru tot ceea ce primeşte, sub formă de schimb: „S-a întrerupt curentul? O să mă ocup de chestia asta, dar am nevoie să faci ceva pentru mine, de acord? Poți să menții linia telefonică deschisă ca să putem comunica până rezolvăm problema cu rețeaua?"

Alte indicații menționează următoarele: nu solicitați cereri din partea persoanei care a luat şi nu oferiți mai mult decât este absolut necesar pentru a îndeplini cererea. Cel mai bine este să nu spui niciodată „nu" unei cereri, dar acest lucru nu este echivalent cu a spune „da". Sarcina negociatorilor este de a abate, a amâna şi a modifica cererile.

Atunci când se negociază eliberarea mai multor ostatici, începeți cu cei care sunt mai vulnerabili sau care reprezintă un interes scăzut pentru persoana care i-a luat prizonieri.

Dacă ostaticii nu sunt persoane cunoscute ale celui care îi reține ilegal, cum ar fi în situația jafurilor şi în care infractorul are cereri legate de satisfacerea unor nevoi personale (hrană, posibilitate de evadare), majoritatea infractorilor vor elibera ostaticii pe care îi consideră a aduce prea multe necazuri, cum ar fi victimele bolnave sau rănite, copiii care plâng sau pe cei care sunt foarte emoționați şi îi vor reține pe cei care sunt sănătoşi şi pot fi manevrați.

Ca în orice situație de negociere, infractorul va fi lăsat să facă prima ofertă, adică să spună cât de mulți ostatici este de acord să elibereze. Este mai bine să fie eliberată în siguranță o persoană sau chiar două, decât să simtă infractorul că este manipulat şi să se răzgândească.

Acolo unde există ostatici care sunt cunoscuți ai infractorului, membri de familie sau colegi de serviciu, situația este mai periculoasă, deoarece ostaticii au o valoare specială, personală, sau simbolică pentru cel care i-a reținut. În plus, există posibilitatea ca acesta din urmă să fie epuizat, agitat, intoxicat, să delireze, să aibă intenții suicidare sau să se afle într-o situație care combină mai mulți dintre factorii enunțați anterior. Este probabil să nu dorească să negocieze pentru nimic, deoarece s-a gândit deja cum va rezolva totul: îi va ucide pe toți şi apoi se va sinucide. În astfel de situații, strategiile convenționale de negociere pentru eliberarea ostaticilor se vor întrepătrunde cu cele aplicabile în situațiile de intervenție pentru evitarea cazurilor de suicid şi cu alte strategii de intervenție în situații de criză.

O caracteristică comună tuturor solicitărilor formulate de persoanele care iau ostatici este aceea că, de regulă, cererile trebuie executate într-un termen limită: „Vreau maşina până la ora 12, sau cineva va muri." Foarte puține decese s-au înregistrat ca urmare a nerespectării acestor termene, în

special în cazurile de spargeri sau de dispute familiale (cazurile politice cu luare de ostatici pot prezenta anumite particularități).

Dacă infractorul stabileşte un termen limită, se va ține cont de el, dar nu va fi menționat din nou. Scopul este de a-l ignora şi de a ține infractorul cât mai mult timp de vorbă despre orice alt lucru. Dacă nu s-a mai inițiat nici o conversație anterior, se va încerca acest lucru înainte de expirarea termenului limită, pentru a-l menține ocupat şi a-l distrage.

3.3 Ritualul predării

Nimănui nu-i place să se predea. Şi totuşi, prin definiție, soluționarea cu succes a unei situații de criză presupune eliberarea în condiții de siguranță a ostaticilor şi predarea infractorului autorităților de aplicare a legii. De aceea, orice acțiune întreprinsă de echipa de negociere care va facilita predarea infractorului şi eliberarea ostaticilor se va face în slujba salvării vieții acestora, încercarea de a-l manipula sau de a-l intimida pe infractor cu scopul de a se preda ar putea avea un efect contrar, deoarece foarte puține persoane doresc să se predea, acesta fiind un semn de slăbiciune[94]. Mai degrabă, se va urmări convingerea infractorului să se predea cu cât mai multă demnitate.

Conform celor observate din experiență, pe baza unui protocol standard sau a unui ritual al predării, s-a elaborat un ghid pentru negociatori, cu scopul de a-i ajuta în eforturile lor. Fiecare echipă de negociere trebuie să adapteze acest sistem situației particulare cu care se confruntă şi tipului de infractor cu care are de negociat.

Pentru început, orice plan trebuie bine înțeles, asimilat şi pus în practică de către toți membrii echipelor tactice şi de negociere. Se vor lua în calcul posibilitățile de predare a infractorului, modalitatea de arest şi ce va urma. Planul inițial al echipei se poate schimba pe parcursul acțiunii, în funcție de negociator şi de infractor, până în momentul în care ambele părți ajung la un acord.[95]

Atunci când se tratează cu persoana care a reținut ostaticii, se vor evita cuvinte, precum „predă-te!", „renunță!" sau alți termeni care au conotație de slăbiciune. Se vor folosi alte substitute, cum ar fi: „ieşi afară!", un termen preferat deoarece implică o decizie proactivă din partea subiectului însuşi de a rezolva criza. Pentru a iniția predarea infractorului, se va pune accent pe ceea ce poate obține infractorul dacă se predă în momentul respectiv. De asemenea, se vor aduce în discuție lucrurile grave care nu s-au întâmplat şi rolul

[94] Negotiating Hostage Crises With the New Terrorists by Adam Dolnik, Gary Noesner, 2004, p.128

[95] Communication In Crisis And Hostage Negotiations: Practical Communication Techniques, Strategems, And Strategies For Law Enforcement, Corrections, And Emergency Service Personnel In Managing Critical (Plastic Comb) by Arthur A. Slatkin, 2006, p.128

subiectului în prevenirea oricărei alte acțiuni periculoase:

„....., înțeleg că nu ai avut altă soluție decât să-l împuşti pe agentul de pază în momentul în care s-a întins după armă - a fost o decizie de moment, nu-i aşa? Dar vreau să-ți mulțumesc pentru faptul că restul persoanelor au fost în siguranță în timp ce noi am discutat. Acest lucru va conta mult, dacă punem capăt situației acum şi nimeni nu mai este rănit."

Se vor identifica nevoile pe care le are persoana care reține ostaticii şi modul în care echipa de negociere le poate îndeplini. Accentul va fi pus pe subiect, astfel încât acesta să simtă că planul care urmează a fi aplicat îi aparține şi lui.

Odată ce planul final este convenit, este important ca toți membrii echipei să ştie ce au de făcut. Pentru început, se va clarifica planul în detaliu cu echipa de negociere şi cu echipa tactică. Apoi, se va explica planul şi persoanei care a luat ostatici, spunându-i-se ce se va întâmpla şi la ce să se aştepte. I se va sublinia faptul că acest plan se va desfăşura nu pentru că echipa de negociere nu are încredere în el, ci pentru că este îngrijorată de sănătatea lui şi a ostaticilor, şi pentru că echipa doreşte să se asigure că toată lumea va urma planul convenit. De exemplu:

„Uite ce vom face. îți vei scoate jacheta, astfel încât toată lumea să-ți vadă tricoul şi că nu ascunzi nimic sub el. Nu lua nimic cu tine afară şi nu ține nimic în mâini şi în buzunare. Deschide uşa din față încet, cu mâna stângă şi ține mâna dreaptă pe cap. în momentul în care ai ieşit, pune şi mâna stângă pe cap. Apoi, aşază-te uşor în genunchi şi ține mâinile pe cap. Ține minte, toate aceste lucruri le vei face încet, fără mişcări bruşte. Când vei fi jos, vei vedea membrii echipei de poliție care se vor apropia de tine. Probabil vor avea armele cu ei şi un scut, aşa că nu te mişca!; totul face parte din procedura obişnuită. Dacă îți spun să te întinzi cu mâinile la spate, fă aşa cum ți se indică. Fă tot ce îți spun ei. Te vor reține. Poate părea o procedură cam dură, dar nu te vor răni. După ce te vor securiza, te vor conduce într-o zonă anumită unde te vei întâlni cu una din echipele noastre. Vrem să fim siguri că totul se va desfăşura conform planului, aşa că te rog să-mi repeți întregul plan, aşa cum ți l-am explicat eu!"

Procedurile standard de control şi reținere vor fi executate fără ca membrii echipei tactice să folosească elemente verbale sau fizice dure la adresa infractorului. Negociatorul nu va fi ofițerul care va executa arestarea. Pe parcursul şi după finalizarea arestării, negociatorul va comunica cu infractorul.

Într-o oarecare măsură, se poate afirma că negocierea nu se termină niciodată. Ea continuă şi pe durata arestului, a debriefingului, a procesului şi a perioadei de detenție. Reputația echipei de negociere şi a departamentului trebuie menținută, în sensul în care acestea sunt unități dure, dar corecte şi onorabile şi care

interacționează cu întreaga comunitate. întotdeauna ne gândim la un potențial următor incident, pe care trebuie să ştim cum să îl gestionăm cât mai bine.

4. Modalități de supraviețuire ca ostatic şi reguli de respectat de către ostatici

Pentru a supraviețui, o persoana trebuie să descifreze dinamica situației de criză şi să înțeleagă cum interacționează forțele implicate. Teama poate provoca un dezastru prin stimularea construirii cercului vicios defensiv al violenței. Indiferent dacă demonstrația de violență este făcută pentru a întări o cerere sau pentru a trezi frica în mintea ostaticilor, violența este motivată de fanatism sau frică, iar această violență va fi direcționată către persoana care este percepută ca o amenințare pentru agresor.

Pentru a minimiza posibilitatea de a fi selectat în vederea unor tratamente speciale de către răufăcători şi pentru a creşte probabilitatea de a supraviețui situației de criză, trebuie să aveți în vedere următoarele:

Capturarea unui avion, a unei instituției (sau alt spațiu) poate fi însoțită de zgomote, țipete, împuşcături sau, din contră, poate fi calmă, metodică, doar cu anunțarea de către cineva a ceea ce urmează să se întâmple. Aceste prime minute sunt cruciale şi, de aceea, este recomandant să vă comportați astfel[96]:

- *Stați calm şi încurajați-i pe ceilalți să procedeze la fel;*
- *Amintiți-vă că agresorii sunt extrem de nervoşi şi posibil speriați;*
- *Supuneți-vă instrucțiunilor teroriştilor;*
- *Dacă se aud împuşcături, lăsați capul în jos şi culcați-vă la pământ;*
- *Rămâneți vigilent.*

Imediat după capturare, puteți fi separați după cetățenie, sex, rasă. Dacă este vorba de un avion, acesta poate fi deturnat de pe ruta normală. Agresorii pot intra în faza de negociere care poate dura un timp nedeterminat. în timpul acestei faze, victimele pot fi folosite ca instrument de schimb, vieților lor pot fi amenințate, iar o parte din acestea ar putea fi eliberate în schimbul asigurării unor nevoi (carburant, drepturi de aterizare pe pistă, mâncare, apă etc.). Aceasta este, de regulă, cea mai lungă fază, deci:

- *Dacă vi se cere să stați cu capul aplecat sau să mențineți o anumită poziție, încercați să vă relaxați pentru a putea rezista în aceea poziție pentru o perioadă mare de timp*
- *Pregătiți-vă mental şi emoțional*

---

[96] Sindromul Stockholm – fenomen specific luării de ostatici, Mirela Claudia Dracinschi – Spirit Militar Modern, nr.10-11.2005, p.16-18

pentru disconfort îndelungat

- *Nu încercați să vă ascundeți actele sau obiectele personale*
- *Dacă vi se adresează agresorii, răspundeți pe un ton adecvat*
- *Folosiți-vă timpul în mod înțelept, observând caracteristicile şi comportamentul teroriştilor, atașați-le mental porecle şi rețineți îmbrăcămintea, trăsăturile faciale şi caracteristicile temperamentale*
- *Dacă dumneavoastră sau cineva din apropiere are nevoie de asistență datorită bolii sau disconfortului, solicitați mai întâi ajutorul unui membru al echipajului*
- *Dacă sunteți solicitat, dați răspunsuri, dar nu oferiți informații în mod voluntar*

Ultima fază a unei luări de ostatici este cea în care situația se rezolvă prin intermediul intervenției unei echipe de salvare sau prin finalizarea negocierilor.

În ultimă instanță, agresorii se pot preda autorităților sau pot abandona locația. În acest caz:

- *Caracteristicile unei intrări în scopul salvării va fi similară cu capturarea - zgomot, haos, împuşcături;*
- *Dacă auziți împuşcături, adoptați o poziție protectivă;*
- *Dacă primiți instrucțiuni de la echipa de salvare, mişcați-vă rapid, ținând mâinile deasupra capului, fără a face mişcări bruşte;*
- *Dacă sesizați foc sau fum, încercați să vă îndreptați către ieşirile de urgență;*
- *Aşteptați-vă să fiți tratat ca agresor sau complice de către forțele de salvare. Inițial, veți fi tratat dur până ce se decide dacă eşti sau nu parte a echipei de agresori.*

Reguli de respectat de către ostatici

Regula nr. 1: Dacă sunteți ostatic nu vă puteți negocia propria supraviețuire, trebuie să fiți asistat de un negociator. Nu exprimați opinii. Este foarte posibil ca agresorul să nu fie de acord cu dumneavoastră într-o anumită problemă. Priviți în ochii agresorul dacă acesta vă adresează o întrebare, deoarece este mai dificil pentru el să rănească o persoană dacă se uită în ochii săi simpatetic.

Regula nr. 2: În timpul capturării, totul devine haotic, iar posibilitatea de a fi rănit creşte. De aceea, faceți ce vi se spune, cât mai prompt. Stați cât mai ferit, tăcut şi nu încercați să ieşiți în evidență.

Regula nr. 3:

• Nu sunteți niciodată singur implicat în incident. Dacă sunteți singurul ostatic, aduceți-vă aminte că sunt echipe de intervenție care se pregătesc pentru eliberarea dumneavoastră şi că sunteți parte a acestei echipe;

• Fiți atent la ce se întâmplă în jurul dumneavoastră, fără a fi remarcat. Acest lucru poate fi util pentru acțiunile juridice ulterioare şi pentru a vă detaşa de situația prezentă;

• Urmați-vă instinctele, intuiția şi emoțiile. Exprimați ceea ce gândiți sau simțiți către

persoanele din jurul dumneavoastră;

• *Nu încercați să scăpați! Dacă încercați şi eşuați, acest lucru îl va irita foarte tare pe agresor;*

• *Mențineți-vă stima de sine. Este important pentru echilibrul dumneavoastră şi pentru propria supraviețuire.*

Există cazuri în care victima este ținută în izolare pentru o perioadă îndelungată de timp şi altele în care mai mulți ostatici stau împreună. Există situații în care ostaticii sunt adunați în acelaşi loc, altele în care sunt mutați frecvent dintr-un loc în altul. În altele, agresorul poate să meargă cu victima săptămâni întregi prin tufişuri şi zone împădurite. Câteodată, agresorul tratează bine victima, alteori încearcă să o dezorienteze şi să o facă să cedeze psihic, supunând-o la interogatorii şi acuzații prelungite.

Ostatici ar trebui să țină mereu în minte o serie de idei-cheie, cum ar fi:

• *Cele mai periculoase momente sunt cele din timpul răpirii şi apoi momentul eliberării, mai ales dacă este realizat printr-o operațiune de intervenție. Agresorii se pot simți amenințați şi tensionați, iar victimele trebuie să stea calme, evitând creşterea tensiunii printr-un comportament inadecvat;*

• *Pe timpul răpirii, victima poate fi amețită sau chiar drogată, nu este oportun să se refuze acest lucru, atunci când scopul este de a păstra tăcerea care, uneori, poate fi în beneficiul ei;*

• *Victima trebuie să se pregătească pentru o perioadă îndelungată de sechestrare, întrucât, deşi unele răpiri se sfârşesc repede, altele pot dura săptămâni sau chiar luni;*

• *Asigurarea securității eliberării nu este problema victimei, ci a autorităților, astfel încât victima trebuie să fie încrezătoare că se va face tot ceea ce este posibil, chiar dacă agresorul afirmă contrariul;*

• *Victimele nu trebuie să încerce să evadeze decât dacă sunt foarte sigure de succes, altfel se pot expune pe sine sau pe ceilalți unui mare risc.*

Problematica luărilor de ostatici nu este nouă. Ea a apărut încă din Evul Mediu, atunci când se cereau răscumpărări între taberele războinice adverse. Astăzi, condițiile şi motivele determinante de executarea actului menționat sunt diferite. În raport cu Evul Mediu, premisele sunt altele. Situația stategică internațională este, într-o anumită măsură, haotică.

Vulnerabilitățile derivă din disensiuni sociale, din *raporturile* dintre tehnologiile noi şi cele vechi, dintre bogăție şi sărăcie, dintre civilizație şi noncivilizație.

Dincolo de actul în sine, se urmăresc o multitudine de *scopuri: procurarea de mijloace financiare (care, ulterior, vor fi reinvestite); crearea unei stări de panică şi nesiguranță, unde oricum şi oricine poate fi luat ostatic; exercitarea de presiuni asupra guvernelor, parlamentelor, organizațiilor*

internaţionale, atât pentru rezolvarea problemelor proprii agresorilor/teroriştilor, cât şi a problemelor care generează criminalitatea, care, la rândul ei, produce luările de ostatici; crearea unui concept de reacţie asimetrică la presiunile pe care le exercită reconfigurarea centrelor de putere şi influenţă.

Din punct de vedere juridic sau legislativ, luarea de ostatici şi privarea de libertate în mod ilegal, chiar dacă au acelaşi obiect - *relaţiile sociale cu privire la dreptul la viaţă şi libertate de acţiune,* au o anumită vulnerabilitate. Pentru că legislaţia nu este armonizată, se generează o vulnerabilitate internaţională la acest tip de acţiune. Iată motivul pentru care *statul român trebuie să abordeze şi să creeze instrumentele şi mijloacele juridice specifice fenomenului luărilor de ostatici.* De aceea, se impun analize şi soluţionări politice, juridice, de ordine publică şi siguranţă militară.

Luarea de ostatici apare ca o problemă politică, ce are nevoie de o abordare naţională, regională (europeană) şi internaţională, şi nu trebuie calificată ca o acţiune patologică, ci, mai degrabă, ca un act politic, ca un act de război. Luarea de ostatici este o metodă de luptă a unei lumi împotriva celeilalte.

MODURILE DE OPERARE UTILIZATE DE CĂTRE INFRACTORI LA SĂVÂRŞIREA ÎNŞELĂCIUNILOR. „PORTRETUL ROBOT" AL ESCROCULUI

Comisar-şef de poliție ***Ion Ghiniță***
Membru I.P.A. – Regiunea 17

According to the active dispositions regarding the solving of criminal nature deeds which constitute frauds, this can be due, according to the situation, to the criminal investigations structures, as well as to fraud investigations ones.

In the majority of cases, the author of this type of deeds has a great elasticity in thinking and exploits the avidity, the griper nature of the future victim, who in its turn, would like to obtain an advantage, or that even sometimes imagines he/ she would succeed in defrauding the fraud.

The police casuistry has met false priests, policemen, physicians, prosecutors, judges, High civil servants, S.R.I. officers, educators, etc., among whom some have used fake diplomas, have even succeeded in practicing illegally the respective profession for a long period of time.

Conform dispozițiilor în vigoare, privind competența de soluționare a faptelor ai căror autori necunoscuți au uzitat de nume, calități mincinoase ori frauduloase, în prezent înşelăciunile sunt repartizate în lucru formațiunilor de investigații criminale. Autorii acestora sunt denumiți escroci şi cotați ca infractori intelectuali, forța fizică fiind pentru ei un element de decor.

La majoritatea formelor de înşelăciune, aceştia acționează – în mod preponderent – pe cale verbală, prin convingerea persoanelor vizate. Sunt infractori inteligenți, cunosc bine psihologia oamenilor şi au o cultură generală care, în unele cazuri, s-a dovedit a fi apreciabilă.

Ca metodă şi unealtă de operare, aceştia *folosesc minciuna*. De aceea, se afirmă, pe drept cuvânt, că secretul reuşitei escrocilor constă în faptul că, în momentul acțiunii, „uită de înşelătorie" trăind intens rolul.

Au o mare elasticitate în gândire, descoperind rapid slăbiciunile victimelor şi găsind soluții ad-hoc, care să-i scoată din încurcătură. Se manifestă ca foarte buni prieteni şi camarazi de drum sau de petrecere.

Fiind foarte vorbăreți, ei „suferă" de o exagerată fantezie, etalându-se ca atotştiutori, vanitoşi şi egoişti, gustând plăcerea „rolurilor" pe care le interpretează.

Din punct de vedere psihologic, se deosebesc două grupuri mari de escroci, primul fiind al celor ce uzează de titluri inaccesibile lor ori se dau drept

personalităţi şi al doilea, al celor care, de fapt, sunt interesaţi doar de partea materială, respectiv însuşirea bunurilor altora.

Pentru *cei din primul grup*, poziţia socială, uniformele strălucitoare şi titlurile sonore reprezintă idealul existenţei lor.

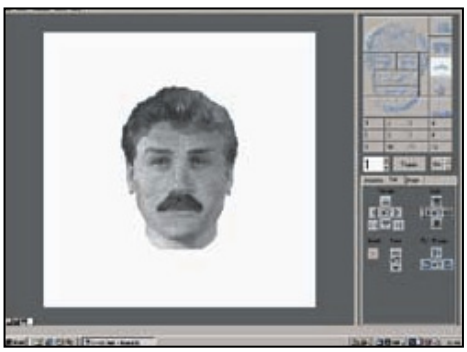

Escrocii mint din obişnuinţă, prezentându-şi în mod fals trecutul, educaţia şi legăturile lor familiale, încercând şi reuşind chiar, să se convingă pe sine dar şi pe alţii, de „realitatea" fanteziilor lor. Foarte bănuitori, pentru a-şi proteja cu toată energia închipuirile, în cazul unor anchete penale, nu vor ezita să dea de înţeles că sunt chiar paranoici. Pentru escroci, a fi cunoscuţi ca medici, ofiţeri, ingineri, senatori etc. este suprema raţiune a existenţei, idealul lor fiind acela de a trăi cu adevărat personalitatea pe care încearcă să şi-o însuşească.

Cei din al doilea grup, urmăresc numai partea materială, caracterizându-se printr-o încredere fanatică în capacitatea lor şi în reuşita operaţiunilor puse la cale. Ei sunt siguri că nicio victimă nu poate întrevedea maşinaţiunile pe care le întreprind şi au o încredere desăvârşită în puterea lor de a influenţa psihologia victimelor. De altfel, manoperele escrocului fiind atrăgătoare, îi anihilează conştiinţa, logica şi prudenţa victimei.

În majoritatea cazurilor, escrocul exploatează aviditatea, calicia viitoarei victime, care, la rândul ei, ar dori să dobândească un avantaj, ba chiar, uneori îşi imaginează că va reuşi să-l înşele pe escroc.

Pentru a zădărnici sau a fi îngreunată depistarea lor, acţionează sub identitate falsă, sens în care depun toate eforturile pentru a intra în posesia actelor de identitate sau legitimaţiilor altor persoane. Le obţin prin furt sau în schimbul unor promisiuni, iar alteori, le cumpără direct de la alţi infractori.

După ce obţin actele de identitate sau legitimaţiile altor persoane, le aplică fotografiile lor, memorează repede datele de stare civilă şi se prezintă sub identităţile respective. De la o perioadă la alta, le schimbă, apelând la serviciile falsificatorilor specializaţi.

De asemenea, în multe cazuri, în realizarea scopurilor pe care şi le-au propus, după câştigarea încrederii unor persoane cărora le-au făcut şi mici servicii, escrocii, pe lângă acte şi alte documente, obţin de la victime chiar procuri notariale de reprezentare în faţa autorităţilor statului.

În alte situaţii, pentru a nu fi identificaţi după scris, unii escroci solicită altor persoane să le scrie

actele, afirmând că nu ştiu să scrie, că au scrisul ilizibil, o entorsă la mână ori că sunt infirmi.

Vocabularul ales, elevat, specific anumitor domenii de activitate, completează portretul robot al escrocului şi duce la sporirea notei de respect şi încredere, de care are nevoie la reuşita faptelor de natură penală.

Cazuistica poliţienească a întâlnit, în timp, falşi preoţi, poliţişti, medici, procurori, judecători, înalţi funcţionari, ofiţeri S.R.I. sau „aparţinând" altor structuri, cadre didactice, reprezentanţi ai cultelor, dintre care unii folosind diplome false, au reuşit chiar să practice în mod ilegal profesia respectivă o perioadă îndelungată de timp.

Imaginaţia escrocilor nu cunoaşte limite, activităţile lor, în general, urmează linia evoluţiei economico-sociale şi speculează întotdeauna, atracţia pe care o oferă dorinţa de câştig sau de realizare a unor servicii din partea victimelor.

Până în prezent, pe linie de înşelăciuni, practica judiciară a cunoscut următoarele moduri de operare:

- Înlocuirea telefonului mobil aflat în cutia de ambalaj a producătorului cu o carcasă ce conţine chit, plastilină sau ipsos
  În parcările marilor complexe comerciale se oferă spre vânzare telefoane marca Nokia, de regulă modele cât mai scumpe şi mai nou apărute, de la 6230i la ultimul model. După ce cumpărătorului i se probează că bunul se află în perfectă stare de funcţionare, acesta este introdus în cutia de ambalaj. În momentul în care se face plata, vânzătorul înlocuieşte sacoşa cu o alta, în care cutia de ambalaj conţine o machetă a modelului respectiv plină cu plastilină, chit de geamuri sau ipsos folosit în construcţii, întrucât este cel mai ieftin.
- Comiterea de înşelăciuni prin intermediul Internetului (Cyber Crime), fapte ce constau, de regulă, în comenzi de bunuri cu volum mic şi valoare considerabilă, ce în final rămân neachitate. Competenţa de soluţionare revine structurilor de crimă organizată.
- Bunuri oferite ilegal la licitaţie pe internet. Pe internet se postează fotografia unui autoturism de lux sau a unei motociclete de ultimă generaţie, bunuri oferite spre vânzare la licitaţie. Se pleacă de la o sumă modică, atrag atenţia cu un preţ tentant, se depune suma de înscriere la licitaţie într-un cont deschis de escroc şi colectează sumele de bani. De asemenea, pot fi „scoase la licitaţie" diverse societăţi comerciale. De regulă, autorii acestui gen de fapte provin din rândul tinerilor studenţi, dar şi al persoanelor cunoscute cu antecedente penale.
- Persoane necalificate sau cu identitate falsă, postează anunţuri de prestări servicii, negociază un preţ al lucrării mai

mult decât convenabil, lasă pentru ziua următoare nişte scule stropite cu lavabil pentru a crea impresia că sunt folosite recent, iau arvuna, după care nu se mai prezintă să execute lucrarea (ex. zugrăveli, tâmplărie, instalații sanitare, electrice etc.). În această situație, pentru ca fapta să întrunească elementele constitutive ale infracțiunii de înşelăciune, autorul trebuie să prezinte părții vătămate un document (diplomă sau legitimație de serviciu falsă) sau să încheie fără drept un contract de prestări servicii. În caz contrar, fapta este de natură civilă, partea vătămată urmând a se adresa instanței de judecată teritorial competente. În cadrul acestui mod de operare se încadrează şi fapta unei persoane, care, fără drept, îşi atribuie calitatea mincinoasă de detectiv particular şi exercită profesia, încheind în fals cu partea vătămată un contract de prestări servicii, în urma căruia obține pentru sine un folos material injust. Astfel, autorul, după ce a executat fără drept „supravegherea“ unei persoane în schimbul sumei de 1.000 lei, s-a întâlnit cu victima şi i-a prezentat acesteia imagini cu persoanele observate în anturajul soțului său. Falsul detectiv era de fapt muncitor necalificat, aflat în şomaj.

- Achiziționarea bunurilor de larg consum în rate, în special de la marile complexe comerciale gen Cora, Flamingo Computer, Domo, Depozitul de calculatoare etc, utilizând acte de identitate false
- Împrumuturi ridicate de la diferite bănci, în baza unor documente şi identități false. Pe raza capitalei, recent au fost depistate grupuri de infractori, ce provin din com. Brăhăşeşti, sat Toflea, jud. Galați, în care profesia de bază este cea de escroc. Satul are construcții gen vilă, cu 2, 3 sau 4 etaje, parte dintre vile având în fiecare colț al curții bodyguarzi înarmați şi cu fețele acoperite de cagule. Cu ani în urmă, mare parte dintre case au fost lăsate simultan gaj la mai multe bănci iar sumele împrumutate nu au mai fost restituite nici până astăzi. Acelaşi mod de operare a fost folosit şi pentru obținerea autovehiculelor de lux. De regulă, curtea şi parterul vilelor sunt proprietatea rromilor, iar etajele au devenit proprietatea diverselor bănci şi sunt imposibil de valorificat. Prejudiciul va rămâne nerecuperat, întrucât persoana care a solicitat împrumutul nu are alte bunuri pe numele său şi nici vreun loc de muncă unde să i se pună poprire pe salariu.
- Pe trotuar, în fața unui magazin în care sunt expuse, de regulă, produse electronice, escrocul oferă spre vânzare telefoane mobile absolut noi, camere video sigilate, laptopuri, orice

solicită clientul, la jumătate sau sfert de preț. După ce se face proba funcționării telefonului cu cartela din aparatul clientului, se negociază prețul. Marfa se va introduce în ambalaj şi apoi într-o sacoşă. Vânzătorul profită de un moment de neatenție, când se numără banii pentru plată, iar un complice, poziționat în imediata apropiere, îi schimbă punga din plastic ținută la spate sau în lateral, cu o alta. Ajuns la hotel, cumpărătorul va găsi ambalat un bun fără valoare sau o bucată de plastilină cu greutate apropiată.

- Cu promisiunea că îi vor vinde la preț redus o parte din bunurile conținute în „pachetul sosit recent în vamă", escrocii, uneori folosind nume mincinoase, induc victima în eroare şi în realitate, iau bani sub formă de împrumut de la aceasta, iar în final obțin un folos material injust, întrucât nu i se mai restituie nici un ban.
- Primirea unor sume de bani de la persoane fizice, sub formă de împrumut, când, de comun acord se stabileşte o dobândă lunară atractivă pentru partea vătămată, i se achită dobânda o lună, iar apoi nu i se mai restituie nimic. Dacă a existat o înțelegere prealabilă între părți (acordul de voință) şi s-a achitat cel puțin o rată, nu se poate reține infracțiunea de înşelăciune, întrucât sunt aspecte de natură civilă. Când autorul promite părții vătămate că îi va face un serviciu sau îi va da un alt bun la schimb, dar în final nu i-l dă, încadrarea juridică va fi abuz de încredere. În situația unei astfel de plângeri, întrucât nu există aspecte de natură penală, procurorul îi va recomanda în scris reclamantului ca pentru soluționarea litigiului să se adreseze instanței civile teritorial – competente.
- Vânzarea-cumpărarea de imobile, terenuri, păduri, folosind acte de proprietate false etc.
- Achiziționarea de mărfuri cu CEC-uri fără acoperire.
- Folosirea genții dublu compartimentate. În magazin, infractorul cumpără câteva cartuşe de țigări şi le introduce într-unul din compartimentele genții. Imediat, un complice aflat în apropiere, îl anunță că nu mai este nevoie de marfa respectivă din diferite motive. Atunci, escrocul întoarce geanta şi restituie din celălalt compartiment cartuşe identice, dar care conțin talaş.
- Promisiunea obținerii de servicii sau contracte de muncă în țară sau străinătate, urmată de încheierea unui contract irealizabil, cu scopul de a obține pentru sine sau pentru altul un folos material injust.
- Promisiunea obținerii de vize turistice pentru S.U.A, Canada sau alte state din afara U.E
- Promisiunea obținerii cetățeniei române, în cazul cetățenilor Republicii Moldova, interesați

să obțină drept de muncă în spațiul U.E. Escrocul, de regulă conațional cu victima, foloseşte procură notarială falsă, ştampile şi parafe contrafăcute. Prețul serviciului este în jurul a 3.000 de euro.

- Utilizarea jocurilor piramidale de „întrajutorare" sau de noroc gen Caritas - Cluj, Philadelphia – Piteşti sau Gerald – Focşani etc.
- „Maradona" - metoda clasică. Asupra autorilor unor infracțiuni de înşelăciune cu acest mod de operare au fost găsite legitimații de polițişti, jandarmi sau de gardieni publici. Autorii acționau în grupuri de 3-4 persoane care opreau, în principal, cetățenii străini, în trafic sau pe stradă, se recomandau ca fiind ofițeri de poliție, prezentând fugitiv o legitimație falsificată, reclamată ca furată ori pierdută şi, sub pretextul unui control de rutină, le solicitau verificarea actelor, cât şi a sumelor în lei sau valută pe care le aveau asupra lor, ocazie cu care le sustrăgeau (rupeau) o parte din bani, fără ca victima să observe momentul. Făptuitorii sunt de regulă îmbrăcați în ținută civilă, prezentabili, eleganți şi curați şi pretind că acționează pe linie de droguri, valută sau monedă națională falsă. Aşadar, uzurparea de calități oficiale este săvârşită simultan cu furtul şi se transformă în tâlhărie, dacă victima opune rezistență, realizând că a fost înşelată.
- Maradona - oferirea spre vânzare a cartuşului de țigări Marlboro turiştilor străini aflați în autoturism la semafor sau în incinta parcărilor, surprinsă „în flagrant" de falşi polițişti. La semafor sau într-o parcare, un individ se apropie de un autoturism pe care sunt aplicate tăblițe de înmatriculare străine şi îi oferă spre vânzare conducătorului auto un cartuş de țigări Marlboro, la prețul de 10 euro. În U.E. prețul unui cartuş de țigări este în jurul sumei de 50 euro. Ceilalți trei membri ai grupării intervin în momentul derulării tranzacției. Îmbrăcați elegant, se recomandă a fi polițişti, prezintă o legitimație falsă şi strigă: „Poliția!" Cu ocazia percheziției corporale, a bagajelor şi, în special, la controlul autoturismului, infractorii bruschează victima sau victimele, ocazie cu care fură valută, bunuri sau obiecte de valoare, în special bijuterii şi telefoane mobile.
- Simularea verificării autenticității bancnotelor. Infractorii, organizați în grup, simulează că sunt cetățeni străini aflați la cumpărături într-un magazin. Sub pretextul că cineva le-ar fi dat rest nişte bancnote suspecte de a fi false, aceştia solicită trecătorilor să le ofere spre vizualizare bancnote româneşti autentice, de preferat cât mai multe exemplare şi cu

valoare mare. Profitând de naivitatea şi neatenţia curioşilor, *escrocii fură (rup) din numărul bancnotelor şi restituie părţii vătămate o mică parte din sumă.*

- „Şmen“ sub pretextul transportului urgent al unei persoane rănite la spital. Într-un autoturism sunt trei persoane - doi bărbaţi şi o femeie. Primele două sunt poziţionate în partea din faţă, iar al treilea stă culcat pe bancheta din spate, mimând o stare apropiată de inconştienţă. Toţi simulează că sunt cetăţeni străini şi vorbesc stricat româneşte. Primii doi, sub pretextul că transportă un bărbat, victimă a unui accident rutier şi nu cunosc unde s-ar afla cel mai apropiat spital, acostează o persoană în vârstă, cu rugămintea de a le indica traseul spre unitatea medicală. Prefăcându-se că nu sunt înţelese toate explicaţiile oferite în limba română, viitoarea victimă este rugată să-i conducă şi este invitată să urce în autoturism în locul femeii, care trece la partea din spate, lângă aşa-zisul accidentat. Pe drum, şoferul prezentându-se sub o altă identitate, îl întreabă pe bătrân dacă nu cunoaşte un loc în care ar putea să depoziteze nişte plasme TV pe care le are în portbagajul autovehiculului, pentru că îi „este teamă” să le lase nesupravegheate cât timp vor fi în spital cu rănitul. Se folosesc în mod repetat expresiile: „bagaj, garaj, iar apoi bandit”. Omul, de bună-credinţă, le spune că locuieşte chiar în apropiere şi că le poate găsi un loc pentru depozitarea aparaturii electronice. Ajunşi la garajul victimei, şoferul refuză să lase plasmele şi motivează că acel sistem de închidere-asigurare nu prezintă siguranţă, că bunurile au valoare foarte mare şi că îi este frică de hoţi. Nu cer de la început să fie duşi în casă, ci se aşteaptă ca oferta să vină din partea gazdei. Astfel, autorul va urca împreună cu femeia în apartamentul bătrânului fără plasme asupra sa (în realitate acestea nici nu există) şi, profitând de faptul că ora aleasă este aproape de 17.00, când programul băncilor se încheie, încep să se întrebe unde ar putea schimba nişte valută, întrucât le trebuie lei pentru plata spitalizării, a tratamentului şi separat, bani pentru medici. De menţionat că autorii faptei refuză efectuarea tranzacţiei la o casă de schimb valutar, pe motiv că acestea practică un comision foarte mare. În continuare, bătrânul (dacă nu locuieşte singur) va fi determinat să se consulte cu soţia pentru a le schimba în lei, o sumă de 2-300 euro, însă escrocii nu vor fi mulţumiţi. Vor solicita o sumă „cât se poate de mare”, fac fel de fel de gesturi şi promisiuni pentru a impresiona viitoarea victimă, care în final decide să îi ajute cu toţi banii

din casă. Au fost cazuri când s-a acționat la pont, reuşind să plece din casă cu mii de lei. Şoferul, la rândul lui, drept mulțumire le face un mic cadou şi, pentru a prezenta credibilitate, le spune că va lăsa în grijă, toată suma în valută de care dispune, urmând ca bătrânul să efectueze schimbul valutar să-şi recupereze leii. De regulă, această propunere este refuzată, pentru că persoanelor în vârstă le este frică să nu piardă la bani, urmare a scăderii cursului valutar sau pentru că nu cunosc bine bancnotele străine, aceştia cer să li se restituie tot lei. Fiind foarte târziu, iar „starea rănitului" nu le permite niciun alt minut de întârziere, se abandonează ideea depozitării plasmelor, dar în schimb se va lăsa drept garanție o borsetă, prevăzută cu două fermoare şi un lăcățel, în care escrocii introduc bucăți de ziar, acoperite cu un „capac" de 100 euro, xerocopiat (şmen) sau, în funcție de situație, pun un teanc de copii xerox. Ulterior, în drum către spital, bătrânul va fi abandonat (fug de el) sub un pretext plauzibil (e trimis să cumpere ceva dintr-un magazin, interval de timp în care ei ar trebui să achiziționeze din altă parte schimburi, pijama, papuci etc, pentru cel rănit).

- Achiziționarea maşinii de cusut pereche-marca Singer. O maşină de cusut de fabricație germană, marca „Singer" are valoarea reală în jurul a 300 Euro. Escrocul dă anunț pe Internet sau în presă cu ofertă tentantă de achiziționare pentru un asemenea bun. Apoi, induce în eroare potențiala victimă, spunându-i că bunul pe care îl deține are valoare numai împreună cu seria pereche. Ex: „Cumpăr maşini de cusut SINGER, în special seria J. Ofer preț foarte bun (8.000-15.000 E), plata pe loc. Ridicare de la domiciliul vânzătorului.

  Oraş Cluj, e-mail: bogdanionel@4x.ro.
- Cumpărătorul promite că se va documenta, va consulta cataloage, baze de date naționale şi externe, încercând să identifice deținătorul, adresa şi, pe cât posibil, numărul de telefon al proprietarului seriei-pereche. Se menționează însă că este posibil ca seria respectivă să fie într-o altă țară. La scurt timp, infractorul revine telefonic şi spune: „Ați avut noroc, seria pereche se află în România, dar... la Timişoara!" Îi va sugera să ia legătura cu deținătorul seriei pereche întrucât, în cazul că vor vinde împreună bunurile, prețul va fi de 6-10.000 euro. Victimei i se transmite că proprietarii pot merge împreună la sediul firmei care a dat anunțul, dar există şi posibilitatea să cumpere seria pereche, revenindu-i ulterior întregul câştig. Sunt anunțuri ce conțin oferte de cumpărare, cu prețuri de până la 100.000 euro.

Astfel victima, doritoare de câştig, va fi determinată să plătească celuilalt escroc de zeci de ori mai mult decât valoarea reală a maşinii de cusut.

- Vânzarea de lozuri în plic false, prezentate drept câştigătoare. Autorul prezintă victimei două lozuri false, dintre care unul câştigător, având ca premiu un auto Volskwagen Polo. Această înscenare se regizează imediat după orele 17.00, la terminarea programului de lucru, chiar în faţa unei unităţi Loto, iar unul dintre complici, îmbrăcat în ţinută specifică, se recomandă a fi şeful de unitate şi confirmă autenticitatea lozului, „validând câştigul". Părţii vătămate i se propune să achite jumătate din contravaloarea auto VW Polo sau să dea alte valori în schimbul lozului fals.
- Vânzarea de bijuterii confecţionate din metale comune şi prezentate ca fiind din metale preţioase (trompete), simulând că sunt cetăţeni aflaţi în tranzit şi au fost implicaţi într-un accident rutier, iar banii le sunt neapărat necesari pentru medic (un membru al familiei a suferit o intervenţie chirurgicală imediată) ori pentru remedierea avariilor autoturismului.
- Bijuterii „din aur" lăsate gaj în schimbul unei sume împrumutate pentru o intervenţie chirurgicală urgentă. Două „doamne" (escroace de diverse etnii), una simulând că este italiancă, iar cealaltă, cunoscătoare a limbii italiene, aflată „din întâmplare" în apropiere, într-un mijloc de transport în comun, abordează o persoană în vârstă, căreia „italianca", ajutată de interpreta de ocazie, îi povesteşte că ieri, în timpul unei vizite la Bucureşti, soţul său a fost victima unei întâmplări nefericite (eveniment rutier, tâlhărie, etc), în urma căreia a ajuns să fie internat, cu accident vascular cerebral, într-un spital din România. Acum, acesta urmează să suporte o complicată intervenţie chirurgicală, pentru care trebuie să facă rost de bani pentru medici, întrucât, banii trimişi din Italia de membrii familiei lor pot fi scoşi din bancă abia peste două zile. Impresionată, bătrâna se decide să o ajute printr-un împrumut cât se poate mai mare. Escroacele o însoţesc până la domiciliu, unde rămân în faţa blocului, gândindu-se că de acolo ar dispare mult mai uşor, în cazul în care familia viitoarei victime sau vreun vecin ar interveni. Ca semn de recunoştinţă, în acelaşi timp, italianca îşi lasă lanţul şi inelele drept gaj, urmând să le recupereze a doua zi, odată cu restituirea datoriei. În fapt, bătrâna a fost înşelată, escroaca nu mai revine pentru a-şi achita datoria, iar aşa-zisele bijuterii confecţionate din aur sunt nişte gablonzuri fără valoare. Într-o altă situaţie, cele două escroace

au însoțit victima în apartament, iar în momentul în care aceasta s-a dus în dormitor să ia banii, din sufragerie i-au fost furate actele de proprietate ale casei.

- Am găsit împreună o „bijuterie", câştigul se împarte (lănțişor, inel, brățară)
- Autorul urmăreşte o victimă bine îmbrăcată, elegantă, cu vădite posibilități financiare. Deplasându-se pietonal, în fața acesteia, aruncă o bijuterie ce pare a fi din aur, pe care o ridică rapid, în timp ce victima este tentată şi ea să se aplece, schițând gestul de a lua obiectul „găsit". Observând că victima este amatoare de chilipir, escrocul îi spune că cel mai corect ar fi să împartă amândoi bunul găsit, lăsându-l la o casă de amanet ori să-l oprească unul dintre ei, celuilalt revenindu-i o sumă care să acopere jumătate din contravaloare. Se face o subestimare a greutății şi valorii bijuteriei, tentând potențiala victimă să-i dea imediat banii şi să oprească „aurul". În realitate, bijuteria este un gablonz, iar cel care o opreşte va fi înşelat.
- Înlocuirea de către bijutieri a pietrelor prețioase (rubine, safire, diamante, smaralde etc.) cu pietre sintetice, în momentul în care obiectele de podoabă sunt depuse pentru efectuarea unor diverse reparații în cadrul atelierelor specializate.
- În magazine tip anticariat, antichități, galerii de artă, case de licitație sau expoziții cu vânzare sunt prezentate ca autentice falsuri ale unor opere de artă, în complicitate cu consilierii de specialitate de pe lângă aceste societăți, cumpărătorii fiind înşelați, profitându-se de faptul că cei mai mulți dintre ei nu sunt cunoscători şi nu au studii de istorie a artei. De asemenea, înşelăciuni şi falsuri se pot comite şi cu ocazia restituirii către deponent a *bunurilor culturale mobile*[97] *nevândute*, când se predau falsuri, iar cele autentice sunt valorificate de patroni. Acelaşi aspect poate fi întâlnit şi atunci când bunurile sunt depuse în ateliere sau laboratoare de restaurare sau când sunt împrumutate din diverse motive. În majoritatea cazurilor persoanele înşelate sunt, de regulă, în vârstă.
- Înşelăciuni săvârşite în dauna societăților de asigurări, când autovehiculele sunt vândute de către deținători sau proprietari, iar apoi reclamate ca fiind furate. Acestora, uneori li se modifică seriile de identificare, iar apoi, însoțite de acte false,

[97] Bunuri culturale mobile pot fi: *arheologice şi istorico-documentare* (monede, sigilii, bijuterii, piese de vestimentație, arme, filme, instrumente muzicale), *cu semnificație artistică* (opere de artă plastică, pictură, sculptură, fotografie etc), *cu semnificație etnografică* (ceamică, piese de mobilier, de uz casnic şi gospodăresc), *de importanță ştiințifică* (matițe de compact discuri, DVD-Rom, creații tehnice cu valoare memorială).

sunt vândute direct sau cu ajutorul unor intermediari complici. Cărăuşii, pentru acoperire până la destinaţie, au procură falsă de la cel care are leasingul sau chiar de la cel care a asigurat bunul, adică de la deţinătorul de drept. Reclamaţia de furt se depune la poliţie când, din altă ţară, se primeşte telefonic confirmarea că autovehiculul este ajuns la destinaţie ori i-au fost deja modificate seriile.

- Tranzacţii ilegale cu autovehicule reclamate ca fiind furate din ţară sau străinătate (trafic internaţional). Cu ocazia derulării tranzacţiei de vânzare-cumpărare a unui autovehicul reclamat ca fiind furat, între părţi intervin doi infractori, complici ai cumpărătorului, care se recomandă a fi ofiţeri de poliţie. Aceştia, după ce prezintă legitimaţii în acest sens, controlează seriile de identificare şi le transmit că bunul este dat în urmărire. Din acest motiv, va fi reţinut şi indisponibilizat în curtea poliţiei, urmând a se proceda la restituirea către proprietarul de drept. În continuare, falşii poliţişti îi atenţionează că au mai avut recent o speţă identică, iar împotriva ambelor părţi implicate în tranzacţia ilegală, instanţa a emis mandate de arestare. Astfel, escrocul rămâne în posesia autoturismului, iar traficantul nu va avea curajul să depună plângere, întrucât ştie că deţine copii ale actelor de proprietate şi cheilor de contact, inclusiv contracte de vânzare-cumpărare false. Au fost situaţii în care autovehicule furate din partea de Vest a ţării, pe parcurs, până la primul punct al destinaţiei (Bucureşti, Vaslui, Giurgiu sau Constanţa), au mai făcut obiectul unor reclamaţii de înşelăciune, rămase cu A.N.
- „Rent a car" prin care, fără drept, autovehicule închiriate sunt lăsate gaj cămătarilor, ghicitoarelor etc. sau sunt vândute în târguri. Când bunul este lăsat gaj în schimbul unei sume de bani, fără a se întocmi vreun document, se comite infracţiunea de abuz de încredere. În final banii nu se mai restituie, iar persoana va rămâne cu un bun ce va face obiectul unei plângeri penale. Atunci când autorul încheie, fără drept, un contract de vânzare-cumpărare sau închiriere, pe numele unei persoane sau firme fictive, fapta va constitui înşelăciune. Mai nou, pentru a putea deturna un autoturism foarte scump (marcă de lux), din România sau dintr-o altă ţară membră U.E, autorul, folosind acte false privind identitatea, mai întâi, închiriază pe rând două-trei autovehicule cu valori medii, pe care le foloseşte câteva zile, iar la data scadentă în contract le va restitui în condiţii estetice impecabile (adică în stare perfectă de curăţenie,

parfumate, siliconate, etc), pentru a da dovadă de seriozitate şi a câştiga încrederea societății de închirieri auto. Cu al treilea sau al patrulea autovehicul închiriat se va părăsi imediat frontiera, după care, însoțit de acte false, bunul va fi vândut traficanților, la sfert de preț din valoarea reală.

- Ghicitul locului unde se află ascunse autoturismele sau alte bunuri recent furate. De fapt, pe baza informațiilor primite de la hoți, cu care, de multe ori, se află în relații apropiate, escroacele „prezic" locul unde se află autoturismele sau alte bunuri provenite din infracțiuni, urmând ca, în schimbul unor „recompense" în bani, să trimită partea vătămată la locul unde este abandonat sau ascuns bunul.
- Ghicitul – schimbarea batistei cu bijuteriile. În apropierea marilor spitale îşi fac prezența diverse ghicitoare, de regulă de etnie rromă, care îşi oferă serviciile în scop tămăduitor rudelor ce vizitează persoanele internate în spital, având diverse afecțiuni medicale. Sub promisiunea că descântecele efectuate vor reuşi să vindece afecțiunile medicale ale bolnavilor, vrăjitoarele le cer victimelor bijuteriile. Le introduc într-o batistă ce va fi legată cu trei sau nouă noduri. În timp ce se face descântecul, batista este înlocuită cu o alta identică la culoare şi ca material, dar care conține pietriş sau gablonzuri. După ce le descântă, obligatoriu nodurile batistei vor fi desfăcute după trei sau nouă zile, timp în care ruda trebuie să doarmă cu batista sub pernă. Într-o altă formă a acestui mod de operare, pe parcursul ritualului de descântec batista ce conține bijuteriile este înlocuită cu o alta, care fiind dezlegată se constată că nu mai conține nimic. Atunci, victimei i se spune: „Uitați cum Dumnezeu vă ajută şi v-a îndeplinit dorința!"
- Împrumutarea unor sume mari de bani de la cămătari sau vrăjitoare, iar în schimbul acestora se lasă gaj bunuri provenite din furt
- Promisiuni de încheiere a căsătoriei sau „logodnic de profesie" (escroc sentimental). Se realizează convingerea partenerului că escrocul doreşte, în mod serios, să se căsătorească şi să realizeze o familie trainică. Acesta îşi îndreaptă atenția spre persoane cu situație materială bună, față de care, până la consumarea infracțiunii, afişează un comportament ireproşabil.

MĂSURI DE PROTECȚIE INFORMATICĂ – CONSIDERAȚII GENERALE

Comisar şef dr.ing. ***Panciu Corin***
Catedra pregătire generală şi informatică, Centrul de Studii Postuniversitare

"Internet technology implementation on a large scale has advantages and disadvantages. The major disadvantage is the data security which becomes more and more difficult to guarantee. The subject of this material is the protection of the respective data, the menaces against it and how they can be reduced or eliminated. The data protection procedures are enlarged upon. In what concerns the types of threats they propose a systematization of them, as well as the presentation of the concrete modalities of factual realization."

În momentul de față asistăm la o informatizare pe scara largă a instituțiilor, lucru datorat avantajelor aduse de sistemele informatice:colectarea,transmiterea, procesarea, stocarea şi regăsirea datelor se face mai rapid, mai ieftin, mai uşor, cu o economie mai mare de spațiu. Se face astfel o economie semnificativă de timp şi de efort. De asemenea, se asigură un control mai bun al sistemului, în special în ceea ce priveşte costurile.

Cu toate acestea, există şi un dezavantaj major: securitatea datelor devine mai greu de asigurat. O persoană poate să aibă acces la date de la distanță, fără sa fie văzută şi fără să lase urme. De asemenea, accesul la o mare cantitate de date într-un timp scurt şi eventual preluarea lor este mult uşurată. De asemenea, se pot şterge şi modifica date, de multe ori fără a se lăsa nici un indiciu că acest lucru s-ar fi întâmplat.

Toate acestea se realizează cu ajutorul calculatoarelor, al rețelelor de comunicații şi a dispozitivelor aferente .

În modalitatea clasică de stocare a datelor, o persoană interesată să afle date ar fi trebuit să intre într-o incintă păzită, încuiată, ar fi eventual văzută de numeroşi martori, ar lăsa urme. I-ar fi venit greu să caute un anumit dosar, ar fi trebuit să caute în mai multe arhive pentru a obține mai multe date. De asemenea, preluarea datelor ar fi fost mai grea ar fi trebuit sa fotografieze filă cu filă dosarul, lucru care se poate observa de persoanele din jur. Modificarea însemnărilor de pe foi uşor de observat.

Subiectul articolului de față este protecția datelor: respectiv care sunt amenințările la adresa securității lor şi cum pot fi ele reduse ori eliminate.

Protecția datelor

Problematica generală

Protecția datelor dintr-un sistem informatic are ca scop împiedicarea folosirii lor în mod neadecvat, intenționat sau nu, de către diverşi agenți (utilizatori sau programe), fie că aparțin sau nu organizației care deține sistemul informatic. Acest domeniu face parte din cadrul mai larg al securității informației, care nu este restrânsă la sistemele informatice sau la informația aflată într-o formă electronică sau uşor de citit de către o maşină, ci se aplică tuturor aspectelor protejării datelor şi informațiilor.

Glosarul Național de Securitate al Sistemelor Informaționale, publicat de National Security Telecommunications and Information Systems Security Committee (Comitetul Național de Securitate al Sistemelor Informaționale şi de Telecomunicații) din cadrul guvernului federal al SUA, defineşte securitatea sistemelor informaționale (INFOSEC) în felul următor:

Protecția sistemelor informatice împotriva accesului neautorizat la informație sau a modificării neautorizate a informației, în cadrul stocării, procesării sau tranzitului, şi împotriva refuzului deservirii utilizatorilor autorizați, sau asigurarea deservirii utilizatorilor autorizați, incluzând acele măsuri necesare pentru a detecta, documenta sau contracara aceste amenințări.

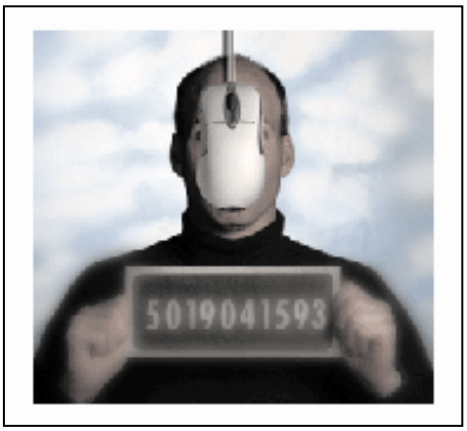

Merită menționat faptul că securitatea informației nu poate fi absolută. Nimeni nu poate elimina toate riscurile folosirii neadecvate ale informației. În orice situație particulară, nivelul de securitate al informației va trebui să fie stabilit în funcție de valoarea informației şi de pierderile de orice natură care are ar rezulta din folosirea necuvenită a informației dezvăluirea, degradarea, refuzul accesului sau altele. Este vorba de un proces de management al riscului. O politică de securitate prea strictă, spre exemplu, ar îngreuna prea mult accesul la informație, ar mări timpul de lucru, ar avea costuri financiare prea mari, etc.

În general, se consideră că principalele componente ale securității informației sunt:

- Confidențialitatea;
- Integritatea;
- Disponibilitatea;
- Confidențialitatea;
- Definirea confidențialității;

Confidențialitatea poate fi definită ca fiind prevenirea

accesului entităților neautorizate (persoane, grupuri de persoane, procese, dispozitive) la un set specific de date sau informații, sau asigurarea faptului că un set specific de date sau informații sunt accesibile numai celor autorizați sa aibă acces la ele.

Confidențialitatea poate fi obținută prin mai multe procedee, după cum urmează:

Împiedicarea accesului

O modalitate directă de asigurare a confidențialității este prin împiedicarea accesului la datele sau informațiile protejate. În această situație, confidențialitatea datelor este dependentă de securitatea sistemului per ansamblu, fie că este vorba de un calculator, un server sau o legătură de comunicație.

Restricția accesului poate fi implementată mai întâi la nivel fizic, prin plasarea stațiilor de lucru şi mai ales a serverelor în camere prevăzute cu încuietori, uşi solide şi sistem de alarmă la efracție, în care nu are acces decât personalul autorizat. Apoi, vom avea o restricție a accesului la nivel informatic, de exemplu prin folosirea autentificării prin nume de utilizator şi parolă la începerea unei sesiuni de lucru cu calculatorul sau cu o aplicație care lucrează cu date sensibile.

Ascunderea

O altă modalitate de obținere a confidențialității o reprezintă ascunderea informației sau a datelor. Aceasta este o formă de securitate prin obscuritate, şi ca majoritatea schemelor de securitate prin obscuritate, nu oferă garanții prea mari de confidențialitate. Ea funcționează în cazul în care eventualul atacator nu are prea multe cunoştințe în domeniul informatic, sau nu are uneltele necesare pentru efectuarea unui atac. În cazul unui hacker experimentat, spre exemplu, un astfel de sistem va fi o victima sigură. Ascunderea nu oferă un nivel de securitate acceptabilă pentru aplicațiile care manipulează date personale;

Criptarea

Criptarea (cifrarea) este un mecanism puternic de asigurare a confidențialității. Ea asigură confidențialitatea datelor atunci când mecanismele de împiedicare a accesului la date au eşuat. Este un lucru înțelept să folosim şi criptarea, deoarece sistemele informatice sunt foarte complexe (atât din punct de vedere hard, cât şi soft), aşa că întotdeauna vor exista breşe în sistemele de restricționare a accesului. Dacă mecanismul de criptare a datelor este puternic şi aplicat în mod corect, atacatorul va avea în față nişte date pe care nu va putea să le folosească.

În cadrul criptografiei, criptarea se defineşte ca fiind procesul de aducere a informației din forma ei inițială, inteligibilă, într-o formă neinteligibilă, astfel încât să fie făcută imposibil de citit fără cunoştințe secrete. Textul inițial, care se doreşte a fi protejat, se numeşte text în clar, iar rezultatul criptării se numeşte text cifrat sau criptogramă. Decriptarea

(descifrarea) este procesul invers, recuperând textul în clar din textul cifrat.

Un cifru este un algoritm pentru criptare şi decriptare. Operarea exactă a cifrurilor este controlată de obicei de către o cheie o informaţie secretă care stabileşte cum este produs textul cifrat. Există diverse protocoale care specifică în detaliu cum se folosesc cifrurile şi alte primitive criptografice pentru a realiza sarcini specifice. O suită de protocoale, cifruri, sisteme de management al cheilor, sarcini care trebuiesc executate de utilizator, implementate împreună ca un sistem constituie un sistem criptografic. Cu acesta interacţionează utilizatorul.

Criptografia se foloseşte pentru securizarea comunicaţiilor. Ea ar trebui sa aibă următoarele proprietăţi:

Confidenţialitatea: doar un receptor autorizat al mesajului ar trebui să fie capabil să extragă conţinutul mesajului din forma sa criptată. Altfel, nu ar trebui să fie posibil să se obţină vreo informaţie semnificativă despre conţinutul mesajului.

Integritatea: destinatarul ar trebui sa poată detecta dacă mesajul a fost modificat în cursul transmisiei.

Autentificarea: destinatarul ar trebui să poată să-l identifice pe expeditor, şi să verifice că presupusul expeditor într-adevăr a transmis mesajul.

Nerepudierea: expeditorul nu ar trebui sa poată nega că a transmis mesajul.

Protecţia la trimitere multiplă: mesajului nu ar trebui sa-i fie permisă trimiterea multiplă la destinatar fără ca expeditorul să ştie acest lucru.

Criptografia poate asigura mecanisme pentru a atinge obiectivele de mai sus. Totuşi, unele scopuri nu sunt întotdeauna necesare, practice sau dezirabile în anumite contexte. De exemplu, expeditorul unui mesaj ar vrea să rămână anonim; în acest caz, nerepudierea ar fi nepotrivită.

Exisă două mari categorii de cifruri: cu cheie simetrică, respectiv cu cheie asimetrică.

Criptografia cu cheie simetrică

Cifrurile cu cheie simetrică folosesc aceeaşi cheie pentru criptare şi decriptare (sau cheia pentru decriptare este relativ uşor de calculat din cheia pentru criptare). Mai este numită şi criptografie cu cheie privată.

Cifrurile cu cheie simetrică pot fi clasificate în cifruri bloc şi cifruri secvenţiale. Cifrurile secvenţiale criptează informaţia bit cu bit, spre deosebire de cifrurile bloc, care criptează succesiv din mesaj blocuri de biţi de o anumită lungime. Între cele două categorii există o dualitate, în sensul că pot fi făcute să opereze într-o manieră asemănătoare categoriei opuse. Exemple de cifruri bloc: DES, 3DES, IDEA, AES. Exemple de

cifruri secvențiale: RC4, A5/1, A5/2.

Există de asemenea unele primitive criptografice care pot fi desemnate ca fiind criptografie simetrică.

Un exemplu îl constituie funcțiile hash criptografice, care produc un rezumat (hash) al mesajului. În timp ce sunt foarte uşor de calculat, ele sunt foarte greu de inversat (one-way). Astfel, cineva trimite un mesaj şi îi calculează hash-ul, apoi trimite mesajul împreună cu hash-ul către receptor. Receptorul primeşte mesajul şi calculează la rândul lui hash-ul. Dacă cele două valori diferă, înseamnă ca mesajul a fost modificat. Este practic imposibil ca un intrus care interceptează mesajul să-l modifice astfel încât aplicarea funcției de hash să dea aceeaşi valoare cu valoarea inițială. Exemple binecunoscute de astfel de funcții de hash sunt MD5 şi SHA-1.

Criptografia cu cheie asimetrică

Criptarea cu cheie simetrică are un deficit care provoacă probleme serioase doi oameni care doresc sa schimbe între ei mesaje confidențiale trebuie să partajeze o cheie secretă. Cheia trebuie transmisă într-un mod sigur, şi nu prin mijloacele prin care ar comunica în mod normal. Acest lucru de obicei nu este convenabil, şi criptografia asimetrică (cu cheie publică) asigură o alternativă. În criptografia cu cheie publică se folosesc două chei, o cheie publică şi o cheie privată. Cheia publică este folosită pentru criptare, iar cea privată pentru decriptare. Trebuie ca să fie foarte dificil să se deducă cheia privată din cheia publică. Aceasta înseamnă că o persoană poate trimite fără nici o problemă cheia publică printr-un canal de comunicații nesigur, şi totuşi să fie sigură că doar ea va putea decripta mesajele criptate cu ajutorul ei.

Algoritmii cu cheie publică se bazează de obicei pe probleme matematice dificil de rezolvat. RSA, de exemplu, se bazează pe dificultatea factorizării unui număr foarte mare. Mai este folosită şi criptografia bazată pe curbe eliptice, care poate fi mai eficientă.

Din rațiuni de eficiență, în practică se folosesc sisteme de criptare hibride; cu ajutorul unui cifru cu cheie publică se transmite o cheie între cei doi parteneri de comunicație, iar restul comunicației va fi criptat folosind un algoritm cu cheie simetrică (care este de obicei mult mai rapid).

Criptografia asimetrică oferă mecanisme pentru semnăturile digitale, care sunt un mod de a stabili cu un grad mare de încredere (presupunând că nu s-a compromis în vreun fel cheia privată relevantă) că mesajul recepționat a fost trimis de utilizatorul care a pretins acest lucru. Aceste semnături sunt văzute adesea, conform legii sau prin deducție, ca fiind echivalentul digital al semnăturilor fizice de pe documentele de hârtie. În sens tehnic, ele nu sunt, deoarece nu există nici contact fizic, nici conexiune fizică între cel care

semnează şi documentul semnat. Dacă se folosesc în mod adecvat sisteme cu o concepție şi implementare de înaltă calitate, se pot obține grade foarte înalte de încredere, depăşind probabil semnăturile fizice. Exemple de protocoale de semnături digitale sunt DSA si ElGamal. Semnăturile digitale sunt de bază pentru operarea PKI (Public Key Infrastructure) şi a multor scheme de securitate în rețea (Kerberos, cele mai multe VPN-uri, etc). Ca şi la criptare, se pot folosi în practică algoritmi hibrizi; se poate semna un hash criptografic al documentului, în locul documentului întreg.

Integritatea

În contextul sistemelor informatice, integritatea se defineşte ca fiind protecția împotriva modificării sau distrugerii neautorizate a informațiilor.

Modificarea neautorizată a informațiilor poate avea efecte grave în cazul sistemelor informatice. Modificarea neautorizată se poate realiza fie prin accesul la baza de date, fie prin modificarea mesajelor în tranzit.

Integritatea se poate asigura prin:

Împiedicarea accesului persoanelor neautorizate la sistemul informatic;

Autentificarea utilizatorilor şi autorizarea lor în funcție de informațiile de autentificare;

Criptarea datelor, astfel încât informația să nu poată fi modificată în sensul dorit de intrus, iar dacă este modificată, modificarea ei să fie evidentă destinatarului informației;

Folosirea de sume criptografice de control şi de semnături electronice pentru a detecta modificarea neautorizata a datelor;

Disponibilitatea

Disponibilitatea se defineşte ca fiind asigurarea accesului la date în timp util şi cu un grad mare de siguranță pentru utilizatorii autorizați.

Ea se poate asigura prin următoarele mecanisme:

Autentificarea si autorizarea utilizatorilor pentru accesul la resursele sistemului;

Împiedicarea accesului in sistem pentru utilizatorii neautorizați;

Împiedicarea atacurilor de tip Denial of Service (DoS);

Realizarea de backup-uri şi folosirea sistemelor de stocare RAID;

Tipologii de sisteme informatice de sănătate;

Sisteme mici

Sistemele mici sunt compuse din câteva stații de lucru, eventual conectate într-o rețea locală de mici dimensiuni. Ele pot fi întâlnite într-un cabinet medical, o farmacie, o clinică, etc.

Ca sisteme de operare, ele pot avea instalate Windows 98/Me , Windows NT 4.0/Windows 2000/Windows XP sau Linux, eventual un antivirus şi un personal firewall. Mai au instalate aplicații de e-mail gen Outlook, aplicații de

tip Office (editor de texte, foi de calcul electronice).

Gestiunea informațiilor medicale se poate face fie într-un mod simplu, folosind foi Excel sau scriind direct în fişiere DBF, fie folosind aplicații special dedicate, de mici dimensiuni, care au o parte de interfață şi bussiness logic, respectiv o parte de stocare a datelor sub forma unor fişiere DBF, XLS, MDB, XML, etc.

Aceste calculatoare se conectează între ele printr-o rețea care are în cel mai bun caz un server de fişiere, eventual şi de autentificare. Rețeaua poate fi de tip bus sau de tip stea, folosind un hub sau un switch.

Conectarea la Internet se realizează fie prin dial-up, fie prin rețeaua de televiziune prin cablu. De obicei nu există un server prin care să se facă conectarea la rețea şi care să facă filtrarea pachetelor IP.

Realizarea eventualelor raportări către CAS se poate face fie prin transportul fişierelor cu date folosind o dischetă, fie online, prin transmiterea fişierelor prin e-mail sau prin folosirea unui site al CAS destinat preluării fişierelor de la furnizorii de servicii medicale.

Sisteme medii - mari

Aceste rețele pot fi compuse din zeci - sute de calculatoare, conectate printr-un LAN de mari dimensiuni. Ele pot fi folosite pentru un spital (eventual cu mai multe clădiri), o clinică de mari dimensiuni, un CJAS, DSP.

Ca sisteme de operare, ele pot avea instalate Windows 98/Me , Windows NT 4.0/Windows 2000/Windows XP sau Linux, eventual un antivirus şi un personal firewall. Mai au instalate aplicații de e-mail gen Outlook, aplicații de tip Office (editor de texte, foi de calcul electronice).

Gestiunea informațiilor se poate face fie în mai multe moduri: folosind foi Excel sau scriind direct în fişiere DBF; fie folosind aplicații special dedicate, de mici dimensiuni, care au o parte de interfață şi bussiness logic, respectiv o parte de stocare a datelor sub forma unor fişiere DBF, XLS, MDB, XML, aflate fie pe stația locală, fie pe un server de fişiere; folosirea unor aplicații distribuite, de tip 2-tier sau n-tier, ale căror clienți sunt instalați pe stațiile de lucru, iar middleware-ul şi bazele de date sunt instalate pe servere specializate.

În acest caz, calculatoarele se conectează între ele printr-o rețea care are de cele mai multe ori un server de autentificare/controller de domeniu, un server de fişiere, un server de web, un server de e-mail. După cum am arătat, în rețea există şi serverele de aplicații şi de baze de date pentru aplicația medicală integrată. În rețea avem hub-uri, switch-uri, firewall-uri.

Conectarea la Internet fie nu există (din rațiuni ce țin de securitate), fie este realizată în mod strict controlat, traficul fiind filtrat cu ajutorul unor firewall-uri, iar accesul făcându-se conform politicii de securitate stabilite prin controller-ul de domeniu. Legătura

la Internet se face fie prin dial-up, fie prin rețeaua de televiziune prin cablu, fie prin fibră optică, fie prin radio.

Raportările către eşaloanele superioare se pot trimite cu discheta, stick-uri prin e-mail, sau printr-o aplicație web specializată.

Sisteme extinse

Sistemele extinse sunt formate prin interconectarea sistemelor mici şi medii-mari: furnizorii de servicii. Aceasta interconectare se poate realiza în diverse moduri: prin rețeaua publică Internet, sau prin conexiuni private: dial-up, linii telefonice închiriate, cabluri de fibră optică, cabluri coaxiale, legături radio, satelit. Astfel se formează rețele de tip MAN si WAN.

Pe lângă echipamentele hardware şi configurațiile software specifice rețelelor, avem o serie întreagă de echipamente de rețea, servere şi protocoale de rețea.

Conectarea la nivel rețea se realizează prin intermediul unor routere, care dirijează pachetele IP între rețelele componente. Comunicarea în rețeaua WAN se poate realiza folosind protocoalele IP, IPsec (IP secure), S/WAN (Secure WAN), VPN (Virtual Private Networking rețea virtuală privata), ATM (Asynchronous Transfer Mode), PPP (Point to Point Protocol), X.25.

Legătura dintre aceste rețele heterogene se realizează prin nişte calculatoare numite gateways. Router-ul este un caz special de gateway.

În cazul în care cel puțin una din legăturile de rețea se face prin Internet, trebuie să acordăm o atenție sporită securității.

Tipuri de amenințări

Sistemele informatice:

O primă categorie o reprezintă intruşii externi. Aceştia ar putea fi, de exemplu, simpli vizitatori sau pacienți, care accesează din curiozitate date de la un calculator lăsat nesupravegheat într-un cabinet, hol, etc. Puteam avea de asemenea infractori care pătrund prin efracție având ca scop precis accesarea ilegală a sistemului. Pericolul cel mai mare îl reprezintă intruşii specializați în hacking sau cracking, care accesează sistemul informatic de la fața locului (de la o stație de lucru sau de la consola serverului), fie de la distanță, conectându-se prin Internet, printr-o legătura telefonică sau printr-o legătură wireless.

În cazul unui sistem informatic extins, atacatorii pot intercepta datele care circulă între rețelele locale interconectate, în special atunci când aceasta interconectare se face prin Internet.

Personalul de service reprezintă o altă categorie foarte periculoasă, deoarece au acces în mod legitim la tehnici şi resurse care nu sunt accesibile majorității utilizatorilor. În cadrul efectuării atribuțiilor de serviciu (back-up la baza de date, rezolvare de probleme software, instalare de patch-uri şi update-uri, reparare, înlocuire sau configurare de echipamente de rețea ori calculatoare), personalul de

service poate accesa, corupe, distruge datele personale ale pacienților, poate şubrezi securitatea sistemului pentru a permite un atac din exterior, poate sabota funcționarea sistemului aducând atingere disponibilității datelor, etc.

Furnizorii sunt cei care vând şi dezvoltă sistemele; ei pot avea acces la resursele acestora într-un mod transparent pentru utilizatori (de exemplu, Microsoft colectează date despre programele instalate pe un calculator care rulează Windows, fără ca utilizatorul să ştie despre acest lucru).

Utilizatorii corupți au drept de acces la sistem; ei pot fi persoane care abuzează de acest drept pentru a afla informații care nu-i privesc despre alți utilizatori. Ei pot de asemenea modifica cu rea-voință datele unui alt utilizator. Utilizatorii corupți pot încerca să-şi crească drepturile de acces la nivelul aplicației sau al sistemului de operare, acest din urmă lucru prin rularea de cod special scris care profită de erori ale sistemului de operare. Ei pot de asemenea conspira cu atacatori externi facilitându-le acestora accesul în sistem, fie neraportând problemele de securitate existente către administratorii de sistem, fie creând vulnerabilități şi căi de acces în sistem.

Securitatea sistemelor informatice mai este amenințată de caii troieni şi de viruşi. Caii troieni sunt programe ascunse în sistem sau în aplicațiile software care realizează distrugerea sistematică a datelor. Viruşii sunt programe distructive, lente, sistematice, autoprotejate, cu capacitați de autoreplicare, destinate producerii de pagube în sistem şi în rețea prin erodarea programelor executabile, înainte ca acestea să devină inutilizabile.

Toți aceşti factori de amenințare pot afecta confidențialitatea, integritatea şi disponibilitatea datelor.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

Lucrări tipărite:

1. Legea nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal şi libera circulație a acestor date;
2. Legea nr.398/2002 privind Sistemul național unic pentru apeluri de urgență;
3. Hotărârea de guvern nr. 227/2003 privind Sistemul național unic pentru apeluri de urgență;
4. Articolul 196 din Codul Penal privind Divulgarea secretului profesional;

5. Articolul 79 alin. 1 din Codul de Procedura Penala privind Ascultarea persoanei obligate de a păstra secretul profesional;

6. Andrew S. Tanenbaum Rețele de calculatoare, ed. a IV-a, Editura Computer Press Agora, ISBN: 973-003-000-6;

7. Larry Peterson, Bruce Davie Rețele de calculatoare: O abordare sistemică, Editura All, Colecția Software Hardware, 2001, ISBN: 973-684-389-0;

8. National Information Systems Security (INFOSEC) Glosary, National Security Telecommunications and Information Systems Security Committee, National Security Agency, USA;

Referințe Internet:

1. http://en.wikipedia.org , Wikipedia- the free content encyclopedia, enciclopedie de interes general;

2. http://www.microsoft.com/technet/security/default.mspx, TechNet security home page, Microsoft Corp. ;

3. http://www.infosecpedia.org , enciclopedie pe teme de securitate;

4. Matt Mahoney, Computer Security: a survey of attacks and defences, http://www.cs.fit.edu/ṣmmahoney/ids.html, Computer Science Department, Florida Institute of Technology;

5. University of Miami Ethics Program, http ://www .miami. edu / ethics/hipsinfo.htm, Health Information Privacy and Security (HIPS) courses

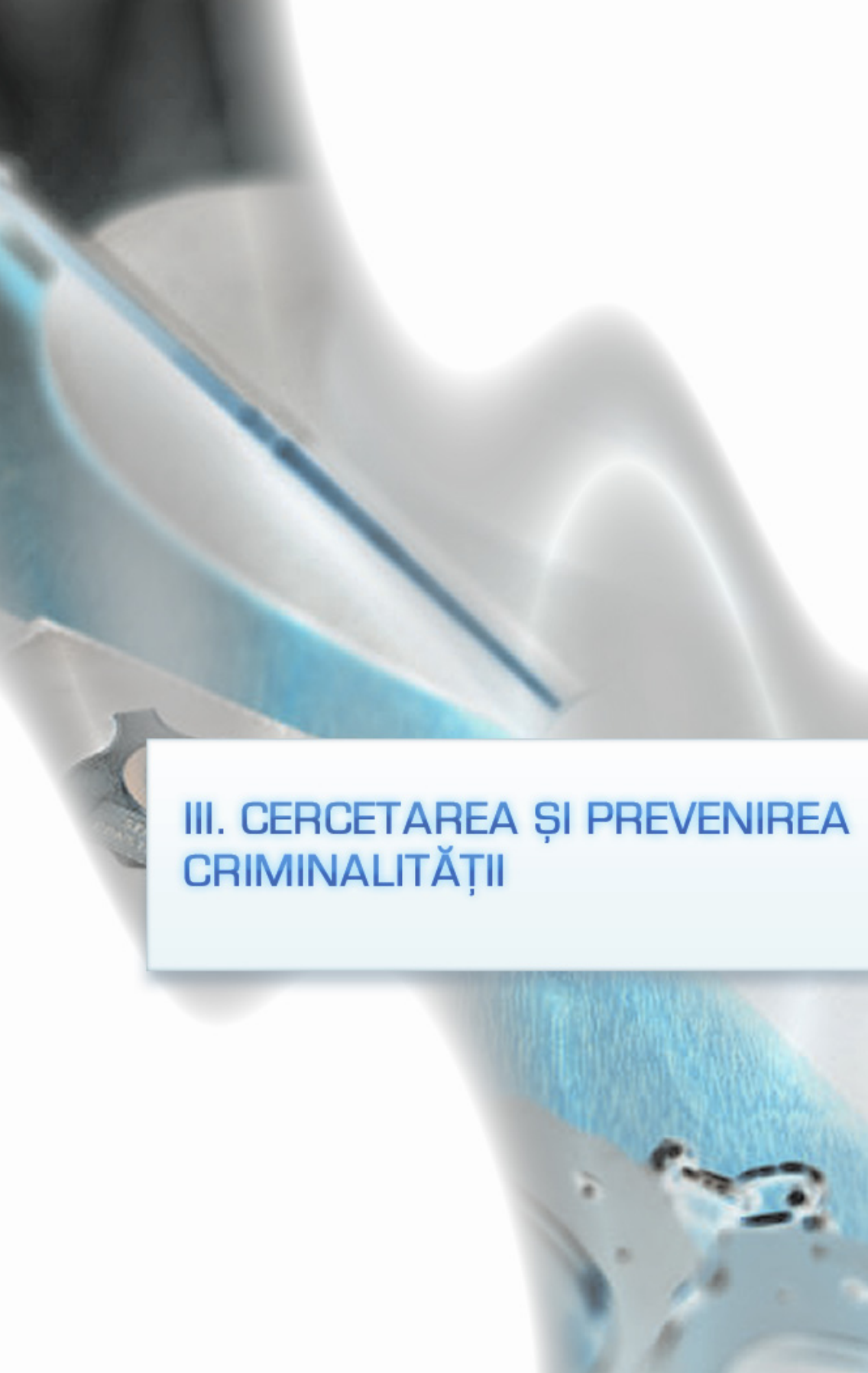

III. CERCETAREA ȘI PREVENIREA CRIMINALITĂȚII

ROLUL COMUNICĂRII ÎN PREVENIREA CRIMINALITĂȚII

Comisar şef de poliție, drd. ***ION GHERGHIȚĂ***
Directorul Centrului de Studii Postuniversitare
Membru I.P.A. REGIUNEA 17

Criminality-the sum of crimes perpetrated on a specific territory over a specific period.

The prevention of criminality-the set of measures of educational, cultural, juridical and administrative nature, that presupposes measures of intervention meant to prevent the perpetration of antisocial deeds through the identification and the elimination of the criminal factors and of the proliferation of the criminal phenomenon favorable causes. It has as an objective the detraction of the criminality rate through the reduction of the number of persons predisposed to commit breaches of legal and social norms.

Activitatea de prevenire, prin însăşi natura ei, presupune o stare de alertă continuă de cunoaştere a situației operative de pe raza de competență printr-o comunicare eficientă şi eficace între structurile abilitate ale statului, O.N.G-uri, societatea civilă, cetățeni.

Tendințele evoluției criminalității pe plan mondial, amploarea şi diversitatea formelor sub care se manifestă, reprezintă o preocupare statală, implică constituirea de organisme internaționale şi elaborarea de prevederi incriminatorii severe cu aplicabilitate zonală şi chiar globală.

Când spunem „*a preveni*” trebuie să ne gândim la „*a cunoaşte*”, dar această legătură de interdependență nu se poate realiza decât prin „*a comunica*”.

Aşadar, putem afirma: „*Comunicarea reprezintă elementul indisolubil pentru funcționarea optimă a oricărei colectivități umane, indiferent de natură şi mărimea*”.

În relațiile de comunicare, o atenție deosebită trebuie acordată calității acesteia pe fluxul bidirecțional autorități – comunitate.

Orice analiză fie sumară, fie complexă, poate evidenția faptul că pe lângă crizele de natură morală şi economică, criminalitatea reprezintă o altă problemă majoră cu care se confruntă societatea contemporană, aceasta devenind un adevărat „FLAGEL”.

De aceea, în prezent preocuparea majoră a instituțiilor

abilitate în domeniu, o constituie elaborarea de strategii, alocarea de fonduri, desfăşurarea unor campanii publicitare, prin utilizarea pe scară largă a mass-media, toate acestea fiind menite a identifica modalităţi de monitorizare şi ţinere sub control a acestui fenomen.

Ideea stăpânirii străbate întreaga problematică a reglementărilor şi măsurilor întreprinse pentru asigurarea normelor de convieţuire în societate şi stă la baza întregii activităţi pe care o desfăşoară organele şi factorii responsabili, în acest sens, în rândul cărora, într-o primă linie se situează şi organele de poliţie.

Conceptul de prevenire îmbracă un conţinut complex, multidimensional. Prevenirea are în vedere, consolidarea ordinii de drept, garantarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor, lărgirea continuă a domeniilor şi asigurarea condiţiilor de manifestare şi afirmare plenară a capacităţii şi libertăţii umane.
Prevenirea criminalităţii constituie pentru structurile operative un atribut esenţial aşa cum rezultă din Legea nr. 218/2008 privind organizarea şi funcţionarea Poliţiei Române.

Art. 2: „Activitatea Poliţiei Române constituie serviciu public specializat şi se realizează în interesul persoanei, comunităţii, precum şi în sprijinul instituţiilor statului, exclusiv pe baza şi în executarea legii”.

Art. 26: „Poliţia aplică măsuri de menţinere a ordinii şi liniştii publice, a siguranţei cetăţeanului de prevenire şi combatere a fenomenului infracţional şi de identificare şi contracarare a acţiunilor elementelor care atentează la viaţa, libertatea, sănătatea şi integritatea persoanelor, a proprietăţii private şi publice, precum şi a altor interese legitime ale comunităţii”.

Activitatea de prevenire a criminalităţii, poate fi influenţată şi de rolul pozitiv pe care îl are mass-media în relaţia poliţie-comunitate. Astfel, conform Instrucţiunilor M.A.I. nr. 171/2001 „prin activitatea de relaţii publice se înţelege stabilirea şi menţinerea unor legături de comunicare, permanente şi corecte cu societatea civilă şi instituţiile acesteia.

Totodată este obligatorie informarea membrilor comunităţii asupra funcţiilor noi şi complexe ale ministerului, precum şi asupra măsurilor pe care cetăţenii şi alţi factori interesaţi din societate pot să le întreprindă pentru prevenirea şi combaterea faptelor care i-ar putea afecta”.

Probabil este adevărat că relaţia dintre poliţie şi mass-media nu a fost întotdeauna uşoară. Doi factori majori au condus la această situaţie. Primul este că în România media se bucură de o mai mare libertate decât în alte state, iar al doilea este că poliţia îşi îndeplineşte misiunea în consens cu acordul majorităţii publicului.

Reflectarea activităţilor desfăşurate de poliţie pentru prevenirea şi combaterea criminalităţii (mărunte,

stradale, a marii criminalități) de către mass-media este importantă în crearea imaginii acesteia, media reprezentând surse de informații pentru cetățeni despre poliție şi ajută la legitimarea activității pe care o desfăşoară.

Cu toate acestea, media are un rol important de „*câine de pază al democrației*", fapt ce impune o comunicare bazată pe principii obiective şi imparțiale, ea acționând în numele colectivității atunci când unele drepturi şi libertăți le-au fost încălcate.

Obiectivele activității de prevenire

Întreaga activitate de prevenire se desfăşoară pe baza Constituției, a Legii de organizare şi funcționare a Poliției Române, a ordinelor şi instrucțiunilor interne, precum şi a programelor cadru emise de structurile cu competență în materie, dar şi în baza programelor încheiate cu inspectoratele şcolare şi a parteneriatelor încheiate cu organisme guvernamentale şi neguvernamentale pentru combaterea fenomenului infracțional.

Dintre obiectivele activității de prevenire se impun a fi menționate:

- consolidarea încrederii populației în structurile specializate ale Ministerului Internelor şi Reformei Administrative;
- perfecționarea activității de consultare a societății civile în legătură cu domeniile aflate în competența Ministerului Internelor şi Reformei Administrative;
- creşterea vizibilității Ministerului Internelor şi Reformei Administrative în legătură cu rezultatele obținute de către instituție în aplicarea legii, în înfăptuirea reformei, în asigurarea ordinii şi siguranței publice;
- consolidarea relațiilor de parteneriat, a dialogului susținut şi permanent cu organizațiile neguvernamentale, comunitățile locale, cetățenii şi alte segmente ale societății civile, inclusiv în domeniul relațiilor publice şi al comunicării;
- perfecționarea comunicării interne, externe şi internaționale;
- monitorizarea permanentă a efectelor publice produse de acțiunile întreprinse de structurile şi personalul Ministerului Internelor şi Reformei Administrative;
- identificarea unor noi modalități de acțiune specifice poliției pentru reducerea vulnerabilității comunității şi asigurarea unui climat de siguranță civică;
- descoperirea faptelor în fază incipientă pentru identificarea, urmărirea cu operativitate a infractorilor, prinderea acestora şi tragerea lor la răspundere penală;
- educarea tinerilor în spiritul respectării legii, al demnității şi toleranței prin programe bine definite, coerente şi aplicabile în special la nivelul instituțiilor de învățământ;
- întărirea cooperării între familie, şcoală, poliție şi angrenarea

comunității în activități educativ-preventive.

Metode şi mijloace folosite în desfăşurarea activităților de prevenire

Pentru înțelegerea, însuşirea şi aplicarea unor metode şi mijloace specifice, se impune o prezentare sumară a activităților de prevenire, avute în vedere de structurile Ministerului Internelor şi Reformei Administrative. Dintre acestea prezintă importanță:

- cunoaşterea zonelor de competență sub aspectul numărului de locuitori, obiceiuri, tradiții etc.;
- analiza informațiilor primite şi a problemelor existente;
- realizarea de parteneriate, proiecte, protocoale, acorduri de cooperare cu organizații, societatea civilă, cetățeni;
- identificarea partenerilor, asociațiilor, persoanelor care sunt interesate în monitorizarea şi ținerea sub control a fenomenului infracțional;
- identificarea persoanelor care beneficiază de activități de prevenire (copii, femei, elevi, studenți, bătrâni) şi desfăşurarea de activități concrete, cu prezentare de cazuri reale cu impact asupra acestora;
- identificarea stărilor pre-conflictuale susceptibile a genera violență, în vederea luării măsurilor de aplanare şi prevenirea comiterii de infracțiuni, de multe ori cu consecințe imprevizibile şi deosebit de grave;
- organizarea de întâlniri şi discuții interactive cu grupuri identificate ca având potențial criminogen;
- realizarea de studii şi analize privind criminalitatea şi prezentarea acestora celor interesați, precum şi reprezentanților mass-media.

Acțiunea de prevenire a fenomenului informațional are loc la nivele diferite în funcție de gradul de pericol social al faptelor antisociale şi în raport de gravitatea şi rolul factorilor cauzali astfel:

A. Prevenirea la nivel primar: acest tip de prevenire intenționează să stopeze recrudescența fenomenului infracțional la începuturile sale şi are ca scop dezvoltarea şi întărirea conştiinței valorilor legale şi morale. Ținta principală a prevenirii primare o reprezintă crearea condițiilor necesare socializării pozitive a tuturor membrilor societății.

La nivelul primar al prevenției măsurile luate de poliție urmăresc:

- pregătirea antiinfracțională şi antivictimală a populației (în special prin mass-media). Nu trebuie neglijat rolul structurilor create în acest domeniu, care printr-o comunicare externă bine organizată pot contribui substanțial la explicare şi înțelegere corectă a mesajului transmis;

- încheierea de programe privind prevenirea criminalității cu parteneri sociali;
- realizarea unui dialog permanent cu publicul, pentru a explica raţiunea intervenției sau neintervenției în anumite împrejurări ale poliției, fapt ce determină apariția purtătorilor de cuvânt sau a altor comunicatori în momentele de maximă audiență oferite de mijloacele media;
- educarea şi disciplinarea tuturor categoriilor de participanți la traficul rutier, folosindu-se o gamă largă de măsuri şi mijloace specifice de muncă. Prezentarea de cazuri concrete şi dezbateri pe teme de legislație, reprezintă activități de prevenire cu rezultat în diminuarea fenomenului infracțional.

B. Prevenirea la nivel secundar: la acest nivel se urmăreşte atât identificarea timpurie a situațiilor criminogene cât şi descurajarea potențialilor infractori prin prezența fizică a persoanelor responsabile cu aplicarea legii, în zonele ce prezintă risc de apariție a unor stări conflictuale sau a altor factori care favorizează comiterea de fapte antisociale.

Pot fi enumerate ca măsuri de prevenire secundară:

- identificarea zonelor ce pot favoriza comiterea unor infracțiuni sau a altor acte de tulburare a ordinii şi liniştii publice;
- acordarea asistenței de specialitate şi de consultanță agenților economici şi desfăşurarea activității de pază şi protejare a bunurilor proprii;
- asigurarea măsurilor de prevenție pentru persoanele cu risc crescut de a deveni victime (femei, bătrâni, copii).

În relațiile cu comunitatea, ofițerii structurilor de prevenire şi ai celor de relații publice şi comunicare, pe palierul prevenirii şi combaterii criminalității nu trebuie să neglijeze activitățile ce se pot desfăşura în instituțiile de învățământ sau în alte colectivități compacte.

Scopul acestora este de a informa şi a pregăti pe deoparte în domeniul prevenirii fenomenului, iar pe de altă parte pentru atragerea la colaborare.

În acest scop, se pot organiza discuții, dialoguri, dezbateri pe baza unor programe stabilite cu managerii acestora.

Scopul transmiterii de mesaje prin intermediul activităților de comunicare şi relații publice nu este numai acela de informare, dar şi de pregătire antivictimizare, antiinfracțională.

Într-o societate deschisă, care tinde spre edificarea unui stat de drept structurat şi articulat aşa cum se doreşte a fi România, se impune de urgență reevaluarea conceptului şi a activităților concrete de prevenire a criminalității, în vederea modificării şi adaptării strategiilor existente, dar şi a elaborării unor noi strategii pe baza aspectelor desprinse din evaluarea activităților desfăşurate.

Procesul educativ specific prevenirii implică nu numai cunoaşterea a ceea ce este interzis de lege, dar şi formarea de deprinderi în sensul respectării ordinii de drept şi a normelor de convieţuire socială proprii unei societăţi democratice şi civilizate.

Nu trebuie omis faptul că pe lângă analizele periodice, studiile de caz, sondajele de opinie, anchetele sociologice, evidenţiază date, care fiind implementate, prelucrate şi interpretate sunt de un real folos în asigurarea unui control al fenomenului infracţional.

Concluzionând, se poate spune că intercondiţionarea şi interferenţa dintre cunoaştere, comunicare şi prevenire, reprezintă succesul acţiunilor menite a controla, dirija şi stăpânii criminalitatea indiferent de formele sale de manifestare.

BIBLIOGRAFIE

1. Constituţia României;
2. Banciu Dan, Sorin M. Rădulescu, Introducere în delicvenţa juvenilă, Ed. Medicală, 1990;
3. Gheorghe Nistoreanu, Costică Păun, Curs de criminologie, Ed. Europa Nova, 1996;
4. Costică Voicu, Florin Sandu, Managementul organizaţional în domeniul ordinii publice, Ed. M.I., 2001;
5. Ionescu G., Psihoterapie, Ed. Ştiinţifică, 1990;
6. Curs de pregătire şi instruire profesională a poliţiştilor – dezvoltarea relaţiei cu comunitatea, Centrul de Resurse Juridice şi I.C.P.C., noiembrie, 2003.

CONSIDERAŢII PRIVIND PREVENIREA CRIMINALITĂŢII

Comisar de poliţie ***MIHAIL NIZAM***
Centrul de Studii Postuniversitare Bucureşti, Catedra Management Şi Legislaţie - Membru I.P.A Regiunea 17

In Romania, the society (the public) considers the responsibilities of reducing the dangers and of watching the communities security, especially when those are exposed to risks, are due only to the State, reason for which when we are referring to the prevention of crimes, we must mention the necessity of a confidence climate creation among State's representatives, experts, the public and the press.

Largely, the crime prevention activities, mean by definition, receptivity, sensitivity and flexibility regarding the dynamics and complexity of the social and economical life, where the main objectives are social order, a public security climate indemnification, community members sympathy to the prevention and risk evaluation actions in time and space.

Education for the crime prevention and that of any breach of the order of law is a permanent lifelong process, which we can find regardless of age or generation, on all global social system scales.

Criminalitatea este nu numai un fenomen juridic ci şi unul socio-uman, deoarece reflectă deopotrivă individualitatea biopsihosocială a participanţilor la comiterea de infracţiuni, dar şi realitatea social-istorică, în unitatea contradictorie şi în diversitatea lor. Lupta împotriva criminalităţii se desfăşoară în toate statele, prin măsuri concertate deopotrivă de prevenire şi de constrîngere cu aplicarea de sancţiuni penale.

Tendinţele actuale ale criminalităţii în plan intern şi internaţional.

Criminalitatea mondială caracterizată prin coexistenţa formelor clasice de inadaptare economică şi culturală, a celor hiperadaptate ale criminalităţii organizate, a apărut în tot mai multe forme, de la o etapă la alta, a preocupat şi preocupă tot mai mult forurile statale şi suprastatale, instituţiile specializate, oamenii de ştiinţă.

Pornind de la această preocupare, cooperarea şi schimbul de informaţii dintre statele europene au evidenţiat faptul că toate aceste state primesc semnale repetate atât de la propriile instituţii, cât şi de la organisme specializate în legătură cu evoluţia îngrijorătoare a fenomenului infracţional.

Din acest motiv, cu mult timp în urmă (15 ani) ele au trecut la elaborarea de stategii, programe şi înfiinţarea de structuri organizaţionale menite să asigure prevenirea mai eficientă a criminalităţii.

Faptul că aceste strategii şi instituţii au devenit o necesitate stringentă, nu numai în Europa, ci şi în întreaga lume, arată opţiunea statelor democratice pentru acţiuni ce pot opri altfel decât prin coerciţie evoluţia fenomenului infracţional, recunoscând prevenirea ca pe o activitate cu însemnată valoare practică.

Unul din instrumentele internaţionale care se referă la acest tip de activitate este Recomandarea R 19/1987 a Comitetului Miniştrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei, care: „luând în considerare preocuparea crescândă a publicului faţă de creşterea numărului infracţiunilor, efectul limitat al măsurilor represive penale şi încărcătura deosebită care rezultă din acestea pentr sistemele de justiţie penală recomandă statelor membre să includă prevenirea ca misiune permanentă în programele guvernamentale de luptă împotriva criminalităţii, să încurajeze şi să susţină pe plan naţional, regional şi local organismele de prevenire a criminalităţii".

Pentru a fi eficace o politică de prevenire impune concursul activ al colectivităţii şi coordonarea eforturilor poliţiei şi a altor organisme publice şi private.

Totodată se recomandă guvernelor statelor membre: „să ia măsuri pentru obţinerea sprijinului organismelor interesate în activităţile de prevenire şi asigurarea colaborării strânse a acestor organisme, încurajând relaţiile pozitive între poliţie şi societăţile de supraveghere şi securitate, astfel încât, în limitele competenţelor lor, acestea din urmă să ajute poliţia în prevenirea criminalităţii".

Traversăm o perioadă în care, la marile flageluri sociale cunoscute- corupţia, sărăcia, şomajul, drogurile, alcoolismul- se adaugă terorismul, crima organizată, degradarea mediului urban, precum şi factori subtili ca abuzurile, discriminările, absenţa controlului, promovarea violenţei prin mass-media. Toţi aceşti factori se conjugă, desigur, cu cei particulari unei ţări sau unei regiuni, amplificând, mai mult sau mai puţin, vulnerabilitatea socială şi costurile criminalităţii. Grupurile care suferă cel mai mult din cauza criminalităţii rămân mereu aceleaşi: tinerii, vârstnicii, femeile, persoanele singure, cei care trăiesc în cartiere mărginaşe.

Ca urmare, prevenirea criminalităţii devine un imperativ al acestei perioade pentru România, în care obiectivele principale sunt ordinea socială, consolidarea mecanismelor de respectare şi aplicare a legilor, formarea şi solidarizarea publicului la acţiunile preventive, supravegherea şi evaluarea riscurilor în timp şi

spațiu. Prevenirea delincvenței cuprinde acțiuni colective noncoercitive asupra cauzelor infracțiunilor pentru a le reduce probabilitatea sau gravitatea.

În ultimii ani, două modalități sunt mai utilizate:

- prima este prevenirea socială, care, apelând la educație prin intermediul instituțiilor şi specialiştilor, împiedică evoluția indivizilor spre inadaptare şi antisocialitate
- a doua este prevenirea situațională şi urmăreşte protejarea persoanelor şi bunurilor cu ajutorul polițiştilor şi experților în domeniu, care stabilesc măsuri eficace în teren, instruiesc cetățenii, instalează dispozitive.

Problematica actuală a prevenirii criminalității este complexă şi impune clarificări teoretice, investigații de teren şi o bună comunicare cu lumea ştiințifică din țară şi străinătate.

Întreaga activitate are în centrul său o diversitate de programe pentru copii şi familie, pentru şcoli şi comunități, pentru victime, pentru minorități şi imigranți, dar şi programe specializate în domeniu toxicomaniei, corupției, crimei organizate. În România, prevenirea şi combaterea criminalității constituie atributele esențiale ale poliției şi au ca obiectiv prioritar apărarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale persoanei, a proprietății, precum şi apărarea ordinii publice în condițiile legii.

Conform Legii nr. 218 / 2002, Poliția Română „ aplică măsuri de prevenire şi combatere a fenomenului infracțional (art. 26, alin. 2)" şi efectuează studii şi cercetări privind dinamica infracționalității, propunând măsuri de prevenire a acestuia (art. 26, alin. 23). Rolul primordial al instituției poliției este acela de a servi o nevoie socială precisă- protecția comunității în ansamblul ei împotriva oricăror încălcări ale legii

Principiile care stau la baza prevenirii criminalității sunt:

- principiul legalității- supremația normei de drept în desfăşurarea activității de prevenire a criminalității;
- respectarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului;
- principiul echidistanței – imparțialitate organelor statale în prevenirea criminalității, tratament nediscriminatoriu pentru victimă şi infractor, proporționalitatea intervenției;
- principiul responsabilității în exercitarea actului de autoritate- angajament, deontologie profesională, îndeplinirea sarcinilor, acceptarea şi suportarea consecințelor;
- principiul cooperării şi utilității sociale;
- principiul priorității măsurilor preventive;
- principiul descentralizării;
- principiul transparenței şi apropierii de comunitate.

Obiectivele fundamentale ale Prevenirii Criminalității se

constituie din obiective generale şi obiective specifice.

Obiective generale:

- reducerea fenomenului şi a ratei criminalității;
- creşterea gradului de siguranță publică;
- reducerea riscului de victimizare;
- reabilitarea şi reinserția socială a infractorilor;

Obiective specifice:

- identificarea factorilor de risc, a cauzelor şi circumstanțelor favorizante ale săvârşirii infracțiunilor;
- conştientizarea asupra pericolului criminalității;
- dezvoltarea de programe şi politici legislative în scopul diminuării criminalității şi în vederea realizării obiectivelor stabilite;
- compatibilizarea instituțională şi funcțională a structurilor europene.

Conceptul de prevenire a criminalității.

Clasificarea acțiunilor specifice de prevenire.

Prevenirea criminalității reprezintă ansamblul de măsuri noncoercitive destinate să reducă sau să contribuie la reducerea criminalității şi a sentimentului de insecuritate a cetățenilor atât cantitativ, cât şi calitativ fie prin reacția socială față de activitatea criminală, fie prin politicile şi intervențiile create pentru a reduce potențialul infracțional şi cauzele infracțiunii. Aceasta include activitatea Guvernului, a instituțiilor competente, a organelor judiciare a autorităților locale, a asociațiilor specializate, a sectorului privat şi voluntar, a cercetătorilor şi a sectorului public sprijinit de media.

Patru factori determinanți stau la baza activității infracționale: un făptuitor suficient de motivat, o țintă adecvată, o conjunctură favorabilă şi absența unei împrejurări care să prevină sau să împiedice săvârşirea faptei. Efectul activității de prevenire îl reprezintă eliminarea unuia dintre cei patru factori, împiedicând astfel comiterea infracțiunii.

Activitatea de Prevenire a criminalității reprezintă ansamblul măsurilor luate de societate pentru împiedicarea comiterii de fapte antisociale şi reducerea prejudiciilor cauzate de acestea.

Activitatea de prevenire desfăşurată de organele de poliție se realizează pe următoarele (trei) coordinate de acțiune:

a) reactivă (răspund la solicitări);
b) proactivă (mijloace specifice);
c) interactivă (consultarea comunității şi acțiuni comune).

În doctrina de specialitate există mai multe **clasificări ale acțiunilor preventive**, însă principalele forme de manifestare pot fi sintetizate astfel:

Prevenirea primară: care are ca scop împiedicarea comiterii infracțiunilor, cu accent pe aspectele ambientale şi sociale.

Prevenirea primară constă în:

Reducerea premiselor care favorizează în mod direct şi indirect criminalitatea face mai dificilă şi

mai riscantă săvârşirea de infracţiuni şi descurajează infractorii să comită fapte penale. Aceasta implică măsuri adecvate de scădere a numărului potenţialelor victime şi a oportunităţilor de comitere a faptelor şi impune prezenţa unor agenţi care să asigure o prevenire reală şi eficientă a criminalităţii, eliminând astfel trei dintre factorii esenţiali de favorizare a comportamentului antisocial.

Modalităţi de realizare:

- **introducerea şi promovarea unor cerinţe minime de securitate pentru sediile rezidenţiale şi spaţii comerciale** de către consiliile locale şi judeţene, mediul de afaceri;
- **îmbunătăţirea sistemului de iluminare publică** de către consiliile locale;
- **amplificarea activităţilor de intervenţie a organelor de ordine** de către Ministerul Internelor şi Reformei Administrative,Autoritatea Naţională de Control;
- **utilizarea mijloacelor video de supraveghere în spaţiile cu risc criminogen (spaţii publice, mijloace de transport în comun)** de către Ministerul Internelor şi Reformei Administrative şi Autoritatea Naţională de Control;
- **implicarea pe bază de voluntariat a cetăţenilor în activitatea de supraveghere a zonelor cu o rată sporită a criminalităţii** de către Ministerul Internelor si Reformei Administrative,organizaţii neguvernamentale;

Reducerea factorilor sociali care favorizează criminalitatea implică adaptarea măsurilor care să genereze schimbarea atitudinii publice faţă de fapta antisocială şi făptuitor prin adoptarea unei poziţii active de opoziţie faţă de acestea.

Modalităţi de realizare:

- **campanii şi programe educaţionale de prevenire pentru categoriile sociale cu risc criminogen sporit şi de victimizare promovate** de către Ministerul Educaţiei,Cercetării şi Tineretului, Agenţia Naţională Antidrog, organizaţii neguvernamen tale, mass-media;
- **stimularea coeziunii sociale, încurajarea cetăţenilor să sesizeze comiterea de infracţiuni organelor abilitate** de către Ministerul Educaţiei,Cercetării şi Tineretului , Ministerul Public, Direcţia Naţională Anticorupţie, Avocatul Poporului, organizaţiile neguvernamentale, mass-media;
- **reducerea ratei şomajului** prin responsabilizarea Ministerului Muncii, Solidarităţii Sociale şi Familiei;
- **programe de asistenţă familială** prin responsabilizarea Ministerului Sănătăţii, a Ministerului Muncii, Solidarităţii Sociale şi Familiei;

Prevenirea secundară: are ca scop acţionarea cu prioritate asupra potenţialilor infractori şi a potenţialelor victime, urmărindu-se schimbarea comportamentului

social al indivizilor cu tendințe deviaționiste evidente.

Modalități de realizare:

- **derularea de programe de asistență pentru părinți** prin responsabilizarea Ministerului Educației,Cercetării şi Tineretului, Ministerului Sănătății, a Ministerului Muncii, Solidarității Sociale şi Familiei;
- **derularea de programe de asistență a minorilor cu probleme** prin responsabilizarea Ministerului Educației,Cercetării şi Tineretului, Ministerului Sănătății, a Ministerului Muncii, Solidarității Sociale şi Familiei;
- **derularea de programe care să încurajeze victimele repetate ale infracțiunilor să-şi consolideze măsurile de protecție a vieții personale şi proprietății** prin responsabilizarea Ministerului Internelor si Reformei Administrative;
- **includerea obligatorie în cadrul orelor de consiliere şi orientare a elementelor de studiu necesare în vederea prevenirii criminalității** prin responsabilizarea Ministerului Educației,Cercetării şi Tineretului.

Prevenirea terțiară: are ca scop acționarea cu prioritate asupra persoanelor care au comis deja fapte penale, urmărindu-se descurajarea săvârşirii de infracțiuni în mod repetat.

Modalități de realizare:

- **implementarea unor programe adecvate de reabilitare a persoanelor condamnate** prin responsabilizarea Ministerului Justiției, Ministerului Internelor si Reformei Administrative;
- **derularea unor programe de educație în mediul penitenciar** prin responsabilizarea Ministerului Justiției;
- **derularea unor programe integrate de reinserție socio-economică a foştilor infractori** prin responsabilizarea Ministerului Muncii, Solidarității Sociale şi Familiei, Ministerului Justiției;
- **campanii de conştientizare a publicului menite să asigure reinserția socială a condamnaților** prin responsabilizarea organizațiilor neguvernamentale şi mass-media.

Poliția desfăşoară activități de prevenire cu efective proprii, în cooperare cu celelalte unități ale Ministerului Internelor şi Reformei Administrative, dar şi cu alte (instituții), autorități cu atribuții de control social şi instructive-educative.

Poliția poate angrena în activitatea de prevenire atât membrii comunității care doresc să participe la acțiunile inițiate de aceasta, cât şi reprezentanții organizațiilor neguvernamentale şi ale altor segmente din societatea civilă.

Stategia națională de prevenire a criminalității, stabilind obiectivele şi liniile generale de acțiune ale activității de prevenire la nivel național, include strategii şi

programe la nivelul următoarelor instituții:
- Ministerul Internelor şi Reformei Administrative;
- Ministerul Justiției;
- Ministerul Educației,Cercetării şi Tineretului;
- Ministerul Muncii, Solidarității Sociale şi Familiei;
- Ministerul Sănătății;
- Avocatul Poporului;
- Agenția Națională Antidrog;
- Autoritatea Națională de Control;
- Consiliul Național de Prevenire a Criminalității etc.

Metodologia de lucru în cadrul Strategiei naționale de prevenire a criminalității implică :

- conlucrarea interinstituțională la nivel național, regional, local;
- coordonarea politicilor administrative şi judiciare prin intermediul Consiliul Național de Prevenire a Criminalității;
- sincronizarea rețelei justiției penale (colaborare efectivă şi coordonată între parchet, poliție şi alte organe de investigare fără atribuții judiciare);
- consultarea permanentă şi implementarea măsurilor preventive împreună cu parteneri din societatea civilă (organizații neguvernamentale în acordarea de asistență victimelor, mediul de afaceri în prevenirea criminalității economico-financiare, unități de învățământ, în realizarea unui mediu sigur pentru elevi etc.);
- transparența măsurilor şi a modului de implementare.

Din punct de vedere al mecanismelor de evaluare avem:

Evaluări interne- efectuate în plan național prin rapoarte periodice de părogres, întocmite de fiecare autoritate publică în domeniul specific de activitate, pe baza datelor statistice, indicatorilor cantitativi şi calitativi, sistemelor proprii de testare şi apreciere a capacității instituționale.

Evaluări independente-efectuate de către organisme guvernamentale şi neguvernamentale naționale, internaționale şi regionale.

Factorii de risc şi factorii favorizanți ai criminalității:

Factorii de risc :

- instabilitatea socială şi economică a unor zone ;
- expansiunea rețelelor criminalității organizate şi corupției;
- inconsecvența cadrului legislativ necesar desfăşurării activității;
- lipsa de receptivitate a societății civile şi atingerea nivelului de conştientizare civică pentru desfăşurarea de activități parteneriale.

Factorii favorizanți :

a) sărăcia, şomajul, analfabetismul, absența locuințelor bune şi ieftine, sistemul de învățământ şi de formare inadaptat;

b) număr crescând de cetățeni fără perspectivă de inserție socială şi agravarea inegalităților sociale;

c) disocierea legăturilor sociale şi familiale aggravate printr-o educație parentală inadecvată, educație care

face deseori dificile condițiile de viață;
d) condițiile dificile pe care le cunosc oamenii care migrează spre oraş sau spre alte țări;
e) distrugerea identității culturale de origine, rasismul şi discriminarea care pot crea dezavantaje în planul social, al sănătății şi al angajării în muncă;
f) degradarea mediului urban, mai ales insuficiența echipamentelor collective în anumite cartiere;
g) dificultățile, create de societatea modernă, de a insera correct oamenii în comunitate, în familie, în mediul de muncă, în şcoală şi a se identifica cu o cultură;
h) abuzul de alcool, de droguri şi alte substanțe a căror dezvoltare este favorizată de factorii menționați mai sus;
i) multiplicarea activităților legate de crima organizată, mai ales de traficul de droguri şi tăinuirea obiectelor furate;
j) promovarea, mai ales prin mass-media, a ideilor şi atitudinilor care sunt surse ale violenței, inegalității şi intoleranței.

La acestea se mai adaugă factori agravanți care, din păcate, sunt foarte răspândiți: deresponsabilizarea indivizilor datorită sărăciei, centrarea pe momentul prezent, convingerea că nu-şi pot controla viața, luptele pentru acapararea pieței alcoolului şi a drogurilor, infracțiunile comise de consumatorii de droguri pentru a procura bani, desensibilizarea oamenilor generată de etalarea violenței la televiziune.

Recomandări privind prevenirea criminalității.

Reducerea criminalității presupune activități şi proiecte orientate simultan în trei direcții:
- spre prevenire
- spre disuasiune (descurajare)
- spre combatere

Desigur, programele de prevenire eficace pe termen lung vor fi cele care se adresează copiilor şi contextelor familiare generatoare de violență.

Prioritare în România sunt programele de prevenire care vor avea ca obiect tinerii defavorizați, familiile acestora şi şcoala.
Întreaga activitate de prevenire trebuie fundamentată pe acte normative care să-i ofere perenitate, valoare simbolică, pedagogică şi desigur să definească responsabilitățile partenerilor implicați.

Cadrul juridic intern şi internațional.

Activitatea de prevenire a criminalității desfăşurată de poliție se realizează în baza prevederilor Constituției, a Legii 218/2002 privind organizarea şi funcționarea Poliției Române, a celorlalte acte normative, ordine şi dispoziții ale M.I.R.A, a planurilor de muncă lunare. Un prim instrument internațional care se referă la activitatea de prevenire a criminalității este Recomandarea R 19/1987 a Comitetului Miniştrilor Statelor Membre ale Consiliului Europei. Acestei recomandări i se alătură şi altele ca:

- Recomandarea nr. (2000) 20 a Consiliului Europei privind rolul intervenției psihosociale precoce în prevenirea comportamentelor criminale;
- Recomandarea nr. (87) 20 a Consiliului Europei referitoare la reacțiile sociale față de delincvența juvenilă;
- Recomandarea nr. R (96)8 a Consiliului Europei privind politica penală într-o Europă în transformare.

TRAFICUL CU FIINTE UMANE, FACTORI GENERATORI SI FAVORIZANTI

Comisar şef de poliţie ***PĂUN CONSTANTIN***
Membru al I.P.A – Regiunea 17

Trafficking in human beings has been named the slavery of XXI century. Although the phenomenon is partly known, the dimension of which is responsible nowadays is not yet factually known. Up to 4 million persons are registered as having been trafficked every year, the majority of whom being women and children, though the traffickers allow for a growing number of men and boys for the exploitation of forced labour and other practices of exploitation.

În ultimul deceniu, traficul de fiinţe umane a devenit o problemă majoră, atât la nivel naţional cât şi internaţional, afectând numeroase persoane şi ţări.

Statisticile fundamentate pe cazuistica soluţionată de instituţiile abilitate cu aplicarea legii, relevă

tendinţele de amplificare a traficului de persoane, mai ales a prostituţiei juvenile, care, de la an la an, îmbracă forme tot mai insidioase, frizând adesea aparenţele legalităţii.

Traficul de fiinţe umane a fost denumit sclavia secolului XXI. Cu toate că fenomenul este cunoscut în parte, dimensiunea de care se face responsabil în ultimii ani nu se cunoaşte încă în mod corespunzător. In plan regional, criza din Balcani din ultimul deceniu a favorizat dezvoltarea fenomenului, România fiind citată ca ţară de origine şi de tranzit pentru marile reţele de trafic de femei, provenind îndeosebi din Asia, dar şi din ţările vecine ca Ucraina, Moldova sau Belarus, cu destinaţia în ţările din fosta Iugoslavie (cu accent pe regiunea Kosovo), precum şi Turcia, Grecia sau statele din Europa Occidentală.

Analiza studiilor de caz şi a statisticilor Poliţiei a permis structurarea unor categorii de cauze şi condiţii ce generează şi susţin fenomenul traficului de persoane (în vederea exploatării sexuale, în special).

a. <u>Factorii socio-economici</u>

Nivelul de trai – ca factor economic – se prezintă atât sub o dimensiune obiectivă, raportându-se

la nivelul mediu de trai dintr-o societate, cât şi sub o dimensiune subiectivă ce se referă la percepţia individuală, evaluarea personală pe care individul o face statutului său economic. Lipsurile materiale reprezintă motivul principal al practicării prostituţiei (83%), fie perceput ca nivel de subzistenţă, fie raportat la un nivel de aspiraţii dincolo de care persoana se consideră marginalizată de societate. Situaţia materială precară este motivul determinant cel mai des întâlnit combinată, deseori, cu lipsa de perspectivă în ameliorarea acestei stări de fapt). Cele mai multe dintre victime aparţin unor familii în care unul dintre părinţi sau chiar ambii sunt şomeri, confruntându-se cu mari dificultăţi materiale sau ele însele având o situaţie familială grea, fiind abandonate de soţi şi având în întreţinere copii. Zonele cele mai sărace din România sunt **Moldova şi Muntenia ,**relaţia dintre sărăcia acestor zone şi fenomenul de trafic fiind pusă în evidenţă prin: reducerea locurilor de muncă, reducerea posibilităţilor tinerilor de a deveni independenţi material, în raport cu familia, reducerea şanselor de întemeiere a unei familii.

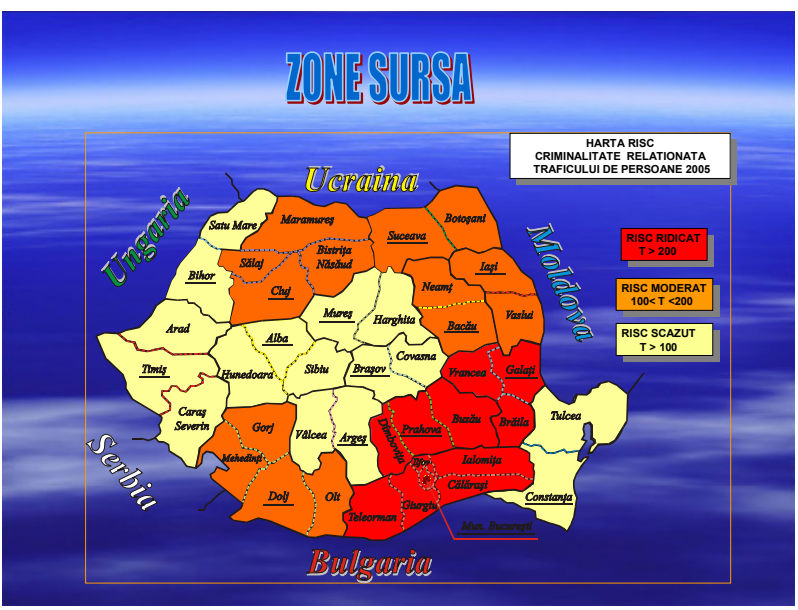

Şomajul reprezintă acel factor ce duce la scăderea bruscă şi excesivă a nivelului de trai, afectând echilibrul interior al individului.

În condiţiile procesului continuu de restructurare economică, numeroase tinere, mai ales cele cu un nivel scăzut de profesionalizare, nu îşi găsesc locuri de muncă, ajungând să aleagă prostituţia ca mijloc de subzistenţă. În acest context, se evidenţiază şi nivelul scăzut al

salariilor, care nu acoperă minimul necesităţilor. Aşadar, chiar dacă, în situaţii excepţionale, aceste persoane îşi găsesc locuri de muncă, sunt de obicei angajate fără documente oficiale şi sunt prost plătite.

De asemenea, modelul de succes este important în întărirea deciziei de migraţie externă pentru un loc de muncă. Modelul de succes funcţionează ca un factor de conturare a mirajului străinătăţii, dar şi ca o asigurare că nu există eşec, ceea ce creşte încrederea potenţialei victime în recrutor.

Crizele economice. Inegalităţile de dezvoltare economică între ţări incită persoanele să îşi părăsească ţara de origine şi să îşi caute un serviciu mai bine plătit în străinătate. Conjunctura economică defavorabilă la nivelul întregii ţări duce la accentuarea scăderii nivelului de trai al claselor sociale defavorizate. Crizele economice se caracterizează prin inflaţie galopantă, blocaj financiar, pierderea pieţei externe de desfacere a mărfurilor, ceea ce afectează capacitatea de producţie, nivelul salariilor, rata şomajului.

Industrializarea reprezintă un factor de progres economic şi social, oferind locuri de muncă, posibilităţi superioare de instruire, bunuri de larg consum de o calitate mai bună, ducând la creşterea nivelului de trai al societăţii respective. Dar industrializarea produce şi efecte secundare, ducând la creşterea fenomenului infracţional. Ritmul rapid al industrializării face imposibilă asigurarea unor condiţii social – edilitare minime pentru populatie. De asemenea, ia amploare mobilitatea orizontală, populaţia rurală migrând spre zona industrializată. În mediul rural persoana era cunoscută, apreciată la valoarea sa, beneficiind de un sistem relaţional foarte strâns, pe când zona industrializată e un mediu impersonal unde devine un necunoscut, ceea ce produce efecte negative asupra personalităţii.

b. <u>Factorii socio-culturali</u>

Familia. Marea majoritate a victimelor provine din familii lipsite de preocuparea de a asigura o socializare corectă a copiilor sau care, intenţionat, asigură modele de socializare negative, implicându-i în activităţi infracţionale, ceea ce creează o atitudine de ostilitate şi indiferenţă faţă de familie şi societate.

Religia, deţine un rol foarte puternic de influenţare şi prevenţie în combaterea criminalităţii. Relaţia cu preotul pare să fie, totuşi, importantă. Este clar că apelul la un duhovnic, care reprezintă o relaţie importantă cu moralitatea de tip religios, diminuează riscul de a fi traficată. Anumite valori religioase limitează aspiraţiile ilegitime sau, în orice caz, pot rezolva tensiunea dintre nivelul aspiraţiilor si realitate.

Urbanizarea. Mişcarea populaţiei umane în plan geografic (mobilitatea orizontală) şi în plan profesional (mobilitatea verticală),

determinate de urbanizare are ca efect dezorganizarea instituţiilor sociale existente şi crearea altor instituţii sociale noi, ceea ce duce la micşorarea controlului social.

Educaţia, este cel mai important factor determinant al unei conduite, care, în final, aduce celui ce o adoptă postura de victimă. Carenţele educaţionale accelerează angajarea în prostituţie sau proxenetism prin poziţionarea subiectului în imposibilitatea de a alege altă alternativă. Incapacitatea femeilor victimizate de a-şi găsi locuri de muncă în ţările de origine se datorează fie abandonului şcolar, fie lipsei vreunei calificări.

Drogurile. Persoana care devine dependentă de droguri trebuie să aibă bani pentru procurarea lor, de aceea multe dintre acestea vor sfârşi prin a se prostitua.

Ceea ce trebuie subliniat este faptul că angajarea pe calea prostituţiei, în România nu are o coloratură pur economică, ci este mediată de numeroşi alţi factori printre care:

a) eşecul familial personal;

b) angajarea în viaţa sexuală la vârste foarte fragede;

c) agresarea sexuală.

Numărul prostituatelor ce au fost victime ale abuzului sexual precoce este destul de mare. Aceste violuri de multe ori incesturi, generează sentimentul de dezvoltare, culpabilitate, atrăgând un comportament pasiv care distruge identitatea individului şi facilitează transformarea corpului în marfă sexuală;

d) Atracţia exercitată de o meserie „interesantă” lipsită de rutină şi dificultăţile ocupaţiei cotidiene şi care permit o serie de „avantaje”

e) <u>Factorii juridici</u>

Legislaţia penală, încă lacunară şi insuficient armonizată, abordarea din unghiuri diferite a fenomenului traficului, eficienţa redusă a controlului în acest domeniu, contrabalansată de acţiunile tot mai bine organizate ale crimei transfrontaliere, ce exploatează rapid disfuncţionalităţile existente sunt, de asemenea, cauze ale proliferării traficului de persoane. Lipsa de eficacitate a controlului în acest domeniu se reflectă şi în gradul mare de escamotare sub aparenţa legalităţii, dovadă proliferarea agenţiilor de fotomodele, de impresariat artistic, oficiile matrimoniale, agenţii de plasament a forţei de munca în străinătate. Prin urmare, pentru a adopta o politică penală adecvată perioadei pe care o traversăm, este nevoie de un regim sancţionator mai aspru, ceea ce va eficientiza lupta împotriva traficului de persoane în vederea exploatării sexuale.

Problema reglementării juridice a prostituţiei este extreme de complexă şi nu se poate reduce la instituţionalizarea ei fără a ţine seama de consecinţele pe care această instituţionalizare le poate avea asupra societăţii.

f) Factorii politici

Situațiile de criză sau de conflict, fie că e vorba de **război,** fie de **revoluție,** creează o stare de non-egalitate (prăbușirea sau absența structurilor juridice tradiționale), care este deosebit de favorabilă dezvoltării tuturor tipurilor de trafic, inclusiv traficului de ființe umane în vederea exploatării sexuale.

g) Influențe criminogene internaționale.

O țară cu granițe deschise este supusă atât efectelor favorabile ale culturii şi civilizației mondiale, cât şi infracționalității organizate pe plan internațional.

Traficul de persoane, ca formă de manifestare a criminalității organizate, are nevoie de piețe noi de desfacere, de rețele noi, de filiere necontrolate, având o viteză de desfăşurare şi o capacitate de adaptare extraordinare şi dispunând de mijloace băneşti adecvate scopurilor propuse.

CARACTERIZAREA GENERALĂ A FENOMENULUI DISPARIȚIILOR MINORILOR

ADRIAN DUMITRESCU
Comisar şef de poliție, Şeful Serviciului Urmăriri din cadrul Inspectoratului General al Poliției Române – Direcția de Investigații Criminale

CRISTIAN-EDUARD ŞTEFAN
Asistent universitar, Academia de Poliție „A.I. Cuza" – Facultatea de Poliție

The minors' disappearances in the contemporary society is a continuously increasing phenomenon having multiple causes. The article presents the situations in which the police must be informed about. Disappearances might be resumed to voluntary leavings or produced in alarming circumstances. All at once, the authors are emphasizing also the institutional field of preventing and fighting against the minors' disappearances

Dispariția şi exploatarea sexuală a minorilor constituie un fenomen care a depăşit de mult frontierele unei singure țări. În țara noastră, după anul 1990, fenomenul de dispariție a minorilor a cunoscut o evoluție ascendentă, ca urmare a regresului economic, a lacunelor legislative privind ocrotirea minorilor, dar şi datorită dobândirii unor drepturi şi libertăți fundamentale prin care s-a garantat libera circulație a persoanelor în țară şi în străinătate.

În ultimii ani Poliția Română a înregistrat o creştere substanțială a sesizărilor privind disparițiile de minori[98], iar existența unor cazuri în care minore dispărute au fost găsite ucise după ce fuseseră lipsite de libertate pentru a fi abuzate sexual şi unele dispariții neelucidate, asupra cărora planează suspiciunea de răpire şi traficare, au suscitat un interes deosebit pentru mass-media şi au afectat considerabil sentimentul general de insecuritate publică.

În unele cazuri, dispariția sesizată poliției poate disimula săvârşirea unor infracțiuni grave, cum ar fi omorul cu ascunderea sau secționarea cadavrului, violul urmat de moartea sau sinuciderea victimei, tâlhăria urmată de moartea victimei,

[98] Potrivit statisticilor existente la nivelul Inspectoratului General al Poliției Române în primul semestru al anului 2008, organele de poliție instrumentează 390 cazuri de dispariții ale minorilor, din care 80 cu vârsta până la 10 ani, iar 310 cu vârsta cuprinsă între 10 şi 18 ani.

răpirea sau sechestrarea minorului, traficul internațional de copii, etc.

Stabilirea împrejurărilor producerii dispariției contribuie la soluționarea cauzelor sesizate organelor de poliție, iar atunci când motivul dispariției îl constituie săvârşirea unei infracțiuni grave, există premisa descoperirii cu operativitate a autorilor şi tragerea lor la răspundere penală.

Dincolo de consecințele individuale ale evenimentelor, dispariţiile minorilor reprezintă fapte cu implicații negative pentru întreaga societate. Dispariția unui minor, oricare ar fi deznodământul ei, produce o stare de neliniște membrilor de familie, aceştia fiind, de regulă, primele persoane care semnalează evenimentul organelor de poliție.

Semnalarea cazurilor privind dispariția minorilor se realizează prin intermediul plângerilor, sesizărilor sau denunțurilor adresate direct organelor de poliție sau altor instituții, precum şi din oficiu. Competența instrumentării acestor cazuri revine organelor de poliție, iar în cazul dispariţiilor cu suspiciuni de omor este obligatorie informarea procurorului criminalist.

Sesizarea privind dispariția unui minor se poate face de orice persoană interesată. De regulă, sesizările sunt făcute de către următoarele categorii de persoane: persoane din familia minorului dispărut (părinți, frați, bunici, alte rude, etc.), vecini, prieteni, instituții de învățământ, de ocrotire sau orice altă autoritate îndreptățită.

Din cazuistica Poliției Române a reieşit faptul că sesizarea dispariţiilor minorilor se face cu întârziere, datorită necunoaşterii modificării procedurii în astfel de cazuri, potrivit căreia nu mai trebuie aşteptat trecerea intervalului de timp de 48 de ore de la dispariție pentru a sesiza producerea evenimentului. Un alt motiv îl constituie existența unor plecări voluntare anterioare ale minorilor de la domiciliu, aceştia întorcându-se acasă după o anumită perioadă de timp, fapt ce determină părinții să nu mai sesizeze dispariția.

Momentul sesizării dispariției poate reprezenta un factor important în găsirea minorului. Dacă dispariția este sesizată la scurt timp după producerea evenimentului, şansele de găsire a minorului sunt considerabile. În mod contrar, dacă dispariția este sesizată tardiv, şansele de găsire în viață scad proporțional cu trecerea timpului. Teoretic, orice minor care pleacă de acasă poate fi expus unor situații de risc imprevizibile, fie că a plecat cu acordul părinților, fie că a ales varianta fugii de acasă. Reacția rapidă a poliției şi a altor instituții şi organizații trebuie să intervină în acele situații în care există un element de risc previzibil şi iminent pentru securitatea minorului.

În practica organelor judiciare se reclamă frecvent dispariția minorilor care fac parte din următoarele ***categorii:***

a) minori care prezintă afecțiuni psihice, iar pe fondul lipsei de supraveghere sau îngrijire părăsesc domiciliul sau instituția de internare

Cazuistica organelor judiciare cunoaşte numeroase asemenea situații complexe determinate de dispariția de la domiciliu sau instituția de internare a minorilor care, datorită unor boli psihice, nu au discernământul necesar pentru a putea furniza datele necesare identificării sau pentru a-şi lămuri situația. O situație specială o reprezintă minorele cu afecțiuni psihice care sunt victime ale infracțiunii de viol. Acestea, datorită discernământului diminuat sunt acostate cu uşurință în diverse locuri (stații de cale ferată, de transport în comun, restaurante, magazine, etc.) şi conduse în locuința agresorului ori în alte locuri, unde sunt victime sigure ale infracțiunilor violente. Nu de puține ori minorele sunt sechestrate de către agresori, ajungându-se chiar la decesul sau sinuciderea victimei.

b) minori care au părăsit voluntar domiciliul sau centrul de ocrotire datorită unor neînțelegeri familiale sau altor cauze

Reacția de fugă a minorilor este determinată atât de tensiunea situațiilor diverse la care sunt expuşi în cadrul familiei sau în centrele de ocrotire, cât şi de caracteristicile de personalitate ale acestora, care le influențează decisiv alegerea reacțiilor la acele situații.

Climatul familial conflictual este reprezentat prin stări accentuate de conflict care au intensități diferite, evoluând de la forme relativ simple cum ar fi certurile, contrazicerile acute sau refuzul îndeplinirii unor obligații familiale, până la forme mai grave respectiv agresiunea fizică, alungarea de la domiciliu, etc.

În această categorie intră în special adolescenții care, datorită unor insuccese la învățătură sau neînțelegeri în cadrul familiei, părăsesc domiciliul şi pot apărea în postura de persoane dispărute în împrejurări suspecte. Aceştia nu reuşesc să stabilească grupuri de referință care să reprezinte un reper activ pentru adoptarea unui comportament prosocial, având probleme de relaționare cu familia, dar şi cu celelalte grupuri de apartenență din viața lor. Majoritatea minorilor preferă fuga de acasă în schimbul ciocnirilor dese de idei şi modele axiologice dintre ei şi familie, nefiind vorba aici neapărat de violență domestică sau de un climat total alterat al familiei de origine.

Majoritatea familiilor din care provin aceşti minori sunt caracterizate prin aglomerație, lipsa spațiului personal, care îi afectează destul de serios pe adolescenții aflați în curs de afirmare care simt nevoia unui spațiu personal suficient de mare încât să le permită desprinderea de familie şi apropierea de alte grupuri.

Studiile şi cercetările efectuate au scos la iveală o realitate dură în care factorul economic, înțelegând prin aceasta disfuncția economică a familiei, afectează

negativ evoluția minorilor prin faptul că anumite nevoi materiale nu le sunt satisfăcute, climatul afectiv al familiei este alterat de neînțelegerile şi discuțiile dintre părinți pe marginea nevoilor zilnice neîmplinite, şi nu în ultimul rând, nevoia de status e mai puternică decât oricând, fără ca minorul să poată purta cu mândrie blazonul socio-economic al familiei sale.

Un alt obiectiv urmărit de unii dintre minorii care pleacă de acasă îl constituie dorința de a obține o anumită independență sau autonomie financiară care să le permită să se detaşeze de mediul în care trăiesc. Aceşti minori consideră că sunt suficient de capabili pentru a încerca să se întreține singuri şi pleacă pentru a încerca să se angajeze sau să presteze diferite munci ocazionale la persoane particulare (mai ales băieții) sau prin baruri şi cluburi sau chiar să se prostitueze (fetele).

Discuțiile în contradictoriu, pe fondul consumului de alcool, al lipsurilor materiale dar şi al disfuncțiilor în procesul comunicării degenerează de multe ori, conducând la violențe. Abuzul asupra minorilor presupune toate formele de rele tratamente fizice sau emoționale, abuz sexual, neglijare sau tratament neglijent, exploatare comercială sau de alt tip, produse de către părinți sau orice altă persoană aflată în poziție de răspundere, putere sau încredere față de minor, ale cărei consecințe produc daune actuale sau potențiale asupra sănătății, supraviețuirii, dezvoltării sau demnității acestuia.

În prezent, un număr important de minori sunt victime ale abuzurilor fizice, emoționale sau sexuale, ale neglijării sau exploatării. Aceste evenimente le pot afecta dramatic dezvoltarea, distrugându-le încrederea în propriile forțe şi în persoanele adulte. Abuzul sub orice formă subminează încrederea minorului în adulți, în lumea înconjurătoare, care astfel devine ostilă şi amenințătoare pentru el, încât nu se va putea dezvolta normal[99].

Abuzul asupra minorului poate fi întâlnit în familie, instituții şi la nivelul societății. În familie, abuzul este săvârşit, de regulă, de către persoanele de care minorul este ataşat: părinți, frați, surori, bunici, unchi, mătuşi sau alte persoane care îl au în îngrijire. În unele familii continuă să funcționeze practici educaționale care au la bază mentalitățile de tip abuziv, de tipul „*eu te-am făcut, eu*

[99] Potrivit art.85 din *Legea nr.272/2004 privind protecția şi promovarea drepturilor copiilor*, copilul
are dreptul de a fi protejat împotriva oricăror forme de violență, abuz, rele tratamente sau neglijență.
În acelaşi sens, *Strategia Uniunii Europene privind drepturile copilului* prevede că orice formă de
violență aplicată minorilor în orice circumstanță, inclusiv în familie, este nejustificabilă şi trebuie condamnată, solicitând adoptarea unei legislații comunitare care să interzică toate formele de violență,
abuzul sexual, pedepsele degradante şi practicile tradiționale dureroase.

te omor", „*unde dă tata (mama) creşte*", „*bătaia e ruptă din rai*", etc.

Abuzurile ale căror victime sunt minorii, pornesc de la neglijarea nevoilor legitime ale acestora până la acte de cruzime inumană (schingiuirea, abuzul sexual, maltratarea, etc.).

c) minore cu vârste mai mari de 14 ani, mai ales cele care locuiesc în mediul rural, care pleacă de acasă pentru a locui în concubinaj cu prietenii lor

Fuga de acasă a minorelor se datorează conflictului cu familia din care provin, care nu acceptă relația acestora cu bărbații respectivi, iar factorul declanşator al dispariției îl constituie o ceartă mai violentă pe această temă.

Pentru unele minore, concubinajul cu un bărbat de care se simt atrase înseamnă şi posibilitatea de a scăpa de un mediu de viață pe care îl consideră neatrăgător, afectat de sărăcie şi de lipsa unor perspective de îmbunătățire a nivelului de trai sau de reguli de comportament prea rigide, de lipsa de atenție şi comunicare de care sunt private în familie sau în centrele de ocrotire.

d) minori care prezintă unele tulburări comportamentale

În această categorie intră minorii care adoptă varianta fugii de acasă sau din alt mediu de rezidență, datorită concepției că nu au suficientă libertate de manifestare. Aceşti minori fie încearcă să scape de monotonia cotidiană şi să-şi ofere câteva zile de aventură pe stradă sau în diverse locuri cu persoane cunoscute, fie se simt neglijați în familie (chiar dacă li se asigură confort material şi nu sunt abuzați fizic sau emoțional) şi vor să atragă atenția asupra lor prin acest gest, cu privire la faptul că nu le sunt satisfăcute nevoile de atenție, recunoaştere sau afecțiune.

Unele dintre minorele fugite de acasă în astfel de împrejurări aleg să intre în companii dubioase sau să se prostitueze, ca forme de reacție la ceea ce simt că le lipseşte acasă.

Studiile asupra delincvenței juvenile au arătat că, în mare măsură, atmosfera din familiile dezorganizate, lipsa autorității părinteşti, a controlului precum şi a afecțiunii din partea acestora, ca urmare a divorțului, îi determină pe copii să comită fapte antisociale[100].

e) minori dispăruți în împrejurări necunoscute, pe timpul deplasării către diferite locații (şcoală, loc de cazare, domiciliu, etc.)

Dacă minorul dispărut a plecat într-un anumit loc şi avea asupra sa bunuri sau valori importante, există ipoteza ca dispariția să fie consecința comiterii unei tâlhării având ca rezultat moartea victimei şi ascunderea cadavrului.

---

[100] Maria Ciocani, Mircea Ciobanu, Gheorghe Avram, Valeriu Matei, Magda Petcu – *Dezorganizarea familială şi rolul ei în favorizarea comportamentului infracțional juvenil*, articol publicat în Revista Română de Medicină Legală nr.11 (2)/2003, pag.150.

În această categorie intră şi minorii a căror dispariţie are loc în contextul unor împrejurări ce creează suspiciuni (producerea unui accident de circulaţie, accident montan, înec, căderea în gropi, râpe, fântâni, accidentarea pe şantiere nesupravegheate, surpări de teren, etc.). Principalii factori care contribuie la dispariţiile accidentale îi constituie neglijenţa reprezentanţilor legali, care permit minorului să fie pus în condiţii riscante în raport cu capacitatea acestuia de apărare, dar şi neglijenţa diferitelor firme şi instituţii publice care execută lucrări de construcţii de orice fel şi nu iau măsuri de protejare a acestor zone, astfel încât persoanele cu potenţial scăzut de autoprotecţie să nu fie expuse unor riscuri (de exemplu, gurile de canal neacoperite, canalele colectoare neângrădite sau nepăzite, gropile de colectare a deşeurilor sau apelor reziduale neîngrădite, şantiere, etc.).

d) minori răpiţi de unul dintre părinţi (răpirile parentale)

Răpirile parentale sunt cazurile de reţinere de către un părinte a minorului, fără consimţământul celuilalt părinte sau al persoanei căreia i-a fost încredinţat potrivit legii. O statistică exactă cu privire la răpirile parentale ale minorilor nu există, întrucât unele cazuri sunt sesizate poliţiei, în timp ce altele sunt soluţionate prin intermediul instanţelor de judecată civile. Răpirea copilului de către unul dintre părinţi poate avea repercursiuni dramatice asupra celuilalt părinte, dar şi asupra minorului.

e) minori despre care există indicii că au fost răpiţi ori sunt victime ale infracţiunii de omor[101], iar cadavrul nu a fost descoperit

Biroul Federal de Investigaţii (FBI) clasifică

---

[101] Exemplificând, la data de 18.10.2005, Biroul de Poliţie Ciurea, jud. Iaşi, a fost sesizat telefonic de către Chelaru Constantin despre faptul că fiica sa Chelaru Larisa Georgiana, în vârstă de 8 ani, elevă la Şcoala Generală din localitatea Lunca Cetăţuii, a dispărut în împrejurări suspecte de la domiciliu. În urma cercetării la faţa locului a locuinţei minorei dispărute şi a verificărilor ulterioare întreprinse de organele de poliţie, printre ipotezele formulate în cauză a fost şi aceea că dispariţia a avut loc ca urmare a unei agresiuni sexuale în timpul căreia victima ar fi decedat în mod accidental sau ar fi fost ucisă cu intenţie, iar ulterior cadavrul a fost transportat într-un loc necunoscut. Pentru verificarea acestei ipoteze, în cercul de suspecţi a fost inclus şi numitul Ciobanu Robert, în vârstă de 17 ani, domiciliat în acelaşi bloc cu minora dispărută, care era bănuit şi de agresarea sexuală în cursul anului 2002 a doi minori în apartamentul său. În cursul lunii decembrie 2005, cadavrul Larisei Chelaru a fost descoperit într-un container de gunoi aflat în faţa blocului unde locuia. În urma cercetărilor a fost identificat autorul omorului, ca fiind numitul Ciobanu Robert, care a fost ulterior condamnat la o pedeapsă de 20 ani închisoare pentru săvârşirea infracţiunii de omor deosebit de grav.

persoanele implicate în răpirea minorilor în pedofili, intermediari (persoane care răpesc minorii în scopul vânzării lor rețelelor de pornografie infantilă sau de adopții ilegale), criminali în serie şi psihopați (persoane care nu au copii sau care au avut copii şi i-au pierdut, căutând astfel să-i înlocuiască).

Cercetările şi studiile efectuate în Canada şi Statele Unite ale Americii au scos în evidență faptul că un copil răpit de o persoană necunoscută este ucis, cel mai adesea, în primele trei ore de la dispariție, prin asfixie, după ce, în cele mai multe cazuri, a fost abuzat sexual. Cei mai expuşi acestui tip de răpire sunt minorii cu vârste cuprinse între 6 şi 10 ani, în special fetele, datorită faptului că în această etapă a dezvoltării lor sunt mai puțin supravegheați de către părinți, fiind lăsați singuri pe drumul spre şcoală sau în parcuri. Minorii sunt răpiți de persoanele necunoscute din apropierea domiciliului, de pe stradă sau de la locurile de joacă. Potrivit unui studiu întocmit de Biroul Federal de Investigații (FBI) în anul 1997, răpirea comisă de un străin e asociată, în 58% din cazuri, cu dispariția copilului dintr-un spațiu deschis (stradă, parc, locuri publice, etc.). Doar în 22% din cazuri, răpirea a avut loc la domiciliul copilului şi în 17% din cazuri în alte clădiri (cinematografe, magazine, etc.). O mare parte din minorii răpiți de persoane străine este expusă şi altor tipuri de agresiuni sau molestări sexuale. Răpitorii sunt de obicei bărbați (95%), adulți (90%), de aceeaşi origine etnică cu victima. Adesea, ei sunt cunoscuți cu antecedente penale şi contează pe forța lor psihică, pe autoritatea pe care o are un adult asupra unui copil şi pe puterea pe care o exercită pentru a induce în eroare şi a atrage victimele. În scopul identificării victimelor, aceste persoane frecventează locurile de joacă ale copiilor şi participă la activitățile lor. Răpirea nu este un gest impulsiv, ci unul premeditat, iar răpitorii îşi pot organiza meticulos întâlnirea cu un copil[102].

f) minori despre care există indicii că sunt victime ale infracțiunii de trafic de persoane

Traficul de persoane presupune recrutarea, transportarea, transferarea, cazarea sau primirea de persoane, prin amenințare sau violență sau alte forme de constrângere, răpire, fraudă, înşelăciune sau abuz de putere ori profitând de imposibilitatea acelei persoane de a se apăra ori prin oferirea sau primirea de bani sau alte foloase pentru obținerea consimțământului persoanei care are autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării[103].

Traficul de ființe umane are loc sub diferite tipuri şi forme: exploatare sexuală, exploatare prin

[102] Informații disponibile pe site-ul *http://copiidisparuti.jurnalul.ro*

[103] Art.12, alin.1 din *Legea nr.678/2001 privind prevenirea şi combaterea traficului de persoane.*

muncă forțată (în agricultură, construcții, mici fabrici unde se prestează muncă brută), practicarea cerşetoriei sau obligarea la săvârşirea de furturi din parcări şi magazine.

Traficul şi exploatarea sexuală a minorilor, pornografia infantilă, prostituția şi în general abuzurile asupra acestora comise în scopuri comerciale, constituie fenomene ale căror dimensiuni înregistrează o creştere alarmantă.

Procesul traficului internațional de copii are mai multe faze, fiecare însemnând o grea încercare pentru victime, dar abuzurile fizice şi psihice iau amploare abia în fazele finale, când traficantul este convins că victima nu mai are cale de întoarcere.

Traficul internațional de copii este organizat după concepții bine gândite de persoanele implicate şi cuprinde următoarele etape: recrutarea (racolarea), transportul şi trecerea frontierei, vânzarea şi exploatarea[104].

Traficanții aplică în general aceleaşi metode la toate formele de exploatare. Rețelele de trafic de minori sunt foarte bine organizate, activitatea acestora desfăşurându-se după reguli stricte, fiecare membru având atribuții bine stabilite. Studiile efectuate[105] au scos la iveală faptul că în cadrul rețelelor se identifică cel puțin patru roluri: recrutorul (persoana care identifică potențiala victimă şi o recrutează), intermediarul (persoana care se ocupă de obținerea documentelor necesare şi organizează transportul), transportatorul sau călăuza (persoana care, prin mijloace legale sau ilegale, duce copilul-victimă peste graniță) şi persoana care primeşte, găzduieşte şi exploatează copilul traficat.

g) minori rătăciți în diferite împrejurări, datorită vârstei fragede (preşcolarii)

Cel mai frecvent asemenea dispariții au loc în marile aglomerări urbane (stațiile de cale ferată, cu ocazia unor manifestări cultural-sportive sau adunări publice, în marile centre comerciale, pe litoral în sezonul estival, etc.).

Aceste dispariții afectează îndeosebi copiii de vârste mici, care au o zonă restrânsă de siguranță în jurul casei şi care sunt expuşi riscului de rătăcire din cauza lipsei de supraveghere din partea părinților atunci când se află la joacă, atunci când merg în vizită în locuri necunoscute sau au de străbătut un traseu către şcoală lung, pe străzi lăturalnice sau în condiții meteorologice dificile.

Astfel de sesizări trebuie rezolvate cu operativitate, întrucât neclarificarea situației creează implicații ulterioare deosebite (copilul pierdut îşi schimbă

[104] Ion Chipăilă (coordonator) şi colectiv – *Globalizarea traficului de copii*, Editura Sitech, Craiova, 2006, pag.103

[105] Gabriela Alexandrescu (coordonator) şi colectiv - *Raport privind traficul de copii*, Organizația "Salvați Copiii", Editura Speed Promotion, Bucureşti, 2004, pag.26

semnalmentele datorită procesului firesc de dezvoltare fizică şi identificarea lui devine mult mai dificilă)[106].

Dacă sesizarea se referă la dispariția unui copil care ştie să-şi precizeze identitatea şi adresa, ipoteza cea mai plauzibilă vizează activități infracționale intenționate (răpire, lipsire de libertate sau omor cu ascunderea cadavrului) ori accidente în care minorul şi-a pierdut viața.

Pentru toate tipurile de cazuri este important să se determine dacă dispariția minorului este un caz alarmant sau nealarmant. Sunt considerate dispariții produse în circumstanțe alarmante, acele dispariții care întrunesc cel puțin unul din următoarele criterii de risc[107]:

- vârsta minorului dispărut este sub 14 ani;
- ieşirea în afara zonei considerată de siguranță (cunoscută de minor);
- întârzieri în dezvoltarea mentală sau fizică a minorului (handicap psiho-motor);
- aflarea sub tratament medical sau necesitatea luării unor medicamente care sunt indispensabile sănătății ori chiar vieții minorului;
- starea de pericol (intenție de suicid, aflarea în compania unor persoane care îi pot periclita integritatea corporală, viața, etc);
- dispariția nu se justifică, ținând cont de profilul moral al minorului şi nu poate fi explicată logic (absența totală a oricărei intenții de dispariție, nu a luat cu sine niciun obiect personal etc);
- condiții meteorologice nefavorabile la momentul dispariției, de natură a periclita sănătatea sau viața minorului;
- orice altă împrejurare care generează temeri cu privire la persoana minorului (există date şi indicii că acesta este victima unei infracțiuni de omor, lipsire de libertate, viol, etc.).

Având în vedere aspectele arătate anterior, putem evidenția faptul că dispariția unui minor poate fi:

a) plecare voluntară (fuga minorului)[108]**,** atunci când minorul părăseşte în mod voit domiciliul, reşedința sau locul unde trăieşte. Un minor este considerat fugit de acasă dacă pleacă de la domiciliul sau locul în care trăieşte, fără a anunța părinții sau persoanele responsabile.

[106] Ion Chipăilă, Adrian Dumitrescu, Cristian-Eduard Ştefan, Alexandra Chipăilă – *Urmărirea judiciară*, Editura MIRA, Bucureşti, 2007, pag.113

[107] Ştefan Iancu, Bujor Florescu (coordonatori) şi colectiv – *Manual de bune practici privind modul de acțiune al poliției în cazurile copiilor dispăruți sau victime ale abuzurilor, traficului de persoane şi pornografiei infantile pe internet*, Editura MIRA, Bucureşti, 2007, pag.12.

[108] Aceste dispariții reprezintă peste 90% din totalul disparițiilor raportate.

Sunt două categorii de situații în care se pot afla minorii fugiți de acasă[109]: cei care pleacă pentru o perioadă scurtă de timp în diferite locuri (la prieteni, concerte, etc.), fără a anunța familia. Acestea sunt cazurile de dispariții nealarmante, minorii de cele mai multe ori întorcându-se acasă fie singuri, fie aduşi de poliție. A doua categorie o reprezintă minorii care datorită unor situații particulare în care se află, devin cazuri alarmante, potrivit criteriilor susmenționate.

În perioada de timp în care minorii lipsesc de la domiciliu sau din instituția de ocrotire, aceştia se expun unor riscuri datorită vârstei, mediilor frecventate sau lipsei de supraveghere. Totodată ei pot fi angrenați în comiterea unor acte infracționale (de obicei furturi sau prostituție). Majoritatea minorilor găsiți manifestă dorința de a se întoarce în familie sau la centrul de ocrotire; destul de mulți însă, îşi exprimă refuzul sau reticența de a se întoarce, fie pentru că se tem de reacția părinților sau a educatorilor, fie pentru că nu doresc să se mai întoarcă într-un mediu considerat agresiv, viciat sau prea rigid. Refuzul minorilor de a se întoarce acasă e destul de des întâlnit, ceea ce nu face decât să confirme îngrijorarea autorităților cu privire la „criza familiei" ca instituție care nu mai reuşeşte să-şi îndeplinească funcțiile de suport afectiv, dar în multe cazuri nici pe cea economică.

b) dispariție produsă în împrejurări necunoscute, când există suspiciuni privind comiterea unui omor, producerea unui accident ori a survenit o situație de natură a provoca vătămarea gravă a minorului, etc.

În ceea ce priveşte reglementarea juridică a dispariților minorilor, din analiza legislației internaționale a rezultat faptul că procedura soluționării acestor cazuri este prevăzută în ordinele şi dispozițiile emise la nivelul polițiilor statelor. Majoritatea statelor au incriminat infracțiunile de lipsire de libertate, răpire şi trafic de minori, ratificând documentele juridice internaționale (de exemplu, Convenția de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii din anul 1980)[110].

Prevenirea şi soluționarea cu operativitate a cazurilor privind dispariții de minori reprezintă o prioritate pentru Poliția Română. Pentru punerea în aplicare a acestui deziderat, la nivelul Inspectoratului General al Poliției Române a fost adoptată în anul 2007 o nouă metodologie de lucru care permite o reacție rapidă a forțelor de poliție cu ocazia sesizării dispariției unui minor, precum şi atragerea la colaborare a diferitelor segmente ale societății civile (instituții, organizații guvernamentale şi

[109] Raportul anual al Centrului Român pentru Copii Dispăruți şi Exploatați Sexual, Bucureşti, 2007, pag.16.

[110] România a aderat la Convenție prin adoptarea *Legii nr.100/1992*.

neguvernamentale, voluntari, mass-media, etc.).

Operațiunile care se desfăşoară de către poliție în vederea găsirii minorilor dispăruți au la bază două componente:

- *componenta de căutare,* compusă din forțe aparținând tuturor structurilor operative ale poliției, forțe ale celorlalte structuri din cadrul Ministerului Internelor şi Reformei Administrative, precum şi parteneri sau voluntari din societatea civilă;
- *componenta de investigare*, formată din polițişti de investigații criminale, de combatere a criminalității organizate, de ordine publică, criminalişti şi psihologi.

Activitățile de căutare şi investigare sunt desfăşurate de autoritățile şi instituțiile cu atribuții în domeniu în paralel, până la găsirea minorului dispărut. Din cadrul Ministerului Internelor şi Reformei Administrative poate fi solicitat sprijinul următoarelor structuri: Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, Inspectoratul General al Jandarmeriei Române, Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, Inspectoratul de Aviație, Direcția Generală de Informații şi Protecție Internă.

Din cadrul unor autorități centrale sau locale şi entități ale societății civile, în condițiile legii sau în baza protocoalelor de colaborare existente, se poate solicita sprijin următoarelor instituții: Ministerul Sănătății Publice, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, Oficiul Român pentru Adopții, autoritățile teritoriale de ordine publică, Asociația Chinologică Română, Asociația Națională a Detectivilor Particulari din România, Asociația Națională a Cadrelor Militare în Rezervă şi Retragere, mass-media, societățile specializate de pază şi protecție, centrele de ocrotire şi plasament, Centrul Român pentru Copii Dispăruți şi Exploatați Sexual[111], Organizația „Salvați Copiii" şi alte asociații sau organizații neguvernamentale.

Dispariția unui minor în condiții alarmante impune, cu necesitate, existența unor acțiuni rapide, profesioniste şi eficiente ale poliției, în cadrul unui parteneriat cu societatea civilă şi cu toți factorii disponibili să contribuie la prevenirea producerii unor adevărate drame umane, prin salvarea vieții sau sănătății minorului. Practica judiciară a relevat, fără echivoc, faptul că salvarea unui minor dispărut poate consolida atât parteneriatul poliției cu comunitatea, cât şi încrederea şi respectul membrilor comunității față de instituția poliției.

La data de 25 mai 1979, Etan Patz, un băiat în vârstă de 6

[111] Începând cu data de 25 mai 2007, Centrul Român pentru Copii Dispăruți şi Exploatați Sexual (FOCUS) a devenit operațional, ca prima organizație neguvernamentală din România care se ocupă de problema copiilor dispăruți.

ani, a fost răpit în oraşul New York şi nu a mai fost găsit niciodată. Urmare a producerii acestui eveniment, în anul 1983, Preşedintele Statelor Unite ale Americii, Ronald Reagan a proclamat data de 25 mai ca fiind ziua internațională a copiilor dispăruți.

În cursul acestui an, mai mulți deputați europeni au înaintat Parlamentului European o Declarație scrisă prin care au solicitat cooperarea statelor membre în situații de urgență în scopul găsirii minorilor dispăruți. Declarația cere statelor membre să introducă un sistem de alertă eficient în cazul dispariției minorilor. Sistemul propus prevede contactarea imediată a organelor de poliție, autorităților vamale şi mass-media şi transmiterea informațiilor referitoare la identitatea minorului dispărut, fotografia acestuia (dacă există), date despre momentul dispariției şi persoanele suspecte. De asemenea, Declarația solicită statelor membre încheierea unor acorduri de cooperare cu țările vecine pentru o acțiune rapidă în astfel de cazuri în teritoriile relevante şi crearea unei organizații comune care să ofere asistență şi formare profesională pentru agențiile naționale. În Statele Unite ale Americii, de la înființarea unui sistem similar în anul 2003, au fost salvați aproximativ 400 de copii, 80% dintre ei în primele 72 de ore de la dispariție.

Cocluzionând, considerăm că fenomenul în creştere al dispariților minorilor este de natură să provoace îngrijorare atât în cadrul instituțiilor de socializare, familia şi şcoala în primul rând, cât şi la nivelul celor cu responsabilități pe linia depistării şi reintegrării minorilor.

Potrivit opiniei lui Juan Miguel Petit, Raportorul special al Organizației Națiunilor Unite asupra vânzării, prostituției şi pornografiei infantile, problema copiilor dispăruți şi exploatați sexual reprezintă un fenomen care poate atinge proporții epidemice dacă nu este puternic atacată.

ABUZUL ŞI EXPLOATAREA SEXUALĂ A COPIILOR

Sinsp. ***PUŢ GABRIEL CĂTĂLIN***
C.S.P.- Catedra de Management şi Legislaţie, Membru IPA Regiunea 17

The sexual abuse and child exploitation has been and continues to be a theme and a problem at the present day. Those who have been sexually abused display different specific behavior during adolescence and not only: they are introverted, they bear the danger of self mutilation, they have prominent sexual behavior, they consume toxic substances, they quarrel frequently with their parents.

Along with the abused ones, those who abuse or those who have sexually abused display a strange behavior, as well as an excessive concern for children, motivating the child to display promiscuous behavior, alcohol abuse.

A sexually abused child has a bizarre behavior, different from that of the normal children and is subjected to some risk factors as: excessive drug and alcohol consume, the child transformation from abused in abuser, mental problems, social isolation, lack of jocosity.

The majority of the under aged subjected to the trafficking in human beings and sexual exploitation come from poor and separated families. The child traffic is an extremely complex problem, in which many countries and continents, as well as organized crime nets are involved.

Cazurile în care copiii sunt abuzaţi şi exploataţi sexual prin reţelele de trafic de fiinţe umane, sunt tot mai frecvent menţionate de instituţiile abilitate să intervină în aceste situaţii.

Care sunt factorii determinanţi în producerea abuzurilor şi exploatării sexuale a copiilor? Cui revine responsabilitatea respectării drepturilor copilului şi protecţiei lui? Este vorba de factori individuali, izolaţi, factori de context social larg sau de politicile de protecţie specifice diferitelor societăţi? Sunt întrebări care îi preocupă mai ales pe specialiştii implicaţi în protecţia copilului şi în respectarea interesului superior al acestuia.

Din punct de vedere poliţienesc, pentru prevenirea şi combaterea acestui gen de fapte trebuie cunoscute formele de manifestare a abuzului sexual asupra minorilor, situaţia operativă pe aceasta linie, factorii criminogeni, precum şi alte date cuprinse în „mapa documentară” deschisă pe aceasta linie de muncă.

Întrucât activitățile de cercetare a acestor infracțiuni sunt aceleaşi ca şi în cazul violurilor, vom prezenta doar formele de manifestare a abuzurilor sexuale asupra minorilor.

„Abuzul sexual este implicarea unui copil într-o activitate sexuală pe care el nu o înțelege, pentru care nu are capacitatea de a-şi da încuviințarea informată, pentru care nu este pregătit din punct de vedere al dezvoltării sau care încalcă legile sau tabuurile sociale".

„Abuzul sexual asupra copilului presupune antrenarea copilului într-o activitate realizată cu intenția de a produce plăcere sau de a satisface nevoile unui adult sau ale unui alt copil, care, prin vârstă şi dezvoltare, se află față de el într-o relație de răspundere, încredere sau putere".

Abuzul sexual asupra copiilor se poate manifesta prin:

Violul şi molestarea – „cunoaşterea intimă a unei persoane, cu forța sau/şi împotriva voinței acesteia; sau fără a recurge la forță şi nici împotriva voinței persoanei - în cazul în care victima este incapabilă să-şi dea consimțământul, din cauza unei incapacități fizice sau psihice, permanentă sau temporară".

Pornografia Â „angajarea, folosirea, inducerea, atragerea sau constrângerea unui copil în a se implica sau a asista altă persoană într-un comportament sexual explicit sau simulat, în scopul producerii unei imagini vizuale a unui astfel de comportament".

Conform Protocolului Opțional al Convenției Națiunilor Unite privind drepturile copilului, pornografia cu copii este definită ca „orice reprezentare, prin orice mijloc, a unui copil angajat într-o activitate explicit sexuală - reală sau simulată - sau orice reprezentare a organelor sexuale ale unui copil, în scopuri sexuale". Pornografia presupune realizarea de filme, casete video, reviste, fotografii, imagini computerizate, explicite din punct de vedere sexual, cu copii sau tineri sub 18 ani. Există trei tipuri de materiale pornografice: imagini numai cu copii, imagini cu copii şi adulți, imagini produse şi distribuite de copii/tineri sub 18 ani. Pornografia cu copii are în multe cazuri o valoare comercială, dar ea reprezintă şi material de schimb între pedofili.

Expunerea copiilor la acte sexuale ale altora Â „expunerea intenționata a copiilor la actele sexuale ale altor persoane (incluzând actele părinților sau ale altor persoane cărora li s-au încredințat spre îngrijire copii) ".

Agresiunea sexuală asupra copilului Â „orice act sexual îndreptat împotriva unei persoane cu o vârstă sub 18 ani, realizat cu forța sau/şi împotriva voinței acesteia, sau fără a se recurge la forță sau încălcarea voinței victimei, în cazul în care aceasta se află în imposibilitatea de a-şi da consimțământul, din cauza unei

incapacităţi fizice sau psihice, temporare sau permanente“.

Prostituţia infantilă/juvenilă Â „angajarea într-un raport sexual, sau în alte activităţi sexuale, a unui copil, în schimbul unei sume de bani sau a altor servicii (mâncare, haine, medicamente, afecţiune, etc)“.

Traficul copilului în scopuri sexuale Â „transportul, adăpostirea şi vinderea de persoane în interiorul unei ţări sau în exteriorul ei, uzând de forţă, coerciţie, răpire, înşelăciune sau fraudă, în scopul de a plasa persoanele respective în situaţia de a munci sau presta forţat diferite servicii - cum ar fi prostituţia, sclavia domestică sau alte forme de sclavie“.

Exploatarea sexuală a copiilor Â „practică prin intermediul căreia o persoana, de obicei un adult, obţine o gratificaţie sexuală, un câştig financiar sau o avansare, abuzând sau exploatând sexualitatea unui copil, încălcând drepturile acestuia la demnitate, egalitate, autonomie şi bunăstare fizică şi psihică“.

Exploatarea sexuală în scopuri comerciale a copiilor (conform definiţiei acceptate la Primul Congres Mondial împotriva exploatării sexuale a copiilor în scop comercial de la Stockholm) Â „violare a drepturilor fundamentale ale copiilor şi presupune abuzul sexual făcut de adult şi remunerarea în bani sau în obiecte a copilului sau a unor terţe persoane“. Conform aceleiaşi surse, „exploatarea sexuală şi comercială a copilului constituie o formă de coerciţie şi violenţă la adresa acestuia, precum şi o formă de muncă forţată şi o formă contemporană de sclavie“.

Turismul sexual cu copii Â „exploatarea sexuală şi comercială a copiilor de către persoane care călătoresc din propria ţară în alta - de obicei mai puţin dezvoltată - pentru a se angaja în activităţi sexuale cu minori“.

Căsătoriile timpurii Â „căsătoria copiilor şi adolescenţilor sub 18 ani“.

O situaţie deosebită, pe aceasta linie o reprezintă problematica „copiilor străzii”,care devin frecvent victime ale acestor forme de abuz.

Deşi legislaţia românească nu operează cu aceşti termeni, conform definiţiilor stabilite de documentele oficiale ale diverselor organisme internaţionale, conţinutul lor este acoperit în mare măsură de legislaţia penală. Conceptele utilizate de Codul Penal românesc în ceea ce priveşte abuzul şi exploatarea sexuală asupra copilului sunt: viol (art.197), raport sexual cu o minoră (art.198), seducţie (art.199), corupţie sexuală (art.202), incest (art.203), prostituţie (art.328), proxenetism (art.329), răspândire de materiale obscene (art.325), perversiune sexuală (art.201). Codul Penal prevede şi pedepsele pentru aceste infracţiuni.

Dintre aceste infracţiuni, cea mai gravă este violul, având o profundă semnificaţie antisocială. Aspectele juridice privind agresiunile sexuale precum şi

noțiunile acestora sunt prezentate în articolele de lege sus menționate, astfel, vom prezenta câteva considerente din punct de vedere polițienesc.

Activități desfăşurate de către polițiştii sosiți primii la fața locului :

- acordarea primului ajutor victimelor;
- determinarea locului săvârşirii faptei, punerea lui sub paza şi protejarea urmelor;
- prevenirea şi înlăturarea unor pericole iminente;
- stabilirea persoanelor ce au pătruns în câmpul infracțiunii şi eventualele modificări făcute de acestea până la sosirea polițistului;
- identificarea martorilor oculari, a persoanelor suspecte;
- identificarea şi reținerea făptuitorului sau după caz, luarea masurilor de urmărire şi prinderea acestora.

Se va avea în vedere în special, descoperirea şi conservarea urmelor biologice (sânge, spermă, depozit subunghial, etc), obiectele purtătoare de urme biologice (obiecte de vestimentație ale victimei sau autorului, prosoape sau alte materiale textile, etc).

Pentru a preveni şi combate acest gen de infracțiuni polițistul trebuie să cunoască :

Categoriile de elemente predispuse a comite asemenea fapte :

- persoane cu antecedente penale care au săvârşit infracțiuni cu violență;
- persoane fără ocupație, cu manifestări aventuriste violente, stăpânite de vicii;
- tineri lipsiți de supraveghere, cu o educație şi instruire deficitară;
- persoane bolnave psihic;
- alte persoane cu dezechilibrări temporare(cauzate de consumul de alcool, droguri) ;

Locurile favorabile comiterii unor asemenea infracțiuni şi cele frecventate de persoane predispuse la astfel de fapte :

- parcuri;
- zone împădurite sau locuri de agrement izolate;
- terenuri virane izolate;
- şantiere;
- clădiri părăsite;
- locuința victimelor;
- locuințele autorilor sau alte locuri unde victimele sunt atrase;
- lifturile blocurilor, etc.

Procedee şi modalități folosite de infractori pentru atragerea victimelor, acostarea, exercitarea de amenințări şi violențe asupra victimei:

- invitarea victimei la anumite distracții, petreceri ce au loc în diverse locuințe;
- autostopul;
- promisiunea de procurare a unor bunuri sau de prestare a unor servicii ce facilitează atragerea victimei în anumite locuri;
- atribuirea de calități oficiale;
- acostarea prin violentă a perechilor de tineri care se retrag pentru diverse ”dialoguri
- amoroase” în locuri cât mai

desuete, de regulă cu autoturismul (parcuri, grădini publice, păduri, liziere,etc.);
- pătrunderea în locuința victimei sub diverse pretexte, prin efracție sau escaladare;
- acostarea femeilor în lift;
- urmărirea, acostarea şi scoaterea minorilor din grup în cazul pedofililor.

Activități informativ operative ce se execută pentru descoperirea autorilor infracțiunilor de viol

Primirea sesizării

De regulă, sesizarea în cazul infracțiunilor de viol, se face de către partea vătămată, rude ale acesteia, cunoştințe, vecini, unități medicale sau alte persoane care află despre aceasta, prin Serviciul Dispecerat sau la secția de poliție pe raza căreia s-a produs evenimentul.

Practica a demonstrat că sunt şi situații în care se fac plângeri nejustificate, uneori determinate de către familie, în care sunt reclamate raporturi sexuale normale ca fiind violuri, victima urmărind căsătoria sau obținerea unui interes material.

În majoritatea situațiilor, victimele reclamă organelor de poliție, fapte reale de viol, în care autorii nu sunt cunoscuți. În aceste situații, ofițerii din formațiunile de investigație criminală, au sarcina de a acționa pentru identificarea autorilor, probarea vinovăției şi prinderea lor.

Imediat după primirea sesizării, se impun a fi executate următoarele activități: cercetarea la fata locului, ascultarea victimei, examinarea medico - legală, investigații, raportarea evenimentului, darea în urmărire a făptuitorului, etc.

Cercetarea la fața locului

Se impune ca această activitate să fie efectuată imediat după sesizarea faptei şi dacă este posibil cu participarea victimei. În astfel de împrejurări, victima are posibilitatea de a demonstra modul de declanşare a agresiunii, mişcarea făptuitorilor în câmpul infracțiunii, locul concret şi împrejurările în care s-a comis fapta, etc. Totodată, aceasta poate să indice urmele lăsate de autor la fața locului.

În faza statică a cercetării la fața locului se delimitează câmpul infracțiunii şi se fixează prin fotografiere şi filmare, stabilindu-se pe cât posibil şi traseul de venire şi plecare a autorului.

În faza dinamică se va proceda la descrierea locului faptei şi la ridicarea urmelor descoperite.

În cazul violurilor comise în parcuri, păduri, locuri de agrement, va fi folosit şi câinele de urmărire. O atenție deosebită se va acorda descoperirii, ridicării şi conservării urmelor biologice cu respectarea normelor de recoltare şi ambalare a acestora.

O alta activitate importantă care va fi executată concomitent sau imediat după cercetarea la fața locului, este aceea de efectuarea de investigații, de identificare şi de audiere a martorilor.

Investigațiile vor fi efectuate în zona comiterii faptei cât şi pe traseele parcurse de infractor în momentul venirii şi plecării în/din câmpul infracțional, acestea efectuându-se în baza descrierilor efectuate de partea vătămată şi de martorii identificați.

Dispunerea expertizelor şi constatărilor tehnico-ştiințifice

Aşa cum am expus mai sus, o importanță deosebită în cazul cercetărilor la fața locului, o constituie descoperirea, ridicarea şi conservarea urmelor lăsate de autori în câmpul infracțiunii. Dintre acestea exemplificăm: urme de sânge ce pot proveni de la rănirea autorilor, urme de spermă, fire de păr, obiecte (fragmente) din vestimentația autorilor, fiind recoltat totodată şi depozitul subunghial al părții vătămate.

Expertiza medico-legală va fi dispusă în mod obligatoriu pentru:

- confirmarea actului sexual;
- recoltarea probelor biologice;
- descrierea leziunilor de violență;
- modul de producere al acesteia;
- numărul de zile de îngrijiri medicale şi alte aspecte medico legale ce pot stabili încadrarea juridică a faptei.

Ascultarea victimei

În cadrul audierii imediate a victimei, se va ține cont de starea psihică în care aceasta se află, existând posibilitatea ca aceasta să nu-şi amintească sau să omită aspecte importante pentru rezolvarea cazului. În faza de soc, victimele manifestă frecvent stări confuzionale, refuzând acceptarea evenimentului prin negare. O posibilă reacție a victimei este cea de apărare a făptaşului, adică, devalorizarea sinelui prin actul de viol este redusă dacă făptuitorul este un om "în fond" bun şi greşit orientat, care poate să fie salvat, poate chiar de victima lui.

Victima va fi audiată cu privire la împrejurările comiterii faptei, numărul autorilor, descrierea semnalmentelor acestora, a obiectelor de îmbrăcăminte,a eventualelor bunuri sustrase de către autori, etc. Totodată, victimei i se vor prezente albumele foto cu suspecți şi în cazul în care este posibil, se va întocmi portretul robot al autorilor.

Alte activități desfăşurate în cazul infracțiunii de viol:

- raportarea evenimentului;
- darea în urmărire a semnalmentelor autorilor şi a bunurilor sustrase de la victimă;
- difuzarea portretului robot;
- verificarea cercului de suspecți, etc.

Organizarea liniei de muncă „infracțiuni la viața sexuală

Organizarea acestei linii de muncă, se face în cadrul birourilor şi compartimentelor pentru combaterea infracțiunilor cu violență, desfăşurându-se sub directa coordonare a şefului formațiunii.

Activitățile desfăşurate pentru prevenirea şi combaterea

acestui gen de infracțiuni se vor desfăşura în cadrul mapei documentare deschisă pe această linie de muncă.

Mapa documentară a liniei de muncă „Infracțiuni la viața sexuală" va cuprinde în principal următoarele:

- analize tactice întocmite periodic de formațiunile de analiză a informațiilor ce vor cuprinde dinamică acestor fapte, locuri de comitere, interval orar de comitere, suspecți, profilul victimelor şi măsuri de prevenire şi combatere a acestui gen de infracțiune.
- planuri de masuri întocmite în vederea desfăşurării de acțiuni pentru prevenirea şi combaterea acestui gen de fapte şi în vederea prinderii în flagrant a autorilor ce comit infracțiuni la viața sexuală;
- informațiile obținute de la sursele proprii şi cele transmise de alte formațiuni prin programul de analiză a informațiilor;
- persoane suspecte pretabile a comite astfel de fapte pe raza de competență care nu fac obiectul supravegherii prin mapa suspectului sau prin dosar de urmărire informativă conform Ordinului Ministerului Internelor şi Reformei Administrative 1410/2006, inclusiv albumele foto cu suspecți;
- analize proprii întocmite la nivelul unității pe moduri de operare, frecvent întâlnite în situația operativă;
- metodologii, ordine, dispoziții, controale ale organelor ierarhic superioare pe linia combaterii infracțiunilor la viața sexuală;
- evidența unităților medicale de psihiatrie de pe raza de competență şi zonele limitrofe precum şi a bolnavilor psihic pe fond sexual.
- protocoale încheiate între unitățile de poliție şi organizațiile non-guvernamentele pe linia ocrotirii drepturilor copiilor şi femeilor.

Nr. 1 / 2008
REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

REALITĂȚILE PSIHOSOCIALE ALE ACTULUI DECIZIONAL MANAGERIAL

Prof. univ. dr. ***Ştefan Prună***
IPA – Academica, stefanpruna@yahoo.com

This article analyses the psychosocial dimension implied by the process of taking decisions in modern organizations. The basic principle is that the decisive competences of the manager are built starting from the day by day realities, from the opportunity of choosing, and they are studied thoroughly and improved in the framework of the complex process of the organizational communication. Without neglecting the technical elements implied by these competences, the author is insisting upon those aspects implying attitude, morality and conduct leading to the decisional competence and to the necessity that these elements should be an important part in achieving such a competence.

1. Decizia în managementul organizațional şi în viața cotidiană

Procesul luării deciziei este atât de important pentru o organizație, încât mulți teoreticieni consideră decizia o funcție distinctă a managementului. Noi considerăm că importanța deciziei nu mai poate fi pusă sub semnul întrebării dar, ținând cont de faptul că deciziile apar pe tot parcursul procesului de management, că ele se iau în toate fazele acestuia, considerăm luarea deciziei un instrument prin care se pun în practică toate funcțiile managementului.

Premisa teoretică de la care plecăm este că individul posedă anumite cunoştințe manageriale chiar dacă nu se apleacă sistematic asupra managementului ca ştiință. Aceste cunoştințe la nivelul simțului comun apar datorită faptului că viața în grupurile umane te obligă să îți însuşeşti, de exemplu, abilități de a lua decizii. Într-o zi obişnuită de viață suntem puşi în situația de a lua decizii. Oricare ar fi părerile specialiştilor, noi credem că maniera în care luăm aceste decizii nu este foarte diferită, la nivel general, de modul în care un manager ia decizii. Putem să luăm în calcul, spre exemplu, momentul în care trebuie luată decizia, opțiunile pe care le avem la dispoziție, cât de importantă este problema pentru noi etc. Aceleaşi probleme le pot lua în calcul şi managerii dintr-o organizație.

Aceste abilități umane sunt foarte importante pentru că ne creează deja un tablou a ceea ce putem suporta în fața incertitudinilor pe care le ridică problemele şi alegerea soluțiilor. Unii cercetători, care insistă pe

ideea achiziționării umane a unor aptitudini de luare a deciziei, consideră că importanța acestora nu rezidă neapărat în faptul că este aleasă alternativa cea mai bună, ci în faptul că învățăm să lucrăm cu alternative[112]. Operarea cu alternative, cu cât mai multe alternative, este primul pas în formarea unor abilități care vor fi testate într-un mediu dinamic, formalizat, instituționalizat – organizația.

Există un mod universal de luare a deciziei, capabil să facă față diversității. În mod cert, nu! Aşa cum în viață ne pliem în funcție de experiență, de ceilalți, de situație şi ne adaptăm capacitatea de a gestiona probleme şi a decide la fel se întâmplă şi în organizații. Este riscant să ne închipuim că, urmând strict o abordare sau alta, la care noi vom face referire, vom lua, de acum înainte, numai decizii bune. Noi promovăm ideea de a avea un mod, o cale personală, individuală, de luare a deciziilor, care să fie cât mai eficientă. Audley spunea[113]că în cadrul procesului decizional, la fel ca şi în cazul managementului "oamenii au deja în minte ceea ce trebuie făcut", iar strângerea de informații se face pentru a justifica ceea ce s-a hotărât deja. Mai mult decât atât, considerăm că această măsură personală a luării deciziei este determinată de psihologia individului.

Cunoştințele dobândite la nivelul simțului comun sunt dependente de modul cum persoana îşi structurează personalitatea şi comportamentul.

Formarea empirică a acestor abilități de luare a deciziei nu poate trece peste trăirile sufleteşti determinate de problemele din trecut, de confruntările personalităților noastre cu alte personalități, de frământările noastre interioare în raport cu eşecurile de moment sau cu situațiile incerte şi riscante la care trebuiau găsite soluții şi luate decizii.

Perfecționarea empirică a omului obişnuit în luarea deciziei îl pune pe acesta față în față cu componenta psihologică a existenței sale astfel încât el nu poate deveni eficient în luarea deciziilor dacă nu foloseşte constant abilități şi deprinderi psihologice. Modelul empiric bazat pe încercare şi eroare este îmbibat cu o componentă psihologică care, la rândul ei, face diferența între oameni. Astfel încât, putem spune, că în absența unei pregătiri speciale în luarea deciziei, oamenii învață să ia decizii în funcție de dinamica propriei personalități.

Aceste abilități formate empiric în viața de zi cu zi au aceeaşi logică şi finalitate ca şi abilitățile folosite în organizații. Scopul lor funcțional este de a atinge obiective, ținte, sarcini. Pe de altă parte, în cazul deciziei scopul

[112] Gummer, Burton, Decision Making under Conditions of Risk, Ambiguity and Uncerztainty: Recent Perspectives, Administration in social Work, 1998
[113] Audlez, R., What makes up a mind?, în Decision Making, BBC Publications, 1967

nu scuză mijloacele. Cu alte cuvinte libertatea individului de a lua decizii în viața de zi cu zi este mult limitată în cadrul organizațiilor, în special la nivelul mijloacelor.

Dacă în viață poți lua decizii amorale sau imorale, mințind, înșelând, manipulând, nesocotind voința altora, cu sau fără voia lor, în organizații acest lucru se întâmplă foarte rar. Este evident faptul că şi în viața de zi cu zi nu ar trebui să fim amorali sau imorali în luarea deciziilor. Dar dacă acest lucru se întâmplă, efectele negative sunt mai mici datorită numărului mult mai mic de persoane implicate sau anvergurii deciziei.

În organizații, existența regulamentelor, a normelor, a responsabilității sociale, face ca atenția acordată „moralității" deciziei să fie mult sporită, iar interdicțiile şi pedepsele la adresa unor asemenea decizii să fie mult mai aspre.

În al doilea rând, modul de formare a abilităților şi deprinderilor decizionale, în organizații, nu se mai face empiric, ca în viața de zi cu zi, ci într-o manieră ştiințifică, care are la bază modele teoretice, modele de fundamentare a deciziilor, paradigme şi metodologii.

Abordările ştiințifice sunt predominant analitice, uneori matematizate, fapt ce conduce la o sărăcire a componentei psihologice în luarea deciziilor. Una din metodele des folosite, la cele mai prestigioase cursuri de perfecționare în domeniul deciziei, este studiul de caz, care presupune a găsi soluții eficiente în „laborator", a se citi sala de curs, din punct de vedere logic, ținând cont de întreg arsenalul ştiințific avut la dispoziție. Universitatea Harvard îşi bazează pregătirea în MBA, pe aceste faimoase studii de caz, problema fiind focalizată pe logica cazului şi nu pe practica cazului, pe realitatea psihosocială a cazului. Stăpâneşti modelul teoretic poți rezolva o diversitate de probleme luând deciziile corecte. Acest studiu încearcă să scoată în evidență pericolele acestui demers, din perspectiva ignorării aspectelor psihologice ale actului decizional. Vom încerca să punctăm câteva "momente" importante în procesul de luare a deciziilor şi vom scoate în evidență importanța dimensiunii lor psihologice precum şi efectele negative ale ignorării acesteia. Demersul nostru nu încearcă să minimalizeze metoda studiului de caz sau a abordărilor analico-matematice ci să le completeze cu o dimensiune psihologică de bază, adecvată, foarte necesară.

Nu în ultimul rând trebuie să remarcăm că luarea deciziei este un demers atitudinal, care ține de caracterul şi etica managerului. Acest aspect devine şi mai important dacă ținem cont de libertatea de mişcare a managerului pe orice nivel ierarhic s-ar afla : operațional, tactic sau strategic. *Înțelem prin libertate de mişcare posibilitatea ca managerul, în ciuda regulilor formale, să poată avea, nu numai un comportament rațional,*

adică îndreptățit ci şi unul irațional, părtinitor, fără ca organizația să poată monitoriza strict efectele acestor comportamente asupra eficienței şi eficacității activității.

2. Competența decizională a managerului şi cerințele de eficiență

Referindu-se la rolul pe care îl joacă managerul în organizațiile moderne, Mintzberg[114] a analizat trei mari categorii de roluri: informaționale, interumane şi decizionale, ultima categorie de roluri, reprezentând: „ probabil partea cea mai importantă a muncii managerului – partea care justifică autoritatea lui şi accesul la informații".

Decizia este un proces dinamic, rațional, de rezolvare a unei probleme prin alegerea unei soluții din mai multe posibile în vederea atingerii obiectivelor planificate.

Ea presupune urmarea unui anume curs al acțiunii în detrimentul altora considerate mai puțin eficiente. La baza identificării unui anume direcții de acțiune stă alegerea. Putem spune că fundamentul deciziei şi filozofia ei stă în alegere. Din acest punct de vedere Simon[115] are dreptate când spune că orice decizie este o chestiune de compromis, deoarece alegerea făcută nu va determina o atingere completă a obiectivelor ci este cea mai bună alegere în circumstanțele date.

În definiția dată am folosit termenul de problemă pe care o definim ca fiind o discrepanță între percepția stării de lucruri existente şi cea dorite. Cu cît discrepanța este mai mare, cu atât problema este mai serioasă. Subiectivitatea percepției gândirii este un proces psihosocial important pe care managerul trebuie să îl gestioneze corect. Simplu spus paradigma subiectivității gândirii stipulează faptul că oamenii nu se judecă unii pe alții, nu se etichetează unii pe alții în funcție de ce reprezintă ei cu adevărat, ci în funcție de cum se gândesc unul pe altul. Din acest punct de vedere apare ca esențială maniera în care managerul gândeşte oamenii, problemele sau pe sine. Luarea deciziei ne apare ca un proces de elaborare, în care culegerea şi prelucrarea informațiilor, studierea şi selectarea mai multor alternative şi formularea opțiunii pentru una dintre ele, ocupă un loc central în viața organizației.

La această importantă activitate participă un număr restrâns de persoane respectiv, cadrele cu funcții de conducere.

Structurarea acestui rol într-o manieră funcțională precum şi a competențelor asociate lui ne arată, într-o primă fază. importanța cunoştințelor psihosociale în această direcție. Rolurile decizionale se referă la activitățile realizate de manager pentru gestionarea procesului decizional şi luarea

[114] Mintzberg, Henry, A new look at a chief executiveşs job, Organizational Dynamics, 1973

[115] Simon, Herbert, 2004, Comportamentul administrativ, Ed. Ştiința, Chişinău

deciziei. Probabil, cea mai importantă preocupare a managerului modern, luarea deciziei rămâne dreptul fundamental al sistemului de management. Descentralizarea actului decizional, apariția unor modele colective de luare a deciziei, nu va putea niciodată să suplinească menirea managerului, aceea de a alege o variantă din mai multe posibile, adică aceea de a decide.

La o analiză macroorganizațională, rolurile decizionale se manifestă în următoarele situații:

- atunci când apar idei şi metode noi care pot îmbunătății activitatea socio-profesională (decizii de schimbare ce sunt reclamate, cerute de dinamica organizației);
- atunci când apar defecțiuni, surprize neplăcute, conflicte (decizii de îndreptare a situației);
- atunci când se distribuie resursele între membrii colectivului, când se acordă recompense sau pedepse (decizii de alocare).

Rolurile decizionale sunt importante pentru că:

- unele decizii ating interesele personale ale subordonaților sau managerilor;
- contribuie la realizarea unei imagini / prestigiu organizaționale ;
- asigură un climat de muncă pozitiv marcat de o bună înțelegere între indivizi;
- sunt exclusiv de competența managerilor.

Principalele activități ale managerului pentru asumarea rolurilor decizionale sunt: calitatea de inițiator, soluționarea tensiunilor şi distribuirea resurselor. O privire mai atentă asupra acestor tipuri de decizii arată că oamenii sunt cei care pun în mişcare deciziile. Ceea ce trebuie urmărit cu adevărat sunt reacțiile oamenilor, satisfacția lor față de deciziile luate, modalitatea sinceră de a se antrena în implementarea lor.

Ca atare, inițiatorul deciziei, de cele mai multe ori managerul, trebuie să ia în considerare aceste aspecte. În al doilea rând, managerul trebuie să fie atent la propria sa personalitate, la modul în care percepe şi gândeşte situațiile concrete. Aceste nuanțe de ordin psihologic care apar, atât la nivelul percepției psihologice a decidentului cât şi la nivelul subordonaților reclamă o pregătire deosebită din partea celui care decide. Alain Cardon şi colegii săi[116] consideră că o bună pregătire psihologică pleacă de la modul cum managerul formulează situația problematică, modul cum el o percepe cu adevărat. Următoarele întrebări sunt utile în demersul decidentului de a avea o perspectivă clară a raportului dintre el şi decizie:

- această problemă ține de responsabilitățile mele? Dacă nu, cui îi aparține responsabilitatea? De multe ori, din entuziasm sau colegialitate managerii se implică în probleme care nu sunt de competența lor, neglijând propriile

[116] Alain Cardon, Vincent Lenhardt, Pierre Nicolas, Analiza Tranzacțională, Ed. CODECS, Bucureşti, 2002

lor probleme. Personalitățile dominate de temperamentele colerice, vulcanice, tumultoase sunt şi ele predispuse la aceste poziții. Sunt genul de personalități care te ajută şi dacă ai nevoie şi dacă nu ai nevoie

- am eu mijloacele pentru a rezolva această problemă? Dacă nu pot să obțin aceste mijloace. Printre mijloace se numără şi subordonații pe care îi ai la dispoziție, capitalul uman. O bună cunoaştere psihologică a lor este utilă în acest punct. Stabilitatea emoțională, imaginația, creativitatea, spiritul critic şi elanul acțional te pot ajuta să radiografiezi corect acest aspect.
- doresc eu cu adevărat să rezolv această problemă? Dacă nu, cum să fac să doresc acest lucru. Inerția, rutina profesională, stereotipurile organizaționale sunt aspecte cu o mare încărcătura psihologică care sunt decisive în răspunsul pe care managerul îl dă la aceste întrebări.

Răspunsul la aceste întrebări simple oferă posibilitatea managerului să înceapă adevărat construcția competențelor decizionale sau acționale. Mintzberg[117] structurează aceste competențe în cinci arii:

- competențe de programare, se referă la decizii legate de stabilirea problemelor importante, stabilirea priorităților, fixarea agendei, manevrarea situațiilor, alegerea momentului potrivit,
- competențe de administrare, se referă la decizii legate de alocarea resurselor, delegare, autorizare, sistematizare, stabilirea obiectivelor, evaluarea activității desfăşurate,
- competențe privind creația, se referă la deciziile de planificare, concepere şi imaginare,
- competențe de mobilizare, se referă la decizii privind rezolvarea problemelor urgente, gestionarea proiectelor.

Dacă tabloul conturat de Mintzberg este aproape complet, şi avem motive să credem asta, observăm că sfera competențelor decizionale care se bazează pe psihologia indivizilor este destul de largă. Mai mult decât atât, o serie de mecanisme psihologice, odată însuşite se pot constitui în bază a formării unor competențe tehnice ca fixarea agendei sau evaluarea activității desfăşurate. Încrederea în sine, obiectivitatea, cunoaşterea psihologică a subordonaților etc. sunt aspecte psihologie necesare pentru atingerea eficientă a acestor competențe. O pregătire psiho-comportamentală adecvată creează posibilitatea managerului de a eficientiza aceste competențe. Cum trebuie structurat acest program este o altă problemă. Necesitatea lui, însă, nu poate fi pusă sub semnul îndoielii.

2.1. Personalitatea decidentului şi cerințele de eficiență ale deciziei

O decizie trebuie să întrunească anumite cerințe pentru a fi considerată o decizie eficientă. Ea trebuie să fie în primul rând de calitate, prin ea să se rezolve în cel mai bun mod posibil problema sau

[117] este vorba despre lucrarea „Manager, nu MBA", apărută în 2004

problemele în cauză. Calitatea unei decizii nu este o cerință în sine, ea ține atât de standardul de performantă elaborat de organizație, cât şi de pragul de acceptabilitate, un mecanism psihologic care arată gradul în care o persoană este exigentă cu sine. Vom analiza mai târziu efectul de limitare pe care îl are acest mecanism psihologic subiectiv asupra eficienței deciziei.

În al doilea rând o decizie trebuie să întrunească consensul, ea trebuie acceptată ca fiind necesară de marea majoritate a celor care o implementează. Consensul este extrem de important în momentul în care decizia luată necesită un efort deosebit pentru implementarea ei şi implică cheltuieli materiale şi financiare. De asemenea, consensul capătă o importanță deosebită în cadrul deciziilor de echipă, colective, unde promovarea unei soluții anume se face prin votul majorității. Managerul este pus, ori în situația de a convinge, influența majoritatea pentru a-i fi acceptată decizia, ori de a construi o majoritate matură psihologic, aptă să ia decizii.

A treia cerință legată de decizie este asumarea riscului. Trebuie să spunem că foarte puține decizii sunt luate în condiții de certitudine absolută, cele mai multe au încorporate în ele un anumit coeficient de risc pe care, cel care ia decizia, trebuie să şi-l asume. Asumarea riscului este una din cele mai importante aspecte ale procesului practic de luare a deciziilor. În accepțiune psihosocială riscul reprezintă posibilitatea de producere a unui eveniment sau curs de acțiune, de regulă, nedorite de subiect.[118] Există două modalități majore de interpretare a riscului. Fie ca o expresie a caracterului probabilist obiectiv al evenimentelor, fie o expresie a incertitudinilor, a insuficiențelor cunoştințelor noastre despre procesele reale.

Studii şi cercetări realizate în multe organizații, legate de a doua expresie a riscului, despre felul cum managerul suplineşte incertitudinea subiectiv obiectivă, au condus la concluzii interesante legate de modul cum percep managerii riscul. Câteva concluzii se referă la[119]:

- managerii se percep ca asumându-şi mai multe riscuri decât este cazul de fapt; creşterea incertitudinii şi a lipsei informațiilor îi determină pe manageri să perceapă un risc mult mai mare decât este cazul. Acest mecanism psihologic are o influență considerabilă asupra soluțiilor şi a costurilor acestora.
- nu există ceea ce s-ar putea numi personalitate doritoare de risc; marea problemă a oamenilor în general şi a managerilor, în special, este că nu se simt bine în prezența incertitudinii, este un disconfort psihologic care consumă foarte multă energie psihonervoasă,

[118] Vlăsceanu, Lazăr, Zamfir, Cătălin, coord., 1993, Dicționar de sociologie, ed. Babel, Bucureşti

[119] Maccrimmon, K., Wehrung, D., Taking risks: the management of uncertainty, New York, The,Free Press, 1986

scăzând vitalitatea şi producând stres profesional. Pregătirea psihologică în acest domeniu este foarte importantă;
- managerii care riscă mult într-un domeniu pot fi foarte reticenți în altul; managerii nu sunt pregătiți sufleteşte pentru riscul global, ei riscă secvențial, pe anumite domenii ale activității. Acest lucru este important pentru că pregătirea se poate axa pe domeniile sensibile ale organizației, insistându-se pe acele activități indispensabile şi care sunt cele mai mari furnizoare de risc.
- managerii care stau mai mult timp în funcție sunt într-o măsură mai mare împotriva riscului; acest fenomen a fost observat de mulți specialişti. Stabilitatea şi rotația posturilor ca modalitate de a eficientiza o funcție se referă, printre altele şi la acest aspect.
- managerii de nivel înalt, nivel strategic sau tactic, îşi asumă mai multe riscuri decât managerii de nivel inferior, nivel operativ; acest lucru este posibil prin faptul că la nivele mici de management ponderea deciziilor neprogramate (cele care induc riscul) este mult mai mică, aici predominând deciziile programate) bazate pe modele.

Vom insista puțin asupra lor din perspectiva percepției subiective a managerilor;
- managerii sunt împotriva riscului, într-o măsură mai mare, când este vorba despre interesele personale, decât atunci când este vorba despre interesele organizației;
- managerii care au succes şi-au asumat mult mai multe riscuri în comparație cu cei care se situează la nivel mediu.

În concluzie, a decide înseamnă a alege dintr-o mulțime de variante de acțiune, ținând cont de anumite criterii, pe aceea considerată cea mai avantajoasă pentru atingerea unor obiective. Conform lui Drucker[120]" deciziile ar trebui să se ia la cel mai de jos nivel posibil, care concordă cu natura lor, şi cât mai aproape de locul acțiunii pe care o presupun".

Elementul fundamental, în ciuda discuțiilor pe care le poate ridica această afirmație, în cadrul deciziei îl reprezintă managerul, deoarece el este persoana care decide. El are autoritatea formală de a alege direcțiile de acțiune, de a mobiliza subordonații în vederea realizării lor. Mai mult decât atât managerul elaborează o multitudine de decizii, diverse, cu grade diferite de complexitate. Elaborarea deciziilor presupune alegeri, vizează rezultate de un anumit tip şi depinde de mulți factori interni şi externi. Printre aceştia, cei mai importanți sunt:
- cunoştințele şi experiența celui care elaborează deciziile;
- informațiile disponibile la un moment dat;
- capacitatea de a utiliza tehnicile de elaborare a deciziilor;

[120] Drucker, Peter, Management: Tasks, responsabilities, Practices, new York, Harper& Row, 1973

- scala de timp în care trebuie luată decizia;
- nivelul autorității celui care elaborează deciziile;
- sistemul de valori al celui care elaborează deciziile – personalitate, trăsături, caracteristici;
- capacitatea persoanei care elaborează deciziile de a şi le susține.

La o analiză mai atentă, observăm că marea majoritate a factorilor sunt legați direct de managerul lider şi de competențele acestuia. Din studiile şi cercetările parcurse reiese că printre cele mai importante aptitudini şi abilități care stau la baza competenței decizionale a managerului se află şi care configurează personalitatea acestuia sunt:

Abilitatea de a avea imagine de ansamblu – înțelegerea organizației ca sistem, a dinamicii şi intercondiționării activităților. Foarte puține probleme sunt izolate, cele mai multe sunt determinate sau determină altele. Această capacitate dă posibilitatea managerului să înțeleagă locul şi rolul problemei în raport cu întregul. Cele mai multe probleme au cauze ascunse, care țin de sistem, în acest mod ele pot fi mai uşor depistate.

Abilitatea de a asculta – ascultarea ca mecanism ce intervine în comunicarea verbală, este un proces complex, care nu se identifică cu auzirea, având impact asupra oamenilor prin faptul că ea arată respectul față de celălalt. Prin ascultare, pe de o parte, primim informații mai exacte, mai eficiente, mărind latura obiectivă a comunicării iar, pe de altă parte, arătăm respect şi considerație față de cel care vorbeşte, iar acest lucru se poate realiza prin intermediul comunicării nonverbale, sau direct prin adresarea de întrebări sau prin parafrazare, indicându-i vorbitorului că l-am urmărit cu atenție

Deschiderea la nou – vizează capacitatea persoanei de a accepta şi înțelege alte puncte de vedere, situații noi. Cele mai complexe probleme sunt noi, atipice şi din acest punct de vedere acceptarea altor idei este eficientă. Acceptarea altor idei indică şi respect şi încredere în colaboratori sau subordonați

Asumarea riscului – capacitatea managerului dea ține sub control temerile, stresul şi incertitudinile legate de lipsa informațiilor sau de modul cum se vor derula acțiunile.

Abilitatea de a căuta soluții abilitate referitoare la disponibilitatea decidentului de a căuta mai multe soluții la o problemă şi de a învăța modalitățile eficace de căutare. Vom analiza mai în detaliu această abilitate foarte importantă în „economia jocului".

Abilitatea de a lucra cu oameni prin considerente etice – relația interpersonală între oameni este asimetrică în sensul că ea nu poate stipula în dinamica ei atingerea şi menținerea echilibrului.

Dimpotrivă, într-o relație întâlnim persoana care domină, îşi impune voința şi persoana dominată, care acceptă voința altuia. În organizațiile noastre există o

mentalitate care se traduce în faptul că şeful îi poate spune oricând subordonatului să plece dacă nu îi convine dar acesta nu îi poate spune şefului să plece dacă nu îi convine.

Această stare de lucruri indică faptul că managerul este cel care domină relația cu subordonatul iar subordonatul este cel dominat în relație. Există, cu siguranță, excepții dar care confirmă regula. Pentru manager, a lucra cu oamenii pe considerente etice înseamnă, în primul rând, a nu se folosi de această putere pe care o are. Cu cât managerul are capacitatea de a-şi limita această putere față de subordonat şi de a nu o folosi în situații iraționale, cu atât va fi un decident eficient.

3. Decizii programate şi decizii neprogramate. Câmpul psihologic de investigație.

În funcție de cantitatea de informație avută la dispoziție pentru rezolvarea problemelor şi de noutatea situației vorbim despre decizii programate şi decizii neprogramate. Deciziile programate sunt deciziile pentru care există suficientă informație sau deciziile pe care le luăm față de probleme de care ne-am mai lovit. Când întâlnim o problemă familiară sau una despre care avem toate informațiile necesare, cum ar fi elaborarea unui plan de muncă, evaluarea unui subordonat, ştim, în mare, despre ce este treaba, deoarece problema este, în esență, similară cu una pe care am mai rezolvat-o.

Este ca şi cum am avea o fişă mentală a problemei respective, a avea cum spune Simon[121], un program de soluționare. În acest fel putem face distincție între a avea experiență şi a fi nou în muncă. Un laborator prețios şi o sursă de experiență pentru manager îl reprezintă şi deciziile anterioare luate în viața de zi cu zi, dar experiența propriu zisă este dată de exercițiul practic al funcției de conducere.

Managerul cu experiență este acela care dispune de un set de programe, un set de răspunsuri gata formulate pentru problemele de zi cu zi care se ivesc. Din acest punct de vedere un manager lipsit de experiență, nu a avut răgazul să achiziționeze un set prea bogat de răspunsuri. Ce sunt aceste programe. Ele pot fi: reguli, proceduri, metodologii, rutină, cutume, proceduri de operare standardizate. În mare parte deciziile programate, unii autori le numesc administrative[122], nu sunt strict de competența managerilor, ele pot fi uşor delegate spre alții.

Ceea ce trebuie să urmărească cu adevărat managerii este ca "programele" pe baza cărora se iau deciziile să fie:

- eficiente – să conducă la performanțele cerute de sistemul de management;

---

[121] Simon, Herbert, Making management decisions: the role of intuition and emotion, Academy of Management, 1987

[122] Peel, Malcolm, Introducere în management, Ed. Alternative, Bucureşti, 1996.

- stabile şi cuprinzătoare – să poată rezolva problemele, chiar dacă în anumite limite, se schimbă datele;
- dinamice/flexibile – să ofere variante de rezolvare menite să-l ajute pe manager să se descurce într-un mediu în schimbare şi să nu excludă total elementele de spontaneitate şi intuiția celor care decid.

În opinia specialiştilor, cea mai mare parte a problemelor de care se lovesc managerii solicită decizii programate. Ele au mai fost întâlnite, există programe suficiente iar formarea unor abilități şi deprinderi se face uşor şi eficient. Din punctul de vedere al analizei noastre, la prima vedere, am putea spune că gestionarea acestor decizii este mai degrabă o problemă de tactică decât de psihologie.

Elaborarea modelelor şi, mai ales, racordarea continuă a lor la realitatea organizațională este o chestiune de psihologie practică. Indiferent de cât de bine sunt construite aceste modele, ele nu pot acoperi cu exactitate diversitatea problemelor. Va exista întotdeauna o diferență între litera legii şi spiritul legii, folosind o expresie dragă juriştilor. Interpretarea concretă a situațiilor problematice, în special acolo unde intervin elemente morale sau de etică, ține de personalitatea managerului. Un exemplu este edificator.

Unul din subordonații dumneavoastră, care nu este dintre cei buni şi foarte buni, are nevoie de două zile de concediu pentru a merge cu copilul său la un consult medical. Modul de acordare a concediilor este clar definit, situația vă presează în sensul că aveți nevoie de prezența lui la serviciu, iar el doreşte să plece mâine, deoarece este o urgență. Modele programate nu vă pot ajuta prea mult, chiar dacă există. Va trebui să interpretați situația, să faceți apel la considerente de ordin etic, să sperați că va înțelege gestul dumneavoastră şi va răspunde ulterior pozitiv la cerințele dumneavoastră. Astfel de situații sunt multe în viața de zi cu zi a organizației. Deciziile programate sunt eficiente dar ele nu trebuiesc absolutizate.

Pe de altă parte, deciziile neprogramate sunt decizii noi, cu care managerul nu s-a mai întâlnit, decizii pentru care nu există toate informațiile necesare şi pentru care trebuie să se asume un anumit coeficient de risc. Principalele trăsături şi caracteristici care pot fi analizate în cadrul deciziilor neprogramate sunt:
- sunt decizii neobişnuite, nu au mai fost întâlnite, au un grad înalt de ambiguitate şi incertitudine precum şi un anumit coeficient de risc;
-vizavi de ele se pot dezvolta deprinderi, abilități şi capacități noi;
-implică judecată personală, intuiție, cunoştințe apreciabile în domeniul gestionării problemelor;
-sunt dificile, presupun concentrare, creativitate şi inteligență;
-presupun investigații din partea managerului, conceperea unor strategii şi modele;
-privesc dezvoltarea unor direcții noi de acțiune;

- creează conflicte, controverse, dezechilibre la nivelul colectivelor.

Aceste decizii reclamă în totalitate resurse psihologice însemnate pentru gestionarea lor. Diferența între manager şi lider, dacă ne referim numai la ea, poate fi explicată prin maniera de raportare la aceste două categorii de decizii. Managerul se centrează pe deciziile programate, pe respectarea modelelor, pe a obține eficiență plecând de la cum poate să folosească modele mai bine, liderii preferă deciziile neprogramate, în afara modelelor, deoarece ei se întreabă care soluții sunt cele mai eficiente, caută noi direcți de acțiune.

4. Luarea deciziilor în echipă şi psihologia relațiilor interpersonale

Munca în echipă este o realitate a organizațiilor contemporane. Fie că este vorba despre echipe de execuție sau de conducere, avantajele sunt evidente. Putem folosi conceptul de echipă şi în procesul luării deciziei?

Grupurile pot lua decizii superioare din punct de vedere calitativ. Dincolo de toate punctele de vedere, asupra cărora nu vom insista, ne rezumăm la a spune că acest nou model de luare a deciziei prinde teren, fiind utilizat din ce în ce mai mult.

Argumente PRO:

- echipele sunt mai vigilente decât indivizii, deoarece mai mulți oameni gândesc aceeaşi situație;
- echipele pot evalua ideile mai bine decât indivizii;
- echipele pot genera mai multe idei decât indivizii;
- membrii echipei îşi dezvolta cunoştințele şi abilitățile pentru viitor.

Argumente CONTRA

- necesită mai mult timp;
- neînțelegerile pot întârzia deciziile şi pot produce resentimente;
- discuția poate fi monopolizată de unul sau de câțiva membrii ai grupului;
- gândirea de grup îi poate determina pe membrii acestuia să se concentreze prea mult pe realizarea consensului.

Indiferent de aceste argumente, deciziile colective se bazează pe două fundamente foarte importante. În primul rând, deciziile în echipă creează consensul, deoarece oamenii vor să fie implicați în deciziile care îi privesc, angajații vor înțelege mai bine deciziile la care au participat şi ei şi, de asemenea, oamenii vor fi mai angajați față de deciziile în care ei au investit timp şi energie. În al doilea rând, deciziile în echipă diminuează responsabilitatea, membrii echipei îşi împart povara consecințelor negative ale deciziilor mai puțin eficiente.

Aceste două motivați sunt suficiente pentru ca managerii să promoveze acest tip de decizie.

Trebuie înțeles că această modalitate de luare a deciziilor necesită o structură comportamentală şi de personalitate specifice.

Problema care se pune în discuție este relația managerului cu subordonații şi implicațiile psihologice ale procesului de

delegare. Când nu este reglementată formal decizia colectivă are la bază procesul de delegare prin care managerul convine cu anumiți subordonați să le delege activități decizionale precum şi autoritatea necesară.

Punctul slab al delegării ține de anumite mentalități conform cărora dacă managerul delegă activități atunci nu mai ține sub control relația cu subordonații şi scaunul îi este amenințat. Pentru a preîntâmpina acest lucru managerii preferă să se încarce cu toate activitățile, în felul acesta scaunul lor este protejat.

Din aceste considerente este important mecanismul încrederii şi respectului între şefi şi subordonați. Din punctul de vedere al luării deciziilor colective, Keighley[123] consideră că relația interpersonală din managerii şi subordonații lor poate stipula patru stadii privind autoritatea în acest domeniu:

- lipsa autorității – echipa nu poate lua decizii sau întreprinde acțiuni legate de vreo sarcină. Această situație se înscrie pe un continuum de la faptul că oamenii nu au nici un fel de informații despre sarcina respectivă, până la faptul că sunt bine informați despre toate deciziile care se iau şi despre toate acțiunile dar de pe poziția spectatorului, neavând nici o autoritate să intervină.
- autoritate foarte limitată – oamenii sunt doar consultați înainte de a se lua vreo decizie. Şi acest stadiu are un continuum ce plecă de la o consultare sporadică sau una constantă. În acest caz relațiile sub mai bine structurate, managerii trebuind să facă față informărilor şi uneori eventualelor întrebări
- autoritate limitată – oamenii trebuie să implice managerii în toate deciziile legate de activitate. Nu este exclusă delegarea de competențe în domeniu dar, aşa cum arată continuum-ul, oamenii pot fi lăsați să ia decizii dar ele trebuiesc analizate ulterior de manageri într-o manieră mai mică sau mai mare. Tipul deciziilor care fac obiectul negocierii sunt cele administrative(programate).
- autoritate totală – oamenii iau decizii în cadrul unor limite clare fără să se consulte cu manageri. Continuum-ul în acest caz se referă la amploarea deciziilor. Avantajele acestui stadiu constă în faptul că limitele se pot negocia periodic în funcție de competența oamenilor şi de dinamica activității. Pentru manager, acest din urmă stadiu reflectă maturitatea relației sale cu oamenii, încredere pe care a cultivat-o, responsabilizarea pe care a indus-o subordonaților

[123] Trevor, Keighley, 1996, Empowering for Performance, PTD Development Trust, Sydney, Australia, conf. cu Ken Blanchard şi alții, Strategii de responsabilizare, 1999

Fără a mai insista pe avantajele şi dezavantajele deciziei colective nu putem să nu remarcăm aproprierea dintre concepția lui Keighley şi modelul situațional al lui Vromm. O concluzie merită întărită – decizia colectivă cere mai multe competențe psihologice din partea managerilor datorită posibilităților de relaționare şi negociere cu subordonații lor.

5. Componenta psihologică a barierelor decizionale subiective

Managerii sunt limitați în capacitatea lor de a obține şi procesa informații. Această limitare se datorează barierelor obiective şi subiective. Mulți specialişti fac o paralelă între raționalitatea logică şi raționalitatea umană, considerată ilogică, insistând pe ideea că un manager, din perspectiva umanului, are o raționalitate limitată, care se răsfrânge asupra deciziei.

Barierele obiective

Barierele obiective sunt independente de voința decidentului, de comportamentul şi personalitatea acestuia. Principalele bariere obiective se referă la:

- disponibilitatea şi obiectivitatea informației;
- timpul disponibil;
- sistemul de valori al organizației;
- circumstanțele exterioare – presiunea de moment, impactul social al problemei;
- imaginea managerilor / şefilor în cadrul comunităților sau la nivelul conducerii ierarhice superioare;
- calitatea oamenilor pe care managerului îi are la dispoziție.

Ceea ce poate face un decident este, ca în timp să acționeze astfel încât să limiteze acțiunile nefaste ale acestor bariere.

Barierele subiective

Barierele subiective țin de capacitatea, cunoştințele şi personalitatea persoanei care decide. Trebuie să înțelegem aceste bariere în contextul particular în care un manager alege să se angajeze în luarea deciziei, în dorința lui de a fi mai bun, mai informat, mai apropiat de interesele organizației. Înțelegerea şi evitarea acestor bariere necesită cunoştințe psihologice înalte din partea unui manager. În literatura managerială următoarele bariere subiective sunt considerate cele mai importante:

Percepția problemei - aspect legat de prezentarea problemei şi a informațiilor legate de ea, astfel încât să convină celor care decid. Această barieră este o extensie a raționamentului lui Audley, care spunea că managerii au deja în minte ceea ce trebuie făcut iar strângerea de informații se face pentru a justifica ceea ce este deja hotărât. Am explicat, deja, care sunt efectele acestui raționament. Este de ajuns să urmărim o dispută între doi subordonați vizavi de o problemă. Fiecare vede detaliile diferit, fiecare urmăreşte să conducă discuția pentru a-şi apăra punctul de vedere şi a promova propriile interese şi percepții, chiar dacă amândoi admit că există o problemă. În acest caz, şi în multe altele, nu existența problemei este

importantă ci modul cum sunt percepute detaliile.

Subiectivitatea cunoştinţelor achiziţionate - tendinţa managerilor de a acumula şi procesa informaţii într-un mod subiectiv, determinat de convingerile, priceperile şi atitudinile pe care le au. Ce fel de informaţii adun? Ce surse sunt credibile? Cum selectez informaţiile? Care rămân ?.
Răspuns ?!!: acelea pe care le vrea managerul. Concluzia poate părea puerilă, dar este adevărată. Nivelul de înţelegere al managerului, competenţele sale, mentalităţile, conservatorismul şi autoritarismul determină modul cum se caută soluţiile. Dacă un manager defineşte o situaţie ca fiind adevărată (reală, eficientă, bună), atunci situaţia devine adevărată, în virtutea faptului că a fost definită(gândită) ca adevărată. Este o extensie a teoremei lui Thomas[124]

Tentaţia autoconfirmării – tendinţa de a căuta informaţii şi soluţii care să corespundă, în primul rând, punctului de vedere al decidentului vizavi de problema în cauză. Învăţarea unor tehnici de căutare a soluţiilor va elimina subiectivitatea şi va muta centrul de greutate de la responsabilitatea găsirii celei mai bune soluţii la responsabilitatea alegerii celei mai bune soluţii. Managerul trebuie să-şi însuşească tehnici pentru păstrarea obiectivităţii, evitând, pe cât posibil, impunerea unei subiectivităţi ineficiente. Sunt multe situaţii când problemele nu sunt atât de importante decât par (vezi modelul conjunctural de luare a deciziei).

Supraîncărcarea cu informaţii – receptarea mai multor informaţii decât este necesar, pentru ca o decizie să fie eficientă. Cu cât se conştientizează un risc mai mare(incertitudine) iar problema este confuză, cu atât se caută mai multe informaţii. Problema care apare este că un număr mai mare de informaţii, pe lângă faptul că se pierde timp cu procesarea lor, poate fi la fel de nefolositor ca şi un număr mai mic de informaţii. Un mare număr de informaţii poate dezorienta, crea confuzie sau pur şi simplu buimăci decidentul, care nu mai poate face alegerea corectă. Acest fenomen apare atunci când problemele sunt complexe şi necesită soluţii pe măsură.

Pragul de satisfacere - stabilirea unui nivel adecvat de acceptabilitate pentru soluţia la o problemă şi scanarea soluţiilor doar până la găsirea uneia care atinge acest prag şi nu până la găsirea unei soluţii care să maximizeze rezolvarea problemei. Această barieră poate fi depăşită uşor dacă se face o distincţie între căutarea/listarea soluţiilor şi alegerea uneia. Nivelul de satisfacţie este fundamental pentru orizontul de aşteptare şi nivelul de expectanţă al managerului decident. Chiar dacă se stabileşte un nivel al acceptabilităţii mai mic, sunt şi organizaţii care spun: ”la noi merge

[124] W.I., Thomas, The Unadjusted Girl, Boston, Little Brown, 1923, p.41

şi la grămadă,, este bine să avem în vedere şi praguri de acceptabilitate înalte, pentru a putea obişnui subordonaţii cu ele.

Evitarea adaptării acţiunii – tendinţa de a nu estima, pe parcurs, acţiunea în funcţie de informaţiile care se descoperă ci de a ajusta informaţiile nou apărute la cele existente de la început. Rezolvarea problemelor şi alegerea soluţiilor sunt procese, implicând o perioadă de timp şi anumite etape. Oricând pot apare informaţii, care pot da peste cap soluţia aleasă. În planul de implementare a soluţiei este bine să existe planuri de sprijin pentru aceste situaţii, pentru a se evita cocoloşirea sau dosirea lor, doar pentru a arăta că decidentul a avut dreptate de la început.

Cercetări şi studii legate de gestionarea luării deciziei din perspectiva acţiunii acestor blocaje arată că:

- managerii tind să fie prea încrezători în valoarea deciziilor lor;
- managerii tind să caute informaţii care să confirme definiţiile şi soluţiile pe care le dau ei;
- managerii au tendinţa de a căuta un număr mult mai mare de informaţii decât este necesar, atunci când apare un risc evident;
- managerii îşi supraestimează abilitatea de a fi prevăzut evenimentele, după ce acestea s-au întâmplat, asumându-şi succesele deciziilor şi negând responsabilitatea în cazul insuccesselor;
- managerii supraestimează superioritatea reţelelor complexe ce furnizează date şi informaţii;
- managerii nu ajustează suficient sau deloc estimările iniţiale pe măsură ce obţin mai multe informaţii.

Decizia rămâne, în ciuda multor afirmaţii o activitate atitudinală şi nu una doar aptitudinală. Este nevoie de mai mult decât un număr oarecare de aptitudini. Este nevoie de un mecanism integrator bazat pe viziune şi pe responsabilizare, un mecanism cu un substrat psihologic evident care să-i permită managerului să folosească la maximum potenţialul propriei sale personalităţi, a întregii sale inteligenţe raţionale şi emoţionale.

Nr. 1 / 2008
REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

SISTEME DE PREGĂTIRE MANAGERIALĂ DUPĂ MODELUL AUSTRIAC ŞI GERMAN

Cms. ***IANA AURELIA***
I.P.A. Regiunea 17, Bucureşti, Secţia Română

The Bologna Process is one of the reasons why in recent years the Austrian and German education infrastructure has been given a lot of stimulation. This stimulation can be useful to the police in their endeavour to place management training courses in an academic context. The educational institutes and the University for Law offer possibilities to create training courses for the police , which complete the studies with internationally accepted academic degrees. At the same time there is the possibility of introducting structural directives into the service regulations of the police, which would result in a logical overall plan of the personnel and education structure. This would allow for the general development of a considerable quality management programme in the police service.

Procesul de la Bologna este unul dintre motivele pentru care s-au produs o serie de modificări în toate sistemele de învăţământ la nivel european. Această tendinţă s-a manifestat şi în organizarea stagiilor de pregătire, perfecţionare şi specializare a poliţiştilor din Germania şi Austria, ca urmare a necesităţii de sporire a cunoştinţelor de specialitate a cadrelor de conducere din aceste instituţii.

Atât programele institutelor superioare de pregătire, cât şi cele din cadrul facultăţilor de drept din Austria oferă posibilitatea de a organiza cursuri pentru angajaţii din poliţie, cursuri cu recunoaştere academică internaţională. În paralel există posibilitatea de a realiza o gradare a sistemului de pregătire juridică a poliţiştilor, care să conducă în final la o structură de personal corespunzătoare unui concept cadru logic general.

Efectele Procesului de la Bologna asupra sistemului de pregătire universitar, cât şi asupra cursurilor organizate de instituţiile de învăţământ superior au fost însemnate. Dacă până în acest moment studiile universitare erau, în principiu, organizate pe două niveluri, constând în studiul pentru obţinerea licenţei şi cel care viza titlul de doctor, Legea organizării învăţământului universitar austriac din 2002 are ca scop schimbarea sistemului anterior de studii conform tripticului prevăzut de Procesul de la Bologna, pe trei secţiuni (licenţă, masterat şi doctorat). Astfel, în 2006 Facultatea de Studii Juridice din

Viena, după discuții intense, a convenit asupra un nou plan de studii de licență pentru specialitatea juridică.

Ca urmare, acreditarea cursurilor de drept a fost condiționată de Consiliul de Conducere al instituției la limitarea perioadei de studiu la maximum cinci ani. Conform ghidului de acreditare, aceste cursuri se pot desfăşura în trei variante:

1. studii de bază, care includ finalizarea printr-o diplomă de licență, nefiind urmate de studii masterale.
2. studii consecutive, care sunt finalizate printr-un examen de licență şi sunt urmate de studii masterale,
3. studii neconsecutive, care includ studii masterale dar pentru absolvirea cărora nu este nevoie de un examen de licență imediat anterior.

Pregătirea pentru autoritățile din poliție şi armată, în Austria, trebuie să corespundă nivelului trei de pregătire şi, conform Cartei Universitare din 2002, trebuie să continue tematic conținuturile pregătirii de bază. În acest sens, anumite discipline precum Drept Penal şi Drept Procesual Penal, Drept Internațional, Legislație Rutieră, Criminologie, Crimina listică, Cooperarea Polițienească Internațională, devin discipline obligatorii ale studiilor universitare pentru personalul specializat.

Pentru pregătirea angajaților din serviciul executiv, la Academia de Securitate sunt organizate cursuri cu nivel ridicat de calificare în domeniul juridic, care tind să fie incluse într-un sistem omogen de pregătire şi perfecționare pentru întreg personalul executiv, în acord şi cu scopurile formulate în normativele Ministerului Federal de Interne şi ale Academiei de Securitate.

Personal executiv este considerat în Austria personalul aparținând Minsiterului Federal de Interne, celor nouă Direcții de Securitate, celor 14 Direcții de Poliție, Poliției Federale şi organelor administrative regionale şi a celor comunale, toți aceşti angajați necesitând participarea la forme de pregătire managerială, după cum urmează:

Domeniul de activitate	Condiții pentru participarea la curs	Observații
Învățământ /Pregătire	a) pregătire profesională cu examen de licență sau b) pregătire generală cu diplomă de licență	
Serviciul executiv general	Pregătire de bază pentru serviciul executiv general	
Serviciul executiv special (cadre de	Pregătire de bază calificată pentru serviciul executiv cu	În cazuri deosebite, dobândirea unui grad

conducere şi poliția judiciară)	specializare în: - asigurarea ordinii şi siguranței, - poliție judiciară, - poliție rutieră	universitar
Serviciul executiv superior	Studii încheiate cu licență Examen în ştiința conducerii în poliție	
Serviciul de conducere executiv	1. Studii de ştiințe juridice în cadrul universității 2. Pregătire de bază pentru cadre de conducere 3. Modul pentru cadre de conducere din poliție	Recomandabil studii postuniversitare sau doctorale
Serviciul de conducere de specialitate	1. Studii universitare (cu diplomă de licență sau master, în domeiul ştiințe politice, psihologie, chimie) 2. pregătire de bază pentru cadre de conducere, în alte domenii decât cele juridice 3. modul pentru cadre de conducere din poliție	
Serviciul medical	- studii medicale - examen psihiatric - modul pentru asistența medicală în poliție	

Disciplina *„Management şi conducere”* există în cadrul Academiei pentru Cadre de Conducere din Germania încă din 1974. Pentru îndeplinirea uneia dintre principalele misiuni ale poliției, în vederea menținerii siguranței cetățenilor, la Facultatea Germană de Poliție se realizează pregătirea elitei poliției germane, cu accent în domeniul ştiinței conducerii. Un factor de succes al acțiunilor polițieneşti constă în metodele de conducere folosite în cadrul organizației, metode care variază în funcție de sarcinile specifice. La nivel federal şi al landurilor, pregătirea în domeniul conducerii are o tradiție îndelungată, verificată de-a lungul anilor. Cetățenii acordă încredere poliției ca organizație, apreciind-o ca o marcă de încredere în Germania. În aceasta constă diferența dintre poliție şi alte instituții. Ştiința managementului în cadrul Facultății Germane de Poliție trebuie să corespundă cerințelor, prin realizarea unei instruiri orientate în funcție de cerințele practice. În cadrul managementului polițienesc există şi legături

organizatorice cu ştiinţele sociale (se realizează o comparaţie cu disciplina „Management poliţienesc" din cadrul Facultăţii pentru Administraţie Publică şi Drept din Bavaria – specialitatea poliţie).

Pe plan internaţional există diferenţe considerabile în problematica managementului şi cooperării. În Olanda a fost înfiinţată în 2001 Şcoala pentru Cadre de Conducere din Poliţie ca o parte a Academiei de Poliţie, ca expresie a importanţei deosebite acordate managementului resurselor umane pentru o poliţie democratică. În domeniul conducerii cooperative, în poliţiile statelor din fostul Bloc de Est se face simţită necesitatea schimbărilor în acest domeniu. Disciplina „Management public" trebuie să accepte cooperarea cu universităţi şi facultăţi, în special în ceea ce priveşte publicaţiile şi desfăşurarea de proiecte comune de cercetare. Obiectivul pregătirii în domeniul *„Ştiinţei conducerii"* trebuie să fie acela de a forma un manager al poliţiei care să acţioneze profesional şi specializat, care să practice umanismul în procesul de conducere, să acţioneze în spiritul sistemului cooperativ de conducere şi care să reprezinte poliţia în mod convingător în faţa opiniei publice.

Disciplina „Ştiinţa conducerii în activitatea poliţienească" a fost până în septembrie 2007 predată de 7 poliţişti din corpul superior, dintre care 5 proveneau din operativ. 71,5% din întreg personalul de până acum provenea din zona practicienilor poliţiei. În contextul general al ocupării posturilor din toate catedrele, trebuie încadrat personal provenit în mod considerabil din sectorul practic. Pe lângă acest aspect practic, membrii acestui compartiment au iniţiat la nivel naţional şi internaţional posibilităţi de cooperare cu următoarele instituţii şi uniuni:

- Uniunea Profesorilor din Învăţământul Superior pentru Managementul Afacerilor – comisia „Managementul afacerilor publice (management public şi nonprofit)". În această uniune sunt incluşi 88 de profesori, care predau această specialitate la nivel universitar
- Societatea Schmalenbach pentru Managementul Afacerilor – „Managementul public şi nonprofit"
- Şcoala Superioară pentru Ştiinţe Administrative, catedra Speyer pentru ştiinţa managementul afacerilor publice,
- Universitatea Mannheim, catedra pentru ştiinţa managementul afacerilor, management public şi nonprofit,
- Universitatea Potsdam, catedra management public
- Universitatea Hamburg, disciplina management public
- Universitatea de Apărare München, Institutul pentru Ştiinţa Managementului Afacerilor în Domeniul Public şi al Sănătăţii şi Catedra pentru economia securităţii şi militară.

- Universitatea Stanford, Graduate School of Business, programul management public
- Universitatea St. Gallen, Centrul de excelență pentru management public
- Universitatea din Canberra, Australia, Centrul pentru cercetare în sectorul managementului public
- Universitatea Economică din Viena, Institutul pentru Management Public.

Oferta activităților de perfecționare a cadrelor de conducere la nivel federal şi al landurilor din cadrul Facultății Germane de Poliție se referă în medie la 50 de manifestări, dintre care 10 sunt prevăzute a fi organizate cu participare internațională. Acest lucru presupune că ele vor beneficia de translație simultană.

Perfecționarea reprezintă o continuare sistematică a activității de formare inițială. Aceasta este reglementată în cadrul unui concept cadru, care este elaborat luând în considerare amănunte privitoare la evoluția actuală din domeniul de activitate, şi care se bazează pe principiile pedagogice, metodice şi didactice care sunt specifice activității de învățământ în cadrul Facultății Germane de Poliție.

Prin organizarea de cursuri de perfecționare interdisciplinare nu se sprijină doar procesul de restructurare din cadrul poliției, ci se consolidează în egală măsură poziția poliției în societate. Mai presus de toate, pe lângă perfecționarea ştiințifică se vizează şi sporirea, dar şi consolidarea competențelor personale, sociale şi metodice ale tuturor participanților.

Din grupele țintă vizate de activitățile de perfecționare fac parte mai ales cadre de conducere din poliție, care aparțin corpului superior cu preponderență, dar şi corpului de conducere la nivelul federației şi al landurilor. Seminariile şi întâlnirile de lucru se adresează şi lucrătorilor cu funcții asemănătoare din alte state, dar şi reprezentanților din instituțiile publice, din instituțiile de învățământ şi din cele de cercetare, precum şi cei aparținând mass-media şi organizațiilor economice, în funcție de obiectivele şi conținuturile cursurilor oferite.

În cadrul seminariilor şi întâlnirilor de lucru, adaptate la cerințele de perfecționare, se pot distinge patru tipuri de manifestări, care sunt orientate în principal

• pe probleme generale, de specialitate ,
• pe probleme specifice funcției,
• în funcție de diferite evenimente sau
• în relație cu diferite proiecte.

În prezent, la cursurile de perfecționare participă anual aproximativ 3000 de cursanți, existând o tendință ascendentă. Dintre aceştia, circa 15 - 20 % provin din străinătate şi 3 % din domenii externe forțelor de poliție.
Conform art. 29 din Legea referitoare la Facultatea Germană de Poliție (DHPolG), selecția

cursanților se realizează la nivel federal şi al landurilor, cu înştiințarea Facultății.

La studii pot fi admişi polițişti aparținând corpului superior şi de conducere din poliție, precum şi candidați la acest serviciu, care:

1. nu au mai mult de 40 de ani,
2. sunt absolvenți de studii superioare sau un stagiu corespunzător recunoscut
3. A) au dobândit permisiunea de a participa la studii, pe baza principiului selecției celor mai buni, după terminarea studiilor pentru corpul operativ de poliție superior, în cadrul unei facultăți pentru serviciul public sau o instituție similară sau

B) dețin un certificat de absolvire a unei facultăți ştiințifice şi au dobândit aprobarea pentru a participa la studii, pe principiul selecției celui mai bun.

Ca o excepție sunt admişi la studii cei care au împlinit 45 de ani, în cazul în care nu a existat posibilitatea ca angajatul să respecte prevederile referitoare la vârstă, din motive întemeiate sau când prevederile referitoare la carieră permit admitere la cursuri.

Prin stagiile de pregătire/ studiu se vizează dobândirea următoarelor competențe:

- conducerea activității marilor unități de poliție,
- coordonarea activităților de intervenție din funcții de comandă,
- îndeplinirea sarcinilor deosebite în cadrul formațiunilor centrale la nivel federal şi al landurilor şi în cadrul diferitelor structuri superioare la aceleaşi niveluri,
- cooperare în domeniul formării şi perfecționării polițiştilor.

Nr. 1 / 2008
REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

ACTIVITĂȚI MANAGERIALE DESFĂȘURATE PENTRU PREVENIREA ŞI COMBATEREA CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE

Subcomisar de poliție ***MARIAN PUIU***
Membru al I.P.A – Regiunea 17

Management factors, especially in the field of preventing and combating organized crime, will be taken into account after a thorough analysis of the intelligence gathered. This fact will facilitate the promotion of modern and distinct strategies meant to counter organized crime.

La începutul acestui mileniu, comunitatea internațională este confruntată, cu amenințări grave la adresa securității şi ordinii mondiale, cu noi forme de manifestare a criminalității, mai ales sub aspectul său organizat, statele membre ale Uniunii Europene şi cele candidate la aderare reprezentând principalii vectori ai luptei împotriva criminalității, fiind puternic angajate din punct de vedere logistic, operațional şi financiar în combaterea acestui flagel.

România ca ori care altă țară din lume se confruntă cu diversitatea criminalității organizate respectiv traficul de persoane, traficul de droguri, migrația ilegală, falsul de monedă, criminalitatea informatică, traficul internațional cu vehicule furate, de materiale strategice şi spălarea banilor proveniți din aceste activități ilicite.

În perioada de tranziție parcursă de România după Revoluția din Decembrie 1989, criminalitatea organizată națională şi-a făcut apariția şi s-a dezvoltat, grupurile criminale acționând structurat în diverse domenii ale vieții sociale şi economice. O parte a cetățenilor români uzitând de dreptul la libera circulație au săvârşit fapte penale în afara teritoriului național, pentru ca ulterior, în baza „experienței" acumulate, să inițieze pe teritoriul României forme organizate de criminalitate, deja existente în alte zone geografice. În acest context s-a ajuns la o specializare a grupărilor criminale în domenii în care profitul este maxim, prejudiciind de cele mai multe ori sistemul economic şi social prin: fraudarea banilor publici şi trecerea acestora în profitul grupurilor de interese şi efectuând sănătatea şi viitorul națiunii; organizarea unor rețele de traficanți de droguri şi atragerea tineretului în sfera consumatorilor; traficarea de persoane în vederea exploatării sexuale; traficarea persoanelor cu handicap în vederea practicării

cerşetoriei; constituirea unor reţele de aducere în România şi trecerea ilegală peste frontieră a unor grupuri de migranţi.

Dimensiunile criminalităţii organizate fac din aceasta un risc la adresa securităţii naţionale a României prin afectarea majorităţii domeniilor de manifestare ale mediului economic şi social, ceea ce impune elaborarea unei strategii adecvate, fundamentată pe analiza de stare a criminalităţii organizate şi a tendinţelor de manifestare a fenomenului.

Strategia prezintă factorii de risc la adresa asigurării unui climat de siguranţă şi securitate, principiile care stau la baza combaterii fenomenului de criminalitate organizată, stabileşte obiectivele generale şi specifice, precum şi modalităţile de realizare a acestora, cât şi responsabilităţile fiecărei instituţii cu atribuţii în combaterea fenomenului, în raport cu priorităţile şi resursele destinate acestui domeniu.

În cadrul procesului de armonizare cu legislaţia internaţională a fost adoptată Legea nr. 39/2003 privind prevenirea şi combaterea criminalităţii organizate, instituindu-se astfel cadrul juridic de reglementare principal, necesar pentru abordarea unitară a fenomenelor conexe şi infracţiunilor din sfera criminalităţii organizate, de către diferitele instituţii şi structuri cu atribuţii în domeniul prevenirii şi combaterii acesteia.

Obiective şi metode manageriale în prevenirea şi reprimare a criminalităţii organizate.

Caracterul atotcuprinzător al sferei criminalităţii organizate, diversitatea formelor sale de manifestare, aria largă de extindere în domeniul economic, social şi politic impun cu necesitate conceperea şi elaborarea unor strategii adecvate pentru prevenirea şi combaterea acestui fenomen.

a). Obiective urmărite

- ✓ reducerea vulnerabilităţii societăţii la infiltrarea organizaţiilor criminale;
- ✓ reducerea posibilităţilor de acumulare şi folosire a profiturilor obţinute din activităţi ilicite;
- ✓ stabilirea, dezmembrarea şi lichidarea organizaţiilor criminale prin urmărirea şi condamnarea membrilor acestora şi confiscarea bunurilor obţinute din infracţiuni.

b). Metode preventive şi de reprimare a criminalităţii organizate

Un rol primordial în elaborarea strategiilor de combatere a criminalităţii organizate îl are identificarea celor mai eficiente metode ce vor fi folosite în scop preventiv şi de reprimare a acestui fenomen.

Metodele preventive presupun acţiuni defensive care vizează, în principal, îngustarea ariei de operare a organizaţiilor criminale, în timp ce metodele de reprimare implică măsuri ofensive, având drept scop slăbirea, dezmembrarea şi lichidarea structurilor criminale.

În domeniul legislației, lupta împotriva criminalității organizate transnaționale se poate materializa în următoarele măsuri:

- armonizarea cu legislația Uniunii Europene;
- sistemul de protecție, cu elementele sale componente (administrația, guvernul, justiția, poliția, etc.) trebuie să fie eficient, cu acțiuni ferme împotriva criminalității organizate ;
- incriminarea participării la o organizație criminală;
- interzicerea spălării profitului obținut din afaceri ilicite;
- confiscarea bunurilor rezultate din comiterea unor infracțiuni;
- îmbunătățirea culegerii de informații privind structura organizatorică şi tipurile de activități desfăşurate de grupările criminale;
- perfecționarea mijloacelor de anchetă, vizând „penetrarea" organizațiilor criminale;
- instruirea personalului din poliție şi procuratură în domeniul tehnic şi juridic, pentru o bună înțelegere a operațiunilor financiare;
- limitarea secretului bancar;
- întărirea rolului instituțiilor financiare în semnalarea operațiunilor bancare dubioase.

Abordând aceste categorii de măsuri, menite să prevină şi să combată extinderea acestui fenomen complex aflat în ascensiune şi internaționalizare, nu putem să nu apreciem rolul managerului şi al structurilor de comandă implicate.

Este necesar ca ei să desfăşoare o reală activitate de angajare şi impulsionare a muncii informative şi a unui schimb de informații adaptat la structurile organizatorice ale unităților de poliție, dintre care enumerăm:

- strategia erodării - constă în depistarea operativă, arestarea şi trimiterea în fața instanței de judecată a infractorilor;
- strategia discreditării - presupune declanşarea unor acțiuni coercitive de amploare;
- strategia subversivă - necesită pregătirea şi desfăşurarea unor acțiuni tactice de natură a crea disensiuni interne, disfuncționalități în structurile criminalității organizate;
- strategia alienării, după documentarea reală şi fără a afecta lucrul în alte cauze, atunci când nu pot fi luate alte măsuri prevăzute de lege, se va trece la demascarea publică a statutului de membru al grupării de criminalitate organizată;
- strategia fragmentării - presupune folosirea unor tactici şi tehnici de reducere sau deturnare a fondurilor organizațiilor criminale. Complementar, vor fi utilizate sancțiuni administrative legale (de exemplu nu se emit permise, licențe, efectuarea unor vânzări-cumpărări, împrumuturi, încheierea sau rezilierea unor contracte, etc.);

- strategia penetrării - se realizează cu personal şi agentură calificată în structurile criminalităţii organizate, pentru obţinerea de informaţii şi racolarea de agenţi;
- strategia blocajului - necesită desfăşurarea unor acţiuni de educaţie publică, în scopul interzicerii, limitării sau eliminării activităţilor specifice criminalităţii organizate, manifestate în diferite domenii ale vieţii economico-sociale.

c) Activităţile manageriale de prevenire şi combatere a criminalităţii organizate.

- Managerul răspunde de planificarea activităţii, conducerea acţiunilor, buna gestionare a resurselor umane şi materiale, rezolvarea situaţiilor de criză, exercitarea controlului şi îndrumarea efectivelor din subordine, precum şi de justa evaluare a modului de îndeplinire a misiunilor şi a rezultatelor obţinute în combaterea criminalităţii organizate;
- Managerul organizează şi conduce activitatea informativă şi asigură funcţionarea sistemului informaţional propriu, în raport cu serviciile specifice liniilor de muncă privind combaterea criminalităţii organizate. Totodată, îndrumă munca de culegere -vehiculare-transmitere a informaţiilor şi are grijă de instruirea tuturor cadrelor de poliţie cu atribuţii informativ-operative, în culegerea datelor şi informaţiilor pe linie de droguri, pentru a lămuri cu prioritate :
  - ✓ sursa acestora ;
  - ✓ locurile de producere, depozitare, ambalare, distribuire a drogurilor ;
  - ✓ itinerariile de transport şi identificarea cărăuşilor ;
  - ✓ identitatea traficanţilor ;
  - ✓ locurile şi mediile de distribuire şi consum al drogurilor ;
  - ✓ mijloacele curente de comunicare, finanţare, transport şi fabricare, folosite de traficanţi ;
  - ✓ societăţile în care se spală bani ca urmare a traficului de droguri.

- Coordonarea activităţilor de prevenire şi descoperire a falsurilor de monedă, cărţi de credit, cecuri de călătorie, fraudă pe calculator, spălarea banilor proveniţi din infracţiuni, ce cad în competenţa D.G.C.C.O.
- Analizarea periodică şi prezentarea de concluzii privind situaţia operativă pe linia violenţei în sfera criminalităţii organizate, luând măsuri de îmbunătăţire a activităţii.
- Desfăşurarea de activităţi în cooperare cu O.R.I., probleme de migrări şi paşapoarte, pentru identificarea cetăţenilor străini fără drept de şedere în ţara noastră şi expulzarea acestora.

- Organizarea activităților poliției pe linia prevenirii şi combaterii traficului de carne vie, în special a prostituției şi proxenetismului, iar post factum, pornindu-se de la factorii criminogeni, cu organisme guvernamentale şi nonguvernamentale abilitate în acest sens.
- Coordonarea activităților de prevenire a evenimentelor negative (gestionarea situațiilor de criză) în cadrul executării acțiunilor de prindere în flagrant;
- Coordonarea activităților de descoperire, documentare şi cercetare a infracțiunilor la regimul armelor, munițiilor, substanțelor radioactive, materialelor nucleare, strategice, substanțe toxice şi explozivi;
- Cooperarea cu serviciile străine în vederea desfăşurării unor activități informativ-operative şi de cercetare în cauze complexe, cu caracter transnațional sau cu elemente de extraneitate (specifice serviciului central);
- Desfăşurarea de activități calificate, informativ-operative şi de cercetare, pentru identificarea, supravegherea şi documentarea activității infracționale a grupărilor de infractori români sau străini, (cele reprezentative, în cazul serviciului central) şi pentru soluționarea cauzelor cu A.N. ce privesc infracțiuni de competența formațiunilor de criminalitate organizată.
- În raport cu posibilitățile logistice, managerul realizează conducerea procesului de prevenire şi combatere a criminalității organizate, prin prelucrarea automatizată a datelor şi informațiilor şi creează condițiile de acțiune, în funcție de elementele caracteristice liniilor de muncă;
- În exercitarea actului de comandă, managerul trebuie să asigure înfăptuirea conlucrării între serviciile şi compartimentele din subordine şi cele din structura poliției cu alte unități din sistemul Ministerul Internelor şi Reformei Administrative sau alte organe informative, facilitează colaborarea cu alte instituții de stat abilitate, cu structuri similare din alte state şi cu organisme internaționale cu atribuții în prevenirea şi combaterea criminalității organizate;
- În aprecierea şi evaluarea activităților desfăşurate pentru prevenirea şi combaterea infracțiunilor din sfera criminalității organizate, şefii direcți cât şi cadrele cu atribuții de control, vor avea în vedere, în principal, următoarele criterii:

✓ cunoaşterea şi stăpânirea situației operative;
✓ eficiența muncii de prevenire şi operativitatea descoperirii infracțiunilor date în competență;

- ✓ complexitatea cazurilor descoperite, cercetate şi deferite justiției;
- ✓ finalizarea pozitivă a mapelor suspecților, D.U.I. şi a celor de cercetare penală;
- ✓ activitățile întreprinse pentru recuperarea prejudiciilor cauzate prin infracțiuni;
- ✓ modul de valorificare a datelor rezultate din soluționarea cauzelor complexe.
- ✓ Managerii vor studia şi însuşi materialele documentare şi de instruire privind regulile şi principiile managementului cu aplicabilitate în conducerea structurilor formațiunilor de combatere a criminalității organizate;
- ✓ Managerii vor analiza activitatea de prevenire şi combatere a infracțiunilor din sfera criminalității organizate, iar concluziile şi măsurile dispuse vor fi raportate şefului I.G.P.R

Având în vedere pericolul deosebit de ridicat al fenomenului criminalitate organizată, care este în continuă creştere, se impune ca Poliția Română să acționeze cu toată răspunderea, să-şi îmbunătățească metodele şi mijloacele de prevenire şi combatere a acestui fenomen, să coopereze mai eficient, în baza protocoalelor încheiate cu polițiile altor state şi a cerințelor Uniunii Europene.

BIBLIOGRAFIE

1. Constituția României;
2. H.G. 990/2005 pentru aprobarea Codului de etică şi deontologie al polițistului.
3. Selecție, prelucrare şi adaptare după „Strategia națională privind combaterea crimei organizate”.
4. Autor Rodica Mihaela Stănoiu, Ortansa Brezeanu, Tiberiu Dianu – Tranziția şi criminalitatea, Ed. Oscar Print, 1994.
5. M. Costache Udrea Sorin Stanca Oancea Nicolae, - Prevenir la delinquance, Paris, 2002.

MANAGEMENTUL PREVENIRII ŞI COMBATERII VIOLENȚEI ÎN FAMILIE

Cms. şef de poliție drd. ***PETRE DORU***
C.S.P. – Catedra Management şi legislație
Membru I.P.A. – Regiunea 17

The prevention and control management of domestic violence (case management) is a managerial method of coordination of all medical, psichological and social assistance services and consists of the identification activity of the domestic violence/the domestic aggressor's victim's necessities , the planning, the coordination and the monitoring of the implementation measures from the victim's assistance individualized plan, having as an objective: the prevention of the domestic violence phenomeneon (VF); the assistance and protection (from the medical, psichological, juridical, social point of view) of the domestic violence victim, found in a crisis or ante/post crisis situation; the assistance and the protection of other family members, indirectly affected by the domestic violence phenomenon; the social-professional re-integration of the domestic violence victim/ the memebres indirectly affected, activities undergone by professionals in the VF domain from different services or public and private public institutions.

Managementul prevenirii şi combaterii violenței în familie (managementul de caz) este o metodă managerială de coordonare a tuturor serviciilor de asistență medicală, psihologică şi socială şi constă în activitatea de identificare a necesităților victimei violenței în familie/agresorului familial, planificarea, coordonarea şi monitorizarea implementării măsurilor din planul individualizat de asistență a acesteia/acestuia, având ca scop: prevenirea fenomenului de violență în familie (VF);asistarea şi protejarea (din punct de vedere medical, psihologic, juridic, social) victimei violenței în familie aflată în situații de criză sau ante/post criză;asistarea şi protejarea altor membri ai familiei, indirect afectați de fenomenul violenței în familie;reinserția socio-profesională a victimei violenței în familie/membrilor indirect afectati, activități desfăşurate de profesionişti în domeniul VF din diferite servicii sau instituții publice sau private.Toți furnizorii de servicii sociale în domeniul VF vor folosi managementul de caz, ca metodă modernă de lucru, cu respectarea standardelor prevăzute de legislația în vigoare.

Principiul fundamental al practicii managementului de caz este ca resursele să fie alocate în

raport cu nevoile individului într-un mod care să fie eficient pentru ambele părți: rezultate pozitive pentru persoanele asistate şi cost scăzut pentru servicii. Eficiența managementului de caz este analizată în raport cu:alocarea resurselor în funcție de cerințele fiecărui caz;gradul de coordonare al serviciilor astfel încât să fie acoperite toate cerințele unui caz fără ca resursele să fie irosite;creşterea eficienței raportului: cost scăzut pentru serviciu-beneficii pentru persoana asistată.Managementul de caz ca practică de lucru, propune evaluarea nevoilor individului, a mediului social în care acesta trăieşte şi a rețelei de servicii disponibile, în acord cu care managerul de caz construieşte o strategie individuală de intervenție pe baza nevoilor prioritare şi a resurselor disponibile. Această orientare de lucru arată că asistentul social manager de caz nu se mai focalizează pe selectarea beneficiarilor eligibili pentru un serviciu, ci se focalizează pe identificarea problemelor persoanei asistate şi a serviciilor din rețea care sunt eficiente pentru acoperirea acestor nevoi. Se va pune accentul pe stabilirea gradului de urgență şi al gravității actelor de violență, victimele astfel identificate având prioritate în acordarea de servicii.

Managerul de caz (MC) este profesionistul care asigură coordonarea activităților de asistență si protecție socială specială a victimei VF, desfăşurate prin intermediul unei echipe multidisciplinare şi a unui responsabil de caz (care poate fi asistentul familial, conf. legislatiei in vigoare). Managerul de caz (asistentul social/psihologul/psihopedagogul, polițistul, şi alte specializări în domeniul socio-uman, cu competențe în domeniul violenței în familie, prevăzute legal), este profesionistul specializat în servicii sociale (din administrația de stat sau organizații neguvernamentale) care stabileşte, împreună cu furnizorul de servicii sociale în domeniul VF, criteriile de eligibilitate pentru accesul clientului la servicii, colaborează cu responsabilul de caz, facilitează interacțiunea între specialiştii din instituții diferite implicate în procesul asistării victimei VF - guvernamentale sau neguvernamentale. Atribuții ale managerului de caz:

-coordonează toate activitățile de asistență şi protecție specială a victimei VF, asigură respectarea etapelor managementului de caz;elaboreaza planul individualizat de intervenție/celelalte planuri specializate prevăzute în legislația privind serviciile sociale, stabileşte componența echipei multidisciplinare/interdisciplinare, stabileşte responsabilul de caz, organizează întâlnirile de caz;

-asigură colaborarea tuturor factorilor identificați ca fiind importanți în gestionarea situației de VF sau în privința reintegrării socio-profesionale a victimei (instituții, familie, agresor, specialişti);-coordonează

responsabilul de caz (RC), facilitează comunicarea RC cu toţi factorii importanţi necesari în gestionarea situaţiei de VF;-raportează compartimentului cu atribuţii privind combaterea violenţei din cadrul DMPS, respectiv direcţiilor/departamentelor de monitorizare/ANPF cazurile (înregistrate/soluţionate/ închise/monitorizate);-elaborează planul de siguranţă şi evaluare a riscului;-comunică deciziile de închidere a cazului;

Responsabilul de caz (RC) (asistentul social/psihologul/psihopedagogul, poliţistul şi alte specializări din domeniul socio-uman cu competenţe în domeniul violenţei în familie, prevăzute legal) este profesionistul din domeniul VF care, prin delegarea atribuţiilor de către MC, asigură coordonarea activităţilor şi implementarea programelor de intervenţie specializate (planul de intervenţie individualizat, planul de reabilitare şi reinserţie socio-profesională, planul de prevenire a redeschiderii cazului, planul de siguranţă şi de evaluare a riscului, ş.a.).

Atribuţii ale RC: -asigură implementarea planului individualizat de intervenţie/ a celorlalte planuri de intervenţie prevăzute de legislaţie /planului de siguranţă şi evaluare a riscului, asigură furnizarea serviciilor sociale necesare gestionării situaţiei de VF/reinserţie socio-profesională, conform planului de intervenţie elaborat;

-întocmeşte / reactualizează dosarul de caz;

-asigură comunicarea tuturor deciziilor şi serviciilor ce vizează victima VF (asigură explicarea pe înţelesul beneficiarului a tot ceea ce se întreprinde în folosul acesteia şi numai în condiţiile în care victima îşi dă acordul pentru serviciile propuse);

-monitorizează implementarea serviciilor presupuse de planul individualizat de intervenţie Etapele managementului de caz (cf. O.G. nr. 68/2003 privind serviciile sociale, cu modificările şi completările ulterioare): evaluarea iniţială; elaborarea planului de intervenţie; evaluarea complexă; elaborarea planului individualizat de asistenţă şi îngrijire; implementarea măsurilor prevăzute în planul de intervenţie şi în planul individualizat; monitorizarea; reevaluarea; evaluarea opiniei beneficiarului.

a. Identificarea, evaluarea iniţială, preluarea cazului

Implică o evaluare iniţială a extensiei problemei pentru care se oferă ajutor şi criteriile practicate de către serviciu pentru stabilirea persoanelor care pot beneficia de asistenţă.Atunci când este semnalat un caz de violenţă în familie, asistenţii sociali din cadrul Serviciului Public de Asistenţă Socială trebuie să facă o investigaţie socială în maxim 72 de ore de la înregistrarea solicitării directe, a referirii sau a semnalării cazului, pentru a determina:

- dacă este necesară o intervenție de urgență; aceasta se impune atunci când victima violenței este în pericol de abuz imediat;
- serviciile de urgență (Poliție, Primărie etc.) spre care să fie îndreptat cazul. Pentru a decide dacă copilul/persoana adultă este în pericol, este necesar ca asistenții sociali din cadrul Serviciului Public de Asistență Socială:
- să identifice aspectele care determină intervenția în regim de urgență şi să stabilească modul în care acestea afectează victima;
- să examineze riscurile actuale în care se află membrii familiei;
- să determine dacă membrii familiei sau alți membrii ai comunității pot interveni fără să fie necesară intervenția serviciilor de asistență specializate în regim de urgență.

b. Elaborarea planului de intervenție

Managerul de caz asigură realizarea evaluării inițiale în maxim 72 de ore de la înregistrarea solicitării directe, a referirii sau a semnalării cazului. – evaluarea inițială are loc în cel mai scurt timp în funcție de urgența şi gravitatea cazului.

În situații de urgență în cazul în care deplasarea managerului de caz sau a echipei mobile de intervenție necesită o durată mai mare de o oră, evaluarea inițială este efectuată de către responsabilii de caz din cadrul autorității locale din comunitatea în care se află victima.

Se întocmeşte un raport de evaluare inițială (în maxim 48 ore de la înregistrarea cazului) în baza căruia se ia decizia continuării managementului de caz sau închiderii cazului prin referire sau orientare către alte servicii/instituții abilitate. În cazul confirmării cazului, acesta trebuie repartizat unui MC care va prelua gestionarea întregii probleme cu ajutorul RC şi a echipei multidisciplinare. Se comunică beneficiarului conținutul raportului de evaluare inițială.

c. Evaluarea complexă a persoanei asistate şi a mediului de viață:

Pentru o evaluare corectă a nevoilor şi resurselor, asistentul social trebuie să înțeleagă modul în care elementele contextului social, familial şi individual afectează situația persoanei asistate:

- voința persoanei asistate de a utiliza sprijinul asistentului social pentru îmbunătățirea eliminarea formelor de violență în familie
- cadrul familial (relațiile dintre membrii familiei; compoziția familiei şi relația cu rudele; situațiile în care membrii familiei au mai beneficiat de suportul serviciilor sociale şi modul în care au fost folosite resursele pentru soluționarea problemelor; distribuția rolurilor şi a puterii în familie, etc.)
- gradul de integrare al persoanei asistate în comunitate (sentimentul de apartenență la grupurile sociale; responsabilitățile asumate în cadrul comunității;

modul de utilizare a resurselor comunitare pentru a răspunde nevoilor personale sau familiale, etc.)

- aspectele de natură emoțională (tendința de a se retrage şi a se izola de ceilalți; înclinația spre stări cum ar fi furia, teama, ruşinea, etc.)
- aspectele de natură intelectuală (modul de utilizare al informațiilor pentru înțelegerea propriei persoane, a problemelor şi a celorlalți; modalitatea de folosire a informațiilor şi cunoştințelor pentru a lua decizii, etc.)

Procesul de evaluare complexă urmăreşte aspectele care se referă la situația individualizată a beneficiarului, aşa cum sunt ele definite conf. OUG 68/2003, art. 33, al. (1)-(3), art. 34-39. Datele colectate în cadrul acestei etape provin din interviul asistentului social cu:

- persoana asistată;
- membrii familiei;
- agresorul;
- părinții/persoanele care o îngrijesc;
- specialiştii serviciilor comunitare (Poliția Comunitară, Primărie etc)

După colectare şi înregistrare, asistentul social analizează informațiile raportându-se la punctele tari şi punctele slabe ale persoanei asistate şi ale mediului în care aceasta trăieşte pentru găsirea celor mai potrivite soluții. În baza acestei analize, asistentul social, împreună cu persoanele asistate, stabileşte modalitatea de acțiune şi de utilizare a resurselor existente. După această analiză, asistentul social stabileşte împreună cu persoana asistată (în cazul persoanelor adulte care au capacitate de discernământ) resursele pe care aceasta doreşte să le utilizeze pentru remedierea situației şi îndepărtarea factorilor de risc care favorizează repetarea violenței.

d. Planificarea intervenției împreună cu persoana asistată, atunci când aceasta are capacitate de discernământ

Planul individualizat de asistență şi îngrijire reprezintă intenția de realizare a schimbărilor necesare şi dorite pentru protecția victimelor violenței şi asistența agresorului. Asistentul social manager de caz împreună cu echipa interdisciplinară, elaborează planul individualizat de intervenție în maxim 30 de zile de la înregistrarea cazului. Factorii de bază ai planificării intervenției sunt:

- stabilirea obiectivelor intervenției;
- identificarea a ceea ce trebuie schimbat pentru atingerea obiectivelor;
- stabilirea activităților pe care părțile implicate urmează să le realizeze;
- stabilirea procedurilor de lucru;
- stabilirea timpul de lucru.

Planul individualizat de protecție reprezintă o intenție de realizare a unei schimbări dorite şi intenționate, de modificare a comportamentelor individuale într-o

perioadă de timp limitată utilizând resursele alocate şi având capacitatea de menținere a modificărilor produse la nivelul beneficiarului. Planul de intervenție trebuie să respecte alegerile, aşteptările, scopurile pe termen scurt/lung ale beneficiarului, efectele trebuie explicate pe înțelesul acestuia.

e. Implementarea planului de intervenție şi monitorizarea

Asistentul social manager de caz este specialistul care asigură coordonarea implementării activităților de asistență si protecția victimei violenței în familie. Intervenția este partea cea mai vizibilă a procesului de asistență. Un plan de intervenție nu are nici o valoare dacă nu există o înțelegere clară asupra modului în care va fi implementat.

f. Închiderea cazului şi monitorizarea post-intervenție

În cazul violenței în familie, închiderea unui caz trebuie să fie continuată de monitorizare post-intervenție, în special în cazurile în care victima rămâne în preajma agresorului. Chiar dacă agresorul urmează un program individual de asistență (consiliere, psihoterapie, tratament sub medicație pentru scoaterea de sub dependența diferitelor substanțe, etc), rămâne riscul ca acesta să repete actele de violență. De aceea închiderea unui caz trebuie făcută numai după o monitorizare de durată a cazului şi numai după ce specialiştii care au gestionat cazul dispun de suficiente informații care să arate faptul că victima şi agresorul pot face față situațiilor de risc care pot apare. Închiderea cazului trebuie făcută numai după ce victimei i s-au comunicat toate elementele pe care specialiştii le identifică în privința posibilității de „recidivă" a actelor de violență, prin decizia autorității competente la recomandare asistentului social manager de caz şi se înregistrează într-o bază de date pentru facilitarea accesului la informații în situația de redeschidere a cazului.

g. Evaluarea opiniei beneficiarului

Specialistul trebuie să fie preocupat de performanța metodelor folosite în rezolvarea cazului şi cunoaşterea schimbărilor necesare pentru îmbunătățirea calității serviciului. Gradul de satisfacție va fi stabilit prin evaluarea opiniei beneficiarului cu privire la serviciile de care a beneficiat (feed-back)

Echipa interdisciplinară şi interinstituțională include profesionişti în domeniul VF: asistent social, psiholog, psihoterapeut, psihiatru, medic de alte diferite specialități, medic legist, polițist, jurist, referenți de specialitate ; echipa interdisciplinară, cea care asigură serviciile sociale specializate include specialiştii prevăzuți de legislatia în vigoare: OUG 68/2003, art.20, al.(2), (3). Managerul de caz împreună cu echipa, elaborează planul individualizat de intervenție în maxim 30 de zile de la înregistrarea cazului. Managerul de caz desemnează responsabilul de

caz şi se asigură de transmiterea către fiecare membru al echipei multidisciplinare a responsabilităților şi serviciilor ce urmează a fi furnizate beneficiarului. Planul de intervenție trebuie să respecte alegerile, aşteptările, scopurile pe termen scurt/lung ale beneficiarului, efectele trebuie explicate pe înțelesul acestuia.

SPAȚIUL SCHENGEN - UN SPAȚIU AL LIBERTĂȚII, SECURITĂȚII ŞI JUSTIȚIEI -

comisar şef de poliție ***DUMITRANA MARIAN***
comisar şef de poliție ***SPRINȚU LUCIAN***
inspector de poliție ***TROFIL CRISTIAN***
Membri I.P.A. – Regiunea 17

The state's member citizens freedom of movement represents the benefit brought about by the accesion to the Schengen Area, but we have to understand that this freedom has to be applied taking into consideration other freedoms and legal rules. The Schengen area is an area of free movement of persons. In accordance with the Schengen Convention of 14 June 1985, the 24 States, which are members there of, have abolished checks on persons at the time of crossing of their internal borders.

La începutul anilor 80, a demarat, la nivel european, o discuție în legătura cu importanța termenului libertate de mişcare. După negocieri îndelungate, Franța, Luxemburg, Germania, Belgia si Olanda au hotărât sa creeze un spațiu fără frontiere interne. Acordul între aceste state a fost semnat în data de **14 iunie 1985**, în localitatea **Schengen** din Luxemburg. A urmat semnarea **Convenției de Implementare a Acordului Schengen**, în data de **19 iunie 1990**. În momentul intrării în vigoare, în anul 1995, aceasta a eliminat controalele la frontierele interne ale statelor semnatare şi a creat o singură frontieră externă unde controalele se desfăşoară conform unui set de reguli clare. De asemenea, au fost stabilite reguli comune în materie de vize, migrație, azil, precum şi măsuri referitoare la cooperarea polițienească, judiciară sau vamală

Printre cele mai importante măsuri adoptate de către statele Schengen au fost:

- eliminarea controalelor la frontierele interne şi stabilirea unui set de reguli pentru trecerea frontierelor externe;
- separarea fluxurilor de pasageri în porturi şi aeroporturi;
- armonizarea regulilor referitoare la condițiile de acordare a vizelor;
- stabilirea unor reguli pentru solicitanții de azil;
- introducerea unor reguli referitoare la supravegherea şi urmărirea transfrontalieră pentru forțele de poliție din statele Schengen;
- întărirea cooperării judiciare prin intermediul unui sistem

rapid de extrădare şi implementare a deciziilor judecătoreşti;
- crearea Sistemului Informatic Schengen.

Toate aceste măsuri, împreună cu Acordul Schengen, Convenția de Implementare a Acordului Schengen, deciziile şi declarațiile adoptate de către Comitetul Executiv Schengen stabilit în 1990, precum şi protocoalele şi acordurile de aderare care au urmat constituie acquis-ul Schengen.

Inițial, acquis-ul Schengen nu a făcut parte din cadrul legislativ comunitar. Acest lucru s-a schimbat însă odată cu semnarea Tratatului de la Amsterdam, în data de 2 octombrie 1997, intrat în vigoare la data de 1 mai 1999. Un Protocol ataşat Tratatului de la Amsterdam incorporează acquis-ul Schengen în cadrul legislativ şi instituțional al Uniunii Europene.

Începând cu acest moment, acquis-ul Schengen face parte din legislația comunitară şi a fost transferat în noul Titlu IV- Vize, azil, imigrație şi alte politici legate de libera circulație a persoanelor, al Tratatul Uniunii Europene.

De asemenea, ca o evoluție de ordin instituțional, conform prevederilor Tratatului de la Amsterdam, Consiliul UE a luat locul Comitetului Executiv Schengen, stabilit de Acordul Schengen iar începând cu 1 mai 1999, Secretariatul Schengen a fost incorporat în cadrul Secretariatului General al Consiliului. De asemenea, noi grupuri de lucru au fost create pentru a asista Consiliul în activitățile desfăşurate.

În prezent, 24 state europene sunt membre cu drepturi depline în Acordul Schengen. Acestea sunt: Belgia, Franța, Germania, Luxemburg, Olanda, Cehia, Lituania, Slovacia, Italia, Portugalia, Spania, Grecia, Austria, Estonia, Malta, Slovenia, Danemarca, Suedia, Finlanda, Islanda, Norvegia, Letonia, Polonia şi Ungaria.

State Membre ale Acordului Schengen

Procesul de evaluare Schengen:

Articolul 8 al Protocolului Schengen stabileşte că toate statele membre trebuie să accepte în totalitate acquis-ul Schengen.

Există însă două categorii de prevederi ale acquis-ului Schengen:

Prevederi care nu sunt legate de ridicarea controalelor la frontierele interne ale statelor membre (Categoria I)

Prevederi direct legate de ridicarea controalelor la frontierele interne ale statelor membre (Categoria II)

Prevederile din prima categorie trebuie aplicate până la momentul aderării la UE şi nu sunt supuse procesului de evaluare Schengen pe când cele din a doua categorie trebuie implementate şi aplicate simultan cu ridicarea controalelor la frontierele interne şi sunt supuse procesului de evaluare Schengen.

Acestea din urmă presupun că statele candidate trebuie să-şi demonstreze capacitatea de a îndeplini cerinţele relevante din acquis-ul Schengen într-o manieră corectă, uniformă şi eficientă, fiind supuse apoi unei decizii unanime a Consiliului UE

Principalele aspecte abordate de Convenţia Schengen:

Controlul frontierelor:

Traversarea frontierelor interne

Articolul 2 al Convenţiei Schengen reglementează chestiunea traversării frontierelor interne. Astfel, acestea pot fi traversate în orice punct, fără efectuarea unui control al persoanelor. Însă, din raţiuni de ordine publică sau de securitate naţională un stat membru Schengen poate, hotărî, după consultarea celorlalte părţi contractante, să instituie controale la frontierele naţionale în funcţie de situaţia apărută.

Traversarea frontierelor externe

Articolele 3-8 din Convenția Schengen reglementează chestiunea traversării frontierelor externe. Acestea pot fi traversate, în principiu, numai prin punctele de trecere a frontierei, între orele stabilite în acest scop iar părțile contractante se obligă să impună sancțiuni pentru traversarea neautorizată a frontierelor externe prin alte locuri decât punctele de trecere sau în afara orelor fixate în acest scop.

De asemenea, este reglementată situația pasagerilor zborurilor din state terțe, care se transferă pe zboruri interne. Aceştia vor fi supuşi unui control la intrare, pe aeroportul de sosire a avionului care a efectuat zborul extern. Pasagerii de pe zborurile interne care se transferă pe curse aeriene cu destinația spre state terțe şi bagajele de mână vor fi supuşi unui control la plecare pe aeroportul unde are loc plecarea zborului extern.

Articolul 5 reglementează situația străinilor care intră pe teritoriul unui stat Schengen. Pentru şederi care nu depăşesc trei luni, acestora li se poate acorda permisiunea de intrare pe teritoriul unui stat Schengen, dacă îndeplinesc anumite condiții.

Articolele cuprinse în acest capitol mai conțin reglementări referitoare la circulația transfrontalieră la frontierele externe şi la folosirea ofițerilor de legătură.

Regimul de vize

Art. 9 din Convenția Schengen prevede adoptarea unei politici comune privind circulația persoanelor şi în special aranjamentele privind regimul de vize. În cazuri excepționale, o parte contractantă poate să deroge, prin consultare cu celelalte state membre, de la regimul comun de vize în legătură cu un stat terț, atunci când rațiuni imperative de politică națională impun adoptarea urgentă a unei decizii.

Vizele de şedere pe termen scurt

Art. 10-17 reglementează regimul de eliberare a vizelor pentru acele vizite care nu depăşesc trei luni. Aceste vize pot fi:

- de călătorie – pentru una sau mai multe intrări, cu condiția ca nici durata unei vizite fără întrerupere şi nici durata totală a unor vizite succesive să nu depăşească trei luni într-o perioadă de jumătate de an, de la data primei intrări;
- de tranzit – traversarea teritoriilor părților contractante o dată, de două ori sau, în mod excepțional, de mai multe ori în drumul spre teritoriul unui stat terț, cu condiția ca nici o perioadă de tranzit să nu depăşească cinci zile.

Vizele de şedere pe termen lung

Art. 18 reglementează regimul de eliberare a vizelor pentru acele şederi care depăşesc trei luni. Aceste vize permit posesorilor lor să tranziteze teritoriile celorlalte părți contractante pentru a ajunge pe

teritoriul părții contractante care a emis viza.

Circulația străinilor în spațiul Schengen

Art. 19-24 din Convenție reglementează libera circulație în spațiul Schengen, timp de maximum trei luni de la data primei intrări, a străinilor care dețin vize uniforme şi care au intrat în mod legal pe teritoriul unei părți contractante. Străinii care nu sunt supuşi condiției obținerii unei vize pot circula liber pe teritoriile părților contractante timp de maximum trei luni în decursul termenului de şase luni de la data primei intrări.

Declararea sosirii (art.22) – în momentul intrării pe teritoriul respectiv sau în termen de trei zile lucrătoare de la intrare.

Alertarea în vederea non admisiei

Art. 25 reglementează modalitățile de eliberare a unui permis de şedere, pentru motive serioase, cu precădere motive umanitare, sau ca urmare a angajamentelor internaționale, pentru străinii în legătură cu care există o alertare în vederea non-admisiei.

Măsuri de însoțire

Art. 26-27 reglementează obligația transportatorului care a adus străinul până la frontiera externă pe cale aeriană, maritimă sau terestră a unui stat Schengen ce îi refuză intrarea pe teritoriul său, de a-i returna pe străini în statul terț din care aceştia au fost transportați, sau în statul terț care a eliberat documentul de călătorie cu care au efectuat călătoria sau într-un alt stat terț unde există certitudinea că vor fi primiți.

Cererile de azil

Art. 28 reafirmă respectarea de către statele Schengen, fără nici o restricție geografică, a obligațiilor asumate prin Convenția de la Geneva din 1951 privind statutul refugiaților, modificată prin Protocolul de la New York din 1967, şi angajamentul de a coopera cu Înaltul Comisariat ONU pentru Refugiați la punerea în aplicare a acestor documente.

Art. 29-32 din Convenția Schengen reglementează procedura de primire a cererilor de azil şi statul responsabil de rezolvarea acestor cereri. Indiferent de partea contractantă la care un străin îşi depune cererea de azil, numai o singură parte contractantă are răspunderea rezolvării acestei cereri. Aceasta se determină în temeiul următoarelor criterii:

(a) Dacă o parte contractantă a eliberat o viză, indiferent de tipul acesteia, sau un permis de şedere unui solicitant de azil, ea are răspunderea rezolvării cererii. Dacă viza a fost eliberată în temeiul autorizării emise de o altă parte contractantă, răspunderea revine părții contractante care a dat autorizarea.

(b) Dacă una sau mai multe părți contractante au eliberat o viză, indiferent de tipul acesteia, sau un permis de şedere unui solicitant de azil, răspunderea revine părții contractante care a eliberat viza sau

permisul de şedere, care din acestea expiră ultimul.

(c) Dacă solicitantul de azil nu a părăsit teritoriile părţilor contractante, răspunderea definită la lit. (a) şi (b) se menţine, chiar dacă perioada de valabilitate a vizei, indiferent de tipul acesteia, sau a permisului de şedere a expirat. Dacă solicitantul de azil a părăsit teritoriile părţilor contractante după eliberarea vizei sau a permisului de şedere, aceste documente constituie baza pentru răspunderea definită la lit. (a) şi (b), dacă nu au expirat între timp conform dispoziţiilor naţionale.

(d) Dacă părţile contractante îl exceptează pe solicitantul de azil de la condiţia obţinerii unei vize, răspunderea revine părţii contractante ale cărei frontiere externe au fost traversate de solicitantul de azil pentru a intra pe teritoriile părţilor contractante.

(e) Dacă solicitantul de azil a intrat pe teritoriul părţilor contractante fără a fi în posesia unuia sau a mai multor documente, care urmează să fie definite de Comitetul executiv, prin care se autorizează traversarea frontierei, răspunderea revine părţii contractante ale cărei frontiere externe au fost traversate de solicitantul de azil pentru a intra pe teritoriile părţilor contractante.

(f) Dacă un străin a cărui cerere de azil este deja în curs de rezolvare de către una din părţile contractante depune o nouă cerere, răspunderea revine părţii contractante care se ocupă de prima cerere.

(g) Dacă o parte contractantă a emis deja o decizie finală cu privire la o cerere anterioară de azil din partea unui străin şi acesta depune o nouă cerere, răspunderea revine părţii contractante care a rezolvat cererea anterioară dacă solicitantul de azil nu a părăsit teritoriul părţilor contractante.

EURODAC

Sistemul European de Identificare Automată a Amprentelor - EURODAC a fost lansat pe 15 ianuarie 2003 în statele membre ale Uniunii Europene (mai puţin Danemarca), precum şi în Norvegia şi Islanda. EURODAC reprezintă a doua generaţie a Sistemului de Informaţii Schengen, precum şi a Sistemului de Identificare a Vizelor.

Sistemul permite compararea amprentelor solicitanţilor de azil şi ale unor anumite grupuri de imigranţi ilegali. Cu ajutorul acestui sistem se poate identifica mai uşor statul care răspunde, potrivit Convenţiei de la Dublin, de verificarea unei cereri de azil depusă într-un stat membru. De asemenea, se doreşte şi eliminarea desfăşurării simultane sau consecutive a procedurilor de azil în mai multe state membre. Compararea amprentelor centralizate la nivel european prin sistemul EURODAC oferă posibilitatea de a se stabili dacă un solicitant de azil, respectiv un cetăţean străin care a intrat sau se află ilegal în România, a depus deja

o cerere de azil în alt stat membru, respectiv care este statul membru prin care acesta a intrat ilegal pe teritoriul Uniunii.

EURODAC constă într-o Unitate Centrală la Comisia Europeană, echipată cu o bază de date complet automatizată, pentru compararea amprentelor şi transmiterea electronică a informaţiilor între statele participante. EURODAC evită cererile multiple de azil. Fiecare stat membru ridică amprentele solicitanţilor de azil cu vârsta de peste 14 ani şi le compară cu cele deja incluse în baza de date centrală. De asemenea, sistemul mai implementează şi persoanele care au fost reţinute trecând ilegal o frontieră externă şi care n-au putut fi returnate în baza acordurilor de readmisie. Dacă reiese că aceleaşi amprente au mai fost înregistrate într-o altă ţară participantă în sistem, aceste categorii de persoane sunt trimise în ţara în care au fost amprentate pentru prima oară.

Cooperare poliţienească

Cooperarea poliţienească, vamală şi cea judecătorească au fost dezvoltate împreună cu principiul liberei circulaţii a persoanelor pentru a asigura faptul că desfiinţarea controalelor la frontieră nu va conduce la o intensificare a criminalităţii organizate.

Articolul 39 stipulează că autorităţile poliţieneşti ale statelor membre trebuie să se asiste în prevenirea şi detectarea infracţiunilor. Este specificată posibilitatea înfiinţării unor structuri de cooperare şi schimb de informaţii sub forma secţiilor de poliţie comune şi centrelor vamale de cooperare la frontierele interne.

Articolele 40, 41 şi 43 se referă la instrumentele care privesc supravegherea şi urmărirea transfrontalieră a unui suspect, care se sustrage urmăririi traversând frontierele naţionale.

Articolele 44 şi 45 stipulează îmbunătăţirea legăturilor de comunicaţie (tel, fax, computere) în zonele de frontieră şi obligaţia adoptării măsurile necesare pentru confirmarea identităţii printr-un document de identitate valabil.

Articolul 46 acordă autorităţilor poliţieneşti dreptul de a schimba informaţii cu alte state membre, din proprie iniţiativă, pentru prevenirea infracţiunilor şi ameninţărilor la ordinea publică.

Asistenţă reciprocă în materie civilă şi penală

Articolele 48-69 fac referire la asistenţă reciprocă în materie civilă şi penală, care se poate acorda în acţiuni intentate de autorităţile administrative cu privire la acte care sunt pedepsibile conform legislaţiei naţionale a uneia din cele două părţi contractante, în acţiuni pentru solicitarea de daune pentru cazurile de urmărire penală sau condamnare eronată, în proceduri de graţiere, etc. Cererile de asistenţă se pot face direct între autorităţile.

De asemenea, articolele respective din Convenţia Schengen fac referire la aplicarea principiului ne bis in idem şi la extrădare. Prevederile referitoare la extrădare

au scopul de a completa Convenția europeană privind extrădarea din 13 septembrie 1957. Statele membre Schengen se angajează să extrădeze între ele persoanele care sunt urmărite în justiție de către autoritățile judiciare ale părții contractante care face solicitarea.

Substanțe narcotice

Articolele 70-76 din Convenția Schengen abordează chestiunea substanțelor narcotice, statele membre Schengen angajându-se să adopte toate măsurile necesare pentru a preveni şi pedepsi traficul ilegal de substanțe narcotice şi substanțe psihotrope. De asemenea, statele contractante vor lua măsuri pentru capturarea şi confiscarea veniturilor din traficul ilegal de substanțe narcotice şi substanțe psihotrope.

Conform articolului 73 din Convenția Schengen, părțile contractante se angajează să adopte măsuri pentru a permite efectuarea de livrări controlate în contextul traficului ilegal de substanțe narcotice şi substanțe psihotrope. De asemenea, este stipulată posibilitatea ca persoanele care traversează frontieră să aibă asupra lor acele substanțe narcotice şi substanțe psihotrope care le sunt necesare pentru tratament, cu condiția ca la fiecare control să prezinte o adeverință eliberată sau autentificată de o autoritate competentă din statul în care îşi au reşedința.

Arme de foc şi muniție

Articolele 77 - 91 abordează problematica armelor de foc şi muniților în contextul cooperării Schengen. Astfel, se face referire la armonizarea legislației naționale referitoare la achiziționarea, deținerea, comerțul şi înstrăinarea armelor de foc şi muniților, precum şi la clasificarea armelor de foc. De asemenea, sunt enumerate armele de foc şi muniții interzise, lista armelor de foc pentru care pentru acestea, precum şi condițiile în care poate fi eliberată autorizația pentru achiziționarea şi deținerea unei arme de foc. Articolele 88 şi 89 reglementează modalitățile de achiziționare a muniției şi condițiile în care listele armelor de foc se pot completa sau modifica. Este prevăzută şi posibilitatea adoptării unor legii sau dispoziții mai stricte privind achiziționarea şi deținerea armelor de foc şi muniției, iar prin articolul 91 se instituie schimbul de informații privind achiziționarea de arme de foc şi muniții, modalitatea de comunicare a acestora şi autoritatea națională competentă să trimită şi să primească aceste informații.

Sistemul Informatic Schengen (SIS)

Potrivit Titlului IV şi VI ale Convenției de Implementare a Acordului Schengen, statele părți se angajează să creeze şi să administreze un sistem comun de informații, denumit Schengen Information System (SIS).

Categoriile de date din SIS se referă la persoane şi bunuri față de care s-a introdus o alertă de către un stat membru, la solicitarea autorităților judiciare ale acestuia.

Sediul central al SIS se află la Strasbourg (Franța), în fiecare stat membru existând o unitate națională (N SIS), aceasta fiind identică cu fişierele de date ale secțiunilor naționale ale fiecărui stat membru.

Scopul SIS este de a menține ordinea şi siguranța publică, inclusiv securitatea națională, pe teritoriile statelor membre şi de a aplica dispozițiile Convenției Schengen referitoare la circulația persoanelor, folosind informații comunicate prin intermediul SIS.

Alerta introdusă de un stat membru poate fi anulată numai de către acel stat membru.

În prezent, SIS cuprinde baze de date din 15 state membre plus Islanda, Norvegia şi Elveția. Următoarea generație a SIS, respectiv SIS II va integra baze de date din cele 25 de state membre şi în curs de aderare, până în 2006.

Protecția datelor în cadrul SIS

Convenția Schengen menționează că datele din SIS pot fi copiate numai în scopuri tehnice, cu condiția ca această copiere să fie necesară pentru ca autoritățile competente să poată efectua o căutare directă.

Datele nu pot fi utilizate în scopuri administrative.

Alerta introdusă în SIS nu poate fi accesată, suplimentată, corectată sau modificată decât de partea care a introdus-o.

Persoanele au dreptul de a avea acces la datele personale introduse în SIS, potrivit legislației naționale, dacă ele solicită acest lucru.

Datele introduse în SIS în scopul localizării persoanelor urmărite se păstrează numai atâta timp cât este necesar pentru atingerea scopului pentru care au fost furnizate.

Orice persoană are dreptul să ceară autorităților de control să verifice datele introduse în Sistemul de Informații Schengen cu privire la ea însăşi şi modul în care au fost folosite aceste date. Acest drept este reglementat de legislația națională a părții contractante căreia i se adresează solicitarea. Dacă datele au fost introduse de o altă parte contractantă, verificarea se efectuează în strânsă coordonare cu autoritatea de control a acelei părți contractante.

Notă: selecție, prelucrare, adaptare după materiale întocmite de structuri ale Ministerului Internelor şi Reformei Administrative

IMPLEMENTAREA NOILOR APLICAȚII DE EVIDENȚĂ SPECIALĂ ŞI GESTIONAREA EFICIENTĂ A ACESTORA

Asist.univ.drd. ***Vasile Sergiu Adrian***
Vicepresedinte IPA REGIUNEA 5
sergiu_vasile2003@yahoo.com

The process of evaluation consists in checking all the necessary conditions for the total implementation of the Schengen acquis. This thing implies the fact that Romania should demonstrate the capacity of accomplishing the demands of the Schngen aquis in an uniform, correct, consistent and efficient manner. The Schengen evaluation is the responsibility of The Schengen Evaluation Group from the UE Council.

Într-o lume în care insecuritatea, nesiguranța şi instabilitatea ating numeroase aspecte ale vieții cotidiene (sociale, economice, politice, militare), acțiunile practice pentru obținerea regimului normal de funcționare pentru un sistem de orice natură au fost asociate cu susținute eforturi teoretice pentru definirea şi implementarea unor noi concepte în materie.

Ca element de caracterizare a calității unui sistem, **securitatea reprezintă capacitatea sistemului de a-şi conserva caracteristicile funcționale sub acțiunea unor factori distructivi, care pot să-l transforme în pericol pentru mediul înconjurător, să afecteze viața oamenilor aflați în zona de risc ori să provoace pagube materiale, patrimoniale sau nepatrimoniale.**[125]

Sunt de utilitate curentă sintagmele: securitate oportună, suficientă, totală, maximală, absolută, optimă, durabilă, minimală sau vitală. Cu argumentul experienței, specialiştii în domeniu optează pentru **conceptul de securitate deplină care reuneşte atributele de complexitate şi responsabilitate, aduce rezolvări echilibrate la atacuri şi accidente, realizează condițiile de absolută necesitate impuse prin legi, norme şi standarde.**[126]

Semantic, ***securitatea*** deplină este calitatea definitorie de cuprindere conceptuală a tuturor aspectelor

---

[125] **V.Melnic**, Sisteme de supraveghere avansate pentru paza obiectivelor importante, Academia de Poliție, 1999

[126] **Coman Florian, Popescu Cristian, Vasile Sergiu Adrian** – Sisteme tehnice de supraveghere şi control la frontieră, Bucureşti: Editura MIRA 2006

juridice, organizatorice, informaționale, fizice şi de personal ale securității, în medii calitativ superioare, cu mecanisme oportune, viabile, adaptive şi perfecționabile, capabile să facă față unei game largi de atacuri, încercări şi accidente tratate previzionar, în timpul desfăşurării sau după încetarea acestora, cu asumarea conştientă a unui risc operațional, în limita unor costuri necesare suportabile.[127]

La începutul anilor 80, s-a demarat, la nivel european, o discuție în legătură cu importanța termenului **libertate de mişcare.** În anul 1984, fostul cancelar german Helmut Kohl s-a întâlnit cu preşedintele de atunci al Franței, François Mitterand , la trecerea frontierei « Goldene Brenn » din apropiere de Saarbrücken. Aici au luat decizia de a elimina controalele la frontiera dintre Germania şi Franța. Nici unul din ei nu bănuise atunci ce însemnătate vizionară va avea pe viitor acest gest pentru o Europa fără granițe interne şi fără controale la frontiera dintre state. Viziunea lor a condus într-o prima faza la un acord intre Germania, Franta, Tarile de Jos, Belgia şi Luxemburg, incheiat în 1985 pe nava „Astrid" pe râul Mosel, în dreptul micii localități de frontieră **Schengen** din Luxemburg.

A urmat semnarea **Convenției de Implementare a Acordului Schengen, în data de 19 iunie 1990**. în momentul intrării în vigoare, în anul 1995, aceasta a eliminat controalele la frontierele interne ale statelor semnatare şi a creat o singura frontiera externa unde controalele se desfăşoară conform unui set de reguli clare.

De asemenea, au fost stabilite reguli comune în materie de vize, migrație, azil, precum şi măsuri referitoare la cooperarea polițienească, judiciară sau vamală. Toate aceste măsuri, împreună cu Acordul Schengen, Convenția de Implementare a Acordului Schengen, deciziile şi declarațiile adoptate de către Comitetul Executiv Schengen stabilit în 1990, precum şi protocoalele şi acordurile de aderare care au urmat constituie **acquis-ul Schengen**. Inițial, acquis-ul Schengen nu a făcut parte din cadrul legislativ comunitar. Acest lucru s-a schimbat însă odată cu **semnarea Tratatului de la Amsterdam, în data de 2 octombrie 1997, intrat în vigoare la data de 1 mai 1999**. Un Protocol ataşat Tratatului de la Amsterdam incorporează acquis-ul Schengen în cadrul legislativ şi instituțional al Uniunii Europene.

Începând cu acest moment, **acquis-ul Schengen face parte din legislația comunitară** şi a fost transferat în noul Titlu IV- Vize, azil, imigrație şi alte politici legate de libera circulație a persoanelor, al TUE.

La 14 iunie 1985, guvernele Regatului Belgiei, al Republicii Federale Germania, al Republicii

---

[127] **Gheorghe, Toma, colectiv**- Managementul instabilității, Ed. AISM, Bucureşti, 2003

Franceze, al Marelui Ducat al Luxemburgului şi al Regatului Ţărilor de Jos au semnat la Schengen, o localitate din Luxemburg, un acord care avea drept obiectiv „ […] libera trecere a frontierelor interne de către toţi resortisanţii statelor membre" şi „[…] libera circulaţie a mărfurilor şi a serviciilor". Cele cinci state fondatoare au semnat la 19 iunie 1990 Convenţia privind punerea în aplicare a Acordului Schengen[128], cărora li s-au alăturat ulterior Italia (la 27 noiembrie 1990), Spania şi Portugalia (la 25 iunie 1991), Grecia (la 6 noiembrie 1992), Austria (la 28 aprilie 1995), precum şi Regatul Danemarcei, Regatul Suediei şi Republica Finlanda (la 19 decembrie 1996).

Regatul Norvegiei şi Republica Islanda, de asemenea au încheiat un acord de cooperare cu statele membre (19 decembrie 1996) pentru a se alătura acestei convenţii. Prin urmare, de la 26 martie 1995, *acquis*-ul Schengen este pe deplin aplicabil în Belgia, Germania, Franţa, Luxemburg, Ţările de Jos, Spania şi Portugalia[129]. De la 31 martie 1998, în Austria şi Italia[130], de la 26 martie 2000 în Grecia[131] şi, în final, de la 25 martie 2001, *acquis*-ul Schengen a fost pe deplin aplicabil în Norvegia, Islanda, Suedia, Danemarca şi Finlanda[132].

Regatul Unit (UK) şi Irlanda participă doar la unele dintre dispoziţiile *acquis*-ului Schengen, în conformitate cu Decizia 2000/365/CE a Consiliului[133] şi respectiv Decizia 2002/192/CE a Consiliului[134]. În cazul Regatului Unit, dispoziţiile la care acesta doreşte să participe (cu excepţia SIS) sunt aplicabile cu începere de la 1 ianuarie 2005[135].

Acquis-ul Schengen a fost integrat în cadrul juridic al Uniunii Europene prin intermediul protocoalelor anexate la Tratatul de

---

[128] **JO L 239** din 22 septembrie 2000, p. 19 – 62.

[129] **Decizia Comitetului Executiv** din 22 decembrie 1994 privind intrarea în vigoare a Convenţiei de punere în aplicare ((SCH/Com-ex (94)29 rev. 2. JO L 239 din 22 septembrie 2000, p. 130 -132.

[130] **Decizia Comitetului Executiv** din 7 octombrie 1997 [SCH/com-ex 97(27) rev. 4] pentru Italia şi [SCH/com-ex 97 (28) rev. 4] pentru Austria.

[131] **Decizia 1999/848/CE** a Consiliului privind aplicarea integrală a *acquis*-ului Schengen pe teritoriul Greciei, JO L 327, p. 58.

[132] **Decizia 2000/777/CE** a Consiliului de punere în aplicare a *acquis*-ului Schengen în Danemarca, Finlanda şi Suedia, precum şi în Islanda şi Norvegia, JO L 309, din 9 decembrie 2000, p. 24-28.

[133] **Decizia 2000/365/CE** a Consiliului privind solicitarea Regatului Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord de a participa la unele dintre dispoziţiile *acquis*-ului Schengen, JO L 131 din 1 iunie, 2000, p. 43.

[134] **Decizia 2000/192/C**E a Consiliului privind solicitarea Irlandei de a participa la unele dintre dispoziţiile *acquis*-ului Schengen, JO L 64 din 7 martie 2002, p. 20.

[135] **Decizia 2004/926/CE** a Consiliului privind punerea în aplicare a unor părţi din *acquis*-ul Schengen de către Regatul Unit al Marii Britanii şi Irlandei de Nord, JO L 395 din 31 decembrie 2004, p. 70-80.

la Amsterdam[136] în 1999. La 20 mai 1999 a fost adoptată o decizie a Consiliului în vederea determinării, în conformitate cu dispozițiile relevante din Tratatul de instituire a Comunității Europene şi din Tratatul privind Uniunea Europeană, a temeiului juridic pentru fiecare dintre dispozițiile sau deciziile care constituie *acquis*-ul Schengen.

De la 1 mai 2000, *acquis*-ul Schengen, astfel cum este integrat în cadrul juridic al Uniunii Europene prin protocolul anexat la Tratatul privind Uniunea Europeană şi la Tratatul de instituire a Comunității Europene (numit „**Protocolul Schengen**"), şi actele adoptate în temeiul acestuia sau care au legătură în alt mod cu acesta, sunt obligatorii pentru Republica Cehă, Republica Estonia, Republica Cipru, Republica Letonia, Republica Lituania, Republica Ungaria, Republica Malta, Republica Polonia, Republica Slovenia şi Republica Slovacia. De la 1 ianuarie 2007, aceste dispoziții se aplică şi Republicii Bulgaria şi României.

Unele dispoziții ale *acquis*-ului Schengen se aplică odată cu aderarea noilor state la UE. În aceste state membre, alte dispoziții se aplică doar în temeiul unei decizii a Consiliului în acest sens. În cele din urmă, Consiliul a adoptat o decizie de desființare a controalelor la frontiere, după ce s-a verificat, în conformitate cu procedurile de evaluare Schengen aplicabile în domeniu, că în respectivul stat membru sunt îndeplinite condițiile necesare aplicării tuturor părților în cauză din *acquis* şi după consultarea Parlamentului European.

În 2004, Confederația Elvețiană a semnat un acord cu Uniunea Europeană şi Comunitatea Europeană privind asocierea sa la punerea în aplicare, asigurarea respectării şi dezvoltarea *acquis*-ului Schengen[137], care trebuie coroborat cu Decizia 2004/860/CE a Consiliului privind semnarea în numele Comunității Europene şi aplicarea provizorie a anumitor dispoziții ale respectivului acord.

Crearea acestui sistem informatic a reprezentat una dintre cele mai importante măsuri compensatorii pentru eliminarea controalelor la frontierele interne în lupta împotrivă criminalității transfrontaliere.

Sistemul de informații Schengen („SIS")[138], a constituit un mijloc esențial de aplicare a dispozițiilor acquis-ului Schengen. Dezvoltarea SIS de a doua generație („SIS II") a fost încredințată

[136] **JO C 340** din 10 noiembrie 1997.

[137] **JO C 370** din 17 decembrie 2004.

[138] Înființat în temeiul dispozițiilor titlului IV din ***Convenția din 19 iunie 1990*** de punere în aplicare a Acordului Schengen din **14 iunie 1985** între guvernele statelor Uniunii Economice Benelux, Republicii Federale Germania şi Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele comune („Convenția Schengen") şi dezvoltarea acestuia, sistemul SIS 1 +

Comisiei Europene[139], acest nou sistem înlocuind SIS în conformitate cu Convenția Schengen.

De la 1 ianuarie 2002, Comisia Europeană a fost însărcinată cu preluarea demersurilor tehnice ale celei de-a doua generații a Sistemului Informatic Schengen (SIS II), printr-un Regulament şi o Decizie a Consiliului JAI din 6 decembrie 2001. Limitele tehnice şi funcționale ale prezentului SIS au determinat necesitatea inființării SIS II pentru a facilita extinderea spațiului Schengen şi al celui de liberă circulație a persoanelor în cadrul Uniunii Europene pentru statele care au aderat în mai 2004. De asemenea, a fost considerată ca importantă crearea de noi funcționalități ținând cont şi de avantajele tehnologiei avansate disponibile pentru îmbunătățirea capacității de luptă împotriva criminalității. Cerințele funcționale ale SIS II au fost definite în Concluziile Consiliului din 5-6 iunie 2003. Având la bază acest document şi studiul de fezabilitate realizat de Comisia Europeană, s-a trecut la realizarea unei licitații pentru contractul de realizare a SIS II. Contractul a fost semnat în octombrie 2004 cu un consorțiu format din companiile **STERIA** - Franța şi **HP** - Belgia, ca principali contractori. Operaționalizarea SIS II a fost planificată inițial pentru martie 2007, în conformitate cu prevederile Programului Haga, pentru a facilita eliminarea controalelor la frontierele interne cu noile State Membre care au aderat la UE la 1 mai 2004, în baza procesului de evaluare Schengen la care aceste state au fost/sunt supuse.

Comisia a elaborat rapoarte regulate asupra stadiului proiectului de dezvoltare înaintate Comitetului SIS II şi Consiliului JAI, astfel că problemele curente ale proiectului sunt cunoscute de către statele membre sau cele asociate. În cadrul întâlnirilor Comitetului SIS II (1 iunie 2006) şi ale Comitetului Articolului 26 - CATS (8 iunie 2006), Comisia a raportat inevitabilitatea unor întârzieri în operaționalizarea SIS II, evidențiind şi impactul pe care aceste întârzieri l-ar putea avea în atingerea țintei dorite, şi anume de eliminare a controalelor la frontierele interne pentru noile state membre. Principalele motivații ale întârzierilor în operaționalizarea sistemului au fost datorate în principal depăşirii termenelor de realizare a proiectului global, a site-ului dedicat şi, nu în ultimul rând, nerealizării cadrului legal aferent noilor evoluții.

Decizia Consiliului privind înființarea, funcționarea şi utilizarea Sistemului de informații Schengen de a doua generație (SIS II) stabileşte condițiile şi procedurile de introducere în SIS II şi de

[139] **Regulamentului nr. 2424/2001 *al* Consiliului şi al Deciziei 2001/886/JAI** a Consiliului din 6 decembrie 2001 privind dezvoltarea Sistemului de Informații Schengen de a doua generație (SIS II).

prelucrare a alertelor privind persoanele şi obiectele, de schimb al datelor şi informaţiilor suplimentare în scopul cooperării judiciare şi poliţieneşti în materie penală.

Decizia Comisiei stabileşte, de asemenea, dispoziţii privind arhitectura tehnică a sistemului SIS II, *responsabilităţile statelor membre şi ale autorităţii de gestionare*, *prelucrarea datelor cu caracter general*, *drepturile persoanelor interesate* şi *responsabilitatea*.

Sistemul de Informaţii Schengen din a doua generaţie (SIS II), a fost instituit în temeiul dispoziţiilor ***Regulamentului (CE) nr. 1987/2006***[140] şi a ***Deciziei nr. 2007/533/JAI din 12 iunie 2007***[141] (denumite în continuare instrumentele juridice SIS II) şi constituie un sistem comun de informaţii care permite autorităţilor competente din statele membre să coopereze, prin intermediul schimbului de informaţii şi reprezintă un instrument esenţial pentru aplicarea dispoziţiilor *acquis*-ului Schengen, astfel cum este integrat în cadrul Uniunii Europene. Acesta înlocuieşte Sistemul de Informaţii Schengen din prima generaţie care a devenit operaţional în 1995 şi care a fost extins în 2005 şi 2007.

Scopul său este, *„[...] de a asigura un grad sporit de securitate în cadrul spaţiului de libertate, securitate şi justiţie al Uniunii Europene, inclusiv menţinerea securităţii şi a ordinii publice şi garantarea securităţii pe teritoriul statelor membre, precum şi de a aplica dispoziţiile părţii a treia titlul IV din Tratatul CE (denumit în continuare „Tratatul CE”), referitoare la deplasarea persoanelor pe teritoriul acestora, cu ajutorul informaţiilor comunicate prin intermediul acestui sistem”*[142].

În conformitate cu instrumentele juridice SIS II menţionate anterior, prin intermediul unei proceduri de consultare automatizată, SIS II permite următoarelor *autorităţi* accesul la semnalările privind persoane şi obiecte:

(a) autorităţile responsabile de controlul la frontieră[143];
(b) autorităţile responsabile de efectuarea şi coordonarea altor controale poliţieneşti şi vamale în interiorul ţării;
(c) autorităţile judiciare naţionale şi autorităţile de coordonare a acestora;
(d) autorităţile care au competenţe privind eliberarea vizelor, autorităţile centrale care au competenţe privind examinarea cererilor de viză, autorităţile care au competenţe privind

[140] Denumit „**Regulamentul SIS II**”.
[141] Denumită „**Decizia SIS II**”.

[142] **Regulamentului (CE) nr. 1987/2006, *art. 1***
[143] În conformitate cu **Regulamentul (CE) nr. 562/2006** al Parlamentului European şi al Consiliului din *15 martie 2006* de instituire a unui Cod Comunitar privind regimul de trecere a frontierelor de către persoane

eliberarea permiselor de şedere şi punerea în aplicare a legislației cu privire la resortisanții țărilor terțe în cadrul aplicării dispozițiilor *acquis*-ului comunitar privind circulația persoanelor;

(e) autoritățile responsabile de eliberarea certificatelor de înmatriculare a vehiculelor[144].

În conformitate cu *Decizia SIS II*, Europol şi Eurojust au, de asemenea, acces la anumite categorii de semnalări. Atât Europol cât şi Eurojust pot accesa datele introduse în SIS II privind semnalări în vederea arestării[145] şi semnalări privind obiecte căutate pentru a fi confiscate sau folosite ca probe[146]. În plus, Europol poate accesa şi datele introduse ca semnalări în vederea efectuării de controale discrete sau specifice[147]; şi Eurojust poate accesa datele introduse ca semnalări privind persoane dispărute[148] şi semnalările privind o procedură judiciară[149].

Arhitectura infrastructurii de comunicații SIS II este reprezentată astfel:

1. **Un sistem central** - „**SIS II central**” cu:
   - funcție de suport tehnic „**CS-CIS**” care conține baza de date „**baza de date SIS II**”;
   - interfață națională uniformă „**NI-SIS**”;
2. **Un sistem național** - „**N.SIS II**” în fiecare dintre statele membru, care constă în sistemele naționale de date care comunică cu SIS II central. Un N.SIS II poate conține un fişier de date („**o copie națională**”) care conține o înregistrare completă sau parțială a bazei de date SIS II;
3. **Infrastructură de comunicare** între **CS-SIS** şi **NI-SIS** („**infrastructura de comunicare**”) care asigură o rețea virtuală criptată consacrată datelor din SIS II şi schimbului de date între birourile **SIReNE** .

NI-SIS este formată din:

1. ***Interfață națională locală*** (denumită în continuare „**LNI**”[150]), în fiecare stat membru, care face conexiunea fizică între statul membru şi rețeaua de comunicații securizată şi conține dispozitivele de criptare consacrate traficului dintre SIS II şi SIRENE. LNI este situată pe teritoriul statului membru;
2. ***Interfață națională locală de siguranță***, opțională (denumită în continuare „**BLNI**”[151]) care

---

[144] În conformitate cu dispozițiile **Regulamentului (CE) nr. 1986/2006**

[145] **Deciziei nr. 2007/533/JAI din 12 iunie 2007 , *art.*26**

[146] **Deciziei nr. 2007/533/JAI din 12 iunie 2007 , *art.*38**

[147] **Deciziei nr. 2007/533/JAI din 12 iunie 2007 , *art.*36**

[148] **Deciziei nr. 2007/533/JAI din 12 iunie 2007 , *art.*32**

[149] **Deciziei nr. 2007/533/JAI din 12 iunie 2007 , *art.*34**

[150] **Local National Interface**

[151] Interfață națională locală de rezervă (**Backup Local National Interface**)

are exact aceeaşi structură şi funcţie ca LNI.

LNI şi **BLNI** trebuie utilizate exclusiv de sistemul SIS II şi pentru schimburile SIRENE. Configuraţia specifică a LNI şi BLNI va fi precizată şi convenită cu fiecare stat membru pentru a se lua în considerare normele de siguranţă, locaţia fizică şi condiţiile de instalare, inclusiv prestarea de servicii a furnizorului de reţea, adică conexiunea fizică **s-TESTA**[152] poate conţine mai multe canale VPN pentru alte sisteme, de exemplu, VIS şi Eurodac;

3. ***O interfaţă naţională centrală*** (denumită în continuare „**CNI**"), care este o aplicaţie ce securizează accesul la CS-SIS. Fiecare stat membru dispune de propriile puncte logice de acces la CNI via un „firewall" central.

Infrastructura de comunicaţii dintre CS-SIS şi NI-SIS este compusă din:

- *reţeaua pentru Servicii telematice transeuropene securizate între administratori* (denumită în continuare **s-TESTA**), care furnizează o reţea virtuală privată şi criptată, consacrată datelor SIS II şi schimburilor SIRENE.

Datele din SIS II sunt introduse, actualizate, eliminate şi căutate prin intermediul diverselor sisteme N.SIS II. O copie naţională este accesibilă pentru efectuarea de căutări automate pe teritoriul fiecărui stat membru care foloseşte o astfel de copie. *Operaţiunea de căutare în fişierele de date ale sistemelor N.SIS II ale celorlalte state membre nu este posibilă.* Sistemul CS-SIS, care efectuează controlul tehnic şi îndeplineşte funcţii administrative, se află la **Strasbourg (Franţa)**, iar un sistem CS-SIS de rezervă se află la **Sankt Johann im Pongau (Austria)** , capabil să preia toate funcţiile sistemului CS-SIS în cazul căderii acestuia.

CS-SIS asigură serviciile necesare pentru introducerea şi prelucrarea datelor din SIS II, inclusiv pentru căutările din baza de date SIS II. Pentru statele membre care utilizează o copie naţională, CS-SIS:

(a) asigură actualizarea on-line a copiilor naţionale;

(b) asigură sincronizarea şi consecvenţa dintre copiile naţionale şi baza de date a sistemului SIS II;

(c) asigură operaţiunile de iniţializare şi de restabilire a copiilor naţionale.

SIS II conţine doar informaţii indispensabile care permit identificarea unei persoane sau a unui obiect şi acţiunea necesară care trebuie întreprinsă. În plus, în

---

[152] Servicii telematice transeuropene securizate între administratori (**Secure Trans-European Services for Telematics between Administrations**), o măsură a programului **IDABC** (Programul pentru furnizarea interoperabilă a serviciilor europene e-guvernare pentru administraţiile publice, întreprinderi şi cetăţeni. Decizia 2004/387/CE a Parlamentului European şi a Consiliului din 21.4.2004).

conformitate cu instrumentele juridice SIS II şi la nivel bilateral sau multilateral, statele membre fac schimb de informaţii suplimentare referitoare la semnalare, care sunt necesare punerii în aplicare a anumitor dispoziţii în temeiul instrumentelor juridice SIS II, precum şi schimbului de informaţii suplimentare necesare bunei funcţionări a SIS II.Această structură creată pentru a realiza schimbul de informaţii suplimentare a fost denumită „**SIRENE**", abreviere de la definiţia în limba engleză a structurii: **S**upplementary **I**nformation **RE**quest at the **N**ational **E**ntries („Solicitarea de informaţii suplimentare la intrarea pe teritoriul naţional").

Nevoia de schimbare şi de adaptare a sistemelor informatizate este o chestiune-cheie si, în următorii ani, vor fi necesare o multitudine de acţiuni pentru a atinge ţintele stabilite. Experienţa arată că implementarea – a face lucrurile să se producă în realitate - este unul dintre cele mai dificile procese. Este etapa în care dacă un obiectiv nu este îndeplinit, toată structura ulterioară de management riscă să se prăbuşească. Un element esenţial este planificarea detaliată şi pregătirea temeinică a fiecărei etape de aderare la spaţiul Shengen.

Etapa de implementare trebuie să fie însoţită de o monitorizare continuă şi control efectuat cu regularitate, precum şi de capacitatea de a fi pregătit să se facă schimbări ale planului iniţial atunci când este clar ca ele sunt necesare pentru atingerea obiectivelor stabilite. Va fi necesar sa se identifice în detaliu elementele critice ale implementării caracteristice fiecărui capitol al *acquis*-ului Schengen şi să se elaboreze un plan pentru implementare detaliat, cu priorităţi bine formulate şi cu precizarea modurilor de monitorizare, control şi de corectare, când şi unde este necesar. Acesta este cel mai dificil lucru de stabilit aprioric.

Care sunt mecanismele pentru a detecta problemele, care este sistemul de raportare, modul de diagnostic, cum să se realizeze consultarea si soluţionarea problemelor apărute, autorizarea iniţiativei şi a intervenţiei, realizarea acţiunii concertate a tuturor participanţilor, cum să se monitorizeze rezultatul? Acest răspuns instituţional necesar - de tip adaptiv - este tot atât de dificil pe cât este de dificilă învăţarea sa, adaptiva şi pas-cu-pas.

Asistenţa financiară acordată României oferă un sprijin consistent şi aceste fonduri vor creşte în următorii ani. Experienţa arată ca aceste fonduri nu au condus totdeauna la beneficii optime şi una dintre probleme a fost existenta obiectivelor diferite ale diferitelor organizaţii donatoare. O comunicare mai bună şi o colaborare mai strânsă între principalele organizaţii donoare deja a început, în scopul obţinerii unei eficienţe şi sinergii mai mari faţă de efortul făcut. Acest aspect trebuie sa rămână o problema -cheie a diverselor mecanisme de

asistenta care vor fi disponibile pentru România în următorii ani.
În ultima decadă, s-a constatat o continuă maturizare treptată a scenei administrative care este un element important în implementarea reformei. Concentrându-se asupra structurii organizatorice interne, fiecare minister ar trebui să -si orienteze atenția către programele şi cerințele aderării la spțiul Schengen în ansamblu.

Implementarea şi adaptarea sistemelor informatizate va solicita desfăşurarea de activități la toate nivelurile, din moment ce acest proces este o bună ocazie de a stabili şi menține procedurile şi procesele adecvate. Un alt factor este nevoia de a exploata resursele umane interne şi de a obține efecte optime pe baza cooperării acestora. Aceasta nu este o sarcină uşoară dar, cu o stimulare potrivită, acest lucru poate fi realizat dar nu poate fi impus.

În mod clar, legislația este un factor de bază în procesul de implementare ce urmează
. Prea adesea se presupune că, odată ce legea a fost publicată, ea este şi implementata. Acest lucru nu este adevărat deoarece adeseori, legislația anterioară nu a fost anulată în momentul apariției legislației noi. Rezultatul: confuzie şi, poate, mai grav, ocazia ca cetățenii să eludeze prevederile ambelor legi. În plus, este important ca (noua) lege să fie uşor de înțeles, implementat, respectat şi monitorizat. Pe un front mai larg, întreaga strategie trebuie sa fie reconsiderată. Este nevoie să meargă înainte un sistem care, în prezent, foloseşte legislația primară pentru a permite ministerelor sa acționeze pe baza ordonanțelor aprobate de guvern si reglementarilor specifice emise de ministere.

A implementa înseamnă a face ca lucrurile să se producă în realitate, să existe capacitatea de a impune şi monitoriza schimbările ce rezultă din reforma procesului, procedurilor, structurii - concretizate finalmente în beneficii cuantificabile. Implementarea este cel mai dificil şi cel mai puțin înțeles dintre toate fazele procesului de schimbare şi acesta este poate motivul pentru care, adesea, ea nu se bucura de sprijinul şi resursele necesare. Rezultatul implementării apare astfel mai puțin decât satisfăcător. Autoritățile trebuie să fie pregătite să efectueze schimbări atunci când devine clar că lipsa acțiunii va avea drept consecință rezultate sub cele aşteptate.

În contextul orientării asupra implementării şi adaptării sistemelor informatizate, departamentele de integrare europeană trebuie să se concentreze şi asupra conştientizării celorlalte departamente din ministere. Comunicarea nu a fost niciodată un punct tare, nici în domeniul politic şi nici în cel administrativ - acesta este o chestiune culturală inerentă, remanentă din decadele anterioare. Procesul de aderare la spațiul Schengen oferă o scuză perfecta pentru o schimbare de la obiceiurile

trecutului de acces limitat la informație la noua era când foarte puțin sau nimic nu este realmente 'confidențial' şi comunicarea este privită ca o activitate cotidiană obişnuită şi nu un proces ce trebuie administrat şi monitorizat îndeaproape. Un aspect special este legat de rolul unităților de implementare a proiectelor din cadrul ministerelor – un element important din activitatea lor ar trebui să fie asistența în obținerea unei mai largi audiențe, vizibilități şi sprijin pentru propriile proiecte. Acest aspect ar trebui să fie înscris în termenii de referință ai tuturor proiectelor.

În etapa de implementare, controlul este un mecanism necesar succesului, în sensul existenței unui set clar de standarde şi instrumente de măsurare care să poată indica în mod clar - pe de o parte - care este progresul realizat în raport cu planul şi - pe de altă parte - să fie un indicator pentru nevoia de a întreprinde acțiuni corective atunci când este necesar. Deoarece, în multe cazuri, mai multe ministere vor fi implicate în implementarea *Sistemului Informatic Schengen de generația a doua*, aceasta impune stabilirea unei rețele funcționale de comunicare atât între, cât şi în interiorul ministerelor. Acestea ar trebui extinse la cel puțin doua niveluri sub secretarul de stat si, în situații speciale, mai mult.

În prezent, în pozițiile manageriale din administrare a implementării SIS II sunt numite persoane calificate (din punct de vedere al pregătirii tehnice) dar s-a făcut foarte puțin pentru a le înzestra cu mijloacele necesare îndeplinirii noului lor rol într-o manieră satisfăcătoare. În ultima decada, sau efectuat, în administrația publica, mai multe 'analize ale nevoilor de instruire' şi toate au indicat nevoia pentru instruire în management (inclusiv în componenta sa supraveghere / inspecție /control) ca un mecanism capabil de a creşte performanța funcționarilor din administrația publica. Nevoia pentru inspecție şi supraveghere mai accentuate este subliniată ca fiind un element al *procesului de control* care – la rândul său – este un factor cheie în implementarea rezultatelor. În viitoarele programe Phare se propun unele activități de instruire în domeniul managementului dar nevoia menționată cuprinde întregul management al administrației publice – pentru a asigura o înțelegere şi o acceptare comună a unei alte schimbări fata de situația acceptata în prezent. Aceasta problema nu este proprie numai sectorului public, ci există, într-o mare măsură, în multe alte organizații din România .

O caracteristica din trecut, care continuă să se manifeste în pozițiile manageriale din administrare a implementării SIS II, este că vechile proceduri şi nu s-au schimbat în mod semnificativ, în vederea satisfacerii noile cerințe, revizuite, corespunzătoare unor servicii profesioniste, de nivel înalt, servicii care trebuie să folosească

personal de calitate. Schimbarea este esențială în sensul eliminării procedurilor birocratice; trebuie să se acorde autoritatea şi responsabilitatea necesară celor care au capabilitatea şi capacitatea să ofere serviciile de înaltă calitate solicitate.

Implementarea şi aplicarea prevederilor presupune ca toate pre-condițiile legislative, operative şi tehnice să fie îndeplinite, în special cerințele referitoare la accesul la SIS II şi la un control eficient la frontierele externe. În acest context, România trebuie să țină cont de recomandările si cele mai bune practici reliefate în cadrul evaluărilor Schengen care se derulează în alte state membre UE.

Procesul de evaluare constă în verificarea îndeplinirii tuturor condițiilor necesare implementării depline a acquis-ului Schengen. Acest lucru presupune că România trebuie să-şi demonstreze capacitatea de a îndeplini cerințele acquis-ului Schengen într-o manieră uniformă, corectă, consistentă şi eficientă. Evaluarea Schengen rămâne în responsabilitatea Grupului de Lucru Evaluare Schengen din cadrul Consiliului UE.

REGLEMENTĂRI PRIVIND VIZELE SCHENGEN

comisar şef de poliție ***DUMITRANA MARIAN***
comisar şef de poliție ***SPRINȚU LUCIAN***
inspector de poliție ***TROFIL CRISTIAN***
Membri I.P.A. – Regiunea 17

The Schengen visa is granted in the form of a sticker affixed on a passport, travel document or another valid document which entitles the holder to cross the border. Possession of a Schengen visa does not confer automatic right of entry. Entry will only be granted if the other conditions laid down by the Schengen Convention are met, i.e. the justification of the purpose and conditions of the trip, the funds travellers must have at their disposal and the possession of travel insurance.

Viza înseamnă o autorizație emisă de un Stat Membru sau o hotărâre luată de un astfel de Stat, care este necesară în vederea intrării pentru o şedere prevăzută în acel Stat Membru sau în câteva State Membre, sau pentru tranzitul pe teritoriul acelui Stat Membru sau al câtorva State Membre.

Viza Schengen reprezintă o formă a permisului de şedere care dă dreptul la o şedere limitată în timp conform scopului călătoriei.

Viza Schengen preia funcția vizelor naționale emise până acum pentru şederi de scurtă durată. În continuare, este posibil ca fiecare stat să poată emite vize pentru şederi de lungă durată, în conformitate cu legislația națională.

În cazul vizei Schengen este vorba despre un **act administrativ** internațional (sau transnațional). Acordarea, prelungirea valabilității sau anularea vizei se face de către autoritățile competente şi cu efect asupra tuturor statelor membre Schengen ,care nu doresc însă ca prin aceasta viza să se creeze un titlu de intrare şi şedere independent, desprins de legislația națională. Toate statele Schengen, înainte de intrarea în vigoare a Convenției de Aplicare a Acordului Schengen (CAPAS), au emis vize pentru şederi de scurtă durată, mai ales pentru vizite în scop turistic, personal sau de afaceri. Pornind de la această practică de acordare a vizelor, statele Schengen au convenit asupra unor condiții unitare de acordare a vizelor care sunt considerate condiții minime. Prin CAPAS, s-a dorit ca vizele acordate de un stat sau altul să fie **reciproc recunoscute**. Viza Schengen are

inclusă funcţia vizelor pentru şederi pe termen scurt de până acum.

Acordarea vizelor Schengen

De regulă, **acordarea** vizelor Schengen este de competenţa **misiunilor diplomatice** ale statelor Schengen, iar în **situaţii excepţionale**, şi de competenţa **autorităţilor de frontieră** . Viza se emite pe autocolantul de viză uniformă europeană.

*În principiu, viza Schengen se acordă menţionându - se valabilitatea acesteia **pentru toate statele Schengen**. Dacă cetăţeanul străin terţ nu dispune de un document de călătorie valabil pentru toate ţările Schengen, viza se poate acorda limitat, doar pentru ţările care recunosc documentul de călătorie (art. 14 alin. 1 CAPAS). Dacă cetăţeanul străin terţ nu îndeplineşte condiţiile de la art. 5 , Codul Frontierelor Schengen ,în principiu, nu este posibil să i se acorde viza. Excepţie fac cazurile când din raţiuni umanitare, de interes naţional sau de obligaţii internaţionale se poate acorda o viză limitată la teritoriul statului Schengen emitent (art. 6 . 2 Manualul Schengen).*

Practica statelor Schengen prevede următoarele **categorii** de **vize Schengen:**

Viza Schengen de **tip A : Viza de tranzit aeroportuar**

Această viză permite posesorului ei ca pe durata escalei să se afle în zona de tranzit. Conform ICC, **nu** îi dă dreptul de intrare pe teritoriul naţional al statului respectiv.

Viză Schengen de **tip B : Viză de tranzit**

Această viză îi permite posesorului să tranziteze spaţiul Schengen, pentru a ajunge într-un stat terţ. Se acordă pentru un tranzit, două sau excepţional mai multe tranzitări, durata fiecărui tranzit neavând voie să depăşească 5 zile .

Viza Schengen de **tip C : Viza pentru şederi pe termen scurt**

Această viză permite posesorului ei să intre în spaţiul Schengen pentru o şedere neîntreruptă sau diferite şederi consecutive cu o durată maximă de până la trei luni într-o jumătate de an începând cu data primei intrări. De regulă această viză poate fi acordată pentru una sau mai multe intrări.

Viza de grup: aceasta este fie o viză de tranzit, fie o viză pe termen scurt limitată la un maxim de 30 de zile, care poate fi aplicată pe un paşaport de grup – cu excepţia cazului când legislaţia naţională prevede altceva – emisa unui grup de străini format anterior hotărârii de a călători, cu condiţia ca membrii grupului să pătrundă pe teritoriu, să staţioneze acolo şi să

părăsească acel teritoriu sub formă de grup. Acest tip de viză poate fi emisă unor grupuri variind între 5 şi 50 de persoane. Persoana care conduce grupul trebuie să se afle în posesia unui paşaport individual şi, ori de cate ori este necesar, a unei vize individuale. Aceasta prevedere nu este menită a aduce prejudicii dispoziţiilor specifice privitoare la emiterea de vize la frontiera grupurilor de marinari .

Viza cu valabilitate teritoriala limitată (viza de **tip "LTV B" sau "LTV C"**): aceasta este o viza pe termen scurt care dă dreptul titularului acesteia numai de a staționa sau de a tranzita teritoriul Statului Schengen emitent sau al câtorva State Schengen. În acest caz, valabilitatea teritoriala (unul sau mai multe State Schengen) este indicată chiar pe sticker-ul de viză. Emiterea unei astfel de vize este de natura excepționala. Polițiștii de frontieră trebuie să-şi înştiinţeze întotdeauna autoritățile centrale în termen de 72 de ore de la data emiterii vizelor LTV, specificând informațiile persoanei căreia i-a fost emisă viza LTV şi motivele unei astfel de emiteri;

Probleme: Viza de tranzit aeroportuar de tip A: Pentru viza Schengen de tip A, nu există deocamdată o bază legală în dreptul UE, în special în dreptul Schengen. CAPAS reglementează intrarea şi şederea, însă tranzitul implică şi intrarea Viza de tip A trebuie să nu permită tocmai intrarea, ci doar utilizarea aeroportului în scopul tranzitului. Viza de tranzit aeroportuar de tip A este prevăzută în Instrucțiunile Consulare Comune (ICC) şi Manualul Schengen. Prevederile nu au însă caracter de lege, cu atât mai puțin rang de Regulament UE. Avem de a face cu prevederi interne ale autorităților, unele dintre ele având caracter confidențial, care se adresează statelor membre. Nu prevăd drepturi şi obligații nemijlocit aplicabile şi de aceea nu pot fundamenta obligativitatea deținerii unei vize de tranzit aeroportuar pentru cetățeni străini terți.

Şederea în spațiul Schengen cu o viză Schengen

Conform Manualului Schengen posesorul unei vize Schengen (nelimitate) este îndreptățit la liberă circulație pe teritoriul național al tuturor statelor Schengen, dacă a intrat legal şi în măsura în care continuă să îndeplinească condițiile de la art. 5 . Dacă viza este limitată la anumite state Schengen, acesta are dreptul să se deplaseze doar pe teritoriul statelor în care este valabilă viza. Dreptul se stinge atunci când viza îşi pierde valabilitatea, dar şi atunci când nu mai sunt îndeplinite condițiile de la art. 5 . Ne referim aici în special la situațiile în care documentul de călătorie îşi pierde valabilitatea (art. 5 alin. 1a), străinul nu mai are mijloace financiare de subzistență pentru continuarea şederii (art. 5 alin. 1c), dacă între timp este semnalat în SIS în vederea NPI (art. 5 alin. 1d) sau

contravine siguranței şi ordinii publice (art. 5 alin. 1e).

Vizele pot fi emise la frontieră, cu condiția ca cetățeanul statului terț:

1. să dețină un document valabil care sa-i dea dreptul să traverseze frontiera;
2. să poată justifica scopul călătoriei şi faptul ca deține suficiente mijloace de subzistență;
3. să nu facă obiectul unei alerte în SIS în scop de refuzare a intrării şi sa nu reprezinte o amenințare la adresa ordinii publice, securității interne, sănătății publice sau la adresa relațiilor internaționale ale Statelor Schengen;
4. să poată dovedi ca nu a avut posibilitatea de a solicita viza în avans, şi anume datorita constrângerilor de timp;
5. să prezinte documente doveditoare cu privire la existența unor motive neprevăzute şi imperative pentru intrare.
   În plus, polițistul de frontieră trebuie să poată verifica dacă este asigurată întoarcerea persoanei în statul de origine sau în alt stat terț. Emiterea unei vize la frontieră (în loc să fie emisa la un consulat/ambasadă, care reprezintă regula), trebuie să rămână o acțiune cu caracter excepțional. Responsabilitatea dovezii în legătura cu motivele pentru care nu s-a solicitat viza la un consulat, şi prin urmare emiterea acesteia la frontieră, rămâne în sarcina cetățeanului statului terț implicat.

   Viza poate fi emisă:

a) fără restricții în ceea ce priveşte valabilitatea teritorială (viza uniformă Schengen, valabilă pentru toate Statele Schengen). În acest caz, viza poate fi:

- o viză de şedere pe termen scurt (de tip C);
- o viza de tranzit (de tip B). Acest tip de viză poate fi emisă solicitantului la frontieră numai daca acesta se află în posesia unei vize valabile pentru toate celelalte state de tranzit şi de destinație din afara spațiului Schengen. O astfel de viză trebuie să permită tranzitarea directă a teritoriului sau teritoriilor Statelor Schengen implicate.

b) cu valabilitate teritorială restrânsa ("LTV C" sau "LTV B").

În ambele cazuri, viza emisă nu trebuie să fie valabilă pentru mai mult de **o intrare**. Valabilitatea vizei de şedere pe termen scurt nu trebuie să depăşească 15 zile; valabilitatea vizei de tranzit nu trebuie să depăşească 5 zile.

O viză nu poate fi aplicată pe un document de călătorie care nu este valabil. Atunci când un document nu este recunoscut ca fiind valabil de unele State

Schengen, viza emisă trebuie să fie restrânsa din punct de vedere teritorial. Daca documentul de călătorie nu este recunoscut de statul care emite viza, sticker-ul de viză trebuie să fie aplicat pe o foaie uniformizata (tipizata) separată.

Unui cetățean al unui stat terț care intra în categoria persoanelor pentru care este obligatorie consultarea uneia sau mai multor autorități centrale ale altor State Schengen nu i se poate, în principiu, emite o viză la frontieră. Cu toate acestea, o viză poate fi emisă la frontieră pentru acest tip de persoane în cazuri excepționale, şi anume din **motive umanitare**, din **motive de interes național** sau în contul unor obligații internaționale.

Vizele emise la frontieră trebuie să fie înregistrate pe o listă.

Taxele care urmează a fi percepute pentru o cerere de viză la frontieră sunt echivalente cu acelea percepute de un consulat. Cu toate acestea, vizele de la frontieră pot fi emise gratis.

Viza tip Schengen cu fotografie integrată eliberată de autoritățile germane

Tipuri de viză Schengen:

A = Tranzit aeroportuar
B = viză de tranzit ce permite cetățeanului din stat non Schengen să tranziteze teritoriul Schengen (excepție tranzitul aeroportuar)
C = viză turistică pentru scurtă durată:
-C1- şedere de până la 30 de zile pe semestru
-C2 – şedere de la 30 la 90 de zile pe semestru
-C3 – şedere de până la 90 de zile pe an;
-C4 – şedere, cu intrări multiple, de până la 90 de zile, în cursul unui an sau de la 2 până la 5 ani
D = viză națională ce prevede o şedere de până la 90 de zile(de regulă pentru studii, munci sezoniere, etc.)

Modele de vize tip Schengen aflate în uz

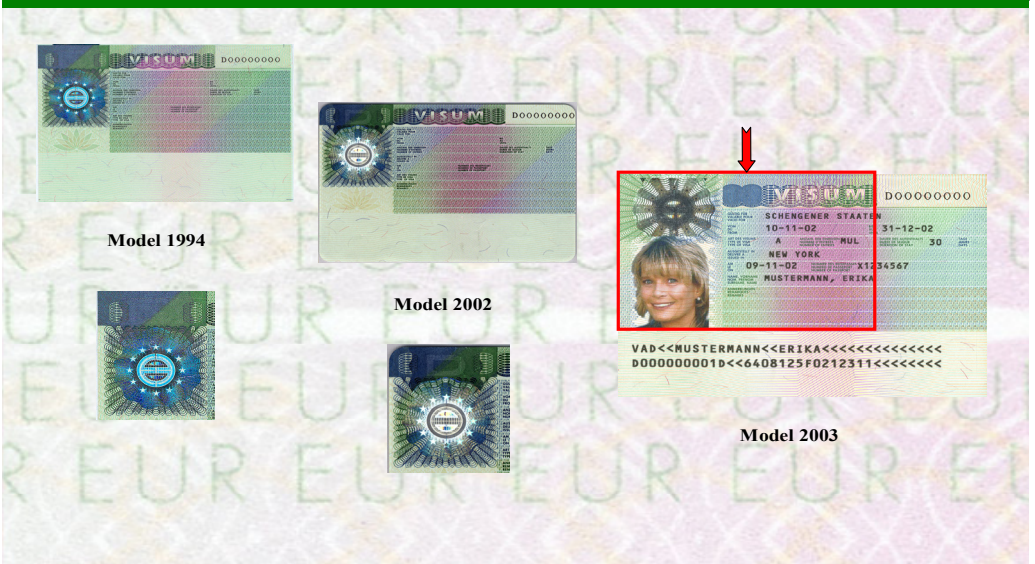

Conținutul vizei Schengen:

- ***denumirea „VIZA”*** în limba statului emitent;
- ***seria şi numărul vizei*** – seria este prescurtarea denumirii statului emitent;
- ***valabilitatea*** – valabilă pentru toate statele Schengen sau numai pentru anumite state ;
- ***termenul de valabilitate***(de la…….până la……) ;
- ***numărul de intrări în spațiul Schengen***(una, doua, M = multiple) ;
- ***durata călătoriei*** ;
- ***capitala statului*** unde este situată ambasada care a eliberat viză ;
- ***data emiterii vizei ;***
- ***seria şi numărul de paşaport*** ;
- ***tipul vizei***(A, B, C sau D) ;
- ***mențiuni speciale***(ex. persoana are drept de muncă) ;
- ***numele funcționarului*** care a eliberat viza ;
- ***ambasada sau organul care a emis viza***;
- ***o kinegrama cu semne optice*** – 12 stele, simbolurile U.E. şi globul pământesc;
- fotografia imprimata a titularului.

Elemente de siguranţă:

1- kinegramă variabilă optic. La o examinare sub diferite unghiuri sunt vizibile 12 stele de diferite culori şi în două dimensiuni. Totodată se mai pot observa simbolul „E", globul pământesc şi o structură sub forma unei rozete;

2- cuvântul viză (scris în limba statului emitent) este încadrat de un motiv tipărit cu cerneală variabilă optic şi tactic sesizabil;

3- microtipăritură sub forma unor valuri formată prin repetarea grupului de litere „EUR";

4- însemnele naţionale sunt(D,F,I,GR etc.) cu efect mobil, la o examinare sub diferite unghiuri apar într-o nuanţă albă, respectiv neagră;

5- microtipar „EUR" în tot spaţiul dreptunghiular rezervat pentru completarea vizei de către organul emitent;

6- grupul de litere „EUR" apare şi sub seria vizei sub formă de microtipar

7- (cu ochiul liber se observă doar o linie);

8- cifrele care compun numărul vizei sunt realizate într-un mod special şi sunt precedate de însemnele naţionale;

9- în dreptunghiul rezervat menţiunilor organului emitent se distinge o imprimare în curcubeu în care culorile se întrepătrund neexistând o delimitare clară a acestora;

10- microfibre de culoare roşie şi albastră, vizibile cu ochiul liber pe suprafaţa vizei. Viza Schengen se acordă de către reprezentanţele diplomatice din străinătate ale statelor Schengen, iar în cazuri excepţionale şi de către unităţile Politiei de Frontieră. Viza Schengen se eliberează pentru o şedere de până la 3 luni pe semestru.

Semnificaţiile parţii informatizate sunt următoarele:

a) Rândul 1:
-„V" - viza;
-tipul vizei (A;B;C sau D);
-cod stat emitent;
-două separaţii: <<;

-numele;
-două separaţii <<;
-prenumele;
-separaţii până la capăt.

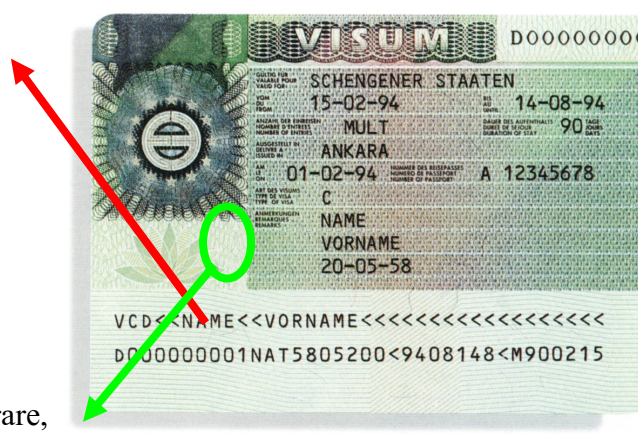

Notă: selecţie, prelucrare, întocmite de structuri ale Ministerului Internelor şi Reformei Administrative

VI. RECENZII, SEMNALE EDITORIALE

Nr. 1 / 2008
REVISTA DE INVESTIGARE A CRIMINALITATII

CRIMINALITATEA FEMININĂ – CAUZE ŞI EFECTE SOCIALE. STRATEGII DE PREVENIRE ŞI CONTROL

Teză de doctorat - RECENZIE

Cms. şef dr. ***LAZĂR TEOFIL***
Şef catedră pregătire generală şi informatică
Centrul de Studii Postuniversitare

The Doctor's Degree Thesis with the title- FEMININE CRIMINALITY-SOCIAL CAUSES AND EFFECTS. PREVENTION AND CONTROL STRATEGIES-elaborated by the candidate for the doctor's degree SOCI I. (BĂLAN) ANA has as an objective the radiograph of this type of crimes-those committed by women.

The thesis approaches a complex and interesting theme which has been scarcely approached in the scientific literature in Romania, before or after december 1989. It reaches 38 pages, is closed by the bibliography and 16 annexes, and the quotations and bibliographical references used are meant to rise the scientifical importance of the thesis.

În data de 20 iunie 2008, la Institutul de cercetări juridice din Academia Română, s-a susținut teza de doctorat realizată de doctorand SOCI I. (BĂLAN) ANA, conducător ştiinţific prof. univ. dr. Rodica Mihaela Stănoiu, şef de sector, cercetător ştiinţific principal gr. I.

Autoarea a ales să scrie despre criminalitatea feminină din dorința de a înțelege de ce unele femei, care sunt şi mame, comit infracțiuni, riscându-şi nu numai libertatea, dar şi pierderea copilului, pentru că explicațiile pe care le-a descoperit în literatura de specialitate din străinătate sunt mai degrabă contradictorii, iar preocupările referitoare la analiza criminalității feminine în România sunt puține.

În vederea atingerii scopului propus timp de 7 ani a desfăşurat o activitate laborioasă activitate de cercetare şi documentare.

Aşa cum a prezentat în introducerea tezei, orice demers ştiinţific referitor la acest subiect trebuie să răspundă la următoarele întrebări:

- sunt femeile şi bărbații la fel de predispuşi să comită infracțiuni?
- sunt infracțiunile comise de femei diferite, mai ascunse şi mai greu de descoperit?
- îşi asumă femeile mai degrabă rolul de instigator decât de cel de autor în comiterea infracțiunilor?

- este sistemul justiției penale mai îngăduitor cu femeile, sunt autoritățile mai puțin dispuse să le aresteze, să le sancționeze şi să le priveze de libertate?
- este o schimbare în criminalitatea feminină, devin femeile mai criminale?
- pot ajuta teoriile existente la înțelegerea cauzelor pentru care anumite femei comit infracțiuni?

Alături de acestea, a ridicat şi alte întrebări specifice spațiului geografic şi perioadei pe care o traversăm:
- este delincvența în rândul femeilor o problemă a societății române de astăzi?
- cum este aceasta definită şi reflectată în statisticile instituțiilor din sistemul justiției penale?
- care sunt formele de manifestare ale criminalității feminine?
- care este dimensiunea şi dinamica fenomenului?
- care sunt metodele de prevenire ale acestui fenomen?
- care sunt sancțiunile aplicate femeilor care au comis infracțiuni?
- trebuie ele tratate diferit față de bărbații condamnați?
- care sunt efectele economice şi sociale ale privării lor de libertate şi consecințele asupra dezvoltării copiilor?
- la ce (sau cui) folosesc răspunsurile, în cazul în care acestea sunt găsite?

Posibile explicații şi răspunsuri au fost detaliate în cele opt capitole ale tezei, după cum urmează:

În capitolul I s-a argumentat de ce criminalitatea feminină trebuie să constituie obiect al cercetării criminologice, s-a prezentat imaginea femeii de-a lungul timpului, care a avut o evoluție ciclică naturală, dar amuzantă de la mai rele decât bărbații în anii 1800, mai morale decât bărbații (1900), mult mai rele decât bărbații (1960), la fel ca bărbații (1970), cu un simț moral diferit de al bărbaților (1980) la egale cu bărbații, în anii 1990 şi s-a subliniat rolul pe care mişcarea feministă l-a avut în studierea criminalității feminine.

Capitolul II cuprinde, în prima secțiune o prezentare a factorilor comuni care favorizează comportamentul delincvent şi analiza factorilor specifici criminalității feminine: caracteristicile biologice şi psihologice, stereotipurile de gen, condițiile economice, sociale şi politice, violența domestică.

Referitor la caracteristicile biologice şi psihologice ale femeilor, percepțiile au fost şi sunt extrem de diverse: de la captive ale unor forțe biologice care le scapă de sub control, impulsive, non-analitice, pasive, slabe, impresionabile, naive şi uşor de manevrat până al considerarea lor ca altruiste, intuitive, cu spirit de observație şi introspecție.

În privința stereotipurilor de gen, lucrurile par mai simple. Conform unui studiu de specialitate, vocațiile femeii, aşa cum sunt

reflectate de mass-media sunt în principal două:

a) gospodine casnice, menajere sau îngrijitoare care îşi petrec timpul în interior, mereu în slujba bărbaților, femei de serviciu şi în serviciu;

a) femei ispititoare, foarte atrăgătoare, blonde, senzuale, care oferă servicii sexuale, pe când bărbații sunt politicieni, oameni de afaceri, fotbalişti şi oameni de cultură.

Despre condițiile economice, sociale şi politice în care trăiesc femeile ar fi foarte multe de spus, însă doctoranda sintetizează cu aspectele rezultate din statisticile Comisiei Europene:

- femeile europene au mai puțin timp liber, mai puține oportunități de angajare şi reprezentarea politică mai redusă decât bărbații, în ciuda longevității şi a unui nivel de educație superior bărbaților;
- femeile din Europa sunt discriminate atât la locul de muncă, cât şi acasă, rata şomajului este mai ridicată decât cea din rândul bărbaților şi câştigă mai puțin decât bărbații cu 5% până la 25 de procente.

Violența domestică are un rol aparte în etiologia criminalității feminine, în special în cea a infracțiunilor de omor, unde peste 70% dintre victime sunt parteneri de viață sau alte rude.

De multe ori, înainte de a deveni criminale, femeile au fost victime iar cifrele din statisticile oficiale sunt relevante:

- în Europa mor sau sunt agresate fizic, în fiecare an, prin violență domestică, mai multe femei decât datorită cancerului sau accidentelor de maşină;
- proporția femeilor din Europa care au fost supuse violențelor sub o formă sau alta a atins 45%;
- în România peste 800.000 de femei au suportat, în mod frecvent, violența în familie.

Următoarele două secțiuni sunt destinate trecerii în revistă a principalelor lucrări referitoare la criminalitatea feminină. Grupate în teorii tradiționale şi teorii moderne, sunt prezentat primele explicații referitoare la comiterea infracțiunilor comise de femei în Evul Mediu (în special prostituția şi adulterul), femeile delincvente în criminologia clasică şi criminalitatea feminină din perspectiva criminologiei pozitiviste.

Dintre teoriile moderne, au făcut obiectul analizei teoriile de orientare biologică, psihologică-psihiatrică şi cele de orientare sociologică, cu accent pe acele teorii care pot fi aplicate şi etiologiei criminalității feminine.

De asemenea, sunt prezentate acele teorii elaborate după anii 1970 pentru explicarea criminalității feminine, iar concluziile referitoare la factorii care contribuie la apariția acestui fenomen au fost susținute de rezultatele unui studiu pe care l-a realizat în rândul femeilor condamnate şi care reflectă situația lor familială, socială şi economică,

precum şi expunerea lor violenţei exercitată de bărbaţi.

În capitolul III au fost redate datele privind populaţia penitenciară feminină din lume şi analizate acele infracţiuni care sunt considerate specific feminine: prostituţia şi pruncuciderea. Ambele au fost şi sunt cunoscute în toate societăţile, indiferent de zona geografică, perioada istorică şi gradul de dezvoltare economică şi ambele au avut şi au interpretări diferite.

S-a dorit să se sublinieze că, indiferent de poziţia pe care ne situăm referitoare la oportunitatea legalizării prostituţiei, trebuie să fim conştienţi că viaţa prostituatelor este caracterizată de violenţă, atât înainte de practicarea prostituţiei, cât mai ales după.

Aşa cum rezultă dintr-un studiu realizat în 5 ţări, în copilărie, 54% au fost bătute de persoanele în a căror îngrijire se aflau şi 58% au fost abuzate sexual, în medie de 4 persoane; de când se prostituează, 81% au fost agresate fizic, 73% au fost agresate psihic, 62% au fost violate de clienţi sau de alte persoane, iar dintre acestea, 46% au fost violate de mai mult de 5 ori; de asemenea, 68% au fost ameninţate cel puţin o dată cu arma şi 46% au fost lovite sau bătute de poliţişti.

Din punct de vedere al situaţiei personale, 72% dintre prostituate au fost sau sunt în prezent fără adăpost, 61% aveau probleme de sănătate, 53% erau dependente de alcool şi 45% erau dependente de droguri.

Studiul de caz al unei prostituate din România, prezentat în cuprinsul tezei confirmă valabilitatea acestor probleme şi în ceea ce priveşte prostituţia autohtonă.

Tendinţele criminalităţii feminine în România sunt analizate în capitolul IV. Din interpretarea datelor oficiale ale instituţiilor din sistemul justiţiei penale rezultă că, cel puţin în cazul României, nu se confirmă teoria creşterii mult mai rapide a criminalităţii feminine comparativ cu cea masculină. Dimpotrivă, în perioada 1997-2005 s-a constatat o reducere mai accentuată a numărului de infracţiuni comise de femei, cu o singură excepţie – traficul de stupefiante, unde rata creşterii criminalităţii feminine a devansat de 3 ori criminalitatea masculină pentru acest tip de infracţiuni.

În vederea stabilirii formelor de manifestare ale criminalităţii feminine în România s-a realizat o cercetare care a avut la bază studiul dosarelor de penitenciar ale unui număr de 1439 femei condamnate, aflate în penitenciare la 15 iunie 2004.

Analiza caracteristicilor în funcţie de vârstă, studii, stare civilă, număr de copii, ocupaţie, mediul de rezidenţă şi antecedente penale a permis creionarea profilului femeilor condamnate pentru diferite tipuri de infracţiuni.

Astfel, femeia condamnată pentru omor are vârsta între 22-45 de ani, a fost căsătorită, dar acum este văduvă, ca urmare a infracţiunii

comise, are 2 copii, studii medii, este fără ocupație, domiciliază în mediul rural şi este infractoare primară.

Femeia condamnată pentru furt este mai tânără, are între 22-35 de ani, trăieşte în concubinaj şi are mai mult de 2 copii, este analfabetă sau cu studii primare, fără ocupație, domiciliază în mediul urban şi este recidivistă sau are antecedente penale.

Prostituatele sunt cele mai tinere dintre femeile condamnate (20-25 de ani), au absolvit şcoala generală, au un copil şi un partener de viață stabil, locuiesc în mediul urban şi sunt recidiviste.

Femeile condamnate pentru infracțiuni contra autorității (în special trafic de influență şi luare de mită) au vârsta cea mai înaintată, sunt căsătorite sau divorțate, au între 1-2 copii, studii superioare şi ocupații intelectuale (jurişti, economişti), locuiesc în mediul urban şi sunt infractoare primare.

Justiția pentru femei este titlul capitolului VI în care autoarea a încercat să argumenteze de ce egalitatea nu înseamnă identitate. Odată cu evoluția umanității, drepturilor civile şi politice li s-au adăugat o seamă de drepturi sociale, economice, completate cu drepturi noi-drepturile minorităților etnice, sexuale, bătrânilor, femeilor, copiilor. Aceste drepturi - de a treia generație nu mai sunt declarate şi recunoscute în numele egalității, ci în cel al diversității.

Drepturile femeii trebuie să se ridice deasupra tradițiilor religioase şi culturale, iar justiția pentru femei trebuie să se centreze pe justiția restaurativă, pe includerea şi nu pe excluderea persoanei delincvente din comunitate, prin implicarea ei în realizarea acțiunilor de reparare a prejudiciului comis victimei.

În susținerea acestei idei sunt trecute în revistă efectele perverse ale detenției, care garantează în mod eronat principiul individualizării pedepsei, deoarece suferă şi familia persoanei deținute şi care contravine şi principiului temporalității, efectele întinzându-se mult timp după executarea pedepsei. S-au prezentat, de asemenea, soluții care pot reduce aceste efecte.

Un studiu comparativ al penitenciarelor pentru femei din lume formează conținutul capitolului VII, în care s-a încercat să se ofere o imagine cât mai aproape de realitate a acestora, grupate în funcție de gradul de dezvoltare a regiunilor. A rezultat că, până şi în societățile cu o tradiție democratică îndelungată (America de Nord, Canada, Europa Occidentală) măsurile de securitate ale locurilor de detenție sunt excesive (conform specialiştilor, doar 10% dintre deținute ar necesita asemenea măsuri), iar programele de formare şi muncă sunt insuficiente, cele existente fiind incomparabile cu cele derulate în penitenciarele pentru bărbați.

În majoritatea țărilor de estul şi centrul Europei, legislația penală conține puține prevederi specifice

femeilor private de libertate, locurile de detenție pentru femei sunt centralizate într-un singur penitenciar, cu dezavantajele care decurg de aici, iar programele de muncă şi de formare sunt susținute mai mult la nivel declarativ decât în practică. Situația mamelor cu copii în penitenciare este în atenția administrațiilor din aceste țări, dar datorită numeroaselor probleme care trebuie rezolvate – supraaglomerarea, personal numeri redus şi insuficient pregătit, precaritatea condițiilor de detenție şi lipsa resurselor financiare, nu au fost create locuri speciale mamelor cu copii mici.

O secțiune a acestui capitol este destinată analizei situației locurilor de detenție pentru femei din România, respectiv Penitenciarul Târguşor şi secțiile pentru femei din alte 30 de penitenciare mixte. Au fost prezentat avantajele/dezavantajele acestora şi s-a argumentat necesitatea personalului calificat, a activităților care să le fie utile la punerea în libertate, a consilierii psihologice şi sprijinul asistenților sociali, în special în ceea ce priveşte legătura cu familia şi copiii.

În ultimul capitol este schițat un posibil model de prevenire şi control a criminalității feminine, pornind de la caracteristicile femeilor condamnate aflate în penitenciare şi de la convingerea că personalitatea omului poate fi modificată prin educație şi prin schimbarea contextelor sociale. Ca urmare, influența factorilor favorizanți, respectiv sărăcia, şomajul, analfabetismul, disocierea legăturilor familiale şi sociale, agresiunile de orice fel, discriminarea, abuzul de alcool şi droguri pot fi contracarați prin revitalizarea unor instituții sociale (şcoala, familia, serviciile sociale, mass-media), prevenirea violenței domestice şi a criminalității în rândul copiilor şi tinerilor, încurajarea comunităților în realizarea de programe proprii, analiza ştiințifică a fenomenului şi monitorizarea continuă a rezultatelor.

Concluziile care încheie teza relevă că multe dintre femeile condamnate sunt victime ale excluderii sociale, sub toate formele ei şi că este necesară găsirea unor soluții sociale pentru problemele pe care le au acestea.

Direcțiile posibile de acțiune includ:

- reducerea numărului de femei din penitenciare, prin aplicarea unor măsuri în mediu deschis;
- diversificarea pedepselor;
- asigurarea unui sistem de asistență post penală eficient;
- asumarea unui rol activ al organizațiilor neguvernamentale care au ca obiect de activitate drepturile femeii în informarea opiniei publice cu privire la problemele pe care le întâmpină femeile în societatea românească, campanii de combatere a discriminării şi violenței domestice, sprijinirea femeilor private de libertate şi a familiilor acestora.

S-a supus atenției posibilitatea creării unui Comitet național pentru justiția privind femeile, precum şi completarea Legii nr.24 din 27 martie 2000 privind normele de tehnică legislativă, printr-un articol care să prevadă ca în documentele oficiale să se menționeze ambele genuri ale beneficiarilor/beneficiarelor, aşa cum se procedează de multă vreme în țările europene.

Teza de doctorat analizată succint în această scurtă recenzie prezintă un interes ştiințific şi practic deosebit în special pentru practicienii din domeniul prevenirii şi combaterii criminalității de orice gen, şi în aceeaşi măsură pentru publicul larg.

Asociatia Internationala a Politistilor
Sectia Romana

Servo per amikeco

ASOCIATIA INTERNATIONALA A POLITISTILOR - SECTIA ROMANA
Bucuresti, Sos. Oltenitei, nr. 158-160, Sector 4
Tel/fax: 021 332.17.54 ; 332 17 56
www.iparomania.ro